

Bruselj, 17. februar 2023
(OR. en)

Medinstitucionalna zadeva:
2023/0038(NLE)

6598/23
ADD 1

POLCOM 25
SERVICES 5
FDI 4
COASI 37

PREDLOG

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	17. februar 2023
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2023) 87 final - ANNEX 1
Zadeva:	PRILOGA k Predlogu sklepa Sveta o sklenitvi Sporazuma o prosti trgovini med Evropsko unijo in Novo Zelandijo

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2023) 87 final - ANNEX 1.

Priloga: COM(2023) 87 final - ANNEX 1

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 17.2.2023
COM(2023) 87 final

ANNEX 1

PRILOGA

k

Predlogu sklepa Sveta

o sklenitvi Sporazuma o prosti trgovini med Evropsko unijo in Novo Zelandijo

SPORAZUM O PROSTI TRGOVINI
MED EVROPSKO UNIJO
IN NOVO ZELANDIJO

PREAMBULA

Evropska unija, v nadaljnjem besedilu: Unija,

in

Nova Zelandija,

v nadaljnjem besedilu: pogodbenica, skupaj: pogodbenici, sta se –

OB PRIZNAVANJU njunega dolgoletnega in trdnega partnerstva, ki temelji na skupnih načelih in vrednotah iz Partnerskega sporazuma o odnosih in sodelovanju med Evropsko unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter Novo Zelandijo na drugi strani, sklenjenega 5. oktobra 2016 v Bruslju, ter njunih pomembnih gospodarskih, trgovinskih in naložbenih odnosov;

TRDNO ODLOČENI, da bosta okrepili svoje gospodarske odnose ter razširili dvostransko trgovino in naložbe;

OB PRIZNAVANJU pomena sodelovanja na svetovni ravni pri obravnavi vprašanj, ki so v skupnem interesu;

OB PRIZNAVANJU pomena preglednosti za mednarodno trgovino in naložbe v korist vseh deležnikov;

OB PRIZADEVANJU, da vzpostavita stabilno in predvidljivo okolje z jasnimi in vzajemno koristnimi pravili, ki urejajo trgovino in naložbe med pogodbenicama, ter zmanjšata ali odpravita ovire za vzajemno trgovino in naložbe;

OB PRIZNAVANJU, da je Pogodba iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi* temeljni dokument ustavnega pomena za Novo Zelandijo;

V ŽELJI, da izboljšata življenjske standarde, spodbujata vključujočo gospodarsko rast in stabilnost, ustvarita nove možnosti za zaposlitev ter izboljšata splošno blaginjo in s tem namenom ponovno potrđita zavezanost spodbujanju liberalizacije trgovine in naložb;

V PREPRIČANJU, da bo ta sporazum ustvaril razširjen in varen trg za blago in storitve, s čimer bo izboljšal konkurenčnost njenih podjetij na svetovnih trgih;

ODLOČENI, da okrepita gospodarske, trgovinske in naložbene odnose v skladu s ciljem trajnostnega razvoja, v okviru gospodarskih, socialnih in okoljskih razsežnosti, ter spodbujata trgovino in naložbe v skladu s prizadevanji za visoko raven varstva okolja in zaštite delovnih mest ter ustreznih mednarodno priznanih standardov in sporazumov, katerih podpisnici sta;

ODLOČENI, da izboljšata blaginjo potrošnikov s politikami, ki zagotavljajo visoko raven varstva potrošnikov, izbire potrošnikov in gospodarske blaginje;

OB POTRDITVI pravice pogodbenic do urejanja na njunem ozemlju za doseganje legitimnih ciljev politike, kot so varovanje življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin, socialne storitve, javno izobraževanje, varnost, okolje, vključno s podnebnimi spremembami, javna morala, socialno varstvo ali varstvo potrošnikov, dobrobit živali, zasebnost in varstvo podatkov, spodbujanje in ohranjanje kulturne raznolikosti ter v primeru Nove Zelandije spodbujanje ali varstvo pravic, interesov, dolžnosti in odgovornosti Maorov;

ZAVEZANI komuniciranju z vsemi ustreznimi deležniki iz civilne družbe, vključno z zasebnim sektorjem, sindikati in drugimi nevladnimi organizacijami;

OB PRIZNAVANJU pomena spodbujanja vključujoče udeležbe v mednarodni trgovini ter obravnavanja ovir in drugih izzivov, s katerimi se srečujejo domači deležniki pri dostopu do mednarodnih trgovinskih in gospodarskih priložnosti, tudi v digitalni trgovini;

ODLOČENI obravnavati posebne izzive, s katerimi se srečujejo mala in srednja podjetja pri prispevanju k razvoju trgovine in neposrednih tujih naložb;

OB PRIZNAVANJU pomena mednarodne trgovine za omogočanje in spodbujanje blaginje Maorov ter izzivov, s katerimi se srečujejo Maori, med drugim z *wāhine Māori*, pri dostopu do trgovinskih in naložbenih priložnosti, ki izhajajo iz mednarodne trgovine, vključno s priložnostmi in koristmi, ki jih vzpostavlja ta sporazum;

OB PRIZADEVANJU za spodbujanje enakosti spolov in ekonomskega opolnomočenja žensk s spodbujanjem pomena spolno vključujočih politik in praks v gospodarskih dejavnostih, vključno z mednarodno trgovino, da bi se odpravile vse oblike diskriminacije na podlagi spola;

OB PONOVI POTRDITVI zavezanosti Ustanovni listini Združenih narodov, podpisani 26. junija 1945 v San Franciscu, in Splošni deklaraciji o človekovih pravicah, ki jo je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela 10. decembra 1948;

NA PODLAGI njunih pravic in obveznosti iz Sporazuma o ustanovitvi Svetovne trgovinske organizacije, sklenjenega 15. aprila 1994 v Marakešu, ter drugih večstranskih in dvostranskih instrumentov za sodelovanje, katerih podpisniki sta pogodbenici –

DOGOVORILI O NASLEDNJEM:

POGLAVJE 1

ZAČETNE DOLOČBE

ČLEN 1.1

Cilji tega sporazuma

Cilji tega sporazuma so liberalizirati in olajšati trgovino in naložbe ter spodbujati tesnejše gospodarske odnose med pogodbenicama.

ČLEN 1.2

Splošna opredelitev pojmov

V tem sporazumu se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „kmetijski proizvod“ pomeni proizvod iz Priloge 1 k Sporazumu o kmetijstvu;
- (b) „sporazum CCMAA“ pomeni sporazum med Evropsko unijo in Novo Zelandijo o sodelovanju in vzajemni upravni pomoči v carinskih zadevah, sklenjen 3. julija 2017 v Bruslju;

- (c) „carinski organ“ pomeni:
- (i) v Novi Zelandiji carinsko službo Nove Zelandije (New Zealand Customs Service) in
 - (ii) v Uniji službe Evropske komisije, odgovorne za carinske zadeve, ali po potrebi carinske uprave in vse druge organe, ki so v državah članicah pooblaščen za uporabo in izvrševanje carinske zakonodaje;
- (d) „carina“ pomeni vsako dajatev ali takso, ki se uvede na uvoz blaga ali v zvezi z njim ter ne vključuje:
- (i) taks, enakovrednih notranjim davkom, naloženim v skladu s členom III.2 GATT 1994;
 - (ii) protidampinških ali izravnalnih dajatev, ki se uporabljajo v skladu z GATT 1994, Protidampinškim sporazumom ter Sporazumom o subvencijah in izravnalnih ukrepih, in
 - (iii) pristojbin ali drugih taks, ki se naložijo za uvoz ali v zvezi z njim ter so omejene na znesek približnih stroškov opravljenih storitev;
- (e) „CPC“ pomeni začasno osrednjo klasifikacijo proizvodov (Central Product Classification) (Statistična listina, serija M, št. 77, Oddelek za mednarodne ekonomske in socialne zadeve, Statistični urad Združenih narodov, New York, 1991);

- (f) „dan“ pomeni koledarski dan;
- (g) „podjetje“ pomeni pravno osebo ali podružnico ali predstavništvo pravne osebe;
- (h) „EU“ ali „Unija“ pomeni Evropsko unijo;
- (i) „obstoječ“ pomeni veljaven na datum začetka veljavnosti tega sporazuma, če ni v tem sporazumu določeno drugače;
- (j) „blago pogodbenice“ pomeni domače blago v skladu z GATT 1994 in vključuje blago s poreklom iz navedene pogodbenice;
- (k) „harmonizirani sistem“ ali „HS“ pomeni harmonizirani sistem poimenovanj in šifrskih oznak blaga, vključno z vsemi pravnimi pojasnili in spremembami, ki ga je pripravila Svetovna carinska organizacija;
- (l) „tarifna številka“ pomeni prve štiri številke tarifne uvrstitve v harmonizirani sistem;
- (m) „MOD“ pomeni Mednarodno organizacijo dela;
- (n) „pravna oseba“ pomeni vsak pravni subjekt, ki se pravilno ustanovi ali drugače organizira v skladu s pravom pogodbenice zaradi dobička ali drugače, v zasebni ali državni lasti, vključno z družbo, trustom, partnerstvom, skupnim podjetjem, samostojnim podjetnikom ali združenjem;

- (o) „ukrep“ pomeni vsak ukrep pogodbenice v obliki zakona, predpisa, pravila, postopka, sklepa, upravnega ukrepa, zahteve ali prakse ali v kateri koli drugi obliki¹;
- (p) „ukrepi pogodbenice“ pomeni vsak ukrep, ki ga sprejmejo ali ohranjajo²:
 - (i) centralne, regionalne ali lokalne ravni države ali organi in
 - (ii) nevladni organi pri izvajanju pooblastil, ki jim jih podelijo centralne, regionalne ali lokalne ravni države ali organi;
- (q) „država članica“ pomeni državo članico Unije;
- (r) „fizična oseba pogodbenice“ pomeni:
 - (i) za Unijo: državljana države članice v skladu z njenim pravom³ in
 - (ii) za Novo Zelandijo: državljana Nove Zelandije v skladu z njenim pravom⁴;

¹ Pojasniti je treba, da izraz „ukrep“ vključuje izraz „opustitev“.

² Pojasniti je treba, da izraz „ukrepi pogodbenice“ vključuje ukrepe, ki se sprejmejo ali ohranijo z dajanjem navodil za ravnanje drugih subjektov, njihovim usmerjanjem ali nadzorovanjem.

³ Izraz „fizična oseba pogodbenice“ vključuje tudi fizične osebe, ki dolgotrajno prebivajo v Republiki Latviji in niso državljani Republike Latvije ali katere koli druge države, vendar so v skladu s pravom Republike Latvije upravičeni do potnega lista za nedržavljanke.

⁴ Unija ponovno potrjuje svoje obveznosti v zvezi z osebami, ki dolgotrajno prebivajo v Novi Zelandiji na podlagi GATS. V ta namen izraz „fizična oseba pogodbenice“ vključuje tudi osebe, ki imajo pravico do stalnega prebivanja v Novi Zelandiji in niso državljani Nove Zelandije, če za take fizične osebe veljajo obveznosti Unije na podlagi GATS.

- (s) „OECD“ pomeni Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj;
- (t) „s poreklom“ pomeni, da so izpolnjeni pogoji glede porekla v skladu s pravili o poreklu iz poglavja 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla);
- (u) „blago s poreklom“ ali „blago s poreklom iz pogodbenice“ pomeni blago, ki izpolnjuje pogoje v skladu s pravili o poreklu iz poglavja 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla);
- (v) „oseba“ pomeni fizično ali pravno osebo;
- (w) „preferencialna tarifna obravnava“ pomeni stopnjo carine, ki se uporablja za blago s poreklom v skladu s seznamami za odpravo tarif iz Priloge 2-A (Seznami za odpravo tarif);
- (x) „Sporazum o sanitarnih ukrepih“ pomeni Sporazum med Evropsko skupnostjo in Novo Zelandijo o sanitarnih ukrepih, ki veljajo za trgovino z živimi živalmi in živalskimi proizvodi, sklenjen 17. decembra 1996 v Bruslju¹;
- (y) „sanitarni ali fitosanitarni ukrep“ pomeni vsak ukrep iz odstavka 1 Priloge A k Sporazumu o sanitarnih in fitosanitarnih ukrepih;
- (z) „SDR“ pomeni posebne pravice črpanja;

¹ UL EU L 57, 26.2.1997, str. 5.

- (aa) „ponudnik storitve“ pomeni osebo, ki opravlja ali želi opravljati storitev;
- (bb) „MSP“ pomeni mala in srednja podjetja;
- (cc) „ozemlje“ pomeni za vsako pogodbenico območje, za katero se ta sporazum uporablja v skladu s členom 1.4 (Ozemeljska uporaba);
- (dd) „PDEU“ pomeni Pogodbo o delovanju Evropske unije;
- (ee) „Pariški sporazum“ pomeni Pariški sporazum v okviru Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja, sklenjen 12. decembra 2015 v Parizu;
- (ff) „Partnerski sporazum“ pomeni Partnerski sporazum o odnosih in sodelovanju med Evropsko unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter Novo Zelandijo na drugi strani, sklenjen 5. oktobra 2016 v Bruslju;
- (gg) „tretja država“ pomeni državo ali ozemlje zunaj ozemeljskega področja uporabe tega sporazuma in
- (hh) „STO“ pomeni Svetovno trgovinsko organizacijo.

ČLEN 1.3

Sporazumi STO

V tem sporazumu se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „Sporazum o kmetijstvu“ pomeni Sporazum o kmetijstvu iz Priloge 1A k Sporazumu o STO;
- (b) „Sporazum o zaščitnih ukrepih“ pomeni Sporazum o zaščitnih ukrepih iz Priloge 1A k Sporazumu o STO;
- (c) „Protidampinški sporazum“ pomeni Sporazum o izvajanju člena VI Splošnega sporazuma o carinah in trgovini 1994 iz Priloge 1A k Sporazumu o STO;
- (d) „Sporazum o carinskem vrednotenju“ pomeni Sporazum o izvajanju člena VII Splošnega sporazuma o carinah in trgovini 1994 iz Priloge 1A k Sporazumu o STO;
- (e) „Dogovor o reševanju sporov“ pomeni Dogovor o pravilih in postopkih za reševanje sporov iz Priloge 2 k Sporazumu o STO;
- (f) „GATS“ pomeni Splošni sporazum o trgovini s storitvami iz Priloge 1B k Sporazumu o STO;

- (g) „GATT 1994“ pomeni Splošni sporazum o carinah in trgovini 1994 iz Priloge 1A k Sporazumu o STO;
- (h) „Sporazum GPA“ pomeni Sporazum o vladnih naročilih, kakor je bil spremenjen s Protokolom o spremembi Sporazuma o javnih naročilih, sklenjenim 30. marca 2012 v Ženevi;
- (i) „Sporazum o izdajanju uvoznih dovoljenj“ pomeni Sporazum o postopkih za izdajanje uvoznih dovoljenj iz Priloge 1A k Sporazumu o STO;
- (j) „Sporazum o subvencijah in izravnalnih ukrepih“ pomeni Sporazum o subvencijah in izravnalnih ukrepih iz Priloge 1A k Sporazumu o STO;
- (k) „Sporazum o sanitarnih in fitosanitarnih ukrepih“ pomeni Sporazum o uporabi sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov iz Priloge 1A k Sporazumu o STO;
- (l) „Sporazum o tehničnih ovirah v trgovini“ pomeni Sporazum o tehničnih ovirah v trgovini iz Priloge 1A k Sporazumu o STO;
- (m) „Sporazum TRIPS“ pomeni Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine iz Priloge 1C k Sporazumu o STO ter
- (n) „Sporazum o STO“ pomeni Sporazum o ustanovitvi Svetovne trgovinske organizacije, sklenjen 15. aprila 1994 v Marakešu.

ČLEN 1.4

Ozemeljska uporaba

1. Ta sporazum se uporablja:

- (a) za ozemlja, na katerih veljata Pogodba o Evropski uniji in PDEU, in sicer v skladu s pogoji, določenimi v navedenih pogodbah, in
- (b) za ozemlje Nove Zelandije brez Tokelava ter izključno ekonomsko cono, morsko dno in podtalje, na katerih Nova Zelandija izvaja suverene pravice v zvezi z naravnimi viri v skladu z mednarodnim pravom.

2. Določbe tega sporazuma v zvezi s tarifno obravnavo blaga, vključno s pravili o poreklu in postopkih glede porekla, se v smislu člena 4 Uredbe (EU) št. 952/2013 Evropskega parlamenta in Sveta¹ uporabljajo tudi za tista ozemlja carinskega območja Unije, ki niso zajeta v odstavku 1, točka (a), tega člena.

3. Sklicevanje na „ozemlje“ v tem sporazumu se razume v smislu odstavkov 1 in 2, razen če je izrecno določeno drugače.

¹ Uredba (EU) št. 952/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. oktobra 2013 o carinskem zakoniku Unije (UL EU L 269, 10.10.2013, str. 1).

ČLEN 1.5

Razmerje do drugih mednarodnih sporazumov

1. Če v tem sporazumu ni določeno drugače, se obstoječi mednarodni sporazumi med državami članicami Unije, Evropsko skupnostjo ali Unijo na eni strani in Novo Zelandijo na drugi strani s tem sporazumom ne nadomestijo ali odpovejo.
2. Ta sporazum je sestavni del splošnih dvostranskih odnosov, kot jih ureja Partnerski sporazum, in del skupnega institucionalnega okvira.
3. Pogodbenici potrjujeta svoje pravice in medsebojne obveznosti iz Sporazuma o STO. Pojasniti je treba, da nobena določba tega sporazuma od pogodbenice ne zahteva, da ravna na način, ki bi bil v neskladju z njenimi obveznostmi iz Sporazuma o STO.
4. V primeru morebitnega neskladja med tem sporazumom in katerim koli drugim mednarodnim sporazumom, ki ni Sporazum o STO, pri čemer sta obe pogodbenici podpisnici zadevnega sporazuma, se pogodbenici nemudoma posvetujeta med seboj, da bi poiskali obojestransko zadovoljivo rešitev.
5. Če ni določeno drugače, se sklici na mednarodne sporazume v tem sporazumu ali njihova vključenost v ta sporazum, v celoti ali delno, razumejo tako, da vključujejo tudi njihove spremembe ali sporazume, ki nasledijo te mednarodne sporazume, ki začnejo veljati za obe pogodbenici na datum začetka veljavnosti tega sporazuma ali po njem.

6. V primeru težav pri izvajanju ali uporabi tega sporazuma zaradi morebitnih sprememb ali sporazumov, ki jih nasledijo, kot je navedeno v odstavku 5, se lahko pogodbenici na zahtevo ene od njiju medsebojno posvetujeta, da bi po potrebi našli obojestransko zadovoljivo rešitev glede tega vprašanja.

ČLEN 1.6

Vzpostavitev območja proste trgovine

Pogodbenici vzpostavita območje proste trgovine v skladu s členom XXIV GATT 1994 in členom V GATS.

POGLAVJE 2

NACIONALNA OBRAVNAVA IN DOSTOP DO TRGA ZA BLAGO

ČLEN 2.1

Cilj

Pogodbenici v skladu s tem sporazumom postopno in vzajemno liberalizirata trgovino z blagom.

ČLEN 2.2

Področje uporabe

Če v tem sporazumu ni določeno drugače, se to poglavje uporablja za trgovino z blagom med pogodbenicama.

ČLEN 2.3

Opredelitev pojmov

V tem poglavju se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „zvezek ATA“ pomeni dokument, pripravljen v skladu s Prilogo k Carinski konvenciji o zvezku ATA. Zvezek za začasni uvoz blaga, sprejet 6. decembra 1961 v Bruslju;
- (b) „transakcija v okviru diplomatskih in konzularnih odnosov“ pomeni postopek pridobivanja konzularnega računa ali konzularnega vizuma za trgovske račune, potrdila o poreklu, manifestov, izvozne deklaracije odpremnika ali druge carinske dokumentacije, povezane z uvozom blaga, od konzula pogodbenice uvoznice na ozemlju pogodbenice izvoznice ali na ozemlju tretje države;
- (c) „postopek za izdajanje izvoznih dovoljenj“ pomeni upravni postopek, pri katerem je treba pri pristojnem upravnem organu ali organih kot pogoj za izvoz z ozemlja pogodbenice izvoznice vložiti vlogo ali drugo dokumentacijo, razen tistih, ki se na splošno zahtevajo za namene carinjenja;

- (d) „postopek za izdajanje uvoznih dovoljenj“ pomeni upravni postopek, pri katerem je treba pri pristojnem upravnem organu ali organih kot pogoj za uvoz na ozemlje pogodbenice uvoznice vložiti vlogo ali drugo dokumentacijo, razen tiste, ki se na splošno zahteva za namene carinjenja;
- (e) „predelano blago“ pomeni blago, uvrščeno v poglavja HS 84 do 90 ali tarifno številko 94.02, ki:
 - (i) je v celoti ali delno sestavljeno iz delov, pridobljenih iz predhodno uporabljenega blaga;
 - (ii) ima podobne zmogljivosti in delovne pogoje kot enakovredno blago, kadar je novo; ter
 - (iii) ima garancijo, enako tisti, ki se uporablja za enakovredno blago, kadar je novo;
- (f) „popravilo“ ali „sprememba“ pomeni vsak postopek obdelave, ki se opravi na blagu, ne glede na morebitno povečanje vrednosti blaga, za odpravo operativnih okvar ali materialne škode in obnovitev prvotne funkcije blaga ali za zagotovitev skladnosti blaga s tehničnimi zahtevami glede njegove uporabe, brez katerega ne bi bilo več možno uporabljati blaga na običajen način in za predvidene namene; popravilo ali sprememba blaga vključuje obnovo in vzdrževanje, ne vključuje pa operacije ali postopka, ki:
 - (i) uniči osnovne značilnosti blaga ali ustvari novo ali komercialno drugačno blago;

- (ii) nedokončano blago spremeni v dokončano blago ali
 - (iii) se uporablja za bistveno spremembo funkcije blaga, in
- (g) „kategorija postopnega znižanja“ pomeni časovni okvir za odpravo carin, ki traja od nič do sedem let, po katerem je blago prosto carine, razen če je v Prilogi 2-A (Seznami za odpravo tarif) določeno drugače.

ČLEN 2.4

Nacionalna obravnava na področju notranjega obdavčenja in ureditve

Vsaka pogodbenica prizna nacionalno obravnavo za blago druge pogodbenice v skladu s členom III GATT 1994, vključno z njegovimi pojasnjevalnimi opombami in dopolnilnimi določbami. V ta namen je člen III GATT 1994 skupaj z njegovimi pojasnjevalnimi opombami in dopolnilnimi določbami smiselno vključen v ta sporazum in je njegov sestavni del.

ČLEN 2.5

Odprava carin

1. Če v tem sporazumu ni določeno drugače, vsaka pogodbenica zniža ali odpravi carine na blago s poreklom iz druge pogodbenice v skladu s Prilogo 2-A (Seznami za odpravo tarif).

2. V odstavku 1 je osnovna stopnja carinskih dajatev osnovna stopnja, določena za posamezno blago v Prilogi 2-A (Seznami za odpravo tarif).
3. Če pogodbenica zniža uporabljeno carinsko stopnjo po načelu države z največjimi ugodnostmi, se navedena stopnja dajatve uporablja za blago s poreklom iz druge pogodbenice, dokler je nižja od carinske stopnje, določene v skladu s Prilogo 2-A (Seznami za odpravo tarif).
4. Pogodbenici se dve leti po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma na zahtevo ene od pogodbenic posvetujeta, da bi proučili pospešitev znižanja ali odprave carin iz Priloge 2-A (Seznami za odpravo tarif). Odbor za trgovino lahko sprejme sklep o spremembi Priloge 2-A (Seznami za odpravo tarif) za pospešitev znižanja ali odprave tarif.
5. Pogodbenica lahko kadar koli samostojno pospeši odpravo carin iz Priloge 2-A (Seznami za odpravo tarif) za blago s poreklom iz druge pogodbenice. Navedena pogodbenica obvesti drugo pogodbenico čim prej, preden začne veljati nova carinska stopnja.
6. Če pogodbenica samostojno pospeši odpravo carin v skladu z odstavkom 5, lahko zviša carino na raven iz Priloge 2-A (Seznami za odpravo tarif) za zadevno leto po kakršnem koli samostojnem znižanju.

ČLEN 2.6

Mirovanje

Če v tem sporazumu ni določeno drugače, pogodbenica ne zviša carine, ki je določena kot osnovna stopnja v Prilogi 2-A (Seznami za odpravo tarif), ali sprejme nove carine na blago s poreklom iz druge pogodbenice.

ČLEN 2.7

Izvozne dajatve, davki ali druge takse

1. Pogodbenica ne sprejme ali ohrani:
 - (a) nobenih dajatev, davkov ali drugih taks, ki se naložijo za izvoz blaga v drugo pogodbenico ali v zvezi z njim, ali
 - (b) nobenih notranjih davkov ali drugih taks na blago, izvoženo v drugo pogodbenico, ki presegajo davek ali takso, ki bi se naložila na podobno blago, kadar je namenjeno domači potrošnji.
2. Nobena določba tega člena pogodbenici ne preprečuje, da bi za izvoz blaga uvedla pristojbino ali takso, ki je dovoljena v skladu s členom 2.8 (Pristojbine in formalnosti).

ČLEN 2.8

Pristojbine in formalnosti

1. Vsaka pogodbenica v skladu s členom VIII:1 GATT 1994, vključno z njegovimi pojasnjevalnimi opombami in dopolnilnimi določbami, zagotovi, da so vse pristojbine in druge takse kakršne koli vrste, ki jih pogodbenica naloži na uvoz ali izvoz blaga ali v zvezi z njim, količinsko omejene na približne stroške opravljenih storitev in ne pomenijo posrednega varstva domačega blaga ali obdavčitve uvoza ali izvoza za davčne namene.
2. Pogodbenica ne zaračunava pristojbin in drugih taks kakršne koli vrste iz odstavka 1 na podlagi *ad valorem*.
3. Vsaka pogodbenica nemudoma objavi vse pristojbine in druge takse kakršne koli vrste, ki jih nalaga v zvezi z uvozom ali izvozom blaga, tako da vladam, trgovcem in drugim zainteresiranim stranem omogoči, da se z njimi seznanijo.
4. Pogodbenica ne zahteva transakcij v okviru diplomatskih in konzularnih odnosov, vključno s plačili povezanih pristojbin in drugih taks kakršne koli vrste, v zvezi z uvozom katerega koli blaga druge pogodbenice.
5. V tem členu pristojbine ali druge takse kakršne koli vrste ne vključujejo izvoznih davkov, carin, taks, enakovrednih notranjim davkom, ali drugih notranjih taks, ki se uporabljajo v skladu s členom III:2 GATT 1994, ali protidampinških ali izravnalnih dajatev.

ČLEN 2.9

Popravljeno ali spremenjeno blago

1. Pogodbenica ne uporablja carine za blago, ne glede na njegovo poreklo, ki ponovno vstopi na njeno ozemlje, po tem ko je z njenega ozemlja začasno izvoženo na ozemlje druge pogodbenice zaradi popravila ali spremembe, ne glede na to, ali bi se lahko navedeno popravilo ali sprememba izvedla na ozemlju pogodbenice, iz katere je bilo blago izvoženo za popravilo ali spremembo.
2. Odstavek 1 se ne uporablja za blago, uvoženo s carinsko garancijo na območja proste trgovine ali s podobnim statusom, ki se potem izvozi zaradi popravila ali spremembe in ni ponovno uvoženo s carinsko garancijo na območja proste trgovine ali s podobnim statusom.
3. Pogodbenica ne uporablja carin za blago, ne glede na njegovo poreklo, ki je začasno uvoženo z ozemlja druge pogodbenice za popravilo ali spremembo.

ČLEN 2.10

Predelano blago

1. Pogodbenica ne obravnava predelanega blaga druge pogodbenice manj ugodno, kot obravnava enakovredno novo blago.

2. Pojasniti je treba, da se člen 2.11 (Uvozne in izvozne omejitve) uporablja za uvozne ali izvozne prepovedi ali omejitve za uvoz ali izvoz predelanega blaga. Če pogodbenica sprejme ali ohrani uvozne ali izvozne prepovedi ali omejitve za uvoz ali izvoz predhodno uporabljenega blaga, se taki ukrepi ne uporabljajo za predelano blago.

3. Vsaka pogodbenica lahko zahteva, da se predelano blago opredeli kot tako za distribucijo ali prodajo na njenem ozemlju in da izpolnjuje vse veljavne tehnične zahteve, ki veljajo za enakovredno novo blago.

ČLEN 2.11

Uvozne in izvozne omejitve

1. Pogodbenica ne sprejme ali ohrani nobene prepovedi ali omejitve za uvoz katerega koli blaga druge pogodbenice ali za izvoz ali prodajo za izvoz katerega koli blaga, namenjenega na ozemlje druge pogodbenice, razen v skladu s členom XI GATT 1994, vključno z njegovimi pojasnjevalnimi opombami in dopolnilnimi določbami. V ta namen je člen XI GATT 1994 skupaj z njegovimi pojasnjevalnimi opombami in dopolnilnimi določbami smiselno vključen v ta sporazum in je njegov sestavni del.

2. Pogodbenica ne sprejme ali ohrani:

- (a) zahtev glede izvoznih in uvoznih cen¹, razen kot je dovoljeno pri izvrševanju odredb in zavez o izravnalni in protidampinški dajatvi, ali
- (b) izdajanja uvoznih dovoljenj, pogojenih z izpolnjevanjem operativnih zahtev.

ČLEN 2.12

Označevanje porekla

- 1. Če Nova Zelandija pri uvozu blaga iz Unije zahteva označbo porekla, sprejme označbo porekla „Made in the EU“ pod pogoji, ki niso manj ugodni od tistih, ki se uporabljajo za označbe porekla države članice.
- 2. Nova Zelandija za namene označbe porekla „Made in the EU“ obravnava Unijo kot enotno ozemlje.

¹ Pojasniti je treba, da namen te določbe ni pogodbenici preprečiti, da se pri določanju carinske stopnje, ki se uporablja v skladu s tem sporazumom, opre na ceno uvoza.

ČLEN 2.13

Postopki za izdajanje uvoznih dovoljenj

1. Vsaka pogodbenica sprejme in upravlja vse postopke za izdajanje uvoznih dovoljenj v skladu s členi 1 do 3 Sporazuma o izdajanju uvoznih dovoljenj. V ta namen so členi 1 do 3 Sporazuma o izdajanju uvoznih dovoljenj smiselno vključeni v ta sporazum in so njegov sestavni del.
2. Pogodbenica, ki sprejme nov postopek za izdajanje uvoznih dovoljenj ali spremeni obstoječi postopek za izdajanje uvoznih dovoljenj, o takem sprejetju ali spremembi nemudoma in v vsakem primeru najpozneje 60 dni po objavi ustreznega postopka uradno obvesti drugo pogodbenico. Uradno obvestilo vključuje informacije iz člena 5(2) Sporazuma o izdajanju uvoznih dovoljenj. Šteje se, da pogodbenica to obveznost izpolnjuje, če v skladu s členom 4 Sporazuma o izdajanju uvoznih dovoljenj uradno obvesti odbor STO za izdajanje uvoznih dovoljenj o novem postopku za izdajanje uvoznih dovoljenj ali o spremembi obstoječega postopka za izdajanje uvoznih dovoljenj, vključno z informacijami iz člena 5(2) navedenega sporazuma.
3. Pogodbenica na zahtevo druge pogodbenice nemudoma zagotovi vse ustrezne informacije, vključno z informacijami iz člena 5(2) Sporazuma o izdajanju uvoznih dovoljenj, v zvezi s katerim koli postopkom za izdajanje uvoznih dovoljenj, ki ga namerava sprejeti ali ki ga ohranja, ter o vseh spremembah obstoječega postopka za izdajanje uvoznih dovoljenj.

4. Če pogodbenica zavrne vlogo za izdajo uvoznega dovoljenja za blago iz druge pogodbenice, na zahtevo in v razumnem roku po prejemu zahtevka vložniku predloži pisno obrazložitev razloga za zavrnitev.

ČLEN 2.14

Postopki za izdajanje izvoznih dovoljenj

1. Vsaka pogodbenica objavi vse nove postopke za izdajanje izvoznih dovoljenj ali vse spremembe obstoječih postopkov za izdajanje izvoznih dovoljenj, tako da vladam, trgovcem in drugim zainteresiranim stranem omogoči, da se z njimi seznani. Kadar koli je to izvedljivo, se taka objava zagotovi 45 dni pred začetkom veljavnosti novega postopka za izdajanje izvoznih dovoljenj ali spremembe obstoječega postopka za izdajanje izvoznih dovoljenj, v vsakem primeru pa najpozneje na datum, na katerega začne veljati nov postopek za izdajanje izvoznih dovoljenj ali sprememba.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da v svojo objavo postopkov za izdajanje izvoznih dovoljenj vključi naslednje informacije:
 - (a) besedilo postopkov za izdajanje izvoznih dovoljenj ali vseh svojih sprememb navedenih postopkov;
 - (b) blago, za katero velja vsak postopek za izdajanje izvoznih dovoljenj;

- (c) za vsak postopek za izdajanje izvoznih dovoljenj opis postopka za vložitev vloge za izdajo dovoljenja in vsa merila, ki jih mora izpolnjevati vložnik, da lahko vloži vlogo za izdajo dovoljenja, kot so posedovanje dovoljenja za opravljanje dejavnosti, vzpostavitev ali vzdrževanje naložbe ali delovanje prek določene pravne oblike na ozemlju pogodbenice;
- (d) kontaktno točko ali točke, na katerih lahko zainteresirane osebe dobijo dodatne informacije o pogojih za pridobitev izvoznega dovoljenja;
- (e) upravni organ ali organe, pri katerih se vloži vloga za izdajo dovoljenja ali druga ustrezna dokumentacija;
- (f) opis vseh ukrepov, ki se izvajajo v okviru postopka za izdajanje izvoznih dovoljenj;
- (g) obdobje, v katerem bo veljal posamezni postopek za izdajanje izvoznih dovoljenj, razen če bo postopek za izdajanje izvoznih dovoljenj ostal v veljavi, dokler se ne ukine ali spremeni z novo objavo;
- (h) če namerava pogodbenica postopek za izdajanje izvoznih dovoljenj uporabiti za upravljanje izvozne kvote, celotno količino in po potrebi vrednost kvote ter začetne in zaključne datume kvote ter
- (i) vsa izvzetja ali izjeme, ki nadomestijo zahtevo za pridobitev izvoznega dovoljenja, kako zahtevati ali uveljavljati navedena izvzetja ali izjeme ter merila za njihovo odobritev.

3. Vsaka pogodbenica v 30 dneh po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma uradno obvesti drugo pogodbenico o svojih obstoječih postopkih za izdajanje izvoznih dovoljenj. Pogodbenica, ki sprejme nove postopke za izdajanje izvoznih dovoljenj ali spremembe obstoječih postopkov za izdajanje dovoljenj, uradno obvesti drugo pogodbenico o takem sprejetju ali spremembi v 60 dneh po objavi kakršnega koli novega postopka za izdajanje izvoznih dovoljenj ali kakršne koli spremembe obstoječega postopka za izdajanje dovoljenj. Uradno obvestilo vključuje sklic na vir ali vire, kjer so objavljene informacije, zahtevane v odstavku 2, in po potrebi vključuje naslov zadevnega vladnega spletišča ali zadevnih vladnih spletišč.

4. Pojasniti je treba, da nobena določba tega člena od pogodbenice ne zahteva, da izda izvozno dovoljenje, niti pogodbenici ne preprečuje, da izpolni svoje zaveze iz resolucij Varnostnega sveta Združenih narodov ter večstranskih ureditev neširjenja orožja in dogovorov o nadzoru izvoza, vključno z:

- (a) Wassenaarskim sporazumom o nadzoru nad izvozom konvencionalnega orožja ter blaga in tehnologije z dvojno rabo, sklenjenim 19. decembra 1995 v Haagu;
- (b) Konvencijo o prepovedi razvoja, proizvodnje, kopičenja zalog in uporabe kemičnega orožja ter o njegovem uničenju, sklenjeno 13. januarja 1993 v Parizu;
- (c) Konvencijo o prepovedi izpopolnjevanja, proizvajanja in ustvarjanja zalog bakteriološkega (biološkega) in toksičnega orožja ter o njegovem uničenju, sklenjeno 10. aprila 1972 v Londonu, Moskvi in Washingtonu;
- (d) Pogodbo o neširjenju jedrskega orožja, sklenjeno 1. julija 1968 v Londonu, Moskvi in Washingtonu, ter

- (e) Avstralsko skupino, skupino držav dobaviteljic jedrskega blaga in režimom kontrole raketne tehnologije.

ČLEN 2.15

Uporaba preferencialov

1. Za namene spremljanja delovanja tega sporazuma in izračuna stopenj uporabe preferencialov si pogodbenici vsako leto izmenjata celovite statistične podatke o uvozu za obdobje, ki se začne eno leto po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma in konča 10 let po zaključku odprave tarif za vse blago v skladu s Prilogo 2-A (Seznami za odpravo tarif). Če Odbor za trgovino ne odloči drugače, se navedeno obdobje samodejno podaljša za pet let, nato pa lahko Odbor za trgovino odloči, da ga bo še podaljšal.
2. Izmenjava statističnih podatkov o uvozu zajema podatke, ki se nanašajo na zadnje razpoložljivo leto, vključno z vrednostjo in po potrebi obsegom, na ravni tarifnih postavk za uvoz blaga druge pogodbenice, ki je upravičeno do preferencialne obravnave po tem sporazumu, in za uvoz tistega blaga, ki je bilo deležno nepreferencialne obravnave, vključno v okviru različnih ureditev, ki jih pogodbenici uporabljata ob uvozu. Taki statistični podatki in stopnje uporabe preferencialov se lahko predložijo Odboru za trgovino za izmenjavo mnenj.

ČLEN 2.16

Začasni uvoz

1. V tem členu izraz „začasni uvoz“ pomeni carinski postopek, po katerem se lahko določeno blago, vključno s prevoznimi sredstvi, vnese na ozemlje pogodbenice s pogojno oprostitvijo plačila uvoznih dajatev in davkov ter brez uporabe uvoznih prepovedi ali omejitev ekonomske narave, pod pogojem, da je blago uvoženo za poseben namen in je namenjeno ponovnemu izvozu v določenem obdobju, ne da bi se spremenilo, razen običajnega zmanjšanja vrednosti zaradi uporabe navedenega blaga.
2. Vsaka pogodbenica odobri začasni uvoz v skladu s svojimi zakoni, drugimi predpisi ali postopki za naslednje blago, ne glede na njegovo poreklo:
 - (a) poklicno opremo, vključno z opremo za tisk ali televizijo, programsko opremo ter radiodifuzno in kinematografsko opremo, potrebno za izvajanje poslovne dejavnosti, trgovine ali poklica osebe, ki obišče ozemlje druge pogodbenice zaradi opravljanja določene naloge;
 - (b) blago, vključno z njegovimi sestavnimi deli, pomožnimi aparati in priborom, ki se razstavlja ali uporablja na razstavah, sejnih, sestankih ali podobnih dogodkih;

- (c) tržne vzorce ter reklamne filme in posnetke (posneti vizualni mediji ali avdio gradivo, sestavljeni predvsem iz slik ali zvoka, ki prikazujejo naravo ali delovanje blaga ali storitev, ki jih v prodajo ali zakup ponuja oseba s sedežem ali prebivališčem na ozemlju pogodbenice, če je tako gradivo primerno za razstavo za potencialne stranke, ne pa za radiodifuzno oddajanje širši javnosti) ter
 - (d) blago, uvoženo v športne namene, vključno s tekmovanji, demonstracijami, usposabljanjem, dirkami ali podobnimi dogodki.
3. Vsaka pogodbenica za začasni uvoz blaga iz odstavka 2 in ne glede na njegovo poreklo sprejme zvezke ATA, ki so bili izdani v drugi pogodbenici, potrjeni v tej pogodbenici in za katere jamči združenje, ki je del mednarodne verige jamstev, so jih potrdili pristojni organi ter so veljavni na ozemlju pogodbenice uvoznice.
4. Vsaka pogodbenica določi obdobje, v katerem lahko blago ostane v postopku začasnega uvoza. Pogodbenica lahko začetno obdobje samostojno podaljša.
5. Vsaka pogodbenica lahko zahteva, da blago, upravičeno do začasnega uvoza v skladu z odstavkom 1, izpolnjuje naslednje:
- (a) uporablja ga izključno državljan ali rezident druge pogodbenice ali se uporablja pod njegovim osebnim nadzorom, in sicer pri izvajanju poslovne dejavnosti, trgovine, poklica ali športa, ki ga izvaja navedeni državljan ali rezident;
 - (b) ne sme biti prodano, zakupljeno, umaknjeno ali preneseno, dokler je na njenem ozemlju;

- (c) ima jamstvo, ki je v skladu z obveznostmi pogodbenice uvoznice na podlagi ustreznih mednarodnih carinskih konvencij, h katerim je pristopila;
- (d) opredeli se ob uvozu in izvozu;
- (e) izvozi se ob odhodu ali pred odhodom državljana ali rezidenta iz točke (a) ali v obdobju, ki se nanaša na namen začasnega uvoza, ki ga pogodbenica lahko določi, ali v enem letu, razen če se podaljša;
- (f) sprejme se v količinah, ki niso večje od razumnih količin za predvideno uporabo, ali
- (g) ga je sicer možno uvoziti na ozemlje pogodbenice v skladu z njenim pravom.

6. Če kateri koli pogoj, ki ga pogodbenica lahko naloži v skladu z odstavkom 5, ni izpolnjen, lahko pogodbenica uporabi carine in katero koli drugo takso, ki bi se običajno dolgovala za blago, ter vse druge takse ali kazni, ki jih določa njeno pravo.

7. Vsaka pogodbenica dovoli, da se blago, začasno uvoženo v skladu s tem členom, ponovno izvozi prek odhodnega kraja, ki so ga odobrili carinski organi in ki ni kraj, prek katerega je bilo blago uvoženo.

8. Pogodbenica uvoznika ali drugo osebo, odgovorno za blago, uvoženo v skladu s tem členom, oprosti odgovornosti zaradi neopravljenega izvoza začasnega uvoženega blaga, če pogodbenici uvoznici predloži zadovoljiv dokaz, da je bilo blago uničeno ali nepovratno izgubljeno, v skladu s carinsko zakonodajo navedene pogodbenice.

ČLEN 2.17

Dajatev prost vstop tržnih vzorcev zanemarljive vrednosti

in tiskanega oglaševalskega gradiva

1. Vsaka pogodbenica v skladu s svojimi zakoni, drugimi predpisi ali postopki odobri dajatev prost vstop tržnih vzorcev zanemarljive vrednosti in tiskanega oglaševalskega gradiva, uvoženega iz druge pogodbenice, ne glede na njihovo poreklo.
2. Pogodbenica lahko tržne vzorce zanemarljive vrednosti opredeli kot:
 - (a) tržne vzorce, ki imajo posamično ali skupno vrednost v času odpreme, ki ne presega zneska, določenega v pravu pogodbenice, ali
 - (b) tržne vzorce, ki so kot taki označeni, raztrgani, perforirani ali kako drugače obdelani, da niso primerni za prodajo ali uporabo drugače kot tržni vzorci.
3. Tiskano oglaševalsko gradivo je opredeljeno kot blago, uvrščeno v poglavje HS 49, vključno z brošurami, prospekti, letaki, trgovskimi katalogi, letnimi publikacijami trgovinskih združenj, turističnim promocijskim gradivom in plakati, ki se uporablja za promocijo, oglaševanje ali trženje blaga ali storitev, je v bistvu namenjeno oglaševanju blaga ali storitev in je dobavljeno brezplačno.

ČLEN 2.18

Posebni ukrepi v zvezi z upravljanjem preferencialne obravnave

1. Pogodbenici sodelujeta pri preprečevanju in odkrivanju kršitev carinske zakonodaje v zvezi s preferencialno obravnavo, odobreno na podlagi tega poglavja v skladu s poglavjem 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla) ter naslovi I, III, IV in V sporazuma CCMAA, ter boju proti tem kršitvam.
2. Pogodbenica lahko začasno opusti ustrezno preferencialno obravnavo blaga v skladu s postopkom iz odstavkov 3 do 5, če:
 - (a) je na podlagi objektivnih, prepričljivih in preverljivih informacij ugotovila, da so bile storjene sistematične in sektorske kršitve carinske zakonodaje v zvezi s preferencialno obravnavo, odobreno na podlagi tega poglavja, zaradi česar je navedena pogodbenica utrpela znatno izgubo prihodka, ter
 - (b) druga pogodbenica večkrat in neupravičeno zavrne sodelovanje ali kako drugače ne sodeluje v zvezi s kršitvami carinske zakonodaje iz točke (a).
3. Pogodbenica, ki je ugotovila kršitev iz odstavka 2, točka (a), o tem brez nepotrebnega odlašanja uradno obvesti Odbor za trgovino in začne posvetovanja z drugo pogodbenico v okviru Odbora za trgovino, da bi dosegla obojestransko sprejemljivo rešitev.

4. Če se pogodbenici ne sporazumeta o sprejemljivi rešitvi v treh mesecih po uradnem obvestilu iz odstavka 3, se lahko pogodbenica, ki je ugotovila kršitev, odloči, da začasno opusti ustrezno preferencialno obravnavo zadevnega blaga. Začasna opustitev se uporablja samo za tiste trgovce, ki sta jih med posvetovanji iz odstavka 3 opredelili obe pogodbenici in se o njih dogovorili, da so bili vpleteni v kršitve carinske zakonodaje. O tej začasni opustitvi se brez nepotrebnega odlašanja uradno obvesti Odbor za trgovino.

5. Če pogodbenica ugotovi kršitev iz odstavka 2, točka (a), in v treh mesecih po uradnem obvestilu iz odstavka 4 ugotovi, da je začasna opustitev iz odstavka 4 neučinkovita v boju proti kršitvam carinske zakonodaje v zvezi s preferencialno obravnavo, odobreno v skladu s tem poglavjem, se lahko odloči, da začasno opusti ustrezno preferencialno obravnavo zadevnega blaga. Pogodbenica se lahko tudi odloči, da začasno opusti ustrezno preferencialno obravnavo zadevnega blaga, če med posvetovanji iz odstavka 3 pogodbenici nista mogli opredeliti trgovcev, vpletenih v kršitve carinske zakonodaje, in v zvezi z njimi doseči soglasja. O tej začasni opustitvi se brez nepotrebnega odlašanja uradno obvesti Odbor za trgovino.

6. Začasne opustitve iz tega člena se uporabljajo samo za obdobje, potrebno za zaščito finančnih interesov zadevne pogodbenice, v nobenem primeru pa se ne uporabljajo dlje kot šest mesecev. Če pogoji, ki so bili razlog za prvotno začasno opustitev, po izteku šestmesečnega obdobja še vedno obstajajo, se lahko zadevna pogodbenica po tem, ko o tem uradno obvesti drugo pogodbenico, odloči za podaljšanje začasne opustitve. O vsaki taki opustitvi potekajo redna posvetovanja v okviru Odbora za trgovino.

7. Vsaka pogodbenica v skladu s svojimi notranjimi postopki objavi obvestila uvoznikom o vseh odločitvah v zvezi z začasnimi opustitvami iz tega člena.

8. Ne glede na odstavek 5, če lahko uvoznik carinskemu organu pogodbenice uvoznice dokaže, da je zadevno blago v celoti skladno s carinsko zakonodajo pogodbenice uvoznice, zahtevami tega sporazuma in vsemi drugimi pogoji, povezanimi z začasno opustitvijo, ki jo določi pogodbenica uvoznica v skladu s svojim pravom, pogodbenica uvoznica uvozniku omogoči, da zaprosi za preferencialno obravnavo in izterja vse plačane dajatve, ki so presegle veljavne preferencialne tarifne stopnje, ko je bilo blago uvoženo.

ČLEN 2.19

Odbor za trgovino z blagom

1. Ta člen dopolnjuje in podrobneje opredeljuje člen 24.4 (Specializirani odbori).
2. Naloge Odbora za trgovino z blagom v zvezi s tem poglavjem vključujejo:
 - (a) spodbujanje trgovine z blagom med pogodbenicama, vključno s posvetovanjem o pospeševanju odprave tarif iz tega sporazuma;
 - (b) takojšnje odpravljanje ovir za trgovino z blagom med pogodbenicama;

- (c) brez poseganja v poglavje 26 (Reševanje sporov) posvetovanje in prizadevanje za rešitev vseh vprašanj v zvezi s tem poglavjem, vključno z razlikami, ki se lahko pojavijo med pogodbenicama v zvezi z uvrstitvijo blaga v harmonizirani sistem in Prilogo 2-A (Seznami za odpravo tarif), ali spremembo strukture oznak harmoniziranega sistema ali ustreznih nomenklatur vsake pogodbenice, za zagotovitev, da se obveznosti vsake pogodbenice v skladu s Prilogo 2-A (Seznami za odpravo tarif) ne spremenijo;
- (d) spremljanje stopenj uporabe preferencialov in statističnih podatkov o njej, pri čemer lahko Odbor za trgovino z blagom podatke o tem predloži Odboru za trgovino za izmenjavo mnenj, ter
- (e) sodelovanje s katerim koli specializiranim odborom ali drugim pomožnim telesom, ustanovljenim ali pooblaščenim za ukrepanje v skladu s tem sporazumom glede vprašanj, ki bi lahko bila pomembna za navedeni specializirani odbor ali organ, kot je ustrezno.

ČLEN 2.20

Kontaktne točke

Vsaka pogodbenica v 90 dneh po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma določi kontaktno točko, ki je odgovorna za olajšanje komunikacije med pogodbenicama o zadevah, ki jih zajema to poglavje, in drugo pogodbenico uradno obvesti o kontaktnih podatkih kontaktne točke. Vsaka pogodbenica drugo pogodbenico nemudoma uradno obvesti o vseh spremembah navedenih kontaktnih podatkov.

POGLAVJE 3

PRAVILA O POREKLU IN POSTOPKI GLEDE POREKLA

ODDELEK A

PRAVILA O POREKLU

ČLEN 3.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „pošiljka“ pomeni izdelke, ki jih pošiljatelj hkrati pošlje prejemniku, ali izdelke, ki so zajeti v enotni prevoznici listini, s katero pošiljatelj dobavlja te izdelke prejemniku, ali če take listine ni, izdelke, ki so zajeti na enem računu;
- (b) „izvoznik“ pomeni osebo, ki se nahaja v pogodbenici in ki v skladu z zahtevami iz prava te pogodbenice izvaša ali izdeluje izdelek s poreklom in sestavi navedbo o poreklu;
- (c) „uvoznik“ pomeni osebo, ki uvaža izdelek s poreklom in uveljavlja preferencialno tarifno obravnavo zanj;

- (d) „material“ pomeni vsako snov, ki se uporablja pri proizvodnji izdelka, vključno z vsemi, sestavinami, surovinami ali deli;
- (e) „material brez porekla“ pomeni material, ki se v skladu s tem poglavjem ne šteje kot material s poreklom, vključno z materialom, katerega status porekla se ne more določiti;
- (f) „izdelek“ pomeni rezultat proizvodnje, tudi če je namenjen za uporabo kot material pri proizvodnji drugega izdelka, in
- (g) „proizvodnja“ pomeni vsako vrsto obdelave ali predelave, vključno s sestavljanjem.

ČLEN 3.2

Splošne zahteve za izdelke s poreklom

1. Za namene preferencialne tarifne obravnave, ki jo pogodbenica uporabi za blago s poreklom iz druge pogodbenice v skladu s tem sporazumom, se izdelek, ki izpolnjuje vse druge veljavne zahteve iz tega poglavja, šteje za izdelek s poreklom iz druge pogodbenice, če je:
 - (a) v celoti pridobljen v navedeni pogodbenici v smislu člena 3.4 (V celoti pridobljeni izdelki);
 - (b) proizveden v navedeni pogodbenici izključno iz materialov s poreklom ali

- (c) proizveden v navedeni pogodbenici in vsebuje materiale brez porekla, če izpolnjuje zahteve iz Priloge 3-B (Pravila o poreklu za določen izdelek).
2. Če izdelek pridobi status porekla, se materiali brez porekla, ki se uporabljajo pri proizvodnji navedenega izdelka, ne štejejo za materiale brez porekla, kadar se navedeni izdelek kot material vgradi v drug izdelek.
3. Pridobitev statusa porekla poteka brez prekinitve v Novi Zelandiji ali Uniji.

ČLEN 3.3

Kumulacija porekla

1. Izdelek s poreklom iz pogodbenice se šteje za izdelek s poreklom iz druge pogodbenice, kadar se uporabi kot material pri proizvodnji drugega izdelka v navedeni drugi pogodbenici.
2. Proizvodnja, ki se opravlja na materialih brez porekla v eni pogodbenici, se lahko upošteva za namene določanja, ali gre za izdelek s poreklom iz druge pogodbenice.
3. Odstavka 1 in 2 se ne uporabljata, če proizvodnja, ki se opravlja v drugi pogodbenici, ne presega enega ali več postopkov iz člena 3.6 (Nezadostna obdelava ali predelava).

4. Da lahko izvoznik izpolni navedbo o poreklu iz člena 3.16(2) (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo), točka (a), za material brez porekla iz odstavka 2, od dobavitelja pridobi izjavo dobavitelja, kot je določena v Prilogi 3-D (Izjava dobavitelja iz člena 3.3(4) (Kumulacija porekla)) ali enakovreden dokument, ki vsebuje iste informacije, ki dovolj podrobno opisujejo zadevne materiale brez porekla, da jih je mogoče prepoznati.

ČLEN 3.4

V celoti pridobljeni izdelki

1. Za v celoti pridobljene v pogodbenici štejejo:
 - (a) mineralne ali naravno prisotne snovi, pridobljene ali pobrane iz zemlje ali morskega dna pogodbenice;
 - (b) rastline ali zelenjava, gojena ali pridelana v pogodbenici;
 - (c) žive živali, skotene ali izvaljene in vzrejene v pogodbenici;
 - (d) izdelki, pridobljeni iz živih živali, vzrejenih v pogodbenici;
 - (e) izdelki, pridobljeni iz zaklanih živali, skotenih ali izvaljenih in vzrejenih v pogodbenici;

- (f) izdelki, pridobljeni z lovom ali ribolovom, ki poteka v pogodbenici, vendar ne zunaj meja teritorialnega morja pogodbenice;
- (g) izdelki, pridobljeni iz akvakulture v pogodbenici, če so vodni organizmi, vključno z ribami, mehkužci, raki in drugimi vodnimi nevretenčarji ter vodnimi rastlinami, izvaljeni ali vzgojeni iz reproduktivnega materiala, kot so jajčeca, ikre, zarod, mladice ali ličinke, tako da se zaradi povečanja prireje ali pridelave posega v postopke vzreje ali rasti z rednim obnavljanjem staleža, hranjenjem ali varovanjem pred plenilci;
- (h) izdelki morskega ribolova in drugi izdelki, pridobljeni iz morja v skladu z mednarodnim pravom s plovilom pogodbenice zunaj katerega koli teritorialnega morja;
- (i) izdelki, proizvedeni na predelovalni ladji pogodbenice izključno iz izdelkov iz točke (h);
- (j) izdelki, ki jih pogodbenica ali oseba pogodbenice pobere ali pridobi iz morskega dna ali podtalja zunaj katerega koli teritorialnega morja, če ima navedena pogodbenica ali oseba navedene pogodbenice pravico do obdelovanja navedenega morskega dna ali podtalja v skladu z mednarodnim pravom;
- (k) odpadki ali ostanki pri postopkih izdelave, ki potekajo v pogodbenici;
- (l) rabljeni izdelki, zbrani v pogodbenici, ki so primerni samo za obnavljanje surovin, vključno s takimi surovinami, in
- (m) izdelki, proizvedeni v pogodbenici izključno iz izdelkov iz točk (a) do (l).

2. Izraza „plovilo pogodbenice“ in „predelovalna ladja pogodbenice“ v odstavku 1, točki (h) in (i), pomenita samo plovilo oziroma predelovalno ladjo, ki:

(a) je registrirano oz. registrirana v državi članici ali Novi Zelandiji;

(b) pluje pod zastavo države članice ali Nove Zelandije ter

(c) izpolnjuje enega od naslednjih pogojev:

(i) je vsaj v 50-odstotni lasti državljanov države članice ali Nove Zelandije ali

(ii) je v lasti ene ali več pravnih oseb, ki:

(A) imajo sedež in glavni kraj poslovanja v državi članici ali Novi Zelandiji in

(B) so vse vsaj v 50-odstotni lasti javnih subjektov ali oseb države članice ali Nove Zelandije.

ČLEN 3.5

Dovoljena odstopanja

1. Če materiali brez porekla, ki se uporabljajo pri proizvodnji izdelka, ne izpolnjujejo zahtev iz Priloge 3-B (Pravila o poreklu za določen izdelek), se izdelek šteje za izdelek s poreklom iz pogodbenice, če:
 - (a) za vse izdelke, razen izdelkov, uvrščenih v poglavja HS 50 do 63, vrednost tistih materialov brez porekla, ki se uporabljajo pri proizvodnji navedenih izdelkov, ne presega 10 % cene izdelka franko tovarna;
 - (b) se za izdelek, uvrščen v poglavja HS 50 do 63, uporabljajo dovoljena odstopanja iz opomb 7 in 8 Priloge 3-A (Uvodne opombe k pravilom o poreklu za določen izdelek).
2. Odstavek 1 se ne uporablja, če vrednost ali teža materialov brez porekla, ki se uporabljajo pri proizvodnji izdelka, presega kateri koli delež najvišje vrednosti ali teže materialov brez porekla, kot je določen v zahtevah iz Priloge 3-B (Pravila o poreklu za določen izdelek).
3. Odstavek 1 se ne uporablja za izdelke, ki so v celoti pridobljeni v pogodbenici v smislu člena 3.4 (V celoti pridobljeni izdelki). Če morajo biti materiali, ki se uporabljajo pri proizvodnji izdelka, v skladu s Prilogo 3-B (Pravila o poreklu za določen izdelek) v celoti pridobljeni, se uporabljata odstavka 1 in 2.

ČLEN 3.6

Nezadostna obdelava ali predelava

1. Ne glede na člen 3.2(1) (Splošne zahteve za izdelke s poreklom), točka (c), se izdelek ne šteje za izdelek s poreklom iz pogodbenice, če proizvodnja izdelka v pogodbenici obsega samo enega ali več naslednjih postopkov, izvedenih na materialih brez porekla:

- (a) postopke za ohranitev, kot so sušenje, zamrzovanje, vlaganje v slanico in drugi podobni postopki, če je njihov edini namen ohranitev izdelkov v dobrem stanju med prevozom in skladiščenjem¹;
- (b) razstavljanje ali sestavljanje tovorkov;
- (c) pranje ali čiščenje, odstranjevanje prahu, oksidov, olja, barve ali drugih snovi za prekrivanje;
- (d) likanje tekstila in tekstilnih izdelkov brez pare ali s paro;
- (e) preproste postopke barvanja in loščenja;
- (f) luščenje in delno ali popolno mletje riža; poliranje in glaziranje žit in riža;

¹ V okviru točke (a) se postopki za ohranitev, kot so hlajenje, zamrzovanje ali prezračevanje, štejejo za nezadostne, postopki, kot so vlaganje, sušenje ali prekajevanje, s katerimi naj bi izdelek dobil posebne ali drugačne značilnosti, pa se ne štejejo za nezadostne.

- (g) postopke barvanja sladkorja, dodajanja arome ali oblikovanja sladkornih kock, delno ali popolno mletje kristalnega sladkorja;
- (h) lupljenje, razkoščičevanje in luščenje sadja, oreščkov in zelenjave;
- (i) ostrenje, preprosto brušenje ali preprosto rezanje;
- (j) reševanje, presejanje, sortiranje, razvrščanje v skupine ali razrede, usklajevanje, vključno s sestavljanjem kompletov izdelkov;
- (k) preprosto pakiranje v steklenice, pločevinke, čutare, vrečke, zaboje, škatle, pritrdjevanje na lepenko ali plošče in vsi drugi preprosti postopki pakiranja;
- (l) pritrdjevanje ali tiskanje oznak, nalepk, logotipov in drugih podobnih znakov za razlikovanje na izdelke in njihovo embalažo;
- (m) preprosto mešanje izdelkov, ne glede na to, ali so različnih vrst ali ne; mešanje sladkorja s katerim koli materialom;
- (n) preprosto dodajanje vode ali redčenje z vodo ali drugo snovjo, ki bistveno ne spremeni značilnosti izdelkov, ali dehidracijo ali denaturacijo izdelkov;
- (o) preprosto sestavljanje delov izdelkov v popoln izdelek ali razstavljanje izdelkov na dele ali

(p) zakol živali.

2. V odstavku 1 se postopki štejejo za preproste, če za njihovo izvajanje niso potrebna posebna znanja niti posebej proizvedeni ali nameščeni stroji, naprave ali oprema.

ČLEN 3.7

Enota kvalifikacije

1. V tem poglavju je enota kvalifikacije določen izdelek, ki se šteje za osnovno enoto pri uvrstitvi izdelka v okviru harmoniziranega sistema.

2. Če je pošiljka sestavljena iz več enakih izdelkov, ki so uvrščeni v isto tarifno številko HS, se pri uporabi tega poglavja upošteva vsak posamezni izdelek.

ČLEN 3.8

Embalažni materiali in zabojniki za odpremo

Embalažni materiali in zabojniki za odpremo, ki se uporabljajo za zaščito izdelka med prevozom, se ne upoštevajo pri določanju, ali gre za izdelek s statusom porekla.

ČLEN 3.9

Embalažni materiali in zabojniki za maloprodajo

1. Če so embalažni materiali in zabojniki, v katerih je izdelek pakiran za maloprodajo, uvrščeni skupaj z izdelkom, se ne upoštevajo pri ugotavljanju, ali so bili vsi materiali brez porekla, ki se uporabljajo pri proizvodnji izdelka, predmet ustrezne spremembe v tarifni uvrstitvi ali postopka posebne izdelave ali obdelave iz Priloge 3-B (Pravila o poreklu za določen izdelek), oziroma ali je bil izdelek pridobljen v celoti.
2. Če za izdelek velja zahteva v zvezi z vrednostjo, kot je določena v Prilogi 3-B (Pravila o poreklu za določen izdelek), se vrednost embalažnih materialov in zabojnikov, v katerih je izdelek pakiran za maloprodajo, če so uvrščeni skupaj z izdelkom, pri izračunu, katerega namen je uporaba zahteve v zvezi z vrednostjo za izdelek, za vsak primer posebej upošteva kot vrednost materialov s poreklom ali kot vrednost materialov brez porekla.

ČLEN 3.10

Dodatki, nadomestni deli in orodje

1. V tem členu so zajeti dodatki, nadomestni deli, orodje ter gradivo z navodili ali drugo informativno gradivo, če:
 - (a) so uvrščeni in dobavljeni skupaj z izdelkom in se zanje izstavi skupni račun ter

(b) so vrste, količine in vrednosti, ki so običajne za zadevni izdelek.

2. Pri ugotavljanju:

- (a) ali je izdelek v celoti pridobljen oziroma ali izpolnjuje zahtevo v zvezi s postopkom proizvodnje ali spremembo v tarifni uvrstitvi, kot je določena v Prilogi 3-B (Pravila o poreklu za določen izdelek), se dodatki, nadomestni deli, orodje ter gradivo z navodili ali drugo informativno gradivo za navedeni izdelek ne upoštevajo in
- (b) ali izdelek izpolnjuje zahtevo v zvezi z vrednostjo, kot je določena v Prilogi 3-B (Pravila o poreklu za določen izdelek), se vrednost dodatkov, nadomestnih delov, orodja ter gradiva z navodili ali drugega informativnega gradiva za navedeni izdelek pri izračunu, katerega namen je uporaba zahteve v zvezi z vrednostjo za izdelek, za vsak primer posebej upošteva kot vrednost materialov s poreklom ali kot vrednost materialov brez porekla.

ČLEN 3.11

Garniture

Garniture, kot so opredeljene v splošnem pravilu 3(b) in (c) za razlago HS, se štejejo za izdelke s poreklom iz pogodbenice, če imajo vsi njihovi sestavni deli status porekla. Če je garnitura sestavljena iz sestavnih delov s poreklom in brez njega, se šteje, da ima garnitura kot celota poreklo iz pogodbenice, če vrednost sestavnih delov brez porekla ne presega 15 % cene garniture franko tovarna.

ČLEN 3.12

Nevtralne sestavine

Pri ugotavljanju, ali gre za izdelek s poreklom iz pogodbenice, ni treba ugotavljati statusa porekla naslednjih nevtralnih sestavin:

- (a) energije in goriva;
- (b) naprav in opreme, vključno z izdelki, ki se uporabljajo za njihovo vzdrževanje;
- (c) strojev, orodja, matric in kalupov;
- (d) nadomestnih delov in materialov, ki se uporabljajo za vzdrževanje opreme in stavb;
- (e) maziv, maščob, polnil in drugih materialov, ki se uporabljajo pri proizvodnji ali za upravljanje opreme in stavb;
- (f) rokavic, očal, obuval, oblačil, varnostne opreme in potrebščin;
- (g) opreme, naprav in potrebščin za preskušanje ali pregled izdelka;
- (h) katalizatorjev in topil ter

- (i) drugih materialov, ki niso vgrajeni v izdelek niti niso namenjeni za vgradnjo v končno sestavo izdelka.

ČLEN 3.13

Ločeno knjigovodsko izkazovanje za zamenljive materiale in izdelke

1. V tem členu izraz „zamenljivi materiali“ ali „zamenljivi izdelki“ pomeni materiale ali izdelke, ki so enake vrste in tržne kakovosti z enakimi tehničnimi in fizičnimi lastnostmi in ki jih za namene določanja porekla ni mogoče ločiti med seboj.
2. Zamenljivi materiali ali zamenljivi izdelki s poreklom in brez porekla so fizično ločeni med skladiščenjem, da se ohrani njihov status izdelkov s poreklom oz. brez porekla.
3. Ne glede na odstavek 2 se zamenljivi materiali s poreklom in brez porekla lahko uporabijo pri proizvodnji izdelka, ne da bi bili fizično ločeni med skladiščenjem, če se uporabi metoda ločenega knjigovodskega izkazovanja.
4. Ne glede na odstavek 2 se zamenljivi izdelki s poreklom in brez porekla, uvrščeni v poglavja HS 10, 15, 27, 28, 29, tarifne številke 32.01 do 32.07 ali tarifne številke 39.01 do 39.14, lahko skladiščijo v pogodbenici pred izvozom v drugo pogodbenico brez fizičnega ločevanja, če se uporabi metoda ločenega knjigovodskega izkazovanja.

5. Metoda ločenega knjigovodskega izkazovanja iz odstavkov 3 in 4 se uporabi v skladu z metodo upravljanja zalog v okviru računovodskih načel, ki so v pogodbenici, v kateri se metoda uporablja, splošno sprejeta.
6. Metoda ločenega knjigovodskega izkazovanja je vsaka metoda, ki zagotavlja, da v nobenem trenutku statusa porekla ne pridobi več izdelkov kot v primeru, če bi bili materiali ali izdelki fizično ločeni.

ČLEN 3.14

Vrnjeni izdelki

Če se izdelek s poreklom pogodbenice, izvožen iz navedene pogodbenice v tretjo državo, vrne v navedeno pogodbenico, se šteje za izdelek brez porekla, razen če:

- (a) je vrnjeni izdelek isti kot izvoženi in
- (b) na njem, medtem ko je bil v tretji državi, v katero je bil izvožen, ali med izvozom niso bili opravljeni nobeni postopki, razen tistih, ki so bili potrebni, da se je ohranil v dobrem stanju.

ČLEN 3.15

Nespreminjanje izdelkov

1. Izdelek s poreklom, prijavljen za domačo uporabo v pogodbenici uvoznici, po izvozu in pred prijavo za domačo uporabo ne sme biti spremenjen ali preoblikovan na noben način, niti na njem ne smejo biti opravljeni nobeni postopki, razen postopkov za ohranitev izdelka v dobrem stanju ali dodajanja ali pritrjevanja oznak, nalepk, pečatov ali katere koli druge dokumentacije za zagotovitev skladnosti s specifičnimi zahtevami pogodbenice uvoznice.
2. Izdelek s poreklom se lahko skladišči ali razstavi v tretji državi, če v njej ni carinjen za domačo uporabo.
3. Brez poseganja v oddelek B (Postopki glede porekla) se lahko pošiljke v tretji državi razdelijo, če v njej niso carinjene za domačo uporabo.
4. V primeru dvoma, ali so zahteve iz odstavkov 1 do 3 izpolnjene, lahko carinski organ pogodbenice uvoznice od uvoznika zahteva, da predloži dokazila o izpolnjevanju navedenih zahtev, ki se lahko predložijo v kakršni koli obliki, vključno s pogodbenimi prevoznimi listinami, kot so nakladnice ali dejanska oziroma konkretna dokazila na podlagi oznak ali oštevilčenja tovorkov ali kakršna koli dokazila v zvezi s samim izdelkom.

ODDELEK B

POSTOPKI GLEDE POREKLA

ČLEN 3.16

Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo

1. Pogodbenica uvoznica odobri preferencialno tarifno obravnavo za izdelek s poreklom iz druge pogodbenice v smislu tega poglavja na podlagi zahtevka uvoznika za preferencialno tarifno obravnavo. Uvoznik je odgovoren za pravilnost zahtevka za preferencialno tarifno obravnavo in za izpolnjevanje zahtev iz tega poglavja.
2. Zahtevek za preferencialno tarifno obravnavo temelji na:
 - (a) navedbi o poreklu, tj. navedbi, da gre za izdelek s poreklom, ki jo sestavi izvoznik, ali
 - (b) vednosti uvoznika o tem, da gre za izdelek s poreklom.
3. Zahtevek za preferencialno tarifno obravnavo in podlaga zanj iz odstavka 2, točki (a) in (b), se vključi v uvozno carinsko deklaracijo v skladu s pravom pogodbenice uvoznice.

4. Uvoznik, ki vloži zahtevek za preferencialno tarifno obravnavo na podlagi navedbe o poreklu iz odstavka 2, točka (a), hrani navedbo o poreklu in na zahtevo carinskega organa pogodbenice uvoznice predloži izvod te navedbe navedenemu carinskemu organu.

ČLEN 3.17

Zahtevek za preferencialno tarifno obravnavo po uvozu

1. Če uvoznik ob uvozu ni vložil zahtevka za preferencialno tarifno obravnavo in bi bil izdelek v času uvoza upravičen do preferencialne tarifne obravnave, pogodbenica uvoznica odobri preferencialno tarifno obravnavo in povrne ali odpusti vso plačano presežno carino.
2. Pogodbenica uvoznica lahko kot pogoj za odobritev preferencialne tarifne obravnave v skladu z odstavkom 1 zahteva, da uvoznik vloži zahtevek za preferencialno tarifno obravnavo in zagotovi podlago za zahtevek iz člena 3.16(2) (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo). Tak zahtevek se vloži najpozneje tri leta po datumu uvoza ali pozneje, če je tako določeno v pravu pogodbenice uvoznice.

ČLEN 3.18

Navedba o poreklu

1. Izvoznik izdelka sestavi navedbo o poreklu na podlagi informacij, ki dokazujejo, da gre za izdelek s poreklom, po potrebi vključno z informacijami o statusu porekla materialov, ki se uporabljajo pri proizvodnji navedenega izdelka. Izvoznik je odgovoren za pravilnost navedbe o poreklu in predloženih informacij.
2. Navedba o poreklu se sestavi na podlagi ene od jezikovnih različic besedila iz Priloge 3-C (Besedilo navedbe o poreklu) na računu ali katerem koli drugem dokumentu, ki izdelek s poreklom opisuje dovolj podrobno za njegovo identifikacijo¹. Pogodbenica uvoznica od uvoznika ne zahteva, da predloži prevod navedbe o poreklu.
3. Navedba o poreklu je veljavna eno leto od datuma, ko je bila sestavljena.
4. Navedba o poreklu se lahko uporablja za:
 - (a) posamezno odpremo enega ali več izdelkov, uvoženih v pogodbenico, ali

¹ Pojasniti je treba, da čeprav mora navedbo o poreklu sestaviti izvoznik, ki je tudi odgovoren za zagotovitev zadostnih podrobnosti za identifikacijo izdelka s poreklom, ni zahteve glede navedbe identitete ali sedeža osebe, ki izpolnjuje račun ali kateri koli drug dokument, če navedeni dokument omogoča jasno identifikacijo izvoznika.

(b) več odprem identičnih izdelkov, uvoženih v pogodbenico v obdobju, podrobno določenem v navedbi o poreklu, ki ne presega 12 mesecev.

5. Pogodbenica uvoznica na zahtevo uvoznika in ob upoštevanju zahtev, ki jih lahko določi pogodbenica uvoznica, dovoli eno samo navedbo o poreklu za nesestavljene ali razstavljene izdelke v smislu splošnega pravila 2(a) HS iz oddelkov XV do XXI HS, če se uvažajo po delih.

ČLEN 3.19

Manjše napake ali manjše neskladnosti

Carinski organ pogodbenice uvoznice ne zavrne zahtevka za preferencialno tarifno obravnavo zaradi manjših napak ali manjših neskladnosti v navedbi o poreklu.

ČLEN 3.20

Vednost uvoznika

Vednost uvoznika o tem, da gre za izdelek s poreklom iz pogodbenice izvoznice, temelji na informacijah, ki dokazujejo, da gre za izdelek s poreklom in da izdelek izpolnjuje zahteve iz tega poglavja.

ČLEN 3.21

Zahteve glede vodenja evidenc

1. Uvoznik, ki za izdelek, uvožen v pogodbenico uvoznico, vloži zahtevek za preferencialno tarifno obravnavo iz člena 3.16(1) (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo) ali člena 3.17 (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo po uvozu), najmanj tri leta po datumu vložitve navedenega zahtevka ali za daljše obdobje, ki je lahko določeno v pravu pogodbenice uvoznice, hrani:
 - (a) navedbo o poreklu, ki jo sestavi izvoznik, če je zahtevek temeljil na navedbi o poreklu, ali
 - (b) vse evidence, ki dokazujejo, da izdelek izpolnjuje zahteve za pridobitev statusa porekla, če je temeljil na vednosti uvoznika.
2. Izvoznik, ki sestavi navedbo o poreklu, najmanj štiri leta po tem, ko sestavi navedeno navedbo o poreklu, ali za daljše obdobje, ki je določeno v pravu pogodbenice izvoznice, hrani izvod navedene navedbe in druge evidence, ki dokazujejo, da izdelek izpolnjuje zahteve za pridobitev statusa porekla.
3. Če izvoznik ni proizvajalec izdelkov in se opira na informacije dobavitelja o statusu porekla izdelkov, mora hraniti informacije, ki jih je predložil navedeni dobavitelj.

4. Evidence, ki se vodijo v skladu s tem členom, se lahko hranijo v elektronski obliki.

ČLEN 3.22

Odstopanje od postopkovnih zahtev

1. Ne glede na člene 3.16 do 3.21 pogodbenica uvoznica odobri preferencialno tarifno obravnavo za:
 - (a) izdelek, ki ga fizične osebe pošiljajo drugim fizičnim osebam v obliki majhnega tovorka, ali
 - (b) izdelek, ki je del potnikove osebne prtljage.
2. Odstavek 1 se uporablja samo za izdelke, za katere je bila izdana carinska deklaracija, v kateri je navedeno, da so izpolnjene zahteve iz tega poglavja, in v zvezi s katerimi carinski organ pogodbenice uvoznice ne dvomi v resničnost take navedbe.
3. Iz uporabe odstavka 1 so izključeni naslednji izdelki:
 - (a) izdelki, uvoženi v trgovinske namene, razen občasnega uvoza, pri katerem gre le za izdelke za osebno uporabo prejemnikov ali potnikov ali njihovih družin, če je iz narave in količine izdelkov razvidno, da niso namenjeni za trgovanje;

- (b) izdelki, katerih uvoz je del serije uvozov, za katere se lahko upravičeno šteje, da so bili opravljeni ločeno, da bi se izognili zahtevam iz člena 3.16 (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo);
- (c) izdelki, katerih skupna vrednost presega:
 - (i) za Unijo: v primeru izdelkov, poslanih v obliki majhnih tovorkov, 500 EUR, v primeru izdelkov, ki so del potnikove osebne prtljage, pa 1 200 EUR. Zneski, ki se uporabijo v dani nacionalni valuti, so protivrednosti v navedeni nacionalni valuti za zneske, izražene v eurih, po tečaju na prvi delovni dan oktobra. Uporabljajo se zneski po deviznih tečajih, ki jih za navedeni dan objavi Evropska centralna banka, razen če se Evropski komisiji do 15. oktobra sporoči drugačen znesek, navedeni zneski pa se začnejo uporabljati 1. januarja naslednjega leta. Evropska komisija uradno obvesti Novo Zelandijo o zadevnih zneskih;
 - (ii) za Novo Zelandijo: v primeru izdelkov, poslanih v obliki majhnih tovorkov, in v primeru izdelkov, ki so del potnikove osebne prtljage, 1 000 NZD.

4. Uvoznik je odgovoren za pravilnost deklaracije iz odstavka 2. Kadar se uporablja ta člen, se zahteve glede vodenja evidenc iz člena 3.21 (Zahteve glede vodenja evidenc) ne uporabljajo za uvoznika.

ČLEN 3.23

Preverjanja

1. Carinski organ pogodbenice uvoznice lahko na podlagi metod za oceno tveganja, ki lahko vključujejo naključne vzorce, preveri, ali gre za izdelek s poreklom oziroma ali so izpolnjene druge zahteve iz tega poglavja. Tako preverjanje lahko opravi tako, da zahteva informacije od uvoznika, ki je vložil zahtevek iz člena 3.16 (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo), ob predložitvi uvozne deklaracije, in sicer pred sprostitvijo izdelkov ali po njihovi sprostitvi.
2. Informacije, ki se zahtevajo v skladu z odstavkom 1, zajemajo samo naslednje elemente:
 - (a) če zahtevek temelji na navedbi o poreklu iz člena 3.16(2) (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo), točka (a), navedeno navedbo o poreklu;
 - (b) kadar je merilo porekla:
 - (i) „v celoti pridobljen“, zadevno kategorijo (na primer žetev, rudarjenje, ribolov) in kraj proizvodnje;
 - (ii) utemeljeno na spremembi tarifne uvrstitve, seznam vseh materialov brez porekla, vključno z njihovo tarifno uvrstitvijo (v obliki dve-, štiri- ali šestmestne številke, odvisno od merila porekla);

- (iii) utemeljeno na metodi vrednotenja, vrednost končnega izdelka in vseh materialov brez porekla, uporabljenih pri proizvodnji navedenega končnega izdelka;
- (iv) utemeljeno na teži, teža končnega izdelka in vseh zadevnih materialov brez porekla, uporabljenih pri proizvodnji navedenega končnega izdelka;
- (v) utemeljeno na specifičnem postopku izdelave, specifičen opis navedenega postopka proizvodnje.

3. Uvoznik lahko ob predložitvi zahtevanih informacij doda kakršne koli druge informacije, ki se štejejo za pomembne za namene preverjanja.

4. Če zahtevek za preferencialno tarifno obravnavo temelji na navedbi o poreklu, uvoznik obvesti carinski organ pogodbenice uvoznice, če uvoznik nima zahtevanih informacij iz člena 3.16(2) (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo), točka (a). V navedenem primeru lahko uvoznik carinski organ obvesti, da bo zahtevane informacije neposredno predložil uvoznik.

5. Če zahtevek za preferencialno tarifno obravnavo temelji na vednosti uvoznika iz člena 3.16(2) (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo), točka (b), lahko carinski organ pogodbenice uvoznice, ki opravlja preverjanje, po tem, ko najprej zahteva informacije v skladu z odstavkom 1 tega člena, uvozniku pošlje zahtevek za informacije, če meni, da so potrebne dodatne informacije, da se preveri, ali ima izdelek status porekla oziroma ali so izpolnjene druge zahteve iz tega poglavja. Carinski organ pogodbenice uvoznice lahko po potrebi od uvoznika zahteva specifično dokumentacijo in informacije.

6. Pogodbenica uvoznica med preverjanjem omogoči sprostitev zadevnih izdelkov. Pogodbenica uvoznica lahko tako sprostitev pogojuje s tem, da mora uvoznik zagotoviti jamstvo ali izvesti druge ustrezne previdnostne ukrepe, ki jih zahtevajo carinski organi. Začasna opustitev preferencialne tarifne obravnave se zaključi čim prej, potem ko se carinski organ pogodbenice uvoznice prepriča, da imajo zadevni izdelki status porekla in da so druge zahteve iz tega poglavja izpolnjene.

ČLEN 3.24

Upravno sodelovanje

1. Da se zagotovi ustrezna uporaba tega poglavja, vsaka pogodbenica prek svojih carinskih organov sodeluje pri preverjanju, ali gre za izdelek s poreklom in ali izpolnjuje druge zahteve iz tega poglavja.
2. Če zahtevek za preferencialno tarifno obravnavo temelji na navedbi o poreklu, lahko carinski organ pogodbenice uvoznice, ki opravlja preverjanje, po tem, ko najprej zahteva informacije v skladu s členom 3.23(1) (Preverjanje), v dveh letih po datumu vložitve zahtevka za preferencialno tarifno obravnavo v skladu s členom 3.16(2) (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo), točka (a), ali členom 3.17(2) (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo po uvozu) zahteva tudi informacije od carinskega organa pogodbenice izvoznice, če meni, da so potrebne dodatne informacije, da se preveri status porekla izdelka oziroma ali so izpolnjene druge zahteve iz tega poglavja. Carinski organ pogodbenice uvoznice lahko po potrebi od carinskega organa pogodbenice izvoznice zahteva specifično dokumentacijo in informacije.

3. Zahtevek za informacije iz odstavka 2 vključuje naslednje elemente:

- (a) navedbo o poreklu;
- (b) identiteto carinskega organa, ki zahteva informacije;
- (c) ime izvoznika;
- (d) predmet in obseg preverjanja ter
- (e) po potrebi kakršno koli ustrezno dokumentacijo.

4. Carinski organ pogodbenice izvoznice lahko v skladu s pravom te pogodbenice zahteva dokumentacijo ali preverjanje, tako da pozove k predložitvi dokazil ali obišče prostore izvoznika z namenom pregleda evidenc ter obratov, ki se uporabljajo pri proizvodnji izdelka.

5. Brez poseganja v odstavek 6 carinski organ pogodbenice izvoznice, ki prejme zahtevek iz odstavka 2, carinskemu organu pogodbenice uvoznice predloži naslednje informacije:

- (a) zahtevano dokumentacijo, kadar je na voljo;
- (b) mnenje o statusu porekla izdelka;

- (c) opis izdelka, ki se preverja, in tarifno uvrstitev, ki je pomembna za uporabo tega poglavja;
- (d) opis in razlago postopka proizvodnje za utemeljitev statusa porekla izdelka;
- (e) informacije o tem, kako je bilo preverjanje izvedeno, in
- (f) po potrebi spremne listine.

6. Carinski organ pogodbenice izvoznice carinskemu organu pogodbenice uvoznice ne predloži informacij iz odstavka 5 brez soglasja izvoznika.

7. Vsaka pogodbenica drugo pogodbenico uradno obvesti o kontaktnih podatkih carinskih organov in v tridesetih dneh po datumu spremembe tudi o vseh spremembah teh kontaktnih podatkov. V Uniji je za uradna obvestila iz tega odstavka odgovorna Evropska komisija.

ČLEN 3.25

Zavrnitev preferencialne tarifne obravnave

1. Brez poseganja v zahteve iz odstavka 3 lahko carinski organ pogodbenice uvoznice zavrne preferencialno tarifno obravnavo, če:

- (a) v treh mesecih po datumu zahtevka za informacije iz člena 3.23(1) (Preverjanja):
 - (i) uvoznik ni predložil odgovora;
 - (ii) kadar zahtevka za preferencialno tarifno obravnavo temelji na navedbi o poreklu, ni bila predložena navedba o poreklu ali
 - (iii) kadar zahtevka za preferencialno tarifno obravnavo temelji na vednosti uvoznika, informacije, ki jih je predložil uvoznik, niso ustrezne za potrditev, da ima izdelek status porekla;
- (b) v treh mesecih po datumu zahtevka za dodatne informacije v skladu s členom 3.23(5) (Preverjanja):
 - (i) uvoznik ni predložil odgovora ali

- (ii) informacije, ki jih je predložil uvoznik, niso ustrezne za potrditev, da ima izdelek status porekla;
- (c) v desetih mesecih po datumu predložitve zahtevka za informacije v skladu s členom 3.24(2) (Upravno sodelovanje):
 - (i) carinski organ pogodbenice izvoznice ni predložil odgovora ali
 - (ii) informacije, ki jih je predložil carinski organ pogodbenice izvoznice, niso ustrezne za potrditev, da ima izdelek status porekla.

2. Carinski organ pogodbenice uvoznice lahko zavrne preferencialno tarifno obravnavo za izdelek, za katerega uvoznik uveljavlja preferencialno tarifno obravnavo, če uvoznik ne izpolni zahtev iz tega poglavja, ki se ne nanašajo na status porekla izdelkov.

3. Če lahko carinski organ pogodbenice uvoznice zadostno utemelji zavrnitev preferencialne tarifne obravnave iz odstavka 1 tega člena, kadar carinski organ pogodbenice izvoznice predloži mnenje v skladu s členom 3.24(5) (Upravno sodelovanje), točka (b), ki potrjuje status porekla izdelkov, carinski organ pogodbenice uvoznice uradno obvesti carinski organ pogodbenice izvoznice o svojih razlogih in nameri, da bo zavrnil preferencialno tarifno obravnavo v dveh mesecih po datumu prejete navedenega mnenja.

4. Če je bilo uradno obvestilo iz odstavka 3 predloženo, se na zahtevo katere koli pogodbenice v treh mesecih po datumu navedenega uradnega obvestila organizirajo posvetovanja. Obdobje za posvetovanja se lahko na podlagi medsebojnega dogovora carinskih organov pogodbenic podaljša za vsak primer posebej. Posvetovanja potekajo v skladu s postopkom, ki ga določi Skupni odbor za carinsko sodelovanje, razen če se carinski organi pogodbenic dogovorijo drugače.

5. Ob izteku obdobja za posvetovanja lahko carinski organ pogodbenice uvoznice, če ne more potrditi, da gre za izdelek s poreklom, zavrne preferencialno tarifno obravnavo na podlagi zadostne utemeljitve in potem, ko je uvozniku omogočil pravico do izjave. Če pa carinski organ pogodbenice izvoznice potrdi status porekla izdelkov in to utemelji, carinski organ pogodbenice uvoznice ne zavrne preferencialne tarifne obravnave za izdelek samo zato, ker je bil uporabljen člen 3.24(6) (Upravno sodelovanje).

6. Carinski organ pogodbenice uvoznice v dveh mesecih po datumu svoje končne odločitve o statusu porekla izdelka o navedeni končni odločitvi uradno obvesti carinski organ pogodbenice izvoznice, ki je predložil mnenje v skladu s členom 3.24(5) (Upravno sodelovanje), točka (b).

ČLEN 3.26

Zaupnost

1. Vsaka pogodbenica v skladu s svojim pravom ohrani zaupnost informacij, ki ji jih predloži druga pogodbenica ali oseba navedene pogodbenice v skladu s tem poglavjem, ter te informacije varuje pred razkritjem.
2. Informacije, ki jih pridobijo organi pogodbenice uvoznice, se lahko uporabijo le za namene tega poglavja. Pogodbenica lahko informacije, zbrane v skladu s tem poglavjem, uporabi v kakršnih koli upravnih, sodnih ali parasodnih postopkih, ki se uvedejo zaradi neizpolnjevanja zahtev iz tega poglavja. Pogodbenica o taki uporabi vnaprej uradno obvesti osebo ali pogodbenico, ki je zagotovila informacije.
3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se zaupne informacije, zbrane v skladu s tem poglavjem, uporabijo samo za upravljanje in izvrševanje odločitev in opredelitev glede porekla in carinskih zadev, razen če uporabo za druge namene dovoli oseba ali pogodbenica, ki je zaupne informacije zagotovila. Če se zaupne informacije zahtevajo za sodne postopke, ki niso povezani s poreklom in carinskimi zadevami, da bi bili v skladu s pravom pogodbenice, ter če pogodbenica osebo ali pogodbenico, ki je informacije zagotovila, vnaprej uradno obvesti in navede pravno zahtevo za tako uporabo, dovoljenje osebe ali pogodbenice, ki je zaupne informacije zagotovila, ni potrebno.

ČLEN 3.27

Upravni ukrepi in sankcije

Vsaka pogodbenica zagotavlja učinkovito izvrševanje tega poglavja. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko pristojni organi v skladu s svojim pravom naložijo upravne ukrepe in po potrebi sankcije za kršitve obveznosti iz tega poglavja.

ODDELEK C

KONČNE DOLOČBE

ČLEN 3.28

Ceuta in Melilla

1. V tem poglavju izraz „pogodbenica“ ne vključuje Ceute in Melille.

2. Za izdelke s poreklom iz Nove Zelandije se ob uvozu v Ceuto in Melillo v vseh pogledih uporablja enaka carinska ureditev, vključno s preferencialno tarifno obravnavo, kot se uporablja za izdelke s poreklom s carinskega območja Unije na podlagi Protokola 2 k Aktu o pristopu iz leta 1985¹. Nova Zelandija za uvoz izdelkov, ki so zajeti s tem sporazumom in so po poreklu iz Ceute in Melille, uporablja enako carinsko ureditev, vključno s preferencialno tarifno obravnavo, kot se uporablja za izdelke, ki se uvozijo iz Unije in so po poreklu iz Unije.
3. Pravila o poreklu in postopki glede porekla, ki se v skladu s tem poglavjem uporabljajo za Novo Zelandijo, se uporabljajo pri določanju porekla izdelkov, izvoženih iz Nove Zelandije v Ceuto in Melillo. Pravila o poreklu in postopki glede porekla, ki se v skladu s tem poglavjem uporabljajo za Unijo, se uporabljajo pri določanju porekla izdelkov, izvoženih iz Ceute in Melille v Novo Zelandijo.
4. Ceuta in Melilla se štejeta za enotno ozemlje.
5. Španski carinski organi so odgovorni za uporabo tega poglavja v Ceuti in Melilli.

¹ UL ES L 302, 15.11.1985, str. 9.

ČLEN 3.29

Prehodne določbe za izdelke v tranzitu ali med skladiščenjem

Ta sporazum se lahko uporablja za izdelke, ki so v skladu s tem poglavjem in so na datum začetka veljavnosti tega sporazuma v tranzitu iz pogodbenice izvoznice v pogodbenico uvoznico ali pod carinskim nadzorom v pogodbenici uvoznici brez plačila uvoznih dajatev in taks, če se v 12 mesecih po navedenem datumu pri carinskem organu pogodbenice uvoznice uveljavlja preferencialna tarifna obravnava iz člena 3.16 (Zahtevki za preferencialno tarifno obravnavo).

ČLEN 3.30

Skupni odbor za carinsko sodelovanje

1. Ta člen dopolnjuje in podrobneje opredeljuje člen 24.4 (Specializirani odbori).
2. Skupni odbor za carinsko sodelovanje, ustanovljen na podlagi Sporazuma med Evropsko unijo in Novo Zelandijo o sodelovanju in medsebojni upravni pomoči v carinskih zadevah, sklenjenega 3. julija 2017 v Bruslju, ima v zvezi s tem poglavjem naslednje naloge:
 - (a) proučuje morebitne spremembe tega poglavja, vključno s tistimi, ki izhajajo iz pregleda harmoniziranega sistema;

- (b) s sklepi sprejema pojasnjevalne opombe, da se olajša izvajanje tega poglavja, in
- (c) sprejme sklep o vzpostavitvi postopka posvetovanja iz člena 3.25(4) (Zavrnitev preferencialne tarifne obravnave).

POGLAVJE 4

OLAJŠEVANJE CARINE IN TRGOVINE

ČLEN 4.1

Cilji

Cilji tega poglavja so:

- (a) spodbujanje olajševanja trgovine za blago v trgovini med pogodbenicama ob zagotavljanju učinkovitega carinskega nadzora, pri čemer se upošteva razvoj trgovinskih praks;
- (b) zagotavljanje preglednosti zakonov in drugih predpisov vsake pogodbenice v zvezi z zahtevami za uvoz, izvoz in tranzit blaga ter njihove skladnosti z veljavnimi mednarodnimi standardi;

- (c) zagotavljanje predvidljive, dosledne in nediskriminatorne uporabe carinskih zakonov in drugih predpisov vsake pogodbenice v zvezi z zahtevami za uvoz, izvoz in tranzit blaga;
- (d) spodbujanje poenostavitev in posodobitev carinskih postopkov in praks vsake pogodbenice;
- (e) nadaljnji razvoj tehnik obvladovanja tveganja, da se olajša zakonita trgovina ob zaščiti mednarodne trgovinske dobavne verige, ter
- (f) okrepitev sodelovanja med pogodbenicama na področju carinskih zadev in olajševanja trgovine.

ČLEN 4.2

Carinsko sodelovanje in medsebojna upravna pomoč

1. Pristojni organi pogodbenic sodelujejo glede carinskih zadev, da bi zagotovili izpolnitev ciljev iz člena 4.1 (Cilji).
2. Pogodbenici poleg sporazuma CCMAA vzpostavita sodelovanje, tudi na naslednjih področjih:
 - (a) izmenjevanje informacij v zvezi s carinskimi zakoni in drugimi predpisi, njihovim izvajanjem ter carinskimi postopki, zlasti na naslednjih področjih:
 - (i) uveljavljanje pravic intelektualne lastnine s strani carinskih organov;

- (ii) olajšanje tranzita in pretovarjanja ter
- (iii) odnosi s poslovno skupnostjo;
- (b) krepitev sodelovanja na področju carin v mednarodnih organizacijah, kot sta STO in Svetovna carinska organizacija;
- (c) prizadevanje za uskladitev njunih zahtev po podatkih za uvozne, izvozne in druge carinske postopke z izvajanjem skupnih standardov ter podatkovnih elementov v skladu z modelom podatkov Svetovne carinske organizacije;
- (d) kadar je to ustrezno in potrebno, izmenjevanje nekaterih kategorij s carino povezanih informacij s strukturirano in ponavljajočo se komunikacijo med carinskimi organi pogodbenic zaradi izboljšanja obvladovanja tveganja in učinkovitosti carinskih kontrol, ki je usmerjeno v blago z visokim tveganjem in olajšuje zakonito trgovino. Izmenjave na podlagi te točke ne posegajo v izmenjavo informacij, ki lahko poteka med pogodbenicama v skladu z določbami sporazuma CCMAA o medsebojni upravni pomoči;
- (e) okrepitev sodelovanja pri tehnikah obvladovanja tveganja, vključno z izmenjavo dobrih praks in, če je ustrezno, informacijah o tveganju in rezultatih nadzora, ter
- (f) če je to primerno in ustrezno, vzpostavitev vzajemnega priznavanja programov pooblaščenih gospodarskih subjektov in carinskih kontrol, vključno z enakovrednimi ukrepi za olajševanje trgovine.

3. Brez poseganja v druge oblike sodelovanja, določene v tem sporazumu, carinski organi pogodbenic sodelujejo, tudi z izmenjavo informacij, ter si zagotavljajo medsebojno upravno pomoč v zadevah iz tega poglavja v skladu z določbami sporazuma CCMAA. Za vsako izmenjavo informacij med pogodbenicama na podlagi tega poglavja se smiselno uporabljajo zaupnost in varstvo informacij iz člena 17 sporazuma CCMAA o medsebojni upravni pomoči v carinskih zadevah ter vse zahteve glede zaupnosti in zasebnosti, o katerih se dogovorita pogodbenici.

ČLEN 4.3

Carinske določbe in postopki

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njene carinske določbe in postopki temeljijo na:
 - (a) mednarodnih instrumentih in standardih, ki se uporabljajo na področju carine in trgovine in jih je sprejela vsaka pogodbenica, vključno z vsebinskimi elementi spremenjene Kjotske konvencije o poenostavitvi in uskladitvi carinskih postopkov, Mednarodno konvencijo o harmoniziranem sistemu poimenovanj in šifrskih oznak blaga, pa tudi okvirom standardov za zaščito in olajševanje svetovne trgovine ter modelom carinskih podatkov Svetovne carinske organizacije;
 - (b) zaščiti in olajševanju zakonite trgovine z učinkovitim uveljavljanjem in izpolnjevanjem veljavnih zahtev, določenih v njenem pravu;

- (c) carinskih zakonih in drugih predpisih, ki so sorazmerni in nediskriminatorni ter preprečujejo nepotrebno breme za gospodarske subjekte, zagotavljajo nadaljnje olajševanje za gospodarske subjekte z visokimi stopnjami skladnosti, vključno z ugodno obravnavo v zvezi s carinskimi kontrolami pred sprostitvijo blaga, ter zagotavljajo zaščito pred goljufijami in nezakonitimi ali škodljivimi dejavnostmi, ter
 - (d) pravilih, ki zagotavljajo, da so kazni za kršitve carinskih zakonov in drugih predpisov sorazmerne in nediskriminatorne, njihova uporaba pa neupravičeno ne zadržuje sprostitve blaga.
2. Vsaka pogodbenica bi morala redno pregledovati svoje carinske zakone, druge predpise in postopke. Prav tako se carinski postopki uporabljajo na predvidljiv, dosleden in pregleden način.
3. Za izboljšanje delovnih metod in zagotovitev nediskriminacije, preglednosti, učinkovitosti, neoporečnosti in odgovornosti postopkov vsaka pogodbenica:
- (a) poenostavi in pregleda, kadar koli je to mogoče, zahteve in formalnosti, da se zagotovita hitra sprostitvev in carinjenje blaga, ter
 - (b) sprejme nadaljnje korake za poenostavitev in standardizacijo podatkov in dokumentacije, ki jih potrebujejo carinske in druge agencije.

ČLEN 4.4

Sprostitev blaga

1. Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani carinske postopke, ki:
 - (a) zagotavljajo takojšnjo sprostitev blaga v obdobju, ki ni daljše od obdobja, potrebnega za zagotovitev skladnosti z zakoni in drugimi predpisi vsake pogodbenice, ter kolikor je mogoče, ob prihodu blaga;
 - (b) zagotavljajo napredno elektronsko predložitev in obdelavo dokumentacije ter vseh drugih zahtevanih informacij pred prihodom blaga, da se omogoči sprostitev blaga ob prihodu;
 - (c) omogočajo sprostitev blaga pred dokončno določitvijo veljavnih carin, davkov, pristojbin in dajatev, če se taka določitev ne opravi pred prihodom ali ob prihodu, ali čim hitreje po prihodu in če so izpolnjene vse druge regulativne zahteve. Kot pogoj za tako sprostitev lahko vsaka pogodbenica zahteva zavarovanje za kateri koli še nedoločen znesek v obliki varščine, depozita ali drugega ustreznega instrumenta, določenega v njenih zakonih in drugih predpisih. Tako zavarovanje ni višje od zneska, ki ga pogodbenica na koncu zahteva za plačilo carin, davkov, pristojbin in taks za blago, ki ga pokriva zavarovanje. Zavarovanje se sprosti, ko ni več potrebno, ter

- (d) omogočajo sprostitev blaga ob prihodu brez začasnega prenosa v skladišča ali druge objekte, če je blago sicer mogoče sprostiti.
2. Kolikor je mogoče, vsaka pogodbenica čim bolj omeji dokumentacijo, ki je potrebna za sprostitev blaga.
3. Vsaka pogodbenica si prizadeva omogočiti hitro sprostitev blaga, ki potrebuje nujno carinjenje, tudi zunaj običajnega delovnega časa carinskih in drugih ustreznih organov.
4. Kolikor je mogoče, vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani carinske postopke, ki omogočajo hitro sprostitev nekaterih pošilk ob ohranjanju ustrezne carinske kontrole, vključno z omogočanjem predložitve enotnega dokumenta, ki zajema vse blago v pošiljki, po možnosti z elektronskimi sredstvi.

ČLEN 4.5

Pokvarljivo blago

1. V tem členu „pokvarljivo blago“ pomeni blago, ki se zaradi svojih naravnih značilnosti hitro pokvari, zlasti če se ne hrani v ustreznih pogojih.
2. Vsaka pogodbenica da pri načrtovanju in izvajanju vseh potrebnih preverjanj ustrezno prednost pokvarljivemu blagu, da bi se preprečila nepotrebna izguba ali kvarjenje takega blaga.

3. Poleg člena 4.4(1) (Sprostitev blaga), točka (a), in na zahtevo gospodarskega subjekta vsaka pogodbenica, kadar je to izvedljivo, v skladu s svojimi zakoni in drugimi predpisi:

- (a) zagotovi carinjenje pošiljke pokvarljivega blaga zunaj delovnega časa carinskih in drugih ustreznih organov ter
- (b) omogoči premik pošiljk pokvarljivega blaga v prostore gospodarskega subjekta in njihovo carinjenje v teh prostorih.

ČLEN 4.6

Poenostavljeni carinski postopki

Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani ukrepe, ki omogočajo trgovcem ali subjektom, ki izpolnjujejo merila, podrobno določena v zakonih in drugih predpisih vsake pogodbenice, da imajo koristi od nadaljnje poenostavitve carinskih postopkov. Ti ukrepi lahko vključujejo:

- (a) carinske deklaracije, ki vsebujejo zmanjšan nabor podatkov ali dokazil, ali
- (b) periodične carinske deklaracije za določitev in plačilo carin in davkov, ki zajemajo večkratni uvoz v danem obdobju po sprostitvi navedenega uvoženega blaga.

ČLEN 4.7

Tranzit in pretovarjanje

1. Vsaka pogodbenica zagotovi olajševanje ter učinkovit nadzor pretovarjanja in tranzita prek svojega ozemlja.
2. Vsaka pogodbenica skrbi za sodelovanje in usklajevanje vseh zadevnih organov in agencij na svojem ozemlju, da se pospeši tranzitni promet.
3. Če so izpolnjene vse regulativne zahteve, vsaka pogodbenica dovoli, da se blago, namenjeno uvozu, giblje na njenem ozemlju pod carinsko kontrolo od carinskega urada vstopa do drugega carinskega urada na njenem ozemlju, od koder bi bilo blago sproščeno ali kjer bi bilo carinjeno.

ČLEN 4.8

Obvladovanje tveganja

1. Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani sistem obvladovanja tveganja za carinske kontrole.
2. Vsaka pogodbenica zasnuje in uporablja postopke obvladovanja tveganja tako, da prepreči samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo ali prikrito omejevanje mednarodne trgovine.

3. Vsaka pogodbenica osredotoči carinske kontrole in druge pomembne vrste kontrol na mejah na pošiljke z visokim tveganjem ter pospeši sprostitev pošiljk z nizkim tveganjem. Vsaka pogodbenica lahko tudi naključno izbere pošiljke za take kontrole v okviru svojega obvladovanja tveganj.

4. Vsaka pogodbenica izvaja obvladovanje tveganja na podlagi ocene tveganja z uporabo ustreznih meril za izbiro.

ČLEN 4.9

Revizija po carinjenju

1. Da bi se pospešila sprostitev blaga, vsaka pogodbenica uvede ali ohrani revizije po carinjenju za zagotovitev skladnosti s carinskimi ter drugimi povezanimi zakoni in predpisi.

2. Vsaka pogodbenica na podlagi ocene tveganja, ki lahko vključuje ustrezna merila za izbiro, izbere osebo ali pošiljko za revizijo po carinjenju. Vsaka pogodbenica revizijo po carinjenju opravi na pregleden način. Kadar je oseba vključena v revizijski postopek in so doseženi prepričljivi rezultati, pogodbenica osebo, katere evidenca je revidirana, brez odlašanja uradno obvesti o teh rezultatih, njenih pravicah in obveznostih ter razlogih za take rezultate.

3. Informacije, zbrane v okviru revizije po carinjenju, se lahko uporabijo v nadaljnjih upravnih ali sodnih postopkih.

4. Kadar je to izvedljivo, pogodbenici rezultate revizije po carinjenju uporabita pri obvladovanju tveganj.

ČLEN 4.10

Pooblašчени gospodarski subjekti

1. Vsaka pogodbenica vzpostavi ali ohrani partnerski program za subjekte, ki izpolnjujejo določena merila (v nadaljnjem besedilu: pooblašчени gospodarski subjekti).
2. Določena merila za opredelitev pooblaščenega gospodarskega subjekta se objavijo in se nanašajo na skladnost z zahtevami, določenimi v ustreznih zakonih in drugih predpisih ali postopkih pogodbenic. Med temi merili so lahko:
 - (a) ustrezna evidenca o skladnosti s carinskimi in drugimi povezanimi zakoni in predpisi;
 - (b) sistem vodenja evidenc, ki omogoča potrebne notranje kontrole;
 - (c) plačilna sposobnost, po potrebi vključno z zagotovitvijo ustrezne varščine ali zavarovanja, ter
 - (d) varnost dobavne verige.

3. Določena merila za opredelitev pooblaščenega gospodarskega subjekta se ne oblikujejo ali uporabljajo tako, da bi omogočala ali ustvarjala samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo med subjekti, kadar prevladujejo enaki pogoji, omogočajo pa udeležbo MSP.
4. Program pooblaščenega gospodarskega subjekta vključuje posebne koristi za pooblaščen gospodarski subjekt, na primer:
- (a) primerno nizke stopnje fizičnih pregledov in preverjanj;
 - (b) prednostne obravnave, če je izbran za kontrolo;
 - (c) primerno hiter postopek sprostitev;
 - (d) odloženo plačilo carin, davkov, pristojbin in taks;
 - (e) uporabo skupnih ali zmanjšanih zavarovanj;
 - (f) enotno carinsko deklaracijo za celoten uvoz ali izvoz v danem obdobju ter
 - (g) carinjenje blaga v prostorih pooblaščenega gospodarskega subjekta ali na drugem kraju, ki ga odobrijo carinski organi.
5. Ne glede na odstavke 1 do 4 lahko pogodbenica zagotovi koristi iz odstavka 4 s carinskimi postopki, ki so splošno dostopni vsem subjektom, pri čemer navedeni pogodbenici ni treba vzpostaviti ločene sheme za pooblaščen gospodarske subjekte.

6. Pogodbenici lahko spodbujata sodelovanje med carinskimi in drugimi vladnimi organi ali agencijami v pogodbenici v zvezi s programi pooblaščenih gospodarskih subjektov. To sodelovanje se lahko med drugim doseže z uskladitvijo zahtev, olajšanjem dostopa do koristi in zmanjšanjem nepotrebnega podvajanja.

ČLEN 4.11

Objava in razpoložljivost informacij

1. Vsaka pogodbenica na nediskriminatoren in lahko dostopen način ter, kolikor je to mogoče, prek interneta nemudoma objavi zakone, druge predpise in carinske postopke v zvezi z zahtevami za uvoz, izvoz in tranzit blaga. To zajema:
 - (a) uvozne, izvozne in tranzitne postopke (vključno s postopki v pristaniščih, na letališčih in na drugih vstopnih točkah) ter zahtevane obrazce in dokumente;
 - (b) veljavne stopnje vseh vrst dajatev in davkov, ki so uvedeni na uvoz ali izvoz ali so povezani z uvozom ali izvozom;
 - (c) pristojbine in takse, ki jih uvedejo vladne agencije ali se uvedejo zanje na uvoz, izvoz ali tranzit ali v zvezi z uvozom, izvozom ali tranzitom;
 - (d) pravila za uvrščanje ali vrednotenje izdelkov za carinske namene;

- (e) zakone, druge predpise in upravne odločbe s splošno veljavnostjo v zvezi s pravili o poreklu;
- (f) omejitve ali prepovedi za uvoz, izvoz ali tranzit;
- (g) kazenske določbe za kršitve uvoznih, izvoznih ali tranzitnih formalnosti;
- (h) pritožbene postopke;
- (i) sporazume ali dele sporazumov s katero koli državo ali državami v zvezi z uvozom, izvozom ali tranzitom;
- (j) postopke v zvezi z upravljanjem tarifnih kvot;
- (k) delovni čas za carinske urade in
- (l) ustrezne informacije upravne narave.

2. Vsaka pogodbenica si prizadeva objaviti nove zakone, druge predpise in carinske postopke v zvezi z zahtevami za uvoz, izvoz in tranzit blaga pred njihovo uporabo ter njihove spremembe in razlage.

3. Kolikor je mogoče, vsaka pogodbenica zagotovi, da preteče razumno obdobje med objavo in začetkom veljavnosti novih ali spremenjenih zakonov, drugih predpisov in carinskih postopkov, pristojbin ali taks.

4. Vsaka pogodbenica na internetu objavi in po potrebi posodobi naslednje:
- (a) opis svojih uvoznih, izvoznih in tranzitnih postopkov, vključno s pritožbenimi postopki, ki obvešča o praktičnih korakih, potrebnih za uvoz in izvoz ter tranzit;
 - (b) obrazce in dokumente, potrebne za uvoz na ozemlje navedene pogodbenice, izvoz z njega ali tranzit čez to ozemlje, in
 - (c) kontaktne podatke glede informacijskih točk.
5. Vsaka pogodbenica ob upoštevanju svojih razpoložljivih virov vzpostavi ali vzdržuje informacijske točke, da lahko v razumnem roku odgovori na poizvedbe vlad, trgovcev in drugih zainteresiranih strani o zadevah iz odstavka 1. Pogodbenica ne zahteva plačila pristojbine za odgovarjanje na poizvedbe druge pogodbenice.

ČLEN 4.12

Vnaprejšnje odločbe

1. Carinski organ vsake pogodbenice vložniku izda vnaprejšnje odločbe, v katerih določi obravnavo, ki se prizna za zadevno blago, v skladu z njenimi zakoni in drugimi predpisi. Take odločbe se izdajo v pisni ali elektronski obliki z rokom in vsebujejo vse potrebne informacije. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se lahko vnaprejšnja odločba izda vložniku druge pogodbenice, pri čemer jo lahko vložnik uporabi v navedeni pogodbenici.

2. Vnaprejšnje odločbe se izdajo v zvezi s:

- (a) tarifno uvrstitvijo blaga;
- (b) poreklom blaga ter
- (c) ustrezno metodo ali merili in njihovo uporabo, ki se uporabljajo za določanje carinske vrednosti na podlagi določenega sklopa dejstev, če to dovoljujejo zakoni in drugi predpisi pogodbenice.

3. Vnaprejšnje odločbe veljajo najmanj tri leta od datuma njihove izdaje ali kakega drugega datuma, če je tako določeno v odločbi. Pogodbenica izdajateljica lahko spremeni ali razveljavi, izreče za neveljavno ali odpravi vnaprejšnjo odločbo, če je odločba temeljila na netočnih, nepopolnih, napačnih ali zavajajočih informacijah, upravni napaki ali če je prišlo do spremembe zakonodaje, bistvenih dejstev ali okoliščin, na katerih temelji odločba.

4. Pogodbenica lahko zavrne izdajo vnaprejšnje odločbe, če je vprašanje iz vloge predmet upravnega ali sodnega pregleda ali če se vloga ne nanaša na nobeno nameravano uporabo vnaprejšnje odločbe ali nobeno nameravano uporabo carinskega postopka. Če pogodbenica odkloni izdajo vnaprejšnje odločbe, o tem nemudoma v pisni obliki uradno obvesti vložnika, pri tem pa navede ustrezna dejstva in razloge za svojo odločitev.

5. Vsaka pogodbenica objavi vsaj:

- (a) zahteve glede vloge za vnaprejšnjo odločbo, vključno z informacijami, ki jih je treba zagotoviti, in obliko;

(b) rok, v katerem bo izdala vnaprejšnjo odločbo, ter

(c) obdobje, za katerega velja vnaprejšnja odločba.

6. Kadar pogodbenica razveljavi, spremeni, izreče za neveljavno ali odpravi vnaprejšnjo odločbo, vložniku pošlje pisno obvestilo, v katerem navede ustrezna dejstva in razloge za svojo odločitev. Pogodbenica lahko vnaprejšnjo odločbo razveljavi, spremeni, izreče za neveljavno ali odpravi z učinkom za nazaj le, če je odločba temeljila na nepopolnih, netočnih, napačnih ali zavajajočih informacijah.

7. Vnaprejšnja odločba, ki jo izda pogodbenica, je za navedeno pogodbenico zavezujoča v zvezi z vložnikom, ki je vložil vlogo. Pogodbenica lahko določi, da je vnaprejšnja odločba zavezujoča za vložnika.

8. Vsaka pogodbenica na pisno zahtevo imetnika zagotovi pregled vnaprejšnje odločbe ali odločitve za spremembo, razveljavitev ali izrek neveljavnosti vnaprejšnje odločbe ali odločitve.

9. Vsaka pogodbenica si prizadeva za javno objavo informacij o vnaprejšnjih odločbah, pri čemer upošteva potrebo po varovanju osebnih podatkov in zaupnih poslovnih informacij.

10. Vsaka pogodbenica izda vnaprejšnjo odločbo brez odlašanja, običajno pa v 150 dneh po datumu prejema vseh potrebnih informacij. To obdobje se lahko podaljša v skladu z zakoni in drugimi predpisi pogodbenice, če je potreben dodaten čas, da se zagotovi pravilno in enotno izdajanje vnaprejšnjih odločb. V navedenem primeru pogodbenica obvesti vložnika o razlogu za podaljšanje in njegovem trajanju.

ČLEN 4.13

Carinski deklaranti

Carinske določbe in postopki pogodbenice ne zahtevajo obvezne uporabe carinskih deklarantov. Vsaka pogodbenica uradno obvesti o svojih ukrepih v zvezi z uporabo carinskih deklarantov in jih objavi. Če in kadar izdaja dovoljenja carinskim deklarantom, vsaka pogodbenica uporablja pregledna, nediskriminatorna in sorazmerna pravila.

ČLEN 4.14

Carinsko vrednotenje

1. Vsaka pogodbenica določi carinsko vrednost blaga v skladu z delom I Sporazuma o carinskem vrednotenju. V ta namen je del 1 Sporazuma o carinskem vrednotenju smiselno vključen v ta sporazum in je njegov sestavni del.
2. Pogodbenici sodelujeta, da bi dosegli skupni pristop k vprašanju v zvezi s carinskim vrednotenjem.

ČLEN 4.15

Pregledi pred odpremo

Pogodbenica ne zahteva obvezne uporabe pregledov pred odpremo, kot so določeni v Sporazumu o STO o pregledih pred odpremo.

ČLEN 4.16

Preizkus in pritožba

1. Vsaka pogodbenica zagotovi učinkovite, hitre, nediskriminatorne in lahko dostopne postopke, ki zagotavljajo pravico do pritožbe proti upravnim ukrepom, odločbam in sklepom carine ali drugega pristojnega organa, ki vplivajo na uvoz ali izvoz blaga ali blago v tranzitu.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima vsaka oseba, ki ji izda tako odločbo ali sklep ali v zvezi s katero sprejme upravni ukrep, dostop do:
 - (a) upravne pritožbe, ki se predloži upravnemu organu, ki je višji ali neodvisen od uradnika ali urada, ki je odločbo ali odločitev izdal ali ki je sprejel upravni ukrep, ali preizkusa, ki ga opravi tak upravni organ, ali
 - (b) sodne pritožbe ali preizkusa odločbe ali sklepa ali upravnega ukrepa.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima pritožnik v primerih, ko odločitev o pritožbi ali preizkusu iz odstavka 2, točka (a), ni sprejeta v roku, določenem v njenih zakonih in drugih predpisih, ali ni sprejeta brez nepotrebnega odlašanja, pravico do nadaljnje upravne ali sodne pritožbe ali preizkusa ali katerega koli drugega pravnega sredstva pred sodnim organom v skladu z zakoni in drugimi predpisi navedene pogodbenice.
4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se pritožniku v pisni obliki, vključno z elektronsko obliko, navedejo razlogi za upravno odločitev, da se mu po potrebi omogoči postopek pritožbe ali preizkusa.

ČLEN 4.17

Sodelovanje s poslovno skupnostjo

1. Ob upoštevanju potrebe po pravočasnih in rednih posvetovanjih s predstavniki trgovine o zakonodajnih predlogih in splošnih postopkih v zvezi z vprašanji olajševanja carine in trgovine se carinska uprava vsake pogodbenice posvetuje s poslovno skupnostjo navedene pogodbenice.
2. Kadar je to mogoče, vsaka pogodbenica zagotovi, da bodo njene carinske ter s carino povezane zahteve in postopki še naprej izpolnjevali potrebe poslovne skupnosti, upoštevali mednarodno sprejete dobre prakse in v čim manjši meri omejevali trgovino.

ČLEN 4.18

Skupni odbor za carinsko sodelovanje

1. Ta člen dopolnjuje in podrobneje opredeljuje člen 24.4 (Specializirani odbori).
2. Skupni odbor za carinsko sodelovanje ima v zvezi s poglavji in določbami, ki spadajo v njegovo pristojnost v skladu s členom 24.4(1) (Specializirani odbori), razen poglavja 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla), naslednje naloge:
 - (a) opredeljuje področja, na katerih je treba izboljšati njihovo izvajanje in delovanje, ter
 - (b) išče ustrezne načine in metode za doseganje sporazumnih rešitev v zvezi s kakršnimi koli vprašanji, ki bi se lahko pojavila.
3. Skupni odbor za carinsko sodelovanje lahko sprejme sklepe v zvezi s področji iz člena 4.2(2) (Carinsko sodelovanje in medsebojna upravna pomoč), med drugim za namene izvajanja odstavka 2, točki (d) in (f), navedenega člena, kadar meni, da je to potrebno.

POGLAVJE 5

TRGOVINSKA SREDSTVA

ODDELEK A

SPLOŠNE DOLOČBE

ČLEN 5.1

Neuporaba preferencialnih pravil o poreklu

Preferencialna pravila o poreklu iz poglavja 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla) se ne uporabljajo za namene oddelkov B (Protidampinške in izravnalne dajatve) in C (Globalni zaščitni ukrepi).

ČLEN 5.2

Neuporaba reševanja sporov

Poglavje 26 (Reševanje sporov) se ne uporablja za oddelka B (Protidampinške in izravnalne dajatve) in C (Globalni zaščitni ukrepi) tega poglavja.

ODDELEK B

PROTIDAMPINŠKE IN IZRAVNALNE DAJATVE

ČLEN 5.3

Preglednost

1. Trgovinska sredstva bi bilo treba uporabljati tako, da so v skladu z vsemi ustreznimi zahtevami STO, hkrati pa bi morala temeljiti na poštenem in preglednem sistemu.
2. Brez poseganja v člen 6.5 Protidampinškega sporazuma in člen 12.4 Sporazuma o subvencijah in izravnalnih ukrepih vsaka pogodbenica čim prej po morebitni uvedbi začasnih ukrepov in pred končno določitvijo zagotovi popolno in smiselno razkritje vseh bistvenih dejstev in pomislekov, na katerih temelji sklep o uporabi dokončnih ukrepov. Razkritja so v pisni obliki, zainteresiranim stranem pa zagotavljajo dovolj časa za predložitev pripomb.
3. Če to ne zadrži po nepotrebnem izvedbe preiskave, se vsaki zainteresirani strani da na voljo možnost, da med preiskavami v zvezi s trgovinskim sredstvom izrazi svoja stališča.

ČLEN 5.4

Upoštevanje javnega interesa

1. Pogodbenica se lahko vzdrži uporabe protidampinških ali izravnalnih ukrepov za blago druge pogodbenice, če se na podlagi informacij, ki so bile objavljene med preiskavo v skladu z zahtevami na podlagi zakonov in drugih predpisov navedene pogodbenice, lahko sklene, da uporaba takih ukrepov ni v javnem interesu.
2. Pri dokončni odločitvi o uvedbi dajatev vsaka pogodbenica v skladu s svojimi zakoni in drugimi predpisi upošteva informacije, ki jih predložijo zadevne zainteresirane strani, vključno z domačo industrijo, uvozniki in njihovimi predstavniškimi združenji ter predstavniškimi organizacijami uporabnikov in potrošnikov.

ČLEN 5.5

Pravilo nižje dajatve

Če pogodbenica uvede protidampinško dajatev na blago druge pogodbenice, znesek take dajatve ne presega stopnje dampinga. Če je za odpravo škode, povzročene domači industriji, primerna dajatev, nižja od stopnje dampinga, pogodbenica sprejme tako nižjo dajatev v skladu s svojimi zakoni in drugimi predpisi.

ODDELEK C

GLOBALNI ZAŠČITNI UKREPI

ČLEN 5.6

Preglednost

1. Pogodbenica, ki začne preiskavo v zvezi z globalnimi zaščitnimi ukrepi ali namerava uporabiti globalne zaščitne ukrepe, na zahtevo druge pogodbenice nemudoma predloži pisno uradno obvestilo o vseh ustreznih informacijah, ki so privedle do začetka preiskave v zvezi z globalnimi zaščitnimi ukrepi ali uvedbe globalnih zaščitnih ukrepov, po potrebi tudi v zvezi z začasnimi ugotovitvami. To ne posega v člen 3.2 Sporazuma o zaščitnih ukrepih.
2. Vsaka pogodbenica si prizadeva uvesti globalne zaščitne ukrepe na način, ki najmanj vpliva na trgovino med pogodbenicama.
3. Če pogodbenica meni, da so pravne zahteve za uvedbo dokončnih zaščitnih ukrepov izpolnjene, za namene odstavka 2 pogodbenica, ki namerava uporabiti take ukrepe, o tem uradno obvesti drugo pogodbenico in si prizadeva zagotoviti ustrezno priložnost za predhodna posvetovanja z navedeno pogodbenico, da se pred sprejetjem končne odločitve pregledajo informacije, predložene na podlagi odstavka 1, in izmenjajo mnenja o predlaganih ukrepih.

ODDELEK D

DVOSTRANSKI ZAŠČITNI UKREPI

ČLEN 5.7

Opredelitev pojmov

V tem oddelku se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „dvostranski zaščitni ukrep“ pomeni ukrep, opisan v členu 5.8 (Uporaba dvostranskega zaščitnega ukrepa);
- (b) „domača industrija“ v zvezi z uvoženim blagom pomeni vse proizvajalce podobnega ali neposredno konkurenčnega blaga, ki delujejo na ozemlju pogodbenice, ali tiste proizvajalce, katerih skupna proizvodnja podobnega ali neposredno konkurenčnega blaga predstavlja velik delež skupne domače proizvodnje navedenega blaga;
- (c) „resno poslabšanje“ pomeni velike težave v sektorju gospodarstva, ki proizvaja podobne ali neposredno konkurenčne izdelke;
- (d) „resna škoda“ pomeni znatno splošno poslabšanje položaja domače industrije;

- (e) „nevarnost resnega poslabšanja“ pomeni resno poslabšanje, ki je na podlagi dejstev in ne le domnev, ugibanj ali malo verjetnih možnosti nedvomno neizogibno;
- (f) „nevarnost resne škode“ pomeni resno škodo, ki je na podlagi dejstev in ne le domnev, ugibanj ali malo verjetnih možnosti nedvomno neizogibna, ter
- (g) „prehodno obdobje“ pomeni obdobje sedmih let od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma.

ČLEN 5.8

Uporaba dvostranskega zaščitnega ukrepa

1. Če se blago s poreklom iz pogodbenice zaradi znižanja ali odprave carine v skladu s tem sporazumom uvaža na ozemlje druge pogodbenice v tako povečanih količinah, v absolutnem smislu ali glede na domačo proizvodnjo, in pod takimi pogoji, da povzroča resno škodo ali pomeni nevarnost resne škode za domačo industrijo druge pogodbenice, lahko ta druga pogodbenica brez poseganja v pravice in obveznosti pogodbenic iz oddelka C (Globalni zaščitni ukrepi) v prehodnem obdobju ter samo v skladu s pogoji in postopki, določenimi v tem oddelku, uporabi dvostranski zaščitni ukrep.
2. Dvostranski zaščitni ukrepi, uporabljeni v skladu z odstavkom 1, lahko zajemajo le:
 - (a) začasno opustitev kakršnega koli nadaljnjega znižanja carinske stopnje za zadevno blago v skladu s poglavjem 2 (Nacionalna obravnava in dostop do trga za blago) ali

- (b) zvišanje carinske stopnje za zadevno blago na raven, ki ne presega nižje izmed naslednjih dveh stopenj:
 - (i) veljavne carinske stopnje po načelu države z največjimi ugodnostmi na datum uporabe dvostranskega zaščitnega ukrepa, ali
 - (ii) veljavne carinske stopnje po načelu države z največjimi ugodnostmi na datum neposredno pred datumom začetka veljavnosti tega sporazuma.

ČLEN 5.9

Standardi za dvostranski zaščitni ukrep

1. Dvostranski zaščitni ukrep se ne uporabi:
 - (a) razen v obsegu in za toliko časa, kolikor je to potrebno za preprečitev ali odpravo resne škode ali nevarnosti resne škode za domačo industrijo ali njenega resnega poslabšanja ali nevarnosti resnega poslabšanja gospodarskih razmer v najbolj oddaljeni regiji ali regijah;
 - (b) za več kot dve leti ter
 - (c) po izteku prehodnega obdobja.

2. Obdobje iz odstavka 1, točka (b), se lahko podaljša za eno leto, če:
 - (a) pristojni preiskovalni organi pogodbenice uvoznice v skladu s postopki iz pododdelka 1 (Postopkovna pravila, ki se uporabljajo za dvostranske zaščitne ukrepe) ugotovijo, da je ukrep še naprej potreben za preprečitev ali odpravo resne škode ali nevarnosti resne škode za domačo industrijo ali resnega poslabšanja ali nevarnosti resnega poslabšanja gospodarskih razmer v najbolj oddaljeni regiji ali regijah, ter
 - (b) obstajajo dokazi, da se domača industrija prilagaja in da celotno obdobje uporabe zaščitnega ukrepa, vključno z obdobjem začetne uporabe in njegovim morebitnim podaljšanjem, ne presega treh let.
3. Če pogodbenica preneha uporabljati dvostranski zaščitni ukrep, je carinska stopnja tista stopnja, ki bi veljala za zadevno blago v skladu s Prilogo 2-A (Seznami za odpravo tarif).
4. Dvostranski zaščitni ukrep se ne uporablja za uvoz določenega blaga pogodbenice, za katerega se je že uporabil tak dvostranski zaščitni ukrep za časovno obdobje, ki je enako polovici trajanja prejšnjega dvostranskega zaščitnega ukrepa.
5. Pogodbenica za isto blago hkrati ne uporabi:
 - (a) dvostranskega zaščitnega ukrepa, začasnega dvostranskega zaščitnega ukrepa ali zaščitnega ukrepa za najbolj oddaljene regije v skladu s tem sporazumom ter

(b) zaščitnega ukrepa iz člena XIX GATT 1994 in Sporazuma o zaščitnih ukrepih.

ČLEN 5.10

Začasni dvostranski zaščitni ukrepi

1. V kritičnih okoliščinah, kadar bi odlašanje povzročilo škodo, ki bi jo bilo težko popraviti, lahko pogodbenica uporabi začasni dvostranski zaščitni ukrep v skladu s predhodno ugotovitvijo, da obstajajo jasni dokazi, da se je uvoz blaga s poreklom iz druge pogodbenice povečal zaradi znižanja ali odprave carine v skladu s tem sporazumom in da tak uvoz povzroča resno škodo ali nevarnost resne škode za domačo industrijo ali resno poslabšanje ali nevarnost resnega poslabšanja gospodarskih razmer v najbolj oddaljeni regiji ali regijah.
2. Trajanje začasnega dvostranskega zaščitnega ukrepa ne presega 200 dni. V tem obdobju pogodbenica upošteva ustrezna postopkovna pravila iz pododdelka 1 (Postopkovna pravila, ki se uporabljajo za dvostranske zaščitne ukrepe).
3. Carina, uvedena na podlagi začasnega dvostranskega zaščitnega ukrepa, se nemudoma povrne, če se v naknadni preiskavi iz pododdelka 1 (Postopkovna pravila, ki se uporabljajo za dvostranske zaščitne ukrepe) ne ugotovi, da povečan uvoz blaga, za katerega velja začasni dvostranski zaščitni ukrep, povzroča resno škodo ali nevarnost resne škode za domačo industrijo ali resno poslabšanje ali nevarnost resnega poslabšanja gospodarskega položaja v najbolj oddaljeni regiji ali regijah.

4. Trajanje vseh začasnih dvostranskih zaščitnih ukrepov se všteje v obdobje iz člena 5.9(1) (Standardi za dvostranski zaščitni ukrep), točka (b).
5. Pogodbenica, ki uporablja začasni dvostranski zaščitni ukrep, o tem obvesti drugo pogodbenico, takoj ko začne uporabljati takečasne dvostranske zaščitne ukrepe.
6. Na zahtevo druge pogodbenice se opravijo posvetovanja takoj po uporabi začasnega dvostranskega zaščitnega ukrepa.

ČLEN 5.11

Najbolj oddaljene regije

1. Kadar se kateri koli izdelek s poreklom iz Nove Zelandije neposredno uvaža na ozemlje ene ali več najbolj oddaljenih regij Unije¹ v tako povečanih količinah in pod takimi pogoji, da povzroči resno poslabšanje gospodarskih razmer v zadevni najbolj oddaljeni regiji ali regijah Unije ali nevarnost takega poslabšanja, lahko Unija po proučitvi alternativnih rešitev izjemoma uporabi dvostranske zaščitne ukrepe, omejene na ozemlje zadevne regije ali regij.

¹ Na datum začetka veljavnosti tega sporazuma so najbolj oddaljene regije Unije Gvadelup, Francoska Gvajana, Martinik, Reunion, Mayotte, Saint-Martin, Azori, Madeira in Kanarski otoki. Ta člen se uporablja tudi za državo ali čezmorsko ozemlje, ki spremeni svoj status v najbolj oddaljeno regijo s sklepom Evropskega sveta v skladu s postopkom iz člena 355(6) PDEU, od datuma sprejetja navedenega sklepa. Če najbolj oddaljena regija Unije po istem postopku spremeni svoj status, se ta člen preneha uporabljati od datuma sklepa Evropskega sveta. Unija uradno obvesti Novo Zelandijo o vseh spremembah v zvezi z ozemlji, ki se štejejo za najbolj oddaljene regije Unije.

2. Za namene odstavka 1 ugotovitev resnega poslabšanja temelji na objektivnih dejavnikih, vključno z naslednjima elementoma:

- (a) povečanjem obsega uvoza v absolutnem ali relativnem smislu glede na domačo proizvodnjo in uvoz iz drugih virov ter
- (b) učinkom takega uvoza na razmere v zadevni industriji ali zadevnem gospodarskem sektorju, vključno na ravni prodaje, proizvodnje, finančnega položaja in zaposlovanja.

3. Brez poseganja v odstavek 1 se ta oddelek smiselno uporablja za vse zaščitne ukrepe, sprejete na podlagi tega člena.

ČLEN 5.12

Nadomestilo in začasna opustitev koncesij

1. Najpozneje 30 dni po datumu začetka uporabe dvostranskega zaščitnega ukrepa pogodbenica, ki uporablja navedeni ukrep, zagotovi priložnost za posvetovanja z drugo pogodbenico, da se sporazumno dogovorita o ustreznem nadomestilu za liberalizacijo trgovine v obliki koncesij s pretežno enakovrednim učinkom na trgovino.

2. Če posvetovanja iz odstavka 1 ne privedejo do sporazuma o nadomestilu za liberalizacijo trgovine v 30 dneh po prvem dnevu posvetovanj, lahko pogodbenica, katere blago s poreklom je predmet zaščitnega ukrepa, začasno opusti uporabo pretežno enakovrednih koncesij za trgovino pogodbenice, ki uporablja dvostranski zaščitni ukrep.

3. Obveznost zagotovitve nadomestila iz odstavka 1 in pravica do začasne opustitve koncesij iz odstavka 2 veljata le, dokler se ohranja dvostranski zaščitni ukrep.

4. Ne glede na odstavek 3 se pravica do začasne opustitve iz navedenega odstavka ne uveljavlja v prvih 24 mesecih veljavnosti dvostranskega zaščitnega ukrepa, če je bil dvostranski zaščitni ukrep uporabljen zaradi absolutnega povečanja uvoza in če je zaščitni ukrep v skladu s tem sporazumom.

PODODDELEK 1

POSTOPKOVNA PRAVILA, KI SE UPORABLJAJO ZA DVOSTRANSKE ZAŠČITNE UKREPE

ČLEN 5.13

Veljavno pravo

Ta pododdelek se uporablja za dvostranske zaščitne ukrepe, zajete v oddelku D (Dvostranski zaščitni ukrepi), ki jih uporablja pristojni preiskovalni organ pogodbenice. V primerih, ki niso zajeti v tem pododdelku, pristojni preiskovalni organ uporablja pravila, določena v njegovi domači zakonodaji, če so navedena pravila v skladu z določbami tega oddelka.

ČLEN 5.14

Preiskovalni postopki

1. Pogodbenica uporabi dvostranski zaščitni ukrep, šele ko njeni pristojni preiskovalni organi opravijo preiskavo v skladu s členom 3 in členom 4.2, točki (a) in (c), Sporazuma o zaščitnih ukrepih. V ta namen sta člen 3 in člen 4.2, točki (a) in (c), Sporazuma o zaščitnih ukrepih smiselno vključena v ta sporazum in sta njegov sestavni del.
2. Za uporabo dvostranskega zaščitnega ukrepa pristojni preiskovalni organ na podlagi objektivnih dokazov dokaže obstoj vzročne zveze med povečanim uvozom zadevnega izdelka in resno škodo ali nevarnostjo resne škode. Pristojni preiskovalni organ poleg povečanega uvoza prouči tudi druge znane dejavnike, da se škoda, ki so jo povzročili ti drugi dejavniki, ne bi pripisala povečanemu uvozu.
3. Preiskava se v vsakem primeru zaključi v enem letu po datumu njenega začetka.

ČLEN 5.15

Uradna obvestila in posvetovanje

1. Pogodbenica nemudoma v pisni obliki uradno obvesti drugo pogodbenico, kadar:
 - (a) začne preiskavo v zvezi z dvostranskimi zaščitnimi ukrepi na podlagi tega poglavja;

- (b) ugotovi, da povečan uvoz povzroča resno škodo ali nevarnost resne škode oziroma resno poslabšanje ali nevarnost resnega poslabšanja gospodarskih razmer v najbolj oddaljenih regijah;
- (c) se odloči za uporabo začasnega dvostranskega zaščitnega ukrepa oziroma uporabo ali podaljšanje dvostranskega zaščitnega ukrepa ali
- (d) se odloči spremeniti že sprejeti dvostranski zaščitni ukrep.

2. Pogodbenica drugi pogodbenici predloži izvod javne različice pritožbe in poročila svojih pristojnih preiskovalnih organov, ki se zahteva v skladu s členom 3 Sporazuma o zaščitnih ukrepih.

3. Če pogodbenica v skladu z odstavkom 1, točka (c), uradno obvesti drugo pogodbenico, da uporablja ali podaljšuje dvostranski zaščitni ukrep, v svoje uradno obvestilo vključi vse ustrezne informacije, kot so:

- (a) dokazi, da zaradi znižanja ali odprave carine v skladu s tem sporazumom povečan uvoz blaga druge pogodbenice povzroča resno škodo ali nevarnost resne škode za domačo industrijo ali resno poslabšanje ali nevarnost resnega poslabšanja gospodarskih razmer v najbolj oddaljeni regiji ali regijah;
- (b) natančen opis blaga, za katero se uporablja dvostranski zaščitni ukrep, vključno z njegovo tarifno številko ali podštevilko HS, na kateri temelji Priloga 2-A (Seznami za odpravo tarif);

- (c) natančen opis dvostranskega zaščitnega ukrepa;
- (d) datum začetka uporabe dvostranskega zaščitnega ukrepa, njegovo predvideno trajanje in po potrebi časovni razpored za postopno liberalizacijo ukrepa ter
- (e) v primeru podaljšanja dvostranskega zaščitnega ukrepa dokaz, da se zadevna domača industrija prilagaja.

4. Na zahtevo pogodbenice, katere blago je predmet dvostranskega zaščitnega postopka v skladu s tem poglavjem, pogodbenica, ki vodi navedeni postopek, zagotovi ustrezno priložnost za posvetovanja s pogodbenico, ki predloži zahtevo, pred sprejetjem končne odločitve o uporabi zaščitnih ukrepov, da se pregleda uradno obvestilo iz odstavka 1 ali katero koli javno obvestilo ali poročilo, ki ga je pristojni preiskovalni organ izdal v zvezi s postopkom, ter izmenjajo mnenja o predlaganem ukrepu in doseže dogovor o nadomestilih iz člena 5.12 (Nadomestila in začasna opustitev koncesij).

POGLAVJE 6

SANITARNI IN FITOSANITARNI UKREPI

ČLEN 6.1

Cilji in splošne določbe

1. Cilji tega poglavja so:
 - (a) zaščititi zdravje ljudi, živali in rastlin na zadevnih ozemljih pogodbenic ter hkrati olajšati trgovino med njima;
 - (b) zagotoviti, da sanitarni in fitosanitarni ukrepi pogodbenic ne ustvarjajo nepotrebnih ovir v trgovini;
 - (c) olajšati izvajanje Sporazuma o sanitarnih in fitosanitarnih ukrepih, mednarodnih standardov in povezanih besedil ter zlasti regionalizacijo in enakovrednost;
 - (d) ohranjati sodelovanje v mednarodnih organih za določanje standardov;
 - (e) spodbujati preglednost in razumevanje pri uporabi sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov vsake pogodbenice;

- (f) okrepiti sodelovanje med pogodbenicama in priznati njune skupne cilje za boj proti antimikrobični odpornosti ter
 - (g) izboljšati komunikacijo, sodelovanje in reševanje sanitarnih in fitosanitarnih vprašanj, ki lahko vplivajo na trgovino med pogodbenicama.
2. V zvezi s Sporazumom o sanitarnih in fitosanitarnih ukrepih pogodbenici zlasti opozarjata na:
- (a) načelo, da sanitarni in fitosanitarni ukrepi pogodbenice temeljijo na oceni tveganja v skladu s členom 5 in drugimi ustreznimi določbami Sporazuma o sanitarnih in fitosanitarnih ukrepih, ter
 - (b) pojem začasnih sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov.

ČLEN 6.2

Področje uporabe

- 1. Pogodbenici potrjujeta svoje pravice in obveznosti iz Sporazuma o sanitarnih ukrepih.
- 2. Ob upoštevanju odstavka 3 se to poglavje uporablja za:
 - (a) sanitarne in fitosanitarne ukrepe pogodbenice, ki lahko vplivajo na trgovino med pogodbenicama, ter

(b) sodelovanje na področju antimikrobične odpornosti.

3. To poglavje se ne uporablja za noben ukrep pogodbenice ali zadeve, zajete v Sporazumu o sanitarnih ukrepih.

ČLEN 6.3

Opredelitev pojmov

V tem poglavju se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) opredelitve pojmov iz Priloge A k Sporazumu o sanitarnih in fitosanitarnih ukrepih;
- (b) opredelitve pojmov, sprejete pod okriljem Komisije za Codex Alimentarius;
- (c) opredelitve pojmov, sprejete pod okriljem Svetovne organizacije za zdravje živali (WOAH);
- (d) opredelitve pojmov, sprejete pod okriljem Mednarodne konvencije o varstvu rastlin (IPPC);
- (e) „pristojni organ“ pomeni vladni organ iz Priloge 6-A (Pristojni organi) in vključuje ustrezne nacionalne organizacije za varstvo rastlin ter

- (f) „pregled o uvozu“ pomeni oceno, ki lahko vključuje inšpekcijski pregled, preverjanje, vzorčenje, pregled dokumentacije, preskuse ali postopke, vključno z laboratorijskimi, organoleptičnimi ali identifikacijskimi, ki jih na meji pogodbenice uvoznice izvede pristojni organ pogodbenice uvoznice, da ugotovi, ali pošiljka izpolnjuje sanitarne in fitosanitarne zahteve pogodbenice uvoznice.

ČLEN 6.4

Posebni pogoji, povezani z zdravjem rastlin

1. Pogodbenici si v skladu z veljavnimi standardi, dogovorjenimi v okviru IPPC, izmenjata informacije o stanju škodljivih organizmov na svojih ozemljih. Na zahtevo ene pogodbenice druga pogodbenica predloži utemeljitev kategorizacije škodljivih organizmov in povezanih fitosanitarnih ukrepov.
2. V zvezi s kategorizacijo škodljivih organizmov vsaka pogodbenica vzpostavi in posodablja seznam nadzorovanih škodljivih organizmov za rastline in rastlinske proizvode, za katere obstaja fitosanitarni problem. Seznam vsebuje:
 - (a) karantenske škodljive organizme, ki niso navzoči na nobenem delu ozemlja pogodbenice;
 - (b) karantenske škodljive organizme, ki so navzoči, vendar niso splošno razširjeni in so pod uradnim nadzorom;
 - (c) karantenske škodljive organizme za varovano območje in
 - (d) po potrebi nadzorovane nekarantenske škodljive organizme.

3. Vsaka pogodbenica omeji svoje uvozne zahteve za rastline ali rastlinske proizvode na tiste, ki so potrebne za zmanjšanje tveganja vnosa nadzorovanih škodljivih organizmov. Uvozne zahteve za zmanjšanje tveganja zaradi karantenskih škodljivih organizmov za varovano območje se ne uporabljajo, razen če je znano, da je namembni kraj rastlin ali rastlinskih proizvodov znotraj varovanega območja.

4. Kadar pregled rastlin ali rastlinskih proizvodov spada v okvir nacionalne organizacije za varstvo rastlin pogodbenice izvoznice, pogodbenica uvoznica ne bi smela zahtevati pregleda pred izvozom, ki ga opravi nacionalna organizacija za varstvo rastlin pogodbenice uvoznice.

ČLEN 6.5

Priznavanje odsotnosti škodljivih organizmov

Kadar je regionalizacija opredeljena glede na nenapadeno območje, nenapadeno mesto pridelave, nenapadeno enoto pridelave ali varovano območje v sektorju rastlin in rastlinskih proizvodov:

- (a) pogodbenici priznavata pojme nenapadenih območij, nenapadenih mest pridelave in nenapadenih enot pridelave, kot so opredeljeni v ustreznih mednarodnih standardih IPPC za fitosanitarne ukrepe (ISPM);
- (b) pogodbenici vzajemno sprejmeta:
 - (i) nenapadena območja, nenapadena mesta pridelave in nenapadene enote pridelave ter

- (ii) uradni nadzor pri vzpostavitvi in ohranjanju nenapadenih območij, nenapadenih mest pridelave in nenapadenih enot pridelave;
- (c) Nova Zelandija prizna pojem varovanih območij na ozemlju Unije kot enakovrednega nenapadenemu območju, kot je določeno v ISPM št. 4 IPPC (Zahteve za vzpostavitev nenapadenih območij);
- (d) pogodbenica izvoznica na zahtevo pogodbenice uvoznice opredeli nenapadena območja, nenapadena mesta pridelave, nenapadene enote pridelave in varovana območja ter prav tako na zahtevo pogodbenice uvoznice predloži popolno pojasnilo in podporne podatke, kot je določeno v ustreznih ISPM ali kot se zdi primerno, ter
- (e) Odbor za trgovino lahko sprejme sklep o spremembi Priloge 6-B (Regionalni pogoji za rastline in rastlinske proizvode), da se določi katera koli druga zadeva, ki se lahko nanaša na regionalizacijo, ali da se določijo ustrezni posebni pogoji, ki temeljijo na tveganju.

ČLEN 6.6

Enakovrednost

1. Pogodbenici priznavata, da je priznavanje enakovrednosti pomembno sredstvo za olajšanje trgovine.

2. Pri določanju enakovrednosti specifičnega sanitarnega ali fitosanitarnega ukrepa, skupine ukrepov ali na sistemski ravni vsaka pogodbenica upošteva ustrezne smernice Odbora za sanitarne in fitosanitarne ukrepe STO ter mednarodne standarde, smernice in priporočila. Odbor za trgovino lahko sprejme sklep o določitvi nadaljnjih smernic in postopkov za določitev, priznavanje in ohranjanje enakovrednosti v Prilogi 6-C (Priznavanje enakovrednosti sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov).
3. Pogodbenica uvoznica na zahtevo pogodbenice izvoznice v razumnem roku pojasni cilj in utemeljitev svojega sanitarnega ali fitosanitarnega ukrepa ter jasno opredeli tveganje, ki naj bi se obravnavalo s sanitarnim in fitosanitarnim ukrepom.
4. Pogodbenica uvoznica prizna enakovrednost sanitarnega ali fitosanitarnega ukrepa, če pogodbenica izvoznica objektivno dokaže, da njen ukrep dosega ustrezno raven varstva pogodbenice uvoznice v zvezi z zdravjem ljudi, živali ali rastlin.
5. Če pogodbenica uvoznica na podlagi ocene enakovrednosti ne ugotovi enakovrednosti, pogodbenici izvoznici utemelji svojo odločitev.
6. Brez poseganja v člen 6.8(6) (Certificiranje) lahko Odbor za trgovino sprejme sklep o spremembi Priloge 6-C (Priznavanje enakovrednosti sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov), da se:
 - (a) določijo vrste blaga pogodbenice izvoznice, za katere pogodbenica uvoznica priznava, da jih zajema sanitarni ali fitosanitarni ukrep, enakovreden njenemu, ali določi uradni nadzor pogodbenice izvoznice, ki ga pogodbenica uvoznica priznava kot enakovrednega svojemu, ter

(b) določijo vsi ustrezni posebni pogoji, ki temeljijo na tveganju, ali kakršen koli dogovorjen status škodljivega organizma ali bolezni.

7. Če pogodbenica spremeni sanitarni ali fitosanitarni ukrep na način, ki po njenem mnenju ne vpliva na ugotovitev enakovrednosti iz tega poglavja, se določitev uporablja za najnovejšo različico ustreznega zakona ali drugega predpisa, ki spreminja sanitarni ali fitosanitarni ukrep.

8. Če pogodbenica meni, da to vpliva na predhodno ugotovitev enakovrednosti, o tem uradno obvesti drugo pogodbenico.

9. Če pogodbenica uvoznica spremeni sanitarni ali fitosanitarni ukrep in meni, da bi to lahko vplivalo na ugotovitev enakovrednosti iz tega poglavja:

(a) objektivno prouči, ali prejšnja ugotovitev še vedno zadostuje za izpolnitev njene ustrezne ravni varstva, ter

(b) se posvetuje s pogodbenico izvoznico in nato odloči, ali se lahko ugotovitev nadaljuje s posebnimi pogoji ali brez njih.

ČLEN 6.7

Pogoji trgovanja in postopki odobritve

1. Pogodbenica uvoznica javno objavi svoje fitosanitarne uvozne zdravstvene zahteve in postopke, ki se uporabljajo za določitev navedenih zahtev.

2. Če pogodbenici posebno rastlino ali rastlinski proizvod skupaj opredelita kot prednostni, pogodbenica uvoznica za navedeni proizvod brez nepotrebnega odlašanja določi posebne uvozne zahteve, razen v ustrezno utemeljenih okoliščinah.
3. V primeru prejetja zahtevka za uvoz v zvezi s posebno rastlino ali rastlinskim proizvodom, ki je bil predhodno odobren za uvoz iz pogodbenice izvoznice, pogodbenica uvoznica oceni profil tveganja in, če se ugotovi, da je enak, brez nepotrebnega odlašanja zaključi postopek odobritve, razen v ustrezno utemeljenih okoliščinah.
4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se postopki, ki se uporabljajo za odobritev uvoza iz druge pogodbenice, začnejo in zaključijo brez nepotrebnega odlašanja, po potrebi vključno z revizijami in potrebnimi zakonodajnimi ali upravnimi ukrepi za dokončanje postopka odobritve. Vsaka pogodbenica se zlasti izogiba nepotrebnim ali neustrezno obremenjujočim zahtevam po informacijah, ki so omejene na to, kar je potrebno, in upošteva informacije, ki so že na voljo pogodbenici uvoznici, kot so informacije o veljavnih zakonih in drugih predpisih ter revizijska poročila pogodbenice izvoznice.
5. Razen v primerih iz člena 6.5 (Priznavanje odsotnosti škodljivih organizmov) vsaka pogodbenica uporablja svoje fitosanitarne uvozne pogoje na celotnem ozemlju druge pogodbenice, če tam prevladuje enako stanje škodljivih organizmov.
6. Brez poseganja v člen 6.10 (Nujni ukrepi) vsaka pogodbenica prizna uradni nadzor, ki ga druga pogodbenica izvaja za trgovino, kot enakovreden, če od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma ni bistvenih sprememb v sistemih uradnega nadzora pogodbenice izvoznice, zaradi katerih bi se znižala stopnja zagotovila za pogodbenico uvoznico.

7. Brez poseganja v člen 6.10 (Nujni ukrepi) pogodbenica uvoznica ne zavrne ali ustavi uvoza blaga pogodbenice izvoznice samo zato, ker pogodbenica uvoznica izvaja pregled njenih sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov, če je pogodbenica uvoznica ob začetku pregleda že dovolila uvoz navedenega blaga iz druge pogodbenice.
8. Pogodbenici brez nadaljnjih postopkov odobritve sprejmeta sezname obratov druga druge, za katere veljajo sanitarni in fitosanitarni ukrepi za trgovino.
9. Vsaka pogodbenica na zahtevo objavi sezname obratov iz odstavka 8.

ČLEN 6.8

Certificiranje

1. V zvezi s certificiranjem rastlin in rastlinskih proizvodov pristojni organi uporabljajo načela, določena v ISPM št. 7 (Sistem izdajanja izvoznih spričeval) in ISPM št. 12 (Smernice za fitosanitarna spričevala) IPPC.
2. Vsaka pogodbenica spodbuja izvajanje elektronskega certificiranja in drugih tehnologij za olajševanje trgovine.
3. Brez poseganja v člena 6.2 (Področje uporabe) in 6.10 (Nujni ukrepi) se certificiranje za varnost hrane ne zahteva za predelana živila, zajeta v tem poglavju, razen če temelji na analizi tveganj.

4. Odbor za trgovino lahko sprejme sklep o spremembi Priloge 6-E (Certificiranje), da se določijo nadaljnje smernice, postopki in zahteve v zvezi s certificiranjem.
5. Če pogodbenica uvoznica sprejme sanitarni ali fitosanitarni ukrep za blago pogodbenice izvoznice kot enakovreden svojemu, lahko pogodbenica izvoznica v uradni certifikat vključi vzorec potrdila o zdravstvenem stanju iz oddelka 1 Priloge 6-E (Certificiranje).
6. Če pogodbenica uvoznica v skladu s členom 6.6(7) ali 6.6(8) (Enakovrednost) ugotovi, da je enakovrednost ohranjena, se v uvoznem certifikatu iz Priloge 6-E (Certificiranje) po možnosti in po potrebi navedejo matični zakoni ali drugi predpisi pogodbenice uvoznice.
7. Če pogodbenica uvoznica ugotovi, da posebni pogoj iz Priloge 6-C (Priznavanje enakovrednosti sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov) ni več potreben, jamstva za ta posebni pogoj niso več potrebna, Odbor za trgovino pa v razumnem roku sprejme sklep o ustrezni spremembi Priloge 6-C (Priznavanje enakovrednosti sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov).

ČLEN 6.9

Preglednost, izmenjava informacij in tehnično posvetovanje

1. Pogodbenici se medsebojno nemudoma obvestita o vseh pomembnih:
 - (a) ugotovitvah epidemiološkega pomena, ki se lahko nanašajo na izdelek, s katerim trgujeta;

(b) zadevah glede varnosti hrane v zvezi z izdelkom, s katerim trgujeta, ali

(c) drugih ustreznih informacijah za ustrezno izvajanje tega poglavja.

2. Če so bile informacije iz odstavka 1 dane na voljo z uradnim obvestilom STO ali ustreznemu mednarodnemu organu, ki določa standarde, v skladu z njegovimi ustreznimi pravili, ali objavljene na javno dostopnem spletišču pogodbenice, se šteje, da je zahteva iz odstavka 1 izpolnjena.

3. Če je katera koli pogodbenica resno zaskrbljena zaradi sanitarnih in fitosanitarnih tveganj, se na zahtevo čim prej, vsekakor pa v 14 dneh po datumu predložitve zahteve, opravijo tehnična posvetovanja glede navedenega stanja.

4. Če je ena od pogodbenic resno zaskrbljena zaradi sanitarnega ali fitosanitarnega ukrepa, ki ga je predlagala ali izvedla druga pogodbenica, lahko zahteva tehnična posvetovanja z drugo pogodbenico. Pogodbenica, na katero je zahteva naslovljena, odgovori v 30 dneh po datumu predložitve zahteve.

5. Kar zadeva odstavka 3 in 4, si vsaka pogodbenica prizadeva zagotoviti vse informacije, ki so potrebne, da se preprečijo motnje trgovine in se pogodbenicama omogoči, da dosežeta vzajemno sprejemljivo rešitev, ki učinkovito obvladuje vsa sanitarna in fitosanitarna tveganja.

6. Pogodbenici si prizadevata vse pomisleke, ki izhajajo iz izvajanja tega poglavja, rešiti s tehničnimi posvetovanji¹ v skladu s tem členom pred začetkom reševanja sporov v skladu s poglavjem 26 (Reševanje sporov).

ČLEN 6.10

Nujni ukrepi

1. Če pogodbenica sprejme nujni ukrep, ki je potreben za varovanje življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin, pristojni organ pogodbenice v 24 urah o tem uradno obvesti pristojni organ druge pogodbenice. Če ena od pogodbenic zahteva tehnična posvetovanja za obravnavo nujnega sanitarnega ali fitosanitarnega ukrepa, se tehnična posvetovanja opravijo v 14 dneh po datumu predložitve uradnega obvestila o nujnem sanitarnem ali fitosanitarnem ukrepu. Pogodbenici upoštevata vse informacije, predložene v okviru tehničnih posvetovanj.

2. Pogodbenica, ki uporabi nujni ukrep, pri sprejemanju odločitve v zvezi z vsako pošiljko, ki se v trenutku sprejetja nujnega sanitarnega ali fitosanitarnega ukrepa prevaža med pogodbenicama, upošteva vse informacije, ki jih je pogodbenica izvoznica zagotovila pravočasno.

¹ Pojasniti je treba, da tehnična posvetovanja na podlagi tega člena ne nadomeščajo posvetovanj na podlagi člena 26.3 (Posvetovanja), razen če se pogodbenici dogovorita drugače.

3. Kadar nujni ukrep resno moti ali začasno ustavi trgovino, pogodbenica uvoznica takoj, ko je to praktično izvedljivo, prekliče navedeni ukrep ali predloži ustrezno znanstveno in tehnično utemeljitev za njegovo nadaljevanje.

ČLEN 6.11

Revizije

1. Za ohranitev zaupanja v izvajanje tega poglavja ima vsaka pogodbenica pravico, da izvede sistemsko revizijo celotnega sistema nadzora pristojnega organa druge pogodbenice ali dela tega sistema, da ugotovi, ali deluje, kot je predvideno.

2. Pogodbenica pri izvajanju revizije upošteva ustrezne smernice Odbora za sanitarne in fitosanitarne ukrepe STO ter mednarodne standarde, smernice in priporočila.

3. Vsaka odločitev ali ukrep, ki ga sprejme pogodbenica, ki izvaja revizijo, in bi lahko zaradi revizije negativno vplival na trgovino, upošteva in je sorazmeren z:

- (a) ocenjenim tveganjem, podprtim z objektivnimi dokazi in podatki, ki jih je mogoče preveriti, ter
- (b) seznanjenostjo pogodbenice, ki izvaja revizijo, s pogodbenico, ki se revidira, ustreznimi izkušnjami s pogodbenico, ki se revidira, in zaupanjem vanjo.

4. Pogodbenica, ki izvaja revizijo, pogodbenici, ki se revidira, na zahtevo predloži objektivne dokaze in podatke.
5. Pogodbenica, ki izvaja revizijo, krije svoje stroške, povezane z revizijo.
6. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so vzpostavljeni postopki za preprečevanje razkritja zaupnih informacij, pridobljenih med revizijo pristojnih organov druge pogodbenice, vključno s postopki za odstranitev vseh zaupnih informacij iz končnega revizijskega poročila, ki je javno objavljeno.
7. Pogodbenica, ki izvaja revizijo, prouči vse pripombe na poročilo, ki jih poda pogodbenica, ki se revidira, in določi, ali je poročilo ali njegov del javno objavljen oziroma ali je na voljo v omejenem obsegu.
8. Odbor za trgovino lahko sprejme sklep o spremembi Priloge 6-D (Smernice in postopki za revizijo ali preverjanje), da se vzpostavijo ali določijo smernice in postopki za revizijo.

ČLEN 6.12

Pregledi ob uvozu in pristojbine

1. Pogodbenica uvoznica ima pravico opravljati preglede ob uvozu na podlagi sanitarnih in fitosanitarnih tveganj, povezanih z uvozom. Ti pregledi se izvedejo brez nepotrebnega odlašanja in s čim manj učinki, ki bi povzročili motnje v trgovini.

2. Če se pri pregledu ob uvozu odkrije, da ustrezne uvozne zahteve niso izpolnjene, ukrepi pogodbenice uvoznice upoštevajo mednarodne standarde, temeljijo na oceni nastalega tveganja in ne smejo omejevati trgovine bolj, kot je potrebno, da bi se dosegla ustrezna raven varstva pogodbenice uvoznice.
3. Pristojni organ pogodbenice uvoznice uradno obvesti pristojni organ pogodbenice izvoznice, če kakršno koli neizpolnjevanje pogojev pomeni resno tveganje za zdravje ljudi, živali ali rastlin.
4. Pristojni organ pogodbenice uvoznice uvoznika ali njegovega zastopnika uradno obvesti o pošiljki, ki ne izpolnjuje zahtev, vključno z razlogi za neizpolnitev zahtev, ter zagotovi možnost za proučitev odločitve. Pristojni organ pogodbenice uvoznice upošteva vse ustrezne informacije, ki se predložijo v pomoč pri proučitvi.
5. Pristojbine, naložene za postopke za uvožene izdelke, ne presegajo pristojbin, ki se zaračunajo za primerljive preglede podobnih domačih izdelkov, in ne presegajo dejanskih stroškov storitve.
6. Odbor za trgovino lahko sprejme sklep o spremembi Priloge 6-F (Pregledi ob uvozu in pristojbine), da določi pogostost pregledov ob uvozu in pristojbine za te preglede za nekatere vrste blaga, ki spadajo na področje uporabe tega poglavja.

ČLEN 6.13

Znanstvena zanesljivost in preglednost v določenih postopkih izdaje dovoljenj¹

1. Pogodbenici priznavata, da postopki izdaje dovoljenj temeljijo na trdni znanstveni podlagi in se izvajajo na pregleden način, da se vzpostavi in ohrani zaupanje javnosti. Pogodbenici sodelujeta pri povečevanju zanesljivosti in preglednosti teh postopkov.
2. Pogodbenici priznavata, da so njuni postopki izdaje dovoljenj namenjeni zagotavljanju primerljivih rezultatov in da je na tem področju zaželeno sodelovanje.
3. Če oseba, odgovorna za zagotavljanje, da podjetje pod njenim nadzorom izpolnjuje zahteve za pridobitev dovoljenja za promet, naroči znanstvene študije v znanstveni ustanovi² v eni od pogodbenic, da bi podprla vlogo za izdajo dovoljenja v okviru nekaterih posebnih postopkov izdaje dovoljenj v drugi pogodbenici, in je pogodbenica, v kateri se znanstvena ustanova nahaja, o tem obveščena, si obe pogodbenici prizadevata za medsebojno izmenjavo takih informacij.

¹ Postopki izdaje dovoljenj na podlagi tega člena zajemajo vsa dovoljenja pred dajanjem na trg na področju prehranske verige, tj. gojenja gensko spremenjenih organizmov/gensko spremenjenih živil in krme, krmnih dodatkov, aditivov/encimov/arom za živila, dimnih arom, fitofarmaceutskih sredstev, novih živil, materialov, namenjenih za stik z živali, zdravstvenih trditev ter dodajanja vitaminov, mineralov in drugih snovi živilom.

² Za namene tega člena pojem „znanstvena ustanova“ vključuje ustanove, ki izvajajo znanstvene študije za plačilo, na primer univerze, laboratorije in preskuševalne ali raziskovalne ustanove.

4. Pogodbenici si lahko tudi izmenjata informacije o svojih postopkih izdaje dovoljenj.
5. Pogodbenica lahko v skladu s tem členom zahteva obisk za ugotavljanje dejstev v znanstveni ustanovi v drugi pogodbenici, da bi zbrala informacije o uporabi ustreznih standardov s strani znanstvene ustanove pri izvajanju znanstvene študije za namene nekaterih posebnih postopkov izdaje dovoljenj v pogodbenici, ki zahteva obisk za ugotavljanje dejstev.
6. Če želi pogodbenica opraviti obisk za ugotavljanje dejstev, o tem uradno obvesti drugo pogodbenico najpozneje 60 dni pred takim obiskom.
7. Če želi pogodbenica opraviti obisk za ugotavljanje dejstev in se znanstvena ustanova strinja s takim obiskom, lahko uradniki druge pogodbenice med obiskom spremljajo uradnike pogodbenice, ki opravi obisk.
8. Končno poročilo o vsakem obisku za ugotavljanje dejstev se da na voljo pristojnim organom obeh pogodbenic. Ustrezni deli končnega poročila se dajo na voljo tudi znanstveni ustanovi, v kateri je bil opravljen obisk.
9. Stroške vsakega takega obiska za ugotavljanje dejstev krije pogodbenica, ki zahteva obisk za ugotavljanje dejstev.
10. Odbor za trgovino lahko sprejme sklep o določitvi podrobnih izvedbenih pravil in vseh potrebnih smernic v zvezi z odstavki 3 do 9.

ČLEN 6.14

Antimikrobična odpornost

1. Pogodbenici priznavata, da antimikrobična odpornost resno ogroža zdravje ljudi in živali.
2. Pogodbenici v skladu s pristopom „eno zdravje“ sodelujeta in olajšujeta izmenjavo informacij, tudi v zvezi s predpisi, smernicami, nacionalnimi načrti, standardi, strokovnim znanjem in izkušnjami na področju antimikrobične odpornosti, ter opredelita skupna stališča, interese, prednostne naloge in politike na navedenem področju.
3. Pogodbenici priznavata, da:
 - (a) njuni regulativni standardi, smernice in sistemi nadzora na področju antimikrobične odpornosti zagotavljajo primerljive kontrole in rezultate na področju zdravja;
 - (b) so antimikrobične snovi, ki so ključnega pomena za zdravljenje in zdravje ljudi in živali, v središču njunih strategij na področju antimikrobične odpornosti ter
 - (c) obe strani v okviru svojih strategij in politik sprejemata pobude za spodbujanje postopnega opuščanja uporabe antibiotikov kot spodbujevalcev rasti, zlasti tistih, ki so pomembni za zdravje, ter za zmanjšanje uporabe antimikrobičnih snovi v živinoreji.

4. Poleg tega pogodbenici:

- (a) sodelujeta v ustreznih mednarodnih forumih na temo razvoja prihodnjih kodeksov, smernic, standardov, priporočil in pobud;
- (b) sodelujeta na področju mednarodnih akcijskih načrtov, zlasti glede odgovorne in preudarne rabe antimikrobičnih snovi, za učinkovitejši boj proti antimikrobični odpornosti, ter
- (c) v okviru svojih strategij in politik podpirata izvajanje dogovorjenih mednarodnih akcijskih načrtov in strategij na področju antimikrobične odpornosti.

5. Nobeni predpisi, smernice, strateški načrti, standardi in druge pobude v zvezi z antimikrobično odpornostjo se ne uporabljajo za oblikovanje ali izvajanje ukrepov, ki vplivajo na trgovino, razen če so navedeni ukrepi skladni s Sporazumom o sanitarnih in fitosanitarnih ukrepih ter ustreznimi določbami tega poglavja.

6. Odbor za sanitarne in fitosanitarne ukrepe lahko ustanovi tehnično delovno skupino za antimikrobično odpornost.

ČLEN 6.15

Goljufige v zvezi z blagom, s katerim se trguje

1. Pogodbenici priznavata, da lahko goljufige dejavnosti gospodarskih subjektov, ki se ukvarjajo z mednarodno trgovino:

- (a) vplivajo na zdravje ljudi, živali in rastlin ter posledično na okolje ter

(b) spodkopavajo pošteno poslovno prakso in zaupanje potrošnikov.

2. Pogodbenici si izmenjujeta ustrezne informacije in sodelujeta pri odvrčanju od praks, ki so ali se zdijo neskladne z njunimi sanitarnimi in fitosanitarnimi ukrepi ali ki zavajajo potrošnike in druge zadevne deležnike.

ČLEN 6.16

Izvajanje in viri

Vsaka pogodbenica zagotovi, da imajo njeni pristojni organi potrebne vire za učinkovito izvajanje tega poglavja.

ČLEN 6.17

Odbor za sanitarne in fitosanitarne ukrepe

1. Ta člen dopolnjuje in podrobneje opredeljuje člen 24.4 (Specializirani odbori).
2. Odbor za sanitarne in fitosanitarne ukrepe ima v zvezi s tem poglavjem naslednje naloge:
 - (a) zagotavlja forum za izmenjavo informacij v zvezi z regulativnim sistemom vsake pogodbenice, vključno z znanstveno podlago in oceno tveganja, na katerih temeljijo sanitarni in fitosanitarni ukrepi;

- (b) opredeljuje priložnosti za sodelovanje, vključno s pobudami za olajševanje trgovine, in nadaljnje delo za odpravo nepotrebnih ovir za trgovino med pogodbenicama;
 - (c) po potrebi spodbuja sodelovanje v večstranskih forumih, vključno z Odborom za sanitarne in fitosanitarne ukrepe STO ter mednarodnimi organi za določanje standardov;
 - (d) vzpostavlja *ad hoc* delovne skupine;
 - (e) zagotavlja forum, v katerem se pogodbenici v zgodnji fazi medsebojno obveščata o regulativnih pomislekih glede sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov;
 - (f) brez poseganja v poglavje 26 (Reševanje sporov) deluje kot forum za reševanje posebnih trgovinskih vprašanj, kadar pogodbenici ne moreta doseči obojestransko sprejemljive rešitve s tehničnimi posvetovanji v skladu s členom 6.9 (Preglednost, izmenjava informacij in tehnično posvetovanje);
 - (g) pri opravljanju nalog sprejema vse druge ukrepe, o katerih se pogodbenici dogovorita, ter
 - (h) proučuje vse druge zadeve v zvezi s tem poglavjem.
3. Odbor se sestane in oblikuje svoj delovni program najpozneje eno leto po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma, razen če se pogodbenici odločita drugače.

POGLAVJE 7

TRAJNOSTNI PREHRANSKI SISTEMI

ČLEN 7.1

Cilji

1. Pogodbenici se ob priznavanju pomena krepitve politik in opredelitve programov, ki prispevajo k razvoju trajnostnih, vključujočih, zdravih in odpornih prehranskih sistemov, strinjata, da bosta vzpostavili tesno sodelovanje za skupno udeležbo pri prehodu na trajnostne prehranske sisteme.
2. To poglavje se uporablja poleg drugih poglavij tega sporazuma v zvezi s prehranskimi sistemi ali trajnostjo, zlasti poglavja 6 (Sanitarni in fitosanitarni ukrepi), poglavja 9 (Tehnične ovire v trgovini) in poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj), ter brez poseganja vanje.

ČLEN 7.2

Področje uporabe

1. To poglavje se uporablja za sodelovanje med pogodbenicama, namenjeno izboljšanju trajnostnosti njunih prehranskih sistemov.
2. To poglavje vsebuje določbe za sodelovanje na področjih, na katerih je mogoče doseči bolj trajnostne prehranske sisteme. Okvirna področja sodelovanja so navedena v členu 7.4 (Sodelovanje za izboljšanje trajnostnosti prehranskih sistemov).
3. Pogodbenici priznavata, da se lahko prednostne naloge sodelovanja sčasoma spremenijo z razvojem njunega razumevanja ter mednarodnega razumevanja in obravnave prehranskih sistemov.

ČLEN 7.3

Opredelitev

1. Pogodbenici priznavata, da so prehranski sistemi raznoliki in prilagojeni okoliščinam ter zajemajo vrsto akterjev in njihove medsebojno povezane dejavnosti na vseh področjih prehranskega sistema, vključno s proizvodnjo, pridelavo, predelavo, izdelavo, prevozom, skladiščenjem, distribucijo, prodajo, porabo in odstranjevanjem živil.

2. Za namene tega poglavja in ob priznavanju, da se lahko opredelitve trajnostnih prehranskih sistemov sčasoma spreminjajo, pogodbenici štejeta za trajnostne prehranske sisteme tiste prehranske sisteme, ki zagotavljajo dostop do varne, hranljive in zadostne hrane skozi vse leto na način, da gospodarske, socialne, kulturne in okoljske podlage za zagotavljanje prehranske varnosti in prehrane za prihodnje generacije niso ogrožene.

ČLEN 7.4

Sodelovanje za izboljšanje trajnostnosti prehranskih sistemov

1. Pogodbenici priznavata pomen sodelovanja kot mehanizma za izvajanje tega poglavja, saj krepi svojo trgovinske in naložbene odnose.
2. Pogodbenici ob upoštevanju svojih prednostnih nalog in okoliščin sodelujeta pri obravnavanju zadev skupnega interesa, povezanih z izvajanjem tega poglavja. Tako sodelovanje lahko poteka dvostransko ali v mednarodnih forumih.
3. Sodelovanje lahko vključuje izmenjavo informacij, strokovnega znanja in izkušenj ter sodelovanje pri raziskavah in inovacijah.
4. Pogodbenici sodelujeta pri temah, ki lahko vključujejo:
 - (a) metode in prakse proizvodnje hrane, katerih cilj je med drugim izboljšati trajnostnost, med drugim z ekološkim kmetovanjem in regenerativnim kmetijstvom;

- (b) učinkovito rabo naravnih virov in kmetijskih inputov, po potrebi vključno z zmanjšanjem uporabe in tveganja kemičnih pesticidov in gnojil;
- (c) vplive proizvodnje hrane na okolje in podnebje, vključno z emisijami toplogrednih plinov iz kmetijstva, ponori ogljika in izgubo biotske raznovrstnosti;
- (d) načrte izrednih ukrepov za zagotovitev varnosti in odpornosti prehranskih verig in trgovine v času mednarodne krize;
- (e) trajnostno predelavo hrane, prevozom, veleprodajo, maloprodajo in prehrabenimi storitvami;
- (f) zdravo, uravnoteženo in hranljivo prehrano;
- (g) ogljični odtis porabe;
- (h) izgubo hrane in razmetavanje s hrano v skladu s ciljem trajnostnega razvoja 12.3;
- (i) zmanjšanje škodljivih vplivov politik in ukrepov, povezanih s prehranskim sistemom, na okolje ter
- (j) znanje domorodnih ljudstev, sodelovanje z njimi in njihovo vodilno vlogo v prehranskih sistemih v skladu z ustreznimi okoliščinami pogodbenic.

ČLEN 7.5

Dodatne določbe

1. Dejavnosti sodelovanja iz tega poglavja ne vplivajo na neodvisnost agencij vsake pogodbenice, vključno z regionalnimi agencijami pogodbenice.
2. Ob popolnem spoštovanju pravice vsake pogodbenice do urejanja se nobena določba tega poglavja ne razlaga tako, da pogodbenico zavezuje, da:
 - (a) spremeni svoje uvozne zahteve;
 - (b) odstopi od svojih postopkov za pripravo ali sprejetje regulativnih ukrepov;
 - (c) sprejme ukrep, ki bi ogrozil ali oviral pravočasno sprejetje regulativnih ukrepov za doseganje ciljev njene javne politike, ali
 - (d) sprejme kakršen koli poseben regulativni ukrep.

ČLEN 7.6

Odbor za trajnostne prehranske sisteme

1. Ta člen dopolnjuje in podrobneje opredeljuje člen 24.4 (Specializirani odbori).

2. Odbor za trajnostne prehranske sisteme ima v zvezi s tem poglavjem naslednje naloge:
 - (a) določi prednostne naloge za sodelovanje in delovne načrte za izvajanje navedenih prednostnih nalog;
 - (b) spodbuja sodelovanje v večstranskih forumih in
 - (c) izvaja vse druge naloge, ki so povezane z izvajanjem ali delovanjem tega poglavja.
3. Pri uresničevanju ciljev tega poglavja in spremljanju rezultatov njegovega izvajanja Odbor za trajnostne prehranske sisteme vsako leto pripravi letni delovni načrt, ki vključuje ukrepe s cilji in mejniki za navedene ukrepe.
4. Odbor za trajnostne prehranske sisteme lahko po potrebi ustanovi delovne skupine, ki jih sestavljajo strokovno usposobljeni predstavniki vsake pogodbenice.
5. Odbor za trajnostne prehranske sisteme se sestane v enem letu po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma in nato po medsebojnem dogovoru.
6. Odbor za trajnostne prehranske sisteme lahko določi pravila za zmanjšanje morebitnih navzkrižij interesov za strokovnjake, ki se lahko udeležijo njegovih sej, in za strokovnjake delovnih skupin, ki mu poročajo.

ČLEN 7.7

Kontaktne točke

Vsaka pogodbenica v 90 dneh po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma določi kontaktno točko za olajšanje komunikacije med pogodbenicama in drugo pogodbenico uradno obvesti o kontaktnih podatkih kontaktne točke. Vsaka pogodbenica drugo pogodbenico nemudoma uradno obvesti o vseh spremembah navedenih kontaktnih podatkov.

POGLAVJE 8

DOBROBIT ŽIVALI

ČLEN 8.1

Cilj

Cilj tega poglavja je okrepiti sodelovanje med pogodbenicama na področju dobrobiti rejnih živali, da se olajša trgovina med pogodbenicama.

ČLEN 8.2

Splošne določbe in sodelovanje

1. Pogodbenici priznavata, da so živali čuteča bitja¹.
2. Pogodbenici priznavata, da se njune kmetijske prakse bistveno razlikujejo, vendar njuni standardi dobrobiti živali in z njimi povezani sistemi zagotavljajo primerljive rezultate na področju dobrobiti živali.
3. Pogodbenici si po najboljših močeh prizadevata za sodelovanje v mednarodnih forumih za spodbujanje razvoja in izvajanja znanstveno utemeljenih standardov dobrobiti živali. Pogodbenici zlasti sodelujeta, da bi okrepili in razširili področje uporabe standardov Svetovne organizacije za zdravje živali na področju dobrobiti živali ter njihovo izvajanje s poudarkom na rejnih živalih.
4. Pogodbenici si izmenjujeta informacije, strokovno znanje in izkušnje na področju dobrobiti živali v zvezi z ravnanjem z živalmi na kmetijah, med prevozom ter ob zakolu ali usmrčitvi.
5. Pogodbenici še naprej sodelujeta pri raziskavah na področju dobrobiti živali, da se olajša razvoj znanstveno utemeljenih standardov dobrobiti živali v zvezi z ravnanjem z živalmi na kmetijah, med prevozom ter ob zakolu ali usmrčitvi.

¹ Kot je opredeljeno v zakonih in drugih predpisih vsake pogodbenice na področju dobrobiti živali.

ČLEN 8.3

Tehnična delovna skupina za dobrobit živali

Pogodbenici ustanovita tehnično delovno skupino za dobrobit živali. Delovna skupina poroča in izvaja dejavnosti, ki jih določi Odbor za sanitarne in fitosanitarne ukrepe.

POGLAVJE 9

TEHNIČNE OVIRE V TRGOVINI

ČLEN 9.1

Cilji

Cilji tega poglavja so olajšati trgovino z blagom med pogodbenicama s preprečevanjem, prepoznavanjem in odpravljanjem nepotrebnih tehničnih ovir v trgovini ter okrepiti sodelovanje med pogodbenicama pri zadevah, zajetih v tem poglavju.

ČLEN 9.2

Področje uporabe

1. To poglavje se uporablja za pripravo, sprejetje in uporabo vseh tehničnih predpisov, standardov in postopkov ugotavljanja skladnosti, kot so opredeljeni v Prilogi 1 k Sporazumu o tehničnih ovirah v trgovini, ki lahko vplivajo na trgovino z blagom med pogodbenicama.
2. To poglavje se ne uporablja za:
 - (a) specifikacije nabav, ki jih pripravijo vladni organi za potrebe proizvodnje ali porabe organov, za katere se uporablja poglavje 14 (Javna naročila), ali
 - (b) sanitarne in fitosanitarne ukrepe, kot so opredeljeni v Prilogi A k Sporazumu o sanitarnih in fitosanitarnih ukrepih, za katere se uporablja poglavje 6 (Sanitarni in fitosanitarni ukrepi).

ČLEN 9.3

Razmerje do Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini

1. Členi 2 do 9 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini ter Prilogi 1 in 3 k Sporazumu o tehničnih ovirah v trgovini se smiselno vključijo v ta sporazum in postanejo njegov sestavni del.

2. Izrazi iz tega poglavja, vključno s prilogami k temu poglavju, imajo enak pomen kot v Sporazumu o tehničnih ovirah v trgovini.

ČLEN 9.4

Tehnični predpisi

1. V zvezi s členom 22.8 (Ocena učinka) si vsaka pogodbenica v skladu s svojimi pravili in postopki prizadeva izvesti oceno učinka načrtovanih tehničnih predpisov, ki spadajo na področje uporabe regulativnih ukrepov, kot so opredeljeni v členu 22.2 (Opredelitev pojmov), ki bi lahko pomembno vplivali na trgovino. Pojasniti je treba, da se ta odstavek uporablja tudi za postopke ugotavljanja skladnosti, ki so del takih tehničnih predpisov.
2. Če se ocena učinka izvede v skladu z odstavkom 1, potem vsaka pogodbenica v zvezi s členom 22.8(2) (Ocena učinka), točka (b), oceni izvedljive in ustrezne regulativne ter neregulativne možnosti za predlagani tehnični predpis, ki bi lahko izpolnile legitimne cilje pogodbenice v skladu s členom 2.2 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini. Pojasniti je treba, da se ta obveznost uporablja tudi za postopke ugotavljanja skladnosti, ki so del takih tehničnih predpisov.
3. V zvezi s členoma 2.3 in 2.4 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini vsaka pogodbenica občasno pregleda svoje tehnične predpise. Pri izvajanju tega pregleda vsaka pogodbenica med drugim v pozitivnem duhu obravnava povečanje konvergence z ustreznimi mednarodnimi standardi, pri čemer upošteva vsak nov razvoj v zvezi z ustreznimi mednarodnimi standardi in ali še vedno obstajajo predhodne okoliščine, ki so povzročile odstopanja od katerega koli ustreznega mednarodnega standarda.

4. Brez poseganja v poglavje 22 (Dobre regulativne prakse in regulativno sodelovanje) vsaka pogodbenica pri razvoju pomembnih tehničnih predpisov, ki bi lahko znatno vplivali na trgovino, v skladu s svojimi pravili in postopki omogoči osebam pogodbenic, da s postopkom javnega posvetovanja prispevajo informacije, razen kadar se pojavijo resne težave v zvezi z varnostjo, zdravjem, varstvom okolja ali nacionalno varnostjo ali tveganju njihovega pojava. Vsaka pogodbenica dovoli osebam druge pogodbenice, da sodelujejo pri takih posvetovanjih pod pogoji, ki niso manj ugodni od pogojev, ki veljajo za njene osebe, ter javno objavi rezultate tega postopka posvetovanj.

ČLEN 9.5

Mednarodni standardi

1. Mednarodni standardi, ki so jih razvile Mednarodna organizacija za standardizacijo (ISO), Mednarodna elektrotehniška komisija (IEC), Mednarodna telekomunikacijska zveza (ITU) in Komisija za Codex Alimentarius, se štejejo za ustrezne mednarodne standarde v smislu členov 2 in 5 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini ter Priloge 3 k navedenemu sporazumu, če izpolnjujejo pogoje iz odstavka 2.

2. Standard, ki ga razvijejo mednarodne organizacije, ki niso navedene v odstavku 1, se prav tako lahko šteje za ustrezen mednarodni standard v smislu členov 2 in 5 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini in Priloge 3 k navedenemu sporazumu, če:

(a) ga je razvil organ za standardizacijo, ki si prizadeva doseči soglasje:

(i) med nacionalnimi delegacijami sodelujočih članic STO, ki predstavljajo vse nacionalne organe za standardizacijo na njihovem ozemlju, ki so sprejeli ali pričakujejo sprejetje standardov za vsebino, na katero se nanaša mednarodna dejavnost standardizacije, ali

(ii) med vladnimi organi sodelujočih članic STO, in

(b) če je razvit v skladu s Sklepom Odbora o tehničnih ovirah v trgovini, vzpostavljenega s členom 13 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini, o načelih za razvoj mednarodnih standardov, smernic in priporočil v zvezi s členoma 2 in 5 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini ter Prilogo 3 k navedenemu sporazumu.

3. Če pogodbenica ni uporabila mednarodnih standardov kot podlago za svoje tehnične predpise in povezane postopke ugotavljanja skladnosti, na zahtevo druge pogodbenice opredeli vsako znatno odstopanje od ustreznega mednarodnega standarda in pojasni razloge, zakaj so ti standardi ocenjeni za neustrezne ali neučinkovite za zastavljeni cilj, ter predloži dokaze, na katerih temelji navedena ocena, če so na voljo.

ČLEN 9.6

Standardi

1. Zaradi uskladitve standardov v čim večjem obsegu in poleg člena 4.1 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini vsaka pogodbenica spodbuja organe za standardizacijo na svojem ozemlju in regionalne organe za standardizacijo, katerih članica je pogodbenica ali organi za standardizacijo na njenem ozemlju, naj:

- (a) redno pregledujejo nacionalne in regionalne standarde, ki ne temeljijo na ustreznih mednarodnih standardih, da se med drugim poveča njihova konvergenca z ustreznimi mednarodnimi standardi;
- (b) sodelujejo z ustreznimi organi za standardizacijo druge pogodbenice pri mednarodnih dejavnostih standardizacije, vključno s sodelovanjem v mednarodnih organih za standardizacijo ali na regionalni ravni, ter
- (c) spodbujajo dvostransko sodelovanje z organi za standardizacijo druge pogodbenice.

2. Pogodbenici bi si morali izmenjevati informacije o:

- (a) njihovi uporabi standardov v zvezi s tehničnimi predpisi ter
- (b) svojih postopkih standardizacije in obsegu, v katerem uporabljata mednarodne, regionalne ali podregionalne standarde kot podlago za svoje nacionalne standarde.

3. Če so standardi z vključitvijo ali sklicevanjem v osnutku tehničnega predpisa ali postopku ugotavljanja skladnosti določeni kot obvezni, se uporabljajo obveznosti glede preglednosti iz člena 9.8 (Preglednost) tega poglavja in člena 2 ali 5 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini, kolikor je to dovoljeno v skladu z veljavnimi avtorskimi pravicami.

ČLEN 9.7

Ugotavljanje skladnosti

1. Če pogodbenica zahteva ugotavljanje skladnosti kot potrditev, da je izdelek skladen s tehničnim predpisom:

- (a) izbere postopke ugotavljanja skladnosti, ki so sorazmerni z vključenimi tveganji;
- (b) če je ustrezno, sprejme uporabo dobaviteljeve izjave o skladnosti ter
- (c) na zahtevo druge pogodbenice pojasni izbiro določenih postopkov ugotavljanja skladnosti za določene izdelke.

2. Pogodbenici priznavata, da obstaja širok izbor mehanizmov za lažje sprejemanje rezultatov postopkov ugotavljanja skladnosti. Taki mehanizmi lahko vključujejo:

- (a) dobaviteljevo izjavo o skladnosti;

- (b) priznanje rezultatov ugotavljanja skladnosti, opravljenega na ozemlju pogodbenice, s strani druge pogodbenice;
- (c) ureditve o prostovoljnem sodelovanju med organi za ugotavljanje skladnosti na ozemlju pogodbenic;
- (d) sporazume o vzajemnem priznavanju rezultatov postopkov ugotavljanja skladnosti v zvezi s posebnimi tehničnimi predpisi, ki jih opravljajo organi, ki se nahajajo na ozemlju druge pogodbenice,
- (e) uporabo akreditacije pri izbiri organov za ugotavljanje skladnosti in
- (f) določitev organov za ugotavljanje skladnosti na ravni državne uprave.

3. Če pogodbenica zahteva ugotavljanje skladnosti s strani tretje osebe kot potrdilo, da je izdelek skladen s tehničnim predpisom, in te naloge ne pridrži za vladni organ, kot je določeno v odstavku 4:

- (a) da prednost uporabi akreditacije pri izbiri organov za ugotavljanje skladnosti;
- (b) uporabi mednarodne standarde za akreditacijo in ugotavljanje skladnosti;
- (c) kadar je izvedljivo, uporabi mednarodne sporazume, v katere so vključeni akreditacijski organi pogodbenic, na primer prek mehanizmov Mednarodnega združenja za akreditacijo laboratorijev (ILAC) in Mednarodnega akreditacijskega foruma (IAF);

- (d) spodbuja uporabo delujočih mednarodnih sporazumov ali ureditev za uskladitev ali olajšanje sprejemanja rezultatov ugotavljanja skladnosti;
- (e) zagotovi, da njeni pravila in postopki ne omejujejo po nepotrebnem gospodarskih subjektov pri izbiri med več organi za ugotavljanje skladnosti, ki so jih njeni organi imenovali za določen izdelek ali skupino izdelkov;
- (f) zagotovi, da so dejavnosti njenih akreditacijskih organov skladne z mednarodnimi standardi za akreditacijo ter da v zvezi s tem ni navzkrižij interesov med akreditacijskimi organi in organi za ugotavljanje skladnosti, kar zadeva njihove dejavnosti v zvezi s skladnostjo, vključno z osebjem;
- (g) zagotovi, da organi za ugotavljanje skladnosti izvajajo svoje dejavnosti na način, ki preprečuje, da bi navzkrižje interesov vplivalo na izid ugotavljanja skladnosti;
- (h) organom za ugotavljanje skladnosti omogoči, da uporabijo podizvajalce za izvajanje preskušanj ali inšpekcijskih pregledov v zvezi z ugotavljanjem skladnosti, vključno s podizvajalci, ki se nahajajo na ozemlju druge pogodbenice. Nobena določba te točke se ne razlaga tako, da pogodbenici prepoveduje, da od podizvajalcev zahteva izpolnjevanje istih zahtev, ki jih mora pri izvajanju naročenih preskušanj ali inšpekcijskih pregledov izpolnjevati organ za ugotavljanje skladnosti, ki je oddal naročilo v podizvajanje, ter
- (i) zagotovi, da se podrobnosti o organih, imenovanih za izvajanje takega ugotavljanja skladnosti, vključno z obsegom imenovanja, objavijo na spletu.

4. Nobena določba tega člena pogodbenici ne preprečuje, da bi zahtevala, da ugotavljanje skladnosti v zvezi z določenimi izdelki izvedejo določeni vladni organi pogodbenice. Če pogodbenica zahteva, da ugotavljanje skladnosti izvedejo njeni določeni vladni organi:

- (a) omeji pristojbine za ugotavljanje skladnosti na približne stroške opravljenih storitev in na zahtevo vložnika za ugotavljanje skladnosti pojasni, kako so pristojbine, ki jih naloži za tako ugotavljanje skladnosti, omejene na približne stroške opravljenih storitev, ter
- (b) zagotovi, da se pristojbine za ugotavljanje skladnosti na zahtevo dajo na voljo, če niso objavljene.

5. Ne glede na odstavke 1, 3 in 4 na področjih iz Priloge 9-A (Sprejemanje ugotavljanja skladnosti (dokumentov)), v zvezi s katerimi Unija sprejema dobaviteljevo izjavo o skladnosti, Nova Zelandija, če meni, da je kot zagotovilo, da izdelek izpolnjuje zahteve iz tehničnih predpisov Nove Zelandije, potrebno ugotavljanje skladnosti, ki ga ne izvede prva oseba, sprejme:

- (a) certifikate in poročila o preskusih, ki jih izdajo organi za ugotavljanje skladnosti, ki se nahajajo na ozemlju Unije in jih je akreditiral akreditacijski organ, ki je član mednarodnih sporazumov za vzajemno priznavanje Mednarodnega združenja za akreditacijo laboratorijev (ILAC) ali Mednarodnega akreditacijskega foruma (IAF) ali njihovih naslednikov, ali ki so kako drugače priznani v skladu s tehničnimi predpisi Nove Zelandije, ali
- (b) v zvezi z vidiki električne varnosti in elektromagnetne združljivosti certifikate in poročila o preskusih, ki so jih izdali organi za ugotavljanje skladnosti, ki se nahajajo na ozemlju Unije, in v okviru sheme certifikacijskega organa IECEE¹.

¹ Shema certifikacijskega organa za sistem IEC za sheme ugotavljanja skladnosti za elektrotehnično opremo in komponente (IECEE).

6. Dobaviteljeva izjava o skladnosti je potrdilo prve osebe o skladnosti, ki ga izključno na lastno odgovornost izda proizvajalec ali druga pooblaščen prva oseba¹ na podlagi rezultatov ustrezne vrste dejavnosti ugotavljanja skladnosti in brez obvezne ocene tretje osebe.

7. Pogodbenici sodelujeta na področju vzajemnega priznavanja v skladu s Sporazumom o vzajemnem priznavanju med Evropsko skupnostjo in Novo Zelandijo, sklenjenim 25. junija 1998 v Wellingtonu. Pogodbenici se lahko v skladu z ustreznimi določbami navedenega sporazuma tudi odločita, da bosta razširili obseg izdelkov, veljavne regulativne zahteve ali priznane organe za ugotavljanje skladnosti.

ČLEN 9.8

Preglednost

1. Razen v primeru resnih težav v zvezi z varnostjo, zdravjem, varstvom okolja ali nacionalno varnostjo ali tveganja za njihov pojav, vsaka pogodbenica drugi pogodbenici dovoli, da predloži pisne pripombe o predlaganih tehničnih predpisih in postopkih ugotavljanja skladnosti, o katerih je uradno obveščena, v roku najmanj 60 dni po datumu posredovanja uradnega obvestila o takih predpisih ali postopkih centralnemu registru uradnih obvestil STO. Pogodbenica v pozitivnem duhu obravnava razumne zahteve po podaljšanju navedenega obdobja za pripombe.

¹ V skladu s tehničnimi predpisi posamezne pogodbenice.

2. Če besedilo, poslano v uradnem obvestilu, ni v enem od uradnih jezikov STO, vsaka pogodbenica zagotovi podroben in izčrpen opis vsebine predlaganega tehničnega predpisa ali postopka ugotavljanja skladnosti v obliki uradnega obvestila STO.
3. Če pogodbenica od druge pogodbenice prejme pisne pripombe o predlaganem tehničnem predpisu ali postopku ugotavljanja skladnosti:
 - (a) na zahtevo druge pogodbenice razpravlja o pisnih pripombah s sodelovanjem njenega pristojnega regulativnega organa, kadar koli je to mogoče, v času, ko je pripombe mogoče upoštevati, ter
 - (b) pisno odgovori na pomembna ali vsebinska vprašanja, predstavljena v pripombah, najpozneje na datum objave tehničnega predpisa ali postopka ugotavljanja skladnosti.
4. Vsaka pogodbenica javno, po možnosti na spletišču, objavi svoje odgovore na pomembna ali vsebinska vprašanja, predstavljena v pripombah, ki jih od drugih članic STO prejme glede uradnega obvestila o tehničnih ovirah v trgovini v zvezi s predlogom tehničnega predpisa ali postopka ugotavljanja skladnosti.
5. Pogodbenica na zahtevo druge pogodbenice sporoči informacije o ciljih in utemeljitvi vsakega tehničnega predpisa ali postopka ugotavljanja skladnosti, ki ga je pogodbenica sprejela ali za katerega predlaga sprejetje.
6. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so tehnični predpisi in postopki ugotavljanja skladnosti, ki jih je sprejela, objavljeni na spletu in brezplačno dostopni.

7. Vsaka pogodbenica zagotovi informacije o sprejetju in začetku veljavnosti tehničnega predpisa ali postopka ugotavljanja skladnosti ter sprejetega končnega besedila z dodatkom k prvotnemu uradnemu obvestilu STO.
8. V zvezi s členom 2.12 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini se izraz „razumni interval“ razume tako, da običajno pomeni obdobje najmanj šestih mesecev, razen če bi bilo to neučinkovito pri izpolnjevanju zastavljenih legitimnih ciljev.
9. Pogodbenica prouči razumen zahtevek druge pogodbenice, ki ga je prejela pred koncem roka za pripombe iz odstavka 1 po prenosu v centralni register uradnih obvestil STO, za podaljšanje obdobja med sprejetjem tehničnega predpisa in začetkom njegove veljavnosti, razen če zamuda ne bi bila učinkovita za izpolnjevanje zastavljenih legitimnih ciljev.

ČLEN 9.9

Označevanje in etiketiranje

1. Tehnični predpis pogodbenice lahko vključuje ali izključno obravnava zahteve glede označevanja ali etiketiranja. V takih primerih se za te tehnične predpise uporabljajo ustrezna načela iz člena 2.2 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini.
2. Če pogodbenica zahteva obvezno označevanje ali etiketiranje izdelkov:
 - (a) kolikor je mogoče, zahteva samo informacije, ki so pomembne za potrošnike ali uporabnike izdelka ali ki kažejo skladnost izdelka z obveznimi tehničnimi zahtevami;

- (b) ne zahteva nobene predhodne odobritve, registracije ali certificiranja oznak ali etiket izdelkov niti morebitnega izplačila pristojbin kot pogoj, da se dajo na trg izdelki, ki so sicer skladni z njenimi obveznimi tehničnimi zahtevami, razen če je to potrebno zaradi tveganja, ki ga izdelki predstavljajo za zdravje ali življenje ljudi, živali ali rastlin, okolje ali nacionalno varnost, ali tveganja, ki ga trditve na oznakah in etiketah predstavljajo za zdravje ali življenje ljudi, živali ali rastlin, okolje ali nacionalno varnost;
- (c) če zahteva, da gospodarski subjekti uporabljajo enkratno identifikacijsko številko, gospodarskim subjektom druge pogodbenice brez nepotrebnega odlašanja in na nediskriminatoren način zagotovi to številko;
- (d) če sta označevanje in etiketiranje izdelka v skladu z regulativnimi zahtevami pogodbenice uvoznice in nista zavajajoča, nasprotujoča ali nejasna, dovoli¹ naslednje:
 - (i) informacije v drugih jezikih poleg informacij v jeziku, ki ga zahteva pogodbenica uvoznica;
 - (ii) mednarodno sprejete nomenklature, piktograme, simbole ali grafične prikaze ter
 - (iii) dodatne informacije poleg tistih, ki jih zahteva pogodbenica uvoznica;

¹ Pojasniti je treba, da se ta točka nanaša na pogodbenico izvoznico.

- (e) sprejme, da etiketiranje, vključno z dodatnim etiketiranjem ali popravki na etiketah, poteka na ozemlju pogodbenice uvoznice v skladu z njenimi ustreznimi predpisi in postopki kot alternativa etiketiranju v pogodbenici izvoznici, razen če je tako etiketiranje potrebno zaradi legitimnih ciljev iz člena 2.2 Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini, ter
 - (f) si prizadeva sprejeti začasne ali odstranljive etikete oziroma označevanje ali etiketiranje v spremni dokumentaciji, če meni, da s tem niso ogroženi legitimni cilji iz Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini, namesto da bi zahtevala, da so oznake ali etikete fizično pritrjene na izdelek.
3. Odstavek 2 tega člena se ne uporablja za označevanje ali etiketiranje zdravil in medicinskih pripomočkov, kot so opredeljeni v zakonih in drugih predpisih pogodbenice.

ČLEN 9.10

Sodelovanje na področju nadzora trga, varnosti in skladnosti neživilskih izdelkov

1. V tem členu „nadzor trga“ pomeni dejavnosti in ukrepe javnih organov, vključno z dejavnostmi, opravljenimi v sodelovanju z gospodarskimi subjekti, oziroma ukrepi, sprejetimi v sodelovanju z gospodarskimi subjekti, na podlagi postopkov pogodbenice, da se navedeni pogodbenici omogoči spremljanje ali obravnava varnosti izdelkov ali skladnosti izdelkov z zahtevami iz njenih zakonov in drugih predpisov.

2. Pogodbenici priznavata pomen sodelovanja pri nadzoru trga, varnosti in skladnosti neživilskih izdelkov za olajševanje trgovine ter varstvo potrošnikov in drugih uporabnikov ter pomen vzpostavitve vzajemnega zaupanja na podlagi skupnih informacij.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi:

- (a) nepristransko in neodvisno opravljanje nalog nadzora trga od nalog ugotavljanja skladnosti z namenom preprečevanja navzkrižja interesov¹ ter
- (b) odsotnost kakršnih koli interesov, ki bi vplivali na nepristranskost organov za nadzor trga pri izvajanju kontrole ali nadzora gospodarskih subjektov.

4. Pogodbenici lahko sodelujeta in si izmenjujeta informacije na področju nadzora trga, varnosti in skladnosti neživilskih izdelkov, zlasti v zvezi z:

- (a) nadzorom trga ter izvršilnimi dejavnostmi in ukrepi;
- (b) metodami ocenjevanja tveganja in preskušanjem izdelkov;
- (c) usklajenimi odpoklici izdelkov ali drugimi podobnimi ukrepi;

¹ Vsaka pogodbenica zagotovi, da so vzpostavljeni zaščitni ukrepi za zagotovitev nepristranskosti in neobstoja navzkrižja interesov, če se obe nalogi dodelita istemu subjektu.

- (d) znanstvenimi, tehničnimi in regulativnimi zadevami za izboljšanje varnosti in skladnosti neživilskih izdelkov;
- (e) novimi vprašanji, ki so zelo pomembna za zdravje in varnost;
- (f) dejavnostmi, povezanimi s standardizacijo, ter
- (g) izmenjavo uradnikov.

5. Unija lahko Novi Zelandiji zagotovi izbrane informacije iz svojega sistema hitrega obveščanja v zvezi s potrošniškimi izdelki iz Direktive 2001/95/ES¹ ali njegovim naslednikom, Nova Zelandija pa lahko Uniji zagotovi izbrane informacije o varnosti neživilskih potrošniških izdelkov ter sprejetih preventivnih, omejevalnih in korektivnih ukrepih v zvezi s potrošniškimi izdelki, kot je navedeno v ustrezni zakonodaji Nove Zelandije. Informacije se lahko izmenjujejo v obliki:

- (a) *ad hoc* izmenjave v ustrezno utemeljenih primerih ali
- (b) sistematčne izmenjave na podlagi ureditve, vzpostavljene s sklepom Odbora za trgovino v skladu s Prilogo 9-C (Ureditev iz člena 9.10(5), točka (b), za redno izmenjavo informacij v zvezi z varnostjo neživilskih proizvodov ter s tem povezanimi preventivnimi, omejevalnimi in korektivnimi ukrepi).

¹ Direktiva 2001/95/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. decembra 2001 o splošni varnosti proizvodov (UL EU L 11, 15.1.2002, str. 4).

6. Odbor za trgovino lahko sprejme sklep, s katerim v skladu s Prilogo 9-D (Ureditev iz člena 9.10(6) za redno izmenjavo informacij o ukrepih, sprejetih v zvezi z neskladnimi neživilskimi proizvodi, razen tistih, ki so zajeti v členu 9.10(5), točka (b)), vzpostavi ureditev o redni izmenjavi informacij, vključno z elektronskimi sredstvi, o ukrepih, sprejetih v zvezi z neskladnimi neživilskimi proizvodi, razen tistih, ki so zajeti v odstavku 5.
7. Vsaka pogodbenica uporabi informacije, pridobljene v skladu z odstavki 4, 5 in 6, izključno za varstvo potrošnikov, zdravja, varnosti ali okolja.
8. Vsaka pogodbenica obravnava informacije, pridobljene v skladu z odstavki 4, 5 in 6, kot zaupne.
9. Ureditve iz odstavka 5, točka (b), in odstavka 6 določajo vrsto informacij, ki se izmenjajo, načine izmenjave ter uporabo pravil o zaupnosti in varstvu osebnih podatkov.
10. Odbor za trgovino je pooblaščen za sprejemanje sklepov o določitvi ali spremembi ureditev iz Priloge 9-C (Ureditev iz člena 9.10(5), točka (b), za redno izmenjavo informacij v zvezi z varnostjo neživilskih proizvodov ter s tem povezanimi preventivnimi, omejevalnimi in korektivnimi ukrepi) in Priloge 9-D (Ureditev iz člena 9.10(6) za redno izmenjavo informacij o ukrepih, sprejetih v zvezi z neskladnimi neživilskimi proizvodi, razen tistih, ki so zajeti v členu 9.10(5), točka (b)).

ČLEN 9.11

Tehnične razprave in posvetovanja

1. Če pogodbenica meni, da bi osnutek ali predlagani tehnični predpis ali postopek ugotavljanja skladnosti druge pogodbenice lahko pomembno škodoval trgovini med pogodbenicama, lahko zahteva razprave o zadevi. Zahteva se predloži pisno, v njej pa so navedeni:
 - (a) sporni ukrep;
 - (b) določbe tega poglavja, na katere se nanašajo pomisleki, in
 - (c) razlogi za zahtevo, vključno z opisom pomislekov pogodbenice, ki predloži zahtevo, v zvezi z ukrepom.
2. Pogodbenica svojo zahtevo predloži koordinatorju poglavja o tehničnih ovirah v trgovini druge pogodbenice, imenovanemu v skladu s členom 9.14 (Koordinator poglavja o tehničnih ovirah v trgovini).
3. Pogodbenici se na zahtevo katere koli pogodbenice v 60 dneh po datumu predložitve zahteve sestaneta, da bi osebno ali prek katerega koli komunikacijskega sredstva, vključno s telefonom, videokonferenco ali drugimi elektronskimi komunikacijskimi sredstvi, razpravljali o pomislekih iz zahteve, in si prizadevata zadevo čim prej rešiti. Če pogodbenica, ki predloži zahtevo, meni, da je zadeva nujna, lahko zahteva, da se sestanek začne hitreje. V takih primerih pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, poskuša ugoditi navedeni zahtevi.

4. Pogodbenica lahko zahteva posvetovanja z drugo pogodbenico o kateri koli zadevi, ki izhaja iz tega poglavja, s predložitvijo pisnega zahtevka pri koordinatorju druge pogodbenice za poglavje o tehničnih ovirah v trgovini. Pogodbenici si prizadevata tako zadevo rešiti na obojestransko zadovoljiv način.

5. Pojasniti je treba, da ta člen ne posega v poglavje 26 (Reševanje sporov).

ČLEN 9.12

Sodelovanje

1. Pogodbenici lahko sodelujeta na posebnih področjih skupnega interesa, da bi odpravili, zmanjšali ali preprečili ustvarjanje tehničnih ovir v trgovini ter olajšali trgovino med pogodbenicama, med drugim z digitalnimi rešitvami.

2. Pogodbenici lahko sodelujeta in si izmenjujeta informacije o vseh vprašanjih, pomembnih za Prilogo 9-A (Sprejemanje ugotavljanja skladnosti (dokumentov)) ali v zvezi z njo, vključno z njenim izvajanjem.

ČLEN 9.13

Prepoved testiranja na živalih

1. Vsaka pogodbenica še naprej dejavno podpira in spodbuja raziskave, razvoj, potrjevanje in regulativno sprejetje alternativnih metod za testiranje na živalih.

2. Vsaka pogodbenica za namene ocene varnosti izdelkov, ki spada v opredelitev pojma „kozmetični izdelek“ v njeni pristojnosti, sprejme rezultate testov, pridobljene iz potrjenih alternativ testiranju na živalih.
3. Pogodbenica ne zahteva, da se izdelek, ki spada v opredelitev pojma kozmetični izdelek v njeni pristojnosti, testira na živalih, da se ugotovi varnost tega izdelka.

ČLEN 9.14

Koordinator poglavja o tehničnih ovirah v trgovini

1. Vsaka pogodbenica določi koordinatorja poglavja o tehničnih ovirah v trgovini in drugo pogodbenico uradno obvesti o njegovih kontaktnih podatkih. Vsaka pogodbenica drugo pogodbenico nemudoma uradno obvesti o vseh spremembah navedenih kontaktnih podatkov.
2. Koordinatorja poglavja o tehničnih ovirah v trgovini si skupaj prizadevata olajšati izvajanje tega poglavja in sodelovanje med pogodbenicama v vseh zadevah v zvezi s tehničnimi ovirami v trgovini. V ta namen in ob upoštevanju notranjih postopkov vsake pogodbenice imata koordinatorja poglavja o tehničnih ovirah v trgovini zlasti naslednje pristojnosti:
 - (a) spremljanje izvajanja in uporabe tega poglavja ter takojšnje obravnavanje vsakega vprašanja pogodbenic v zvezi s pripravo, sprejetjem, uporabo ali izvrševanjem tehničnih predpisov, standardov ali postopkov ugotavljanja skladnosti in na zahtevo pogodbenice posvetovanje o katerem koli vprašanju, ki izhaja iz tega poglavja;

- (b) okrepitev sodelovanja pri pripravi in izboljševanju tehničnih predpisov, standardov in postopkov ugotavljanja skladnosti;
 - (c) organizacija tehničnih razprav ali posvetovanj iz člena 9.11 (Tehnične razprave in posvetovanja);
 - (d) po potrebi organizacija ustanovitve delovnih skupin¹ ter
 - (e) izmenjava informacij o razvoju v nevladnih, regionalnih in večstranskih forumih v zvezi s tehničnimi predpisi, standardi in postopki ugotavljanja skladnosti.
3. Koordinatorja poglavja o tehničnih ovirah v trgovini komunicirata med seboj na dogovorjen način, ki je primeren za izvajanje njunih pristojnosti.

¹ Pojasniti je treba, da lahko o ustanovitvi delovnih skupin kot takih odloča samo Odbor za trgovino v skladu s členom 24.2(2) (Naloge Odbora za trgovino), točka (a).

POGLAVJE 10

LIBERALIZACIJA NALOŽB IN TRGOVINA S STORITVAMI

ODDELEK A

SPLOŠNE DOLOČBE

ČLEN 10.1

Cilji

1. Pogodbenici ob potrditvi svoje zavezanosti izboljšanju okolja za razvoj trgovine in naložb med njima uvedeta potrebne ureditve za postopno in vzajemno liberalizacijo trgovine s storitvami in naložb.
2. Pogodbenici ponovno potrjujeta pravico posamezne pogodbenice do urejanja na svojem ozemlju za doseganje legitimnih ciljev politike, kot so varovanje življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin, socialne storitve, javno izobraževanje, varnost, okolje, vključno s podnebnimi spremembami, javna morala, socialno varstvo ali varstvo potrošnikov, dobrobit živali, varstvo zasebnosti in podatkov, spodbujanje in varovanje kulturne raznolikosti ter v primeru Nove Zelandije spodbujanje ali varstvo pravic, interesov, dolžnosti in odgovornosti Maorov.

ČLEN 10.2

Področje uporabe

1. To poglavje se ne uporablja za ukrepe, ki vplivajo na fizične osebe pogodbenice, ki želijo dostop do trga delovne sile druge pogodbenice, ali za ukrepe glede narodnosti ali državljanstva, prebivališča ali stalne zaposlitve.
2. To poglavje nobeni pogodbenici ne preprečuje uporabe ukrepov za urejanje vstopa ali začasnega bivanja fizičnih oseb na njenem ozemlju, vključno z ukrepi, potrebnimi za zavarovanje celovitosti njenih meja in zagotovitev urejenega prehajanja fizičnih oseb čez njene meje, če se navedeni ukrepi ne uporabljajo tako, da bi izničili ali omejili ugodnosti¹, ki jih ima druga pogodbenica na podlagi tega poglavja.
3. To poglavje se ne uporablja za:
 - (a) zračni prevoz ali povezane storitve v podporo zračnemu prevozu², razen:
 - (i) storitev popravil in vzdrževanja zrakoplovov;

¹ Dejstvo, da se za fizične osebe nekaterih držav zahteva vizum, za fizične osebe drugih držav pa ne, ne pomeni, da se ugodnosti na podlagi tega poglavja izničujejo ali omejujejo.

² Pojasniti je treba, da zračni prevoz ali povezane storitve v podporo zračnemu prevozu vključujejo naslednje storitve: zračni prevoz; storitve, ki se opravljajo z zrakoplovom, pri čemer glavni namen teh storitev ni prevoz blaga ali potnikov, kot so gašenje požarov iz zraka, usposabljanje za letenje, ogledi znamenitosti, škropljenje, geodetske meritve, kartiranje, fotografiranje, skoki s padalom, vleka jadralnih letal, helikopterske gradbene storitve in helikoptersko spravilo lesa ter druge letalske storitve na področju kmetijstva, industrije in nadzora; dajanje zrakoplovov s posadko v najem in obratovanje letališč.

- (ii) storitev računalniškega rezervacijskega sistema (CRS);
- (iii) storitev zemeljske oskrbe;
- (iv) prodaje in trženja zračnega prevoza ter
- (v) naslednjih storitev, ki se opravljajo z zrakoplovom s posadko in katerih glavni namen ni prevoz blaga ali potnikov: gašenje požarov iz zraka; usposabljanje za letenje; škropljenje; geodetske meritve; kartiranje; fotografiranje; letalske pustolovske storitve¹ ter druge letalske storitve na področju kmetijstva, industrije in nadzora;
- (b) avdiovizualne storitve in
- (c) nacionalno pomorsko kabotažo².

¹ Pojasniti je treba, da so letalske pustolovske storitve storitve, ki se zagotavljajo z zrakoplovom s posadko, pri katerih se uporabniki udeležijo zračnih operacij za namene športa ali rekreacije, kot so vožnje z nekdanjim vojaškim letalom, repliko ali zgodovinskim zrakoplovom, vožnje s toplozračnim balonom ali akrobatske vožnje.

² Brez poseganja v obseg dejavnosti, ki se lahko štejejo za kabotažo v skladu z ustrezno nacionalno zakonodajo, nacionalna pomorska kabotaža iz tega poglavja:

- (i) za Unijo zajema prevoz potnikov ali blaga med pristaniščem ali točko v državi članici in drugim pristaniščem ali točko v isti državi članici, vključno z njenim epikontinentalnim pasom, kot je določeno v Konvenciji ZN o pomorskem mednarodnem pravu (UNCLOS), ter promet, ki se začne in konča v istem pristanišču ali točki v državi članici,
- (ii) za Novo Zelandijo zajema prevoz potnikov ali tovora po morju med pristaniščem ali točko v Novi Zelandiji in drugim pristaniščem ali točko v Novi Zelandiji ter prevoz, ki se začne in konča v istem pristanišču ali točki v Novi Zelandiji. Pojasniti je treba, da se oskrbovalne storitve, kot so opredeljene v členu 10.70(2) (Področje uporabe in opredelitev pojmov), točka (d), in prerazporejanje praznih zabojnikov, ki se ne prevažajo kot tovor za plačilo, ne štejejo za nacionalno pomorsko kabotažo za namene tega poglavja.

ČLEN 10.3

Opredelitev pojmov

V tem poglavju se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „dejavnost, ki se opravlja v okviru vladnega organa“ pomeni vsako dejavnost, ki se opravlja, vključno z vsako opravljeno storitvijo, ki se ne izvaja na tržni podlagi ali v konkurenci z enim ali več gospodarskimi subjekti;
- (b) „storitve popravil in vzdrževanja zrakoplovov“ pomeni dejavnosti, ki se opravljajo na zrakoplovu ali njegovem delu, medtem ko je umaknjen iz prometa, in ne vključujejo linijskega vzdrževanja;
- (c) „storitve računalniškega sistema rezervacij“ pomeni storitve računalniških sistemov, ki vsebujejo podatke o vozni redih letalskih prevoznikov, o razpoložljivih zmogljivostih, o vozninah in pravilih o prevozu, na podlagi katerih je možno rezervirati ali izdajati vozovnice;
- (d) „zajeto podjetje“ pomeni podjetje na ozemlju pogodbenice, ki ga je v skladu s točko (g) in veljavnim pravom neposredno ali posredno ustanovil vlagatelj druge pogodbenice ter ki obstaja na datum začetka veljavnosti tega sporazuma ali pa je bilo ustanovljeno po tem datumu;

- (e) „čezmejna trgovina s storitvami“ pomeni opravljanje storitve:
 - (i) z ozemlja ene pogodbenice na ozemlje druge pogodbenice ali
 - (ii) na ozemlju ene pogodbenice za potrošnika storitve druge pogodbenice;
- (f) „gospodarska dejavnost“ pomeni kakršno koli dejavnost industrijskega, poslovnega in strokovnega značaja ali dejavnosti obrtnikov, vključno z opravljanjem storitev, razen dejavnosti, ki se opravljajo pri izvajanju javnih pooblastil;
- (g) „ustanovitev“ pomeni vzpostavitev ali pridobitev pravne osebe, tudi prek kapitalske udeležbe, ali ustanovitev podružnice ali predstavništva v pogodbenici z namenom vzpostavitve ali ohranjanja trajnih gospodarskih vezi;
- (h) „storitve zemeljske oskrbe“ pomeni opravljanje naslednjih storitev na letališču za plačilo ali po pogodbi: zastopništvo letalskega prevoznika; upravljanje in nadzor; oskrba potnikov; sprejem in odprema prtljage; oskrba na ploščadi; priprava in dostava hrane; odprema letalskega tovora in pošte; oskrba zrakoplova z gorivom; oskrba in čiščenje zrakoplova; kopenski prevoz ter letalske operacije, upravljanje posadke in načrtovanje letov. Storitve zemeljske oskrbe ne vključujejo: samooskrbe; varstva; popravil in vzdrževanja zrakoplovov ali upravljanja oziroma obratovanja bistvene, centralizirane letališke infrastrukture, kot so zmogljivosti za razledenitev, sistemi za distribucijo goriva, sistemi za sprejem in odpremo prtljage ter stalni prometni sistemi znotraj letališča;

- (i) „vlagatelj pogodbenice“ pomeni fizično osebo pogodbenice ali pravno osebo pogodbenice, vključno s pogodbenico, ki želi ustanoviti, ustanavlja ali je ustanovila podjetje v skladu s točko (g) na ozemlju druge pogodbenice;
- (j) „pravna oseba pogodbenice“ pomeni¹:
 - (i) za Unijo:
 - (A) pravno osebo, ki je ustanovljena ali organizirana v skladu s pravom Unije ali vsaj ene od njenih držav članic in ki v Uniji opravlja bistvene poslovne dejavnosti², ter
 - (B) ladjarske družbe, ki imajo sedež zunaj Unije in jih obvladujejo fizične osebe države članice, katerih plovila so registrirana v državi članici in plujejo pod njeno zastavo;
 - (ii) za Novo Zelandijo:
 - (A) pravno osebo, ki je ustanovljena ali organizirana v skladu s pravom Nove Zelandije in ki v Novi Zelandiji opravlja bistvene poslovne dejavnosti, ter

¹ Pojasniti je treba, da se ladjarske družbe iz te točke štejejo za pravne osebe pogodbenice le v zvezi z njihovimi dejavnostmi, povezanimi z opravljanjem storitev pomorskega prevoza.

² Unija v skladu s svojim uradnim obvestilom glede Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti STO (WT/REG39/1) razume, da je pojem „dejanske in stalne povezave“ z gospodarstvom države članice Unije iz člena 54 PDEU enakovreden pojmu „bistvenih poslovnih dejavnosti“.

- (B) ladjarske družbe, ki imajo sedež zunaj Nove Zelandije in jih obvladujejo fizične osebe Nove Zelandije, katerih plovila so registrirana v Novi Zelandiji in plujejo pod njeno zastavo;
- (k) „poslovanje“ pomeni vodenje, upravljanje, vzdrževanje, uporabo, uživanje, prodajo ali druge oblike razpolaganja s podjetjem;
- (l) „prodaja in trženje zračnega prevoza“ pomeni priložnosti za zadevnega letalskega prevoznika, da prosto prodaja in trži svoj zračni prevoz, vključno z vsemi vidiki trženja, kot so tržna analiza, oglaševanje in distribucija; te dejavnosti ne vključujejo določanja cen zračnega prevoza niti veljavnih pogojev;
- (m) „storitev“ pomeni vse storitve v vseh sektorjih, razen storitev, ki se opravljajo v okviru izvajanja javnih pooblastil, in
- (n) „ponudnik storitve“ pomeni vsako fizično ali pravno osebo, ki želi opravljati ali opravlja storitev.

ODDELEK B

LIBERALIZACIJA NALOŽB

ČLEN 10.4

Področje uporabe

1. Ta oddelek se uporablja za ukrepe pogodbenice, ki vplivajo na ustanavljanje ali poslovanje za opravljanje gospodarskih dejavnosti s strani:

- (a) vlagateljev druge pogodbenice;
- (b) zajetih podjetij in
- (c) za namene člena 10.9 (Operativne zahteve) katerega koli podjetja na ozemlju pogodbenice, ki sprejme ali ohrani ukrep.

2. Ta oddelek se ne uporablja za ukrepe pogodbenice v zvezi z javnim naročilom blaga ali storitev, ki jih pogodbenica kupi za vladne namene in ne za nadaljnjo komercialno prodajo ali uporabo pri dobavi blaga ali opravljanju storitev za komercialno prodajo, ne glede na to, ali je javno naročilo „zajeto javno naročilo“ v smislu člena 14.1 (Vključitev nekaterih določb Sporazuma GPA).

3. Členi 10.5 (Dostop do trga), 10.6 (Nacionalna obravnava), 10.7 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi) in 10.8 (Višji vodstveni položaji in upravni odbori) se ne uporabljajo za subvencije ali nepovratna sredstva, ki jih zagotovita pogodbenici, vključno z vladnimi posojili, jamstvi in zavarovanjem.

ČLEN 10.5

Dostop do trga

Pogodbenica v zvezi z dostopom do trga prek ustanavljanja ali delovanja vlagatelja druge pogodbenice ali zajetega podjetja ne sprejme ali ohrani ukrepov, ki na podlagi celotnega ozemlja ali ozemeljske razdelitve:

(a) uvajajo omejitve glede¹:

- (i) števila podjetij, ki lahko izvajajo določeno gospodarsko dejavnost, v obliki številčnih kvot, monopolov, izključnih pravic ali zahteve po preverjanju gospodarskih potreb;
- (ii) skupne vrednosti transakcij ali premoženja v obliki številčnih kvot ali zahteve po preverjanju gospodarskih potreb;

¹ Točke (a)(i), (a)(ii) in (a)(iii) ne zajemajo ukrepov, sprejetih z namenom omejitve proizvodnje kmetijskega ali ribiškega proizvoda.

- (iii) skupnega števila poslov ali skupne količine opravljenih poslov, izražene v določenih številčnih enotah v obliki kvot ali zahteve po preverjanju gospodarskih potreb;
 - (iv) udeležbe tujega kapitala v smislu omejitve največjega odstotka tujega deleža ali skupne vrednosti posamezne ali skupne tuje naložbe ali
 - (v) skupnega števila fizičnih oseb, ki so lahko zaposlene v določenem sektorju ali jih lahko zaposluje podjetje ter so potrebne za izvajanje gospodarske dejavnosti in so s tem neposredno povezane, v obliki številčnih kvot ali zahteve po preverjanju gospodarskih potreb ali
- (b) omejujejo ali zahtevajo posebne vrste pravne osebe ali skupnih podjetij, prek katerih lahko vlagatelj druge pogodbenice opravlja gospodarsko dejavnost.

ČLEN 10.6

Nacionalna obravnava

Vsaka pogodbenica vlagateljem druge pogodbenice in zajetim podjetjem zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo v podobnih razmerah zagotavlja lastnim vlagateljem in podjetjem v zvezi z ustanavljanjem in poslovanjem na svojem ozemlju.

ČLEN 10.7

Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi

1. Vsaka pogodbenica vlagateljem druge pogodbenice in zajetim podjetjem zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo v podobnih razmerah zagotavlja vlagateljem tretje države in njihovim podjetjem v zvezi z ustanavljanjem in poslovanjem na svojem ozemlju.
2. Odstavek 1 se ne razlaga tako, da pogodbenico obvezuje, da na vlagatelje druge pogodbenice ali na zajeta podjetja razširi ugodnosti obravnave, ki izhaja iz obstoječih ali prihodnjih ukrepov, ki določajo priznavanje kvalifikacij, dovoljenj ali previdnostnih ukrepov iz člena VII GATS ali odstavka 3 Priloge o finančnih storitvah h GATS.
3. Pojasniti je treba, da „obrnava“ iz odstavka 1 ne vključuje postopkov za reševanje sporov, določenih v drugih mednarodnih sporazumih.
4. Pojasniti je treba, da materialne določbe v drugih mednarodnih sporazumih, ki jih je pogodbenica sklenila s tretjo državo, same po sebi ne pomenijo „obrnave“ iz odstavka 1. Ukrepi pogodbenice na podlagi navedenih določb¹ lahko pomenijo tako obravnavo in tako povzročijo kršitev tega člena.

¹ Pojasniti je treba, da zgolj prenos navedenih določb v notranje pravo, če je to nujno za njihovo vključitev v notranji pravni red, sam po sebi ne pomeni „obrnave“ iz odstavka 1.

ČLEN 10.8

Višji vodstveni položaji in upravni odbori

Pogodbenica ne sme zahtevati, da zajeto podjetje na višje vodstvene položaje ali za člane upravnih odborov imenuje fizične osebe z določenim državljanstvom.

ČLEN 10.9

Operativne zahteve

1. Pogodbenica ne sme uvesti ali uveljavljati nobene zahteve ali izvrševati nobene zaveze ali obveze v povezavi z ustanavljanjem ali poslovanjem katerega koli podjetja na svojem ozemlju¹:

- (a) za izvoz določene stopnje ali deleža blaga ali storitev;
- (b) za doseganje določene stopnje ali deleža domače vsebine;
- (c) za nakup, uporabo ali dajanje prednosti blagu, ki se proizvaja na njenem ozemlju, ali storitvam, ki se tam opravljajo, ali nakup blaga ali storitev pri fizičnih ali pravnih osebah ali drugih subjektih na njenem ozemlju;

¹ Pojasniti je treba, da pogoj za uveljavljanje ali nepretrgano uveljavljanje prednosti iz odstavka 2 ne pomeni zahteve ali zaveze ali obveze za namene odstavka 1.

- (d) za kakršno koli povezavo obsega ali vrednosti uvoza z obsegom ali vrednostjo izvoza ali zneskom prilivov tujih valut, povezanih s takim podjetjem;
- (e) za omejitev prodaje blaga ali storitev na njenem ozemlju, ki se ustvari ali opravi s podjetjem, tako da se navedena prodaja kakor koli poveže z obsegom ali vrednostjo njenega izvoza ali zneskom prilivov tujih valut;
- (f) za prenos tehnologije, proizvodnega postopka ali drugega lastniškega znanja na fizično ali pravno osebo ali kateri koli drug subjekt na njenem ozemlju;
- (g) za dobavo blaga, ki se proizvaja, ali storitve, ki jo opravlja podjetje, izključno z ozemlja navedene pogodbenice na določen regionalni ali svetovni trg;
- (h) za umestitev sedeža za posamezno regijo ali svetovni trg na njenem ozemlju;
- (i) za zaposlitev določenega števila ali deleža fizičnih oseb iz navedene pogodbenice;
- (j) za doseganje določene stopnje ali vrednosti raziskav in razvoja na njenem ozemlju;
- (k) za omejitev izvoza ali prodaje za izvoz ali

(l) v zvezi s katero koli licenčno pogodbo¹, ki obstaja v času uvedbe ali uveljavljanja zahteve ali izvrševanja katere koli zaveze ali obveze, ali v zvezi s katero koli prihodnjo licenčno pogodbo, ki jo prostovoljno skleneta podjetje in fizična ali pravna oseba ali kateri koli drug subjekt na ozemlju zadevne pogodbenice, če se zahteva uvede ali uveljavlja ali se zaveza ali obveza izvršujeta prek izvensodnih javnih pooblastil pogodbenice² na način, ki pomeni neposredno poseganje v navedeno licenčno pogodbo, za določitev:

(i) dane stopnje ali zneska licenčnine v okviru licenčne pogodbe ali

(ii) danega trajanja veljavnosti licenčne pogodbe.

2. Pogodbenica ne sme pogojevati uveljavljanja ali nepretrganega uveljavljanja prednosti v povezavi z ustanavljanjem ali poslovanjem katerega koli podjetja na svojem ozemlju, z izpolnjevanjem katere koli od naslednjih zahtev:

(a) doseganje določene stopnje ali deleža domače vsebine;

(b) nakup, uporaba ali dajanje prednosti blagu, ki se proizvaja na njenem ozemlju, ali storitvam, ki se tam opravljajo, ali nakup blaga ali storitev pri fizičnih ali pravnih osebah ali drugih subjektih na njenem ozemlju;

¹ „Licenčna pogodba“ v tej točki pomeni katero koli pogodbo o licenciranju tehnologije, postopku proizvodnje ali drugem lastniškem znanju.

² Pojasniti je treba, da se točka (l) ne uporablja, kadar se licenčna pogodba sklene med podjetjem in pogodbenico.

- (c) kakršna koli povezava obsega ali vrednosti uvoza z obsegom ali vrednostjo izvoza ali zneskom prilivov tujih valut, povezanih s takim podjetjem;
- (d) omejitev prodaje blaga ali storitev na njenem ozemlju, ki se ustvari ali opravi s podjetjem, tako da se navedena prodaja kakor koli poveže z obsegom ali vrednostjo njenega izvoza ali zneskom prilivov tujih valut, ali
- (e) omejitev izvoza ali prodaje za izvoz.

3. Odstavek 2 se ne razlaga tako, da pogodbenici preprečuje, da bi kot pogoj za uveljavljanje ali nepretrgano uveljavljanje prednosti v zvezi z ustanavljanjem ali poslovanjem katerega koli podjetja na njenem ozemlju določila skladnost z zahtevo glede sedeža proizvodnje, opravljanja storitve, usposabljanja ali zaposlovanja delavcev, gradnje ali razširitve določenih objektov ali izvajanja raziskav in razvoja na njenem ozemlju.

4. Odstavek 1, točki (f) in (l), se ne uporablja, kadar:

- (a) zahtevo uvede ali uveljavlja oziroma zavezo ali obvezo izvršuje sodišče, upravno sodišče ali organ, pristojen za konkurenco, v skladu s konkurenčnim pravom pogodbenice, da se prepreči ali odpravi izkrivljanje konkurence, ali
- (b) pogodbenica odobri uporabo pravice intelektualne lastnine v skladu s členom 31 ali členom 31a Sporazuma TRIPS oziroma sprejme ali ohrani ukrepe, ki nalagajo razkritje podatkov ali drugih zaščitениh informacij, ki spadajo na področje uporabe člena 39 Sporazuma TRIPS in so skladni z navedenim členom.

5. Odstavek 1, točke (a), (b) in (c), ter odstavek 2, točki (a) in (b), se ne uporabljata za kvalifikacijske zahteve za blago ali storitve v zvezi s sodelovanjem v programih spodbujanja izvoza in tujih pomoči.
6. Odstavek 2, točki (a) in (b), se ne uporablja za zahteve, ki jih je uvedla pogodbenica uvoznica, v zvezi z vsebino blaga, ki je potrebna za upravičenost do preferencialnih tarif ali preferencialnih kvot.
7. Odstavek 1, točka (l), se ne uporablja, če zahtevo uvede ali uveljavlja oziroma zavezo ali obvezo izvršuje sodišče kot pravično nadomestilo v skladu z zakoni pogodbenice o avtorskih pravicah.
8. Ta člen ne posega v obveznosti nobene pogodbenice v okviru Sporazuma o STO.
9. Pojasniti je treba, da se odstavka 1 in 2 ne uporabljata za nobene zaveze, obveze ali zahteve, razen tistih iz navedenih odstavkov¹.
10. Ta člen se ne uporablja za ustanavljanje ali poslovanje ponudnika finančnih storitev.
11. V zvezi z operativnimi zahtevami, ki se nanašajo na ponudnike finančnih storitev, se pogodbenici pogajata o pravilih glede operativnih zahtev v zvezi z ustanavljanjem ali poslovanjem ponudnika finančnih storitev.

¹ Pojasniti je treba, da se ta člen ne razlaga tako, da se od pogodbenice zahteva, da dovoli čezmejno opravljanje določene storitve, če navedena pogodbenica sprejme ali ohrani omejitve ali prepovedi za opravljanje take storitve, ki so skladne s pridržki iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi) ali Priloge 10-B (Prihodnji ukrepi).

12. Odbor za trgovino v 180 dneh od datuma uspešnih pogajanj pogodbenic o pravilih glede operativnih zahtev v skladu z odstavkom 11 spremeni odstavek 1 s sklepom o vključitvi navedenih pravil v ta člen in lahko po potrebi spremeni neskladne ukrepe vsake pogodbenice iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi) in Priloge 10-B (Prihodnji ukrepi). Ta člen se nato uporablja za ustanavljanje in poslovanje ponudnika finančnih storitev.

ČLEN 10.10

Neskladni ukrepi

1. Členi 10.5 (Dostop do trga), 10.6 (Nacionalna obravnava), 10.7 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi), 10.8 (Višji vodstveni položaji in upravni odbori) in 10.9 (Operativne zahteve) se ne uporabljajo za:

(a) noben obstoječ neskladen ukrep pogodbenice:

(i) za Unijo:

(A) na ravni Unije, kot je določena na seznamu Unije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi);

(B) na centralni ravni države članice, kot je določena na seznamu Unije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi);

(C) na regionalni ravni države članice, kot je določena na seznamu Unije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi), ali

(D) na lokalni ravni države, z izjemo lokalne ravni države iz točke (C), in

(ii) za Novo Zelandijo:

(A) na centralni ravni države, kot je določena na seznamu Nove Zelandije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi), ali

(B) na lokalni ravni države;

(b) nadaljevanje ali hitro obnovitev katerega koli neusklajenega ukrepa iz točke (a) ali

(c) spremembo katerega koli neskladnega ukrepa iz točk (a) in (b), kolikor to ne zmanjšuje skladnosti ukrepa, kakršen je obstajal tik pred spremembo, s členom 10.5 (Dostop do trga), 10.6 (Nacionalna obravnava), 10.7 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi), 10.8 (Višji vodstveni položaji in upravni odbori) ali 10.9 (Operativne zahteve).

2. Členi 10.5 (Dostop do trga), 10.6 (Nacionalna obravnava), 10.7 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi), 10.8 (Višji vodstveni položaji in upravni odbori) in 10.9 (Operativne zahteve) se ne uporabljajo za ukrep pogodbenice v zvezi s sektorji, podsektorji ali dejavnostmi, določenimi na njenem seznamu iz Priloge 10-B (Prihodnji ukrepi).

3. Pogodbenica od vlagatelja druge pogodbenice na podlagi nobenega ukrepa, sprejetega po začetku veljavnosti tega sporazuma in zajetega v njenem seznamu iz Priloge 10-B (Prihodnji ukrepi), ne sme zahtevati, da zaradi svojega državljanstva proda ali kako drugače odsvoji naložbo, ki obstaja v času začetka veljavnosti ukrepa.

4. Člena 10.6 (Nacionalna obravnava) in 10.7 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi) se ne uporabljata za noben ukrep, ki pomeni izjemo ali odstopanje od člena 3 ali 4 Sporazuma TRIPS, kot je podrobno določeno v členih 3 do 5 navedenega sporazuma.

ČLEN 10.11

Zahteve po informacijah

Ne glede na člena 10.6 (Nacionalna obravnava) in 10.7 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi) lahko pogodbenica od vlagatelja druge pogodbenice ali njegovega zajetega podjetja zahteva, da predloži informacije v zvezi s tem zajetim podjetjem izključno za informativne ali statistične namene. Pogodbenica take informacije, ki so zaupne, ščiti pred kakršnim koli razkritjem, ki bi škodovalo konkurenčnemu položaju vlagatelja ali zajetega podjetja. Nobena določba tega člena se ne razlaga tako, da pogodbenici preprečuje, da bi kako drugače pridobila ali razkrila informacije, povezane s pravično uporabo njenega prava in uporabo tega prava v dobri veri.

ČLEN 10.12

Odrekanje ugodnosti

Pogodbenica lahko odreče ugodnosti iz tega oddelka vlagatelju druge pogodbenice ali zajetemu podjetju, če pogodbenica, ki odreka ugodnosti, sprejme ali ohrani ukrepe v zvezi z ohranjanjem mednarodnega miru in varnosti, vključno z varstvom človekovih pravic, ki:

- (a) prepovedujejo transakcije z navedenim vlagateljem ali zajetim podjetjem ali
- (b) bi se kršili ali zaobšli, če bi se ugodnosti iz tega oddelka priznale temu vlagatelju ali zajetemu podjetju, tudi kadar ukrepi prepovedujejo transakcije s fizično ali pravno osebo, ki ima v lasti vlagatelja ali zajeto podjetje ali ga nadzira.

ODDELEK C

ČEZMEJNA TRGOVINA S STORITVAMI

ČLEN 10.13

Področje uporabe

1. Ta oddelek se uporablja za ukrepe pogodbenice, ki vplivajo na čezmejno trgovino s storitvami, ki jo opravlja ponudnik storitev iz druge pogodbenice.

2. Ta oddelek se ne uporablja za:

- (a) ukrepe pogodbenice v zvezi z javnim naročilom blaga ali storitev, ki jih pogodbenica kupi za vladne namene in ne za nadaljnjo komercialno prodajo ali uporabo pri dobavi blaga ali opravljanju storitev za komercialno prodajo, ne glede na to, ali je javno naročilo „zajeto javno naročilo“ v smislu člena 14.1 (Vključitev nekaterih določb Sporazuma GPA), ali
- (b) subvencije ali nepovratna sredstva, ki jih zagotovita pogodbenici, vključno z vladnimi posojili, jamstvi in zavarovanjem.

ČLEN 10.14

Dostop do trga

Pogodbenica ne sprejme ali ohrani ukrepa, ki na podlagi njenega celotnega ozemlja ali ozemeljske razdelitve:

- (a) uvaja omejitve glede:
 - (i) števila ponudnikov storitev v obliki številčnih kvot, monopolov, izključnih ponudnikov storitev ali zahteve po preverjanju gospodarskih potreb;
 - (ii) skupne vrednosti storitvenih transakcij ali premoženja v obliki številčnih kvot ali zahteve po preverjanju gospodarskih potreb ali

- (iii) skupnega števila storitev ali skupne količine opravljenih storitev, izražene v določenih številčnih enotah v obliki kvot ali zahteve po preverjanju gospodarskih potreb, ali
- (b) omejuje ali zahteva posebne vrste pravnih subjektov ali skupnih podjetij, prek katerih lahko ponudnik storitev opravlja storitev.

ČLEN 10.15

Lokalna prisotnost

Pogodbenica od ponudnika storitve iz druge pogodbenice kot pogoj za čezmejno trgovino s storitvami ne zahteva, da ustanovi ali ohrani predstavništvo ali kakršno koli obliko podjetja ali da je rezident na njenem ozemlju.

ČLEN 10.16

Nacionalna obravnava

1. Vsaka pogodbenica storitvam in ponudnikom storitev iz druge pogodbenice zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od tiste, ki jo v podobnih okoliščinah zagotavlja za svoje storitve in ponudnike storitev¹.

¹ Nobena določba tega člena se ne razlaga tako, da od katere koli pogodbenice zahteva, da zagotovi nadomestilo za naravno podrejen konkurenčni položaj zaradi tujega izvora zadevnih storitev ali ponudnikov storitev.

2. Pogodbenica lahko izpolni zahtevo iz odstavka 1, tako da storitve in ponudnike storitev druge pogodbenice obravnava formalno enako ali formalno drugače kot obravnava lastne storitve in ponudnike storitev.
3. Formalno enaka ali formalno drugačna obravnava se šteje za manj ugodno, če spremeni konkurenčne pogoje v korist storitev ali ponudnikov storitev pogodbenice v primerjavi s storitvami ali ponudniki storitev iz druge pogodbenice.

ČLEN 10.17

Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi

1. Vsaka pogodbenica storitvam in ponudnikom storitev iz druge pogodbenice zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od tiste, ki jo v podobnih okoliščinah zagotavlja za storitve in ponudnike storitev tretje države.
2. Odstavek 1 se ne razlaga tako, da pogodbenico obvezuje, da na storitve in ponudnike storitev iz druge pogodbenice razširi ugodnosti obravnave, ki izhaja iz obstoječih ali prihodnjih ukrepov, ki določajo priznavanje kvalifikacij, dovoljenj ali previdnostnih ukrepov iz člena VII GATS ali odstavka 3 Priloge o finančnih storitvah h GATS.
3. Pojasniti je treba, da materialne določbe v drugih mednarodnih sporazumih, ki jih je pogodbenica sklenila s tretjo državo, same po sebi ne pomenijo „obrnave“ iz odstavka 1. Ukrepi pogodbenice na podlagi navedenih določb lahko pomenijo tako obravnavo in tako povzročijo kršitev tega člena.

ČLEN 10.18

Neskladni ukrepi

1. Členi 10.14 (Dostop do trga), 10.15 (Lokalna prisotnost), 10.16 (Nacionalna obravnava) in 10.17 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi) se ne uporabljajo za:

(a) noben obstoječ neskladen ukrep pogodbenice:

(i) za Unijo:

(A) na ravni Unije, kot je določena na seznamu Unije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi);

(B) na centralni ravni države članice, kot je določena na seznamu Unije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi);

(C) na regionalni ravni države članice, kot je določena na seznamu Unije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi), ali

(D) na lokalni ravni države, z izjemo lokalne ravni države iz točke (C), in

(ii) za Novo Zelandijo:

(A) na centralni ravni države, kot je določena na seznamu Nove Zelandije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi), ali

(B) na lokalni ravni države;

- (b) nadaljevanje ali hitro obnovitev katerega koli neusklajenega ukrepa iz točke (a) ali
- (c) spremembo katerega koli neskladnega ukrepa iz točk (a) in (b), kolikor to ne zmanjšuje skladnosti ukrepa, kakršen je obstajal tik pred spremembo, s členom 10.14 (Dostop do trga), 10.15 (Lokalna prisotnost), 10.16 (Nacionalna obravnava) ali 10.17 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi).

2. Členi 10.14 (Dostop do trga), 10.15 (Lokalna prisotnost), 10.16 (Nacionalna obravnava) in 10.17 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi) se ne uporabljajo za ukrep pogodbenice v zvezi s sektorji, podsektorji ali dejavnostmi, določenimi na njenem seznamu iz Priloge 10-B (Prihodnji ukrepi).

ČLEN 10.19

Odrekanje ugodnosti

Pogodbenica lahko odreče ugodnosti iz tega oddelka ponudniku storitve iz druge pogodbenice, če pogodbenica, ki odreka ugodnosti, sprejme ali ohrani ukrepe v zvezi z ohranjanjem mednarodnega miru in varnosti, vključno z varstvom človekovih pravic, ki:

- (a) prepovedujejo transakcije s tem ponudnikom storitve ali

- (b) bi se kršili ali zaobšli, če bi se ugodnosti iz tega oddelka priznale navedenemu ponudniku storitve, tudi kadar ukrepi prepovedujejo transakcije s fizično ali pravno osebo, ki ima v lasti ponudnika storitve ali ga nadzira.

ODDELEK D

VSTOP IN ZAČASNO BIVANJE FIZIČNIH OSEB

IZ POSLOVNIH RAZLOGOV

ČLEN 10.20

Področje uporabe in opredelitev pojmov

1. Ob upoštevanju člena 10.2(1) in (2) (Področje uporabe) se ta oddelek uporablja za ukrepe pogodbenice, ki vplivajo na vstop in začasno bivanje fizičnih oseb iz druge pogodbenice na njenem ozemlju iz poslovnih razlogov, in sicer oseb, ki spadajo v naslednje kategorije: kratkotrajni poslovni obiskovalci, poslovni obiskovalci, pristojni za ustanovitev poslovne enote, ponudniki pogodbenih storitev, neodvisni strokovnjaki in osebe, premeščene znotraj podjetja.
2. Zaveze v zvezi z vstopom in začasnim bivanjem fizičnih oseb iz poslovnih razlogov ne veljajo v primerih, kadar je namen ali učinek vstopa in začasnega bivanja posegati v izid kakršnih koli sporov glede dela ali upravljanja ali pogajanj ali kako drugače vplivati nanje oziroma posegati v zaposlitev katere koli fizične osebe, ki je udeležena v tem sporu, ali vplivati nanjo.

3. V tem oddelku se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „poslovni obiskovalec za namene ustanovitve poslovne enote“ pomeni fizično osebo na vodilnem položaju v pravni osebi pogodbenice, ki:
 - (i) je odgovoren za ustanovitev ali zapiranje podjetja take pravne osebe na ozemlju druge pogodbenice;
 - (ii) ne ponuja ali opravlja storitev ali drugih gospodarskih dejavnosti, razen tistih, ki so potrebne za namene ustanovitve navedenega podjetja, in
 - (iii) ne prejema plačila od vira, ki se nahaja v drugi pogodbenici;
- (b) „ponudnik pogodbenih storitev“ pomeni fizično osebo, zaposleno pri pravni osebi pogodbenice, razen prek agencije za zaposlovanje in zagotavljanje dela, ki nima sedeža na ozemlju druge pogodbenice in je sklenila pogodbo v dobri veri za opravljanje storitev za končnega potrošnika v drugi pogodbenici, ki zahteva začasno prisotnost njenega zaposlenega¹, ki:
 - (i) je ponujal navedene storitve kot zaposleni pravne osebe za obdobje najmanj enega leta neposredno pred datumom vložitve vloge za vstop in začasno bivanje;

¹ Pogodba za opravljanje storitev iz točke (b) izpolnjuje zahteve prava pogodbenice, v kateri se pogodba izvaja.

- (ii) ima na ta datum zahtevano raven poklicnih izkušenj v sektorju dejavnosti, ki je predmet pogodbe¹, diplomo ali kvalifikacijo, iz katere je razvidno enakovredno znanje², in poklicno kvalifikacijo, ki se po zakonu zahteva za opravljanje navedene dejavnosti v drugi pogodbenici, ter
 - (iii) ne prejema plačila od vira, ki se nahaja v drugi pogodbenici;
- (c) „neodvisni strokovnjak“ pomeni fizično osebo, ki opravlja storitev in je registrirana kot samozaposlena oseba na ozemlju pogodbenice ter ki:
- (i) nima poslovne enote na ozemlju druge pogodbenice;
 - (ii) je sklenila pogodbo v dobri veri, razen prek agencije za zaposlovanje in zagotavljanje dela, za obdobje, ki ne presega 12 mesecev, za opravljanje storitev za končnega potrošnika v drugi pogodbenici, pri čemer je potrebna njena začasna prisotnost³, ter

¹ Poklicne izkušnje, ki jih zahteva posamezna pogodbenica, so navedene v Prilogi 10-E (Ponudniki pogodbenih storitev in neodvisni strokovnjaki).

² Stopnje izobrazbe, ki jih zahteva posamezna pogodbenica, so navedene v Prilogi 10-E (Ponudniki pogodbenih storitev in neodvisni strokovnjaki). Če diploma ali kvalifikacija ni bila pridobljena v pogodbenici, v kateri se storitev opravlja, lahko navedena pogodbenica oceni, ali je ta enakovredna univerzitetni diplom, ki se zahteva na njenem ozemlju.

³ Pogodba za opravljanje storitev iz točke (c)(ii) izpolnjuje zahteve prava pogodbenice, v kateri se pogodba izvaja.

- (iii) ima na dan vložitve vloge za vstop in začasno bivanje vsaj šest let poklicnih izkušenj v zadevnem sektorju dejavnosti, ki je predmet pogodbe, univerzitetno diplomo ali kvalifikacijo, iz katere je razvidno enakovredno znanje¹, in poklicno kvalifikacijo, ki se po zakonu zahteva za opravljanje te dejavnosti v drugi pogodbenici;
- (d) „oseba, premeščena znotraj podjetja“ pomeni fizično osebo, ki:
 - (i) jo je zaposlila pravna oseba pogodbenice ali je bila partnerica v okviru te pravne osebe v obdobju najmanj enega leta neposredno pred datumom njene vloge za vstop in začasno bivanje v drugi pogodbenici²;
 - (ii) v času vložitve vloge prebiva zunaj ozemlja druge pogodbenice;
 - (iii) je začasno premeščena v podjetje pravne osebe na ozemlju druge pogodbenice, ki je članica skupine pravne osebe izvora, vključno z njenim predstavništvom, hčerinsko družbo, podružnico ali matično družbo, ter
 - (iv) spada v eno od naslednjih kategorij:
 - (A) direktor ali izvršni direktor ali

¹ Če diploma ali kvalifikacija ni bila pridobljena v pogodbenici, v kateri se storitev opravlja, lahko navedena pogodbenica oceni, ali je ta enakovredna univerzitetni diplomi, ki se zahteva na njenem ozemlju.

² Pojasniti je treba, da se od direktorja ali strokovnjaka lahko zahteva, da dokaže svoje poklicne kvalifikacije in izkušnje, ki so potrebne za pravno osebo, v katero je premeščen.

(B) strokovnjak;

- (e) „direktor“ ali „izvršni direktor“ pomeni fizično osebo na vodstvenem položaju, katere glavna naloga je upravljanje podjetja ali njegovega bistvenega dela v drugi pogodbenici, v splošnem pa jo nadzorujejo ali usmerjajo višji vodstveni delavci ali upravni odbor ali delničarji podjetja ali drug enakovreden organ, katerega pristojnosti so med drugim:
- (i) vodenje podjetja ali njegovega oddelka ali pododdelka;
 - (ii) nadziranje in usmerjanje drugih nadzornih, poslovodnih ali strokovnih delavcev. To ne vključuje neposrednih nadzornikov, razen če so zaposleni pod nadzorom strokovnjaki, prav tako pa to ne vključuje zaposlenega, ki opravlja predvsem naloge, potrebne za zagotavljanje storitve ali delovanje naložbe, ter
 - (iii) pooblastilo, da priporoči zaposlitev, odpustitev ali druge kadrovske ukrepe, ter
- (f) „strokovnjak“ pomeni fizično osebo, ki ima posebno napredno tehnično strokovno znanje, ki je bistveno za delovna področja, tehnike ali upravljanje podjetja; pri presoji tega znanja se poleg znanja, značilnega za posamezno podjetje, upošteva tudi, ali ima oseba visoke kvalifikacije, vključno z ustreznimi poklicnimi izkušnjami z vrsto dela ali dejavnosti, ki zahteva specifično tehnično znanje, med drugim z morebitnim članstvom v strokovnih združenjih.

ČLEN 10.21

Osebe, premeščene znotraj podjetja, in poslovni obiskovalci, pristojni za ustanovitev poslovne enote

1. Ob upoštevanju ustreznih pogojev in kvalifikacij iz Priloge 10-C (Poslovni obiskovalci, pristojni za ustanovitev poslovne enote, osebe, premeščene znotraj podjetja, in kratkotrajni poslovni obiskovalci):

(a) pogodbenica dovoli:

(i) vstop in začasno bivanje osebam, premeščenim znotraj podjetja, ter poslovnim obiskovalcem, pristojnim za ustanovitev poslovne enote, in

(ii) zaposlitev oseb, premeščenih znotraj podjetja, iz druge pogodbenice na njenem ozemlju;

(b) pogodbenica ne ohrani ali sprejme omejitev v obliki številčnih kvot ali preverjanja gospodarskih potreb glede skupnega števila fizičnih oseb, ki jim je v določenem sektorju dovoljen vstop kot poslovnim obiskovalcem, pristojnim za ustanovitev poslovne enote, ali ki jih lahko vlagatelj zaposli kot osebe, premeščene znotraj podjetja, na podlagi ozemeljske razdelitve ali njenega celotnega ozemlja, ter

(c) vsaka pogodbenica osebam, premeščenim znotraj podjetja, in poslovnim obiskovalcem, pristojnim za ustanovitev poslovne enote, iz druge pogodbenice v zvezi z ukrepom, ki vpliva na njihove poslovne dejavnosti med njihovim začasnim bivanjem na njenem ozemlju zagotavlja obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo v podobnih okoliščinah zagotavlja lastnim fizičnim osebam.

2. Dovoljeno trajanje bivanja direktorjev ali izvršnih direktorjev in strokovnjakov je največ tri leta.
3. Dovoljeno trajanje bivanja poslovnih obiskovalcev, pristojnih za ustanovitev poslovne enote, je največ 90 dni v katerem koli šestmesečnem obdobju za Unijo in največ 90 dni v katerem koli 12-mesečnem obdobju za Novo Zelandijo.

ČLEN 10.22

Kratkotrajni poslovni obiskovalci

1. Ob upoštevanju ustreznih pogojev in kvalifikacij iz Priloge 10-C (Poslovni obiskovalci, pristojni za ustanovitev poslovne enote, osebe, premeščene znotraj podjetja, in kratkotrajni poslovni obiskovalci) vsaka pogodbenica dovoli kratkotrajnim poslovnim obiskovalcem iz druge pogodbenice vstop in začasno bivanje za namene opravljanja dejavnosti iz Priloge 10-C (Poslovni obiskovalci, pristojnim za ustanovitev poslovne enote, osebe, premeščene znotraj podjetja, in kratkotrajni poslovni obiskovalci), ob upoštevanju naslednjih pogojev:
 - (a) kratkotrajni poslovni obiskovalci ne prodajajo svojega blaga širši javnosti ali opravljajo storitev zanjo;

- (b) kratkotrajni poslovni obiskovalci ne prejemajo plačila od subjekta z ozemlja pogodbenice, kjer začasno bivajo, ter
 - (c) kratkotrajni poslovni obiskovalci ne opravljajo storitev v okviru pogodbe, sklenjene med pravno osebo, ki nima poslovne enote na ozemlju pogodbenice, v kateri začasno bivajo, in potrošnikom na tem ozemlju, razen kot je določeno v Prilogi 10-C (Poslovni obiskovalci, pristojni za ustanovitev poslovne enote, osebe, premeščene znotraj podjetja, in kratkotrajni poslovni obiskovalci).
2. Če v Prilogi 10-C (Poslovni obiskovalci, pristojni za ustanovitev poslovne enote, osebe, premeščene znotraj podjetja, in kratkotrajni poslovni obiskovalci) ni navedeno drugače, pogodbenica dovoli vstop kratkotrajnim poslovnim obiskovalcem brez zahteve po preverjanju gospodarskih potreb ali drugih postopkih predhodne odobritve s podobnim namenom.
3. Dovoljeno trajanje bivanja je največ 90 dni v katerem koli 12-mesečnem obdobju.

ČLEN 10.23

Ponudniki pogodbenih storitev in neodvisni strokovnjaki

1. V sektorjih, podsektorjih in dejavnostih iz Priloge 10-E (Ponudniki pogodbenih storitev in neodvisni strokovnjaki) ter ob upoštevanju ustreznih pogojev in kvalifikacij, ki so v njej navedeni:
- (a) vsaka pogodbenica ponudnikom pogodbenih storitev in neodvisnim strokovnjakom dovoli vstop in začasno bivanje na svojem ozemlju;

- (b) nobena pogodbenica ne sprejme ali ohranja omejitev glede skupnega števila ponudnikov pogodbenih storitev in neodvisnih strokovnjakov iz druge pogodbenice, ki se jim dovoli začasni vstop, v obliki številčnih kvot ali zahteve po preverjanju gospodarskih potreb na podlagi ozemeljske razdelitve ali njenega celotnega ozemlja ter
 - (c) vsaka pogodbenica pogodbenim ponudnikom storitev in neodvisnim strokovnjakom iz druge pogodbenice v zvezi z ukrepi, ki vplivajo na opravljanje storitev na njenem ozemlju, zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od tiste, ki jo v podobnih okoliščinah zagotavlja svojim ponudnikom storitev.
2. Pojasniti je treba, da se dostop, odobren na podlagi določb tega člena, nanaša le na storitev, ki je predmet pogodbe, in ne daje pravice do uporabe strokovnega naziva pogodbenice, v kateri se storitev opravlja.
3. Dovoljeno trajanje bivanja je skupno 12 mesecev ali enako času trajanja pogodbe, pri čemer se upošteva krajše obdobje.

ČLEN 10.24

Neskladni ukrepi

1. Člena 10.21(1) (Osebe, premeščene znotraj podjetja, in poslovni obiskovalci, pristojni za ustanovitev poslovne enote), točki (b) in (c), ter 10.23(1) (Ponudniki pogodbenih storitev in neodvisni strokovnjaki), točki (b) in (c), se ne uporabljata za:

(a) obstoječe neskladne ukrepe, ki vplivajo na začasno bivanje fizičnih oseb iz poslovnih razlogov in se ohranijo:

(i) za Unijo:

(A) na ravni Unije, kot je določena na seznamu Unije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi);

(B) na centralni ravni države članice, kot je določena na seznamu Unije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi);

(C) na regionalni ravni države članice, kot je določena na seznamu Unije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi), ali

(D) na lokalni ravni države, z izjemo lokalne ravni države iz točke (C), in

(ii) za Novo Zelandijo:

(A) na centralni ravni države, kot je določena na seznamu Nove Zelandije iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi), ali

(B) na lokalni ravni države;

(b) nadaljevanje ali hitro obnovitev katerega koli neusklajenega ukrepa iz točke (a) ali

(c) spremembo katerega koli neskladnega ukrepa iz točk (a) in (b), kolikor to ne zmanjšuje skladnosti ukrepa, kakršen je obstajal tik pred spremembo, s členom 10.21(1) (Osebe, premeščene znotraj podjetja, in poslovni obiskovalci, pristojni za ustanovitev poslovne enote), točki (b) in (c), ali členom 10.23(1) (Ponudniki pogodbenih storitev in neodvisni strokovnjaki), točki (b) in (c).

2. Člen 10.21(1) (Osebe, premeščene znotraj podjetja, in poslovni obiskovalci, pristojni za ustanovitev poslovne enote), točki (b) in (c), ali člen 10.23(1) (Ponudniki pogodbenih storitev in neodvisni strokovnjaki), točki (b) in (c), se ne uporablja za noben ukrep, ki ga pogodbenica sprejme ali ohranja in vpliva na začasno bivanje fizičnih oseb iz poslovnih razlogov v zvezi s sektorji, podsektorji ali dejavnostmi, kot jih je navedena pogodbenica določila na seznamu iz Priloge 10-B (Prihodnji ukrepi).

ČLEN 10.25

Preglednost

1. Vsaka pogodbenica javno, po možnosti na spletu, objavi razpoložljive informacije o ustreznih ukrepih, ki se nanašajo na vstop in začasno bivanje fizičnih oseb iz druge pogodbenice iz člena 10.20(1) (Področje uporabe in opredelitev pojmov).
2. Informacije iz odstavka 1 vključujejo naslednje informacije v zvezi z vstopom in začasnim bivanjem fizičnih oseb, kadar obstajajo:
 - (a) pogoje za vstop;
 - (b) okvirni seznam dokumentacije, ki se lahko zahteva za preverjanje izpolnjevanja pogojev;
 - (c) okvirni čas obravnave;
 - (d) ustrezne pristojbine;
 - (e) pritožbene postopke ter
 - (f) zadevne zakone splošne uporabe, ki se nanašajo na vstop in začasno bivanje fizičnih oseb.

ODDELEK E

REGULATIVNI OKVIR

PODODDELEK 1

DOMAČA ZAKONODAJA

ČLEN 10.26

Področje uporabe in opredelitev pojmov

1. Ta pododdelek se uporablja za ukrepe pogodbenice v zvezi z zahtevami in postopki za izdajo licenc, kvalifikacijskimi zahtevami in postopki ter tehničnimi standardi¹, ki vplivajo na:
 - (a) čezmejno trgovino s storitvami;
 - (b) ustanavljanje ali poslovanje ali
 - (c) opravljanje storitev kategorij fizičnih oseb, kot so opredeljene v členu 10.20 (Področje uporabe in opredelitev pojmov), s prisotnostjo fizičnih oseb iz ene pogodbenice na ozemlju druge pogodbenice.

¹ Kar zadeva ukrepe v zvezi s tehničnimi standardi, se ta oddelek uporablja samo za ukrepe, ki vplivajo na trgovino s storitvami. Tehnični standardi ne vključujejo regulativnih ali izvedbenih tehničnih standardov za finančne storitve.

2. Ta pododdelek se ne uporablja za zahteve in postopke za izdajo licenc, kvalifikacijske zahteve in postopke ter tehnične standarde v skladu z ukrepom, ki ni v skladu s členom 10.5 (Dostop do trga), 10.6 (Nacionalna obravnava), 10.14 (Dostop do trga) ali 10.16 (Nacionalna obravnava) in je naveden v členu 10.10(1) ali (2) (Neskladni ukrepi) ali členu 10.18(1) ali (2) (Neskladni ukrepi).

3. V tem pododdelku se uporabljata naslednji opredelitvi pojmov:

- (a) „dovoljenje“ pomeni dovoljenje za opravljanje katere koli dejavnosti iz odstavka 1, točke (a), (b) in (c), ki izhaja iz postopka, ki ga mora fizična ali pravna oseba upoštevati, da dokaže skladnost z zahtevami za izdajo licence, kvalifikacijskimi zahtevami ali tehničnimi standardi, in
- (b) „pristojni organ“ pomeni vsako centralno, regionalno ali lokalno raven države ali organ oziroma nevladni organ pri izvajanju pooblastil, ki mu jih podelijo centralne, regionalne ali lokalne ravni države ali organi, ki sprejme odločitev o dovoljenju.

ČLEN 10.27

Vložitev vlog

Vsaka pogodbenica se v največji možni meri izogiba temu, da bi od vložnika zahtevala, da bi se moral za vsako vlogo za izdajo dovoljenja obrniti na več kot en pristojni organ. Če je dejavnost, za katero se zahteva dovoljenje, v pristojnosti več pristojnih organov, se lahko zahteva več vlog za izdajo dovoljenja.

ČLEN 10.28

Roki za vložitev vlog

Če pogodbenica zahteva dovoljenje, zagotovi, da njeni pristojni organi v največji možni meri dovolijo vložitev vloge kadar koli v letu. Če obstaja določeno časovno obdobje za vložitev vloge za izdajo dovoljenja, pogodbenica zagotovi, da pristojni organi zagotovijo razumen rok za vložitev vloge.

ČLEN 10.29

Elektronske vloge in sprejemanje kopij

Če pogodbenica zahteva dovoljenje, zagotovi, da si njeni pristojni organi:

- (a) prizadevajo sprejeti vloge v elektronski obliki in
- (b) namesto izvirnih dokumentov sprejemajo kopije dokumentov, ki so overjene v skladu s pravom pogodbenice, razen če pristojni organi zahtevajo originalne dokumente za zaščito celovitosti postopka izdaje dovoljenja.

ČLEN 10.30

Obravnava vlog

1. Če pogodbenica zahteva dovoljenje, zagotovi, da njeni pristojni organi:
 - (a) v največji možni meri določijo okvirne roke za obravnavo vloge;
 - (b) na zahtevo vložnika brez nepotrebnega odlašanja zagotovijo informacije v zvezi s statusom vloge;
 - (c) v največji možni meri brez nepotrebnega odlašanja potrdijo popolnost vloge za obravnavo na podlagi zakonov in drugih predpisov pogodbenice;
 - (d) če štejejo, da je vloga popolna za obravnavo na podlagi zakonov in drugih predpisov pogodbenice¹, v razumnem roku po vložitvi vloge zagotovijo:
 - (i) da se obravnava vloge dokonča in

¹ Pristojni organi lahko zahtevajo, da se vse informacije predložijo v določeni obliki, da se štejejo za „popolne za obdelavo“.

- (ii) da se vložnika obvesti o odločitvi v zvezi z vlogo¹, po možnosti pisno²;
- (e) če štejejo, da vloga ni popolna za obravnavo na podlagi zakonov in drugih predpisov pogodbenice, v razumnem roku po datumu, ko je zadevni pristojni organ ugotovil, da je vloga nepopolna, in v največji možni meri:
 - (i) vložnika obvestijo, da je vloga nepopolna;
 - (ii) na zahtevo vložnika navedejo dodatne informacije, potrebne za dopolnitev vloge, ali kako drugače sporočijo, zakaj se vloga šteje za nepopolno, in
 - (iii) vložniku zagotovijo možnost³, da predloži dodatne informacije, ki so potrebne za dopolnitev vloge;

če koraki v točkah (i) do (iii) niso izvedljivi in je vloga zavrnjena kot nepopolna, o tem v razumnem roku obvestijo vložnika ter

¹ Pristojni organi lahko to zahtevo izpolnijo tako, da vložnika vnaprej pisno obvestijo, tudi z objavo ukrepa, da nepošiljanje odgovora po določenem obdobju od datuma vložitve vloge pomeni, da je bila vloga sprejeta.

² Pojasniti je treba, da bi bilo treba sklicevanje na „pisno“ razumeti, kot da vključuje elektronsko obliko.

³ Taka „možnost“ ne pomeni, da mora pristojni organ zagotoviti podaljšanje rokov.

- (f) če vlogo zavrnejo na lastno pobudo ali na zahtevo vložnika, slednjega obvestijo o razlogih za zavrnitev in o roku za pritožbo zoper navedeno odločitev ter po potrebi o postopkih za ponovno vložitev vloge. Vložniku se ne sme preprečiti, da vloži drugo vlogo, zgolj zaradi predhodno zavrnjene vloge.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni pristojni organiodobrijo dovoljenje takoj, ko ustrezen preizkus pokaže, da vložnik izpolnjuje pogoje za njegovo pridobitev.
3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni pristojni organi zagotovijo, da začne dovoljenje po odobritvi veljati brez nepotrebnega odlašanja v skladu z veljavnimi pogoji.

ČLEN 10.31

Pristojbine

1. Vsaka pogodbenica za vse gospodarske dejavnosti iz tega pododdelka, razen finančnih storitev, zagotovi, da so pristojbine za dovoljenja¹, ki jih zaračunavajo njeni pristojni organi, razumne, pregledne in same po sebi ne omejujejo opravljanja zadevne storitve ali opravljanja katere koli druge gospodarske dejavnosti.

¹ Pristojbine za izdajo dovoljenja ne vključujejo pristojbin za uporabo naravnih virov, plačil za dražbo, razpis ali druga nediskriminatorna sredstva za dodelitev koncesij ali obveznih prispevkov za opravljanje univerzalnih storitev.

2. Kar zadeva finančne storitve, vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni pristojni organi v zvezi s pristojbinami za dovoljenja, ki jih zaračunavajo, vložnikom predložijo seznam pristojbin oziroma informacije o tem, kako se določajo zneski pristojbin, in pristojbin ne uporabljajo kot sredstvo za izogibanje zavezam ali obveznostim pogodbenice.

ČLEN 10.32

Ocena kvalifikacij

Če pogodbenica zahteva preizkus za dovoljenje, zagotovi, da njeni pristojni organi tak preizkus načrtujejo v razumno pogostih časovnih presledkih in da vložnikom zagotovijo razumen rok, v katerem lahko zaprosijo za preizkus. Vsaka pogodbenica v največji možni meri prouči sprejetje zahtev za opravljanje takih preizkusov v elektronski obliki in uporabo elektronskih sredstev za druge vidike postopkov preizkusa.

ČLEN 10.33

Objektivnost, nepristranskost in neodvisnost

Če pogodbenica sprejme ali ohrani ukrep v zvezi z dovoljenjem, zagotovi, da njeni pristojni organi obravnavajo vloge, ter sprejemajo in upravljajo odločitve objektivno in nepristransko ter neodvisno od katere koli osebe, ki opravlja gospodarsko dejavnost, za katero se zahteva dovoljenje.

ČLEN 10.34

Objava in razpoložljive informacije

Če pogodbenica zahteva dovoljenje, nemudoma objavi¹ informacije, ki jih ponudniki storitev, vključno s tistimi, ki želijo opravljati storitev, in osebe, ki opravljajo ali želijo opravljati gospodarsko dejavnost, za katero se zahteva licenca ali dovoljenje, potrebujejo, da izpolnijo zahteve in postopke za pridobitev, ohranitev, spremembo in podaljšanje takega dovoljenja. Take informacije, če obstajajo, vključujejo:

- (a) zahteve in postopke;
- (b) kontaktne podatke ustreznih pristojnih organov;
- (c) pristojbine za dovoljenja;
- (d) veljavne tehnične standarde;
- (e) postopke za pritožbo ali pregled odločitev v zvezi z vlogami;
- (f) postopke za spremljanje ali uveljavljanje skladnosti s pogoji glede izdaje dovoljenj ali kvalifikacij;

¹ V tem pododdelku „objava“ pomeni vključitev v uradno publikacijo, kot je uradni list, ali na uradno spletišče. Pogodbenici se spodbujata, naj elektronske publikacije objavljata na enotnem portalu.

- (g) možnosti za sodelovanje javnosti, na primer na razpravah ali s predložitvijo pripomb, ter
- (h) okvirne roke za obravnavo vloge.

ČLEN 10.35

Tehnični standardi

Pogodbenica pri sprejemanju tehničnih standardov spodbuja svoje pristojne organe, naj sprejmejo tehnične standarde, ki so bili oblikovani v okviru odprtega in preglednega postopka, in spodbuja vse organe, vključno z ustreznimi mednarodnimi organizacijami, ki so bili imenovani za oblikovanje tehničnih standardov, naj pri tem uporabijo odprt in pregleden postopek.

ČLEN 10.36

Oblikovanje ukrepov

Če pogodbenica sprejme ali ohrani ukrep v zvezi z dovoljenjem, zagotovi, da:

- (a) navedeni ukrepi temeljijo na jasnih, objektivnih in preglednih merilih¹;

¹ Taka merila lahko vključujejo pristojnost in sposobnost opravljanja storitve ali opravljanja katere koli druge gospodarske dejavnosti, vključno z zagotavljanjem tega na način, ki je skladen z regulativnimi zahtevami pogodbenice, kot so zdravstvene in okoljske zahteve. Pristojni organi lahko ocenijo, kakšno težo je treba pripisati vsakemu merilu.

- (b) so postopki nepristranski, lahko dostopni vsem vložnikom in primerni, da lahko vložniki dokažejo, ali izpolnjujejo zahteve, če navedene zahteve obstajajo, ter
- (c) postopki sami po sebi ne preprečujejo neupravičeno izpolnjevanja zahtev.

ČLEN 10.37

Omejeno število licenc

Če je število razpoložljivih licenc za posamezno dejavnost omejeno zaradi pomanjkanja naravnih virov ali tehničnih zmogljivosti, pogodbenica v skladu s svojimi zakoni in drugimi predpisi izvede izbirni postopek med več potencialnimi kandidati, ki v celoti zagotavlja nepristranskost in preglednost, med drugim zlasti ustrezno obveščanje o začetku, poteku in zaključku postopka. Pri določitvi pravil za izbirni postopek lahko pogodbenica upošteva legitimne cilje politike, vključno z upoštevanjem zdravstvenih, varnostnih in okoljevarstvenih vidikov ter vidikov ohranjanja kulturne dediščine.

ČLEN 10.38

Postopki pregleda upravnih odločitev

Pogodbenica ohrani splošna ali upravna sodišča oziroma arbitražna razsodišča ali postopke, ki na zahtevo prizadetega vlagatelja ali ponudnika storitev druge pogodbenice zagotavljajo takojšen pregled upravnih odločitev, ki vplivajo na ustanavljanje ali poslovanje, čezmejno trgovino s storitvami ali opravljanje storitev s prisotnostjo fizične osebe pogodbenice na ozemlju druge pogodbenice, in kadar je to upravičeno, ustrezna pravna sredstva zanje. Če taki postopki niso neodvisni od organa, ki mu je zaupana zadevna upravna odločitev, pogodbenica zagotovi, da postopki dejansko omogočijo objektivni in nepristranski pregled.

PODODDELEK 2

SPLOŠNO VELJAVNE DOLOČBE

ČLEN 10.39

Vzajemno priznavanje poklicnih kvalifikacij

1. V tem členu izraz „poklicne kvalifikacije“ pomeni formalne kvalifikacije, poklicne izkušnje, vpis v poklicni register ali drugo potrdilo o usposobljenosti.

2. Nobena določba tega člena pogodbenicama ne preprečuje, da od fizičnih oseb zahtevata potrebne poklicne kvalifikacije, določene na ozemlju, na katerem se storitev opravlja, za zadevni sektor dejavnosti.
3. Pogodbenici po potrebi spodbujata vzpostavitev dialoga med svojimi ustreznimi strokovnjaki, regulatorji in panožnimi organi, da bi si izmenjali in olajšali razumevanje ustreznih kvalifikacij, zahtev in postopkov v zvezi z registracijo ter sodelovali pri doseganju vzajemnega priznavanja poklicnih kvalifikacij.
4. Pogodbenici spodbujata ustrezne strokovne organe na svojih ozemljih, da oblikujejo in predložijo skupno priporočilo o vzajemnem priznavanju poklicnih kvalifikacij Odboru za naložbe, storitve, digitalno trgovino, javna naročila in intelektualno lastnino, vključno z geografskimi označbami, ustanovljenemu v skladu s členom 24.4 (Specializirani odbori). Tako skupno priporočilo je podprto z dokazi o:
- (a) ekonomski vrednosti predvidenega instrumenta o vzajemnem priznavanju poklicnih kvalifikacij (v nadaljnjem besedilu: instrument o vzajemnem priznavanju) ter
 - (b) skladnosti zadevnih ureditev, torej koliko so združljiva merila, ki jih vsaka pogodbenica uveljavlja za odobritev, izdajanje dovoljenj, poslovanje in certificiranje strokovnjakov.

5. Odbor za naložbe, storitve, digitalno trgovino, javna naročila in intelektualno lastnino, vključno z geografskimi označbami, v razumnem roku pregleda skladnost skupnega priporočila s tem poglavjem. Odbor za naložbe, storitve, digitalno trgovino, javna naročila in intelektualno lastnino, vključno z geografskimi označbami, lahko po takem pregledu razvije instrument o vzajemnem priznavanju, Odbor za trgovino pa ga lahko sprejme s sklepom kot prilogo k temu sporazumu¹.

PODODDELEK 3

STORITVE DOSTAVE

ČLEN 10.40

Področje uporabe in opredelitev pojmov

1. Ta pododdelek določa načela regulativnega okvira za zagotavljanje storitev dostave ter velja za ukrepe pogodbenice, ki vplivajo na trgovino s storitvami dostave.

¹ Pojasniti je treba, da taki instrumenti ne vodijo k samodejnemu priznanju kvalifikacij, temveč v obojestranskem interesu obeh pogodbenic določajo pogoje za pristojne organe, ki podeljujejo priznanje.

2. V tem pododdelku se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „storitve dostave“ pomeni poštne storitve, kurirske storitve, storitve hitre dostave in storitve hitre pošte, ki vključujejo sprejem, razvrščanje, prevoz in dostavo poštnih pošilk;
- (b) „storitve hitre dostave“ pomeni sprejem, razvrščanje, prevoz in dostavo poštnih pošilk z večjo hitrostjo in zanesljivostjo ter lahko vključuje tudi elemente dodane vrednosti, kot je sprejem pošiljke na kraju izvora, osebna dostava naslovniku, sledenje, možnost spremembe namembnega kraja in naslovnika med prevozom ali potrditev prejema;
- (c) „storitve hitre pošte“ pomeni storitve mednarodne hitre dostave, ki se opravljajo prek zadrage EMS, ki je prostovoljno združenje imenovanih poštnih operaterjev v okviru Svetovne poštne zveze;
- (d) „dovoljenje“ pomeni izdano odobritev, ki jo lahko regulativni organ pogodbenice zahteva od posameznega ponudnika, da lahko ta ponudnik zagotavlja poštne in kurirske storitve;
- (e) „poštna pošiljka“ pomeni pošiljko do 31,5 kg, naslovljeno v končni obliki, v kateri jo prevaža katera koli vrsta izvajalca javnih ali zasebnih storitev dostave, in lahko vključuje pošiljke, kot so pismo, paket, časopis ali katalog;
- (f) „poštni monopol“ pomeni izključno pravico do opravljanja določenih storitev dostave na ozemlju pogodbenice ali delu njenega ozemlja v skladu z zakonodajnim ukrepom in

- (g) „univerzalna storitev“ pomeni stalno zagotavljanje storitve dostave določene kakovosti na vseh točkah na ozemlju pogodbenice ali na delu ozemlja pogodbenice po dostopnih cenah za vse uporabnike.

ČLEN 10.41

Univerzalna storitev

1. Vsaka pogodbenica ima pravico opredeliti vrsto obveznosti zagotavljanja univerzalne storitve, ki jo želi ohraniti, ter določiti obseg in izvajanje obveznosti. Vsaka pogodbenica vse obveznosti zagotavljanja univerzalne storitve izvaja na pregleden, nediskriminatoren in nevtralen način glede na vse izvajalce, za katere velja obveznost.
2. Če pogodbenica zahteva, da se dohodne storitve hitre pošte opravljajo kot univerzalna storitev, teh storitev ne obravnava bolj prednostno kot druge mednarodne storitve hitre dostave.

ČLEN 10.42

Financiranje univerzalne storitve

Pogodbenica ne zaračunava pristojbin ali drugih stroškov za zagotavljanje storitve dostave, ki ni univerzalna storitev dostave, za namen financiranja opravljanja univerzalne storitve¹.

¹ Ta člen se ne uporablja za splošno veljavne davčne ukrepe ali upravne pristojbine.

ČLEN 10.43

Preprečevanje praks, ki izkrivljajo trg

Vsaka pogodbenica zagotovi, da ponudniki storitev dostave, za katere velja obveznost zagotavljanja univerzalne storitve ali poštni monopol, na trgu ne opravljajo praks, ki izkrivljajo trg, kot je:

- (a) uporaba prihodkov iz opravljanja storitve, za katero velja obveznost zagotavljanja univerzalne storitve, ali iz monopola za navzkrižno subvencioniranje opravljanja storitve hitre dostave ali katere koli storitve dostave, za katero ne velja obveznost zagotavljanja univerzalne storitve, ali
- (b) neupravičeno razlikovanje med potrošniki glede tarif ali drugih pogojev za opravljanje storitve, ki je predmet obveznosti zagotavljanja univerzalne storitve ali poštne monopol.

ČLEN 10.44

Dovoljenja

1. Če pogodbenica zahteva dovoljenje za opravljanje storitev dostave, javno objavi:
 - (a) vsa merila za izdajanje dovoljenj in obdobje, ki je praviloma potrebno, da se sprejme odločitev glede vloge za izdajo dovoljenja, ter

(b) pogoje za izdajo dovoljenj.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so postopki za pridobitev dovoljenja ter s tem povezane obveznosti in zahteve pregledni, nediskriminatorni in da temeljijo na objektivnih merilih.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da pristojni organ, ki zavrne vlogo za izdajo dovoljenja, vložnika pisno obvesti o razlogih za zavrnitev. Vsaka pogodbenica določi pritožbeni postopek pred neodvisnim organom, ki je na voljo vložnikom, katerih vloga za izdajo dovoljenja je bila zavrnjena. Ta organ je lahko sodišče.

ČLEN 10.45

Neodvisnost regulativnega organa

1. Vsaka pogodbenica ustanovi ali ohranja regulativni organ, ki je pravno ločen in funkcionalno neodvisen od katerega koli ponudnika storitev dostave. Če ima pogodbenica v lasti ponudnika storitev dostave ali ga nadzira, zagotovi dejansko strukturno ločitev regulativnih nalog od dejavnosti, povezanih z lastništvom ali nadzorom.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da regulativni organ ali organi opravljajo svoje naloge na pregleden način in pravočasno, imajo ustrezne finančne in človeške vire za izvajanje nalog, ki se jim dodelijo, ter da so odločitve regulativnega organa nepristranske do vseh udeležencev na trgu.

PODODDELEK 4

TELEKOMUNIKACIJSKE STORITVE

ČLEN 10.46

Področje uporabe

1. Ta pododdelek določa načela regulativnega okvira, ki vpliva na telekomunikacijska omrežja in storitve ter velja za ukrepe pogodbenice, ki vplivajo na trgovino s telekomunikacijskimi storitvami.
2. Ta pododdelek se ne uporablja za ukrepe, ki vplivajo na:
 - (a) radiodifuzne storitve, kot so opredeljene v zakonih in drugih predpisih vsake pogodbenice, ter
 - (b) storitve, s katerimi se zagotavljajo vsebine ali izvaja redakcijski nadzor nad vsebinami, ki se prenašajo po telekomunikacijskih omrežjih in s telekomunikacijskimi storitvami.
3. Ne glede na odstavek 2, točka (a), se ponudnik radiodifuznih storitev šteje za ponudnika javnih telekomunikacijskih storitev in njegova omrežja za javna telekomunikacijska omrežja, kadar se taka omrežja uporabljajo tudi za zagotavljanje javnih telekomunikacijskih storitev in v obsegu, v katerem se navedena omrežja uporabljajo za take storitve.

4. Nobena določba tega pododdelka se ne razlaga tako, da od pogodbenice zahteva, da:
- (a) pooblasti ponudnika storitev druge pogodbenice, da vzpostavi, izdelava, pridobi, zakupi, upravlja ali zagotavlja telekomunikacijska omrežja ali storitve, razen kot je določeno s tem sporazumom, ali
 - (b) vzpostavi, izdelava, pridobi, zakupi, upravlja ali zagotavlja telekomunikacijska omrežja ali storitve, ki niso na voljo širši javnosti, ali ponudnika storitev pod svojo pristojnostjo prisili, da to stori.

ČLEN 10.47

Opredelitev pojmov

V tem pododdelku se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „pripadajoče zmogljivosti“ pomeni storitve, fizično infrastrukturo in druge naprave, povezane s telekomunikacijskim omrežjem ali storitvami, ki omogočajo ali podpirajo opravljanje storitev prek tega omrežja ali s to storitvijo ali pa imajo možnost za to;
- (b) „osnovne zmogljivosti“ pomeni infrastrukturo javnega telekomunikacijskega omrežja ali storitve:
 - (i) ki jih izključno ali večinoma zagotavlja en ponudnik ali omejeno število ponudnikov in

- (ii) ki jih za zagotavljanje storitev ni mogoče nadomestiti na ekonomsko ali tehnično izvedljiv način;
- (c) „medomrežno povezovanje“ pomeni povezovanje javnih telekomunikacijskih omrežij, ki jih uporabljajo isti ali različni ponudniki telekomunikacijskih omrežij ali storitev, da se uporabnikom enega ponudnika omogoči komunikacija z uporabniki istega ali drugega ponudnika ali dostop do storitev, ki jih opravlja drug ponudnik. Storitve lahko opravljajo udeleženi ponudniki ali kateri koli drug ponudnik, ki ima dostop do omrežja;
- (d) „zakupljeni vod“ pomeni telekomunikacijske storitve ali naprave, vključno z virtualnimi, ki imajo rezervirane zmogljivosti za namensko uporabo s strani uporabnika med dvema ali več določenimi točkami oziroma so uporabniku na voljo za tako uporabo;
- (e) „glavni ponudnik“ pomeni ponudnika telekomunikacijskih omrežij ali storitev, ki lahko pomembno vpliva na pogoje za udeležbo (glede cene in ponudbe) na upoštevnem trgu za telekomunikacijska omrežja ali storitve zaradi nadzora nad osnovnimi zmogljivostmi ali izrabe svojega položaja na tem trgu;
- (f) „omrežni element“ pomeni objekt ali opremo, ki se uporablja za zagotavljanje telekomunikacijskih storitev, vključno z značilnostmi, funkcijami in zmogljivostmi, zagotovljenimi z navedenim objektom ali opremo;
- (g) „prenosljivost številke“ pomeni možnost za naročnike, da, v primeru fiksne povezave na isti lokaciji, obdržijo iste telefonske številke brez poslabšanja kakovosti, zanesljivosti ali ugodnosti ob prehodu med ponudniki javnih telekomunikacijskih storitev iz iste kategorije;

- (h) „javno telekomunikacijsko omrežje“ pomeni vsako telekomunikacijsko omrežje, ki se v celoti ali pretežno uporablja za opravljanje javnih telekomunikacijskih storitev med omrežnimi priključnimi točkami;
- (i) „javna telekomunikacijska storitev“ pomeni vsako telekomunikacijsko storitev, ki je splošno dostopna javnosti;
- (j) „naročnik“ pomeni vsako fizično ali pravno osebo, ki je stranka pogodbe s ponudnikom javnih telekomunikacijskih storitev za opravljanje navedenih storitev;
- (k) „telekomunikacije“ pomeni prenos in sprejemanje signalov s kakršnimi koli elektromagnetnimi sredstvi;
- (l) „telekomunikacijsko omrežje“ pomeni prenosne sisteme in po potrebi komutacijsko ali usmerjalno opremo ter druge vire, vključno z omrežnimi elementi, ki niso aktivni, ki omogočajo oddajanje in sprejemanje signalov po žici, radiu, optičnih sredstvih ali drugih elektromagnetnih sredstvih;
- (m) „regulativni organ za telekomunikacije“ pomeni organ ali organe, ki jih pogodbenica zadolži za pravno urejanje telekomunikacijskih omrežij in storitev iz tega pododdelka;
- (n) „telekomunikacijska storitev“ pomeni storitev, ki v celoti ali pretežno sestoji iz oddajanja in sprejemanja signalov, vključno z radiodifuzijskimi signali, po telekomunikacijskih omrežjih, vključno s tistimi, ki se uporabljajo za radiodifuzijo, ne pa storitve zagotavljanja ali izvajanja uredniškega nadzora nad vsebinami, ki se prenašajo po telekomunikacijskih omrežjih in storitvah;

- (o) „univerzalna storitev“ pomeni najmanjši nabor storitev določene kakovosti, ki mora biti zagotovljen vsem uporabnikom na ozemlju pogodbenice ali na delu njenega ozemlja, ne glede na njihovo geografsko lokacijo in po dostopni ceni, ter
- (p) „uporabnik“ pomeni vsako osebo, ki uporablja javno telekomunikacijsko storitev.

ČLEN 10.48

Pristopi do urejanja

1. Pogodbenici priznavata vrednost konkurenčnih trgov pri zagotavljanju širokega izbora telekomunikacijskih storitev in krejitvi blaginje potrošnikov ter se strinjata, da gospodarska ureditev ni nujno potrebna, če obstaja učinkovita in trajnostna konkurenca. V skladu z navedenim se pogodbenici strinjata, da se potrebe in pristopi na področju urejanja razlikujejo glede na trg in da lahko pogodbenica določi, kako se izpolnjujejo njene obveznosti na podlagi tega pododdelka.
2. V zvezi s tem pogodbenici priznavata, da lahko vsaka pogodbenica:
 - (a) neposredno ureja v pričakovanju vprašanja, za katerega pričakuje, da bi se lahko pojavilo, ali da reši vprašanje, ki se je v zvezi s trgom že pojavilo;
 - (b) se opre na vlogo tržnih sil, zlasti kar zadeva tržne segmente, ki so konkurenčni ali za katere so značilne nizke vstopne ovire, kot so storitve ponudnikov telekomunikacijskih storitev, ki nimajo v lasti omrežnih zmogljivosti, ali

- (c) se opre na pravila o strukturi trga, ki omejujejo dejavnosti nekaterih ponudnikov telekomunikacijskih storitev, ki imajo v lasti omrežne zmogljivosti, na primer z zahtevo po opravljanju veleprodajnih storitev na nediskriminatoren način ali prepovedjo udeležbe na maloprodajnem trgu, da se zagotovi ravnanje na trgu, ki je enakovredno ravnanju udeležencev na konkurenčnem trgu.
3. Pojasniti je treba, da za pogodbenico, ki v skladu z odstavkom 2, točka (b), ne ureja, veljajo obveznosti iz tega pododdelka. Nobena določba tega člena pogodbenici ne preprečuje, da bi urejala telekomunikacijske storitve.

ČLEN 10.49

Regulativni organ za telekomunikacije

1. Vsaka pogodbenica ustanovi ali ohrani regulativni organ za telekomunikacije, ki:
 - (a) je pravno ločen in funkcionalno neodvisen od vseh ponudnikov telekomunikacijskih omrežij, telekomunikacijskih storitev ali telekomunikacijske opreme;
 - (b) izdaja odločitve in uporablja postopke, ki so nepristranski do vseh udeležencev na trgu;

- (c) deluje neodvisno in ne zahteva ali sprejema navodil od nobenega drugega organa v zvezi z opravljanjem nalog, ki so mu z zakonom naložene za izvrševanje obveznosti iz členov 10.51 (Medomrežno povezovanje), 10.52 (Dostop in uporaba), 10.53 (Reševanje sporov na področju telekomunikacij), 10.55 (Medomrežno povezovanje z glavnimi ponudniki) in 10.56 (Dostop do osnovnih zmogljivosti glavnih ponudnikov);
- (d) ima zadostna pooblastila za izvajanje nalog iz točke (c);
- (e) ima pooblastila za zagotovitev, da mu ponudniki telekomunikacijskih omrežij ali storitev na zahtevo takoj predložijo vse informacije¹, vključno s finančnimi informacijami, ki so potrebne, da lahko opravlja naloge iz točke (c), ter
- (f) izvaja svoja pooblastila pregledno in pravočasno.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se naloge, ki jih mora opraviti regulativni organ za telekomunikacije, objavijo v lahko dostopni in jasni obliki, zlasti kadar so navedene naloge naložene več kot enemu organu.

3. Pogodbenica, ki ima v lasti oziroma še naprej obvladuje ponudnike elektronskih komunikacijskih omrežij ali storitev, zagotovi dejansko strukturno ločitev regulativnih nalog od dejavnosti, povezanih z lastništvom ali nadzorom.

¹ Vsaka pogodbenica zagotovi, da njen regulativni organ za telekomunikacije obravnava zahtevane informacije v skladu z zahtevami glede zaupnosti.

4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima uporabnik ali ponudnik telekomunikacijskih omrežij ali storitev, na katere vpliva odločitev njenega regulativnega organa za telekomunikacije, pravico do pritožbe pri pritožbenem organu, ki je neodvisen od regulativnega organa in drugih prizadetih strank. Odločitev regulativnega organa velja, dokler ni znan rezultat pritožbe, razen če se v skladu s pravom pogodbenice sprejmejo začasni ukrepi.

ČLEN 10.50

Dovoljenje za zagotavljanje telekomunikacijskih omrežij ali storitev

1. Če pogodbenica zahteva dovoljenje za zagotavljanje telekomunikacijskih omrežij ali storitev, javno objavi vrste storitev, za katere je potrebno dovoljenje, skupaj z vsemi merili za izdajo dovoljenja, veljavnimi postopki in pogoji, ki so na splošno povezani z dovoljenjem.

2. Vsaka pogodbenica si prizadeva odobriti zagotavljanje telekomunikacijskih omrežij ali storitev brez formalnega postopka in ponudniku dovoli, da začne zagotavljati svoja omrežja ali storitve, ne da bi moral čakati na odločitev njenega regulativnega organa za telekomunikacije. Če pogodbenica zahteva formalno odločitev o izdaji dovoljenja, določi razumen rok, ki je običajno potreben za pridobitev take odločitve, in to sporoči na pregleden način. Pogodbenica si prizadeva zagotoviti, da se odločitev sprejme v določenem roku.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so vsa merila za izdajo dovoljenja ali veljavni postopek in vse obveznosti ali pogoji, uvedeni za izdajo dovoljenja ali v zvezi z njo, objektivni, pregledni, nediskriminatorni, povezani z opravljeno storitvijo in ne bodo povzročali večjega bremena, kot je potrebno za vrsto opravljene storitve.

4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da vložnik prejme pisno obrazložitev zavrnitve ali preklica dovoljenja oziroma uvedbe posebnih pogojev za ponudnika. V takih primerih ima vložnik pravico do pritožbe pri pritožbenem organu.

5. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so upravne pristojbine, naložene dobaviteljem, objektivne, pregledne, nediskriminatorne in sorazmerne z upravnimi stroški, ki so razumno nastali pri upravljanju, nadzoru in izvrševanju obveznosti iz tega oddelka¹.

ČLEN 10.51

Medomrežno povezovanje

1. Pogodbenici priznavata, da bi moralo biti medomrežno povezovanje načeloma dogovorjeno na podlagi poslovnih pogajanj med zadevnimi ponudniki javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev.

¹ Upravne pristojbine ne vključujejo plačil za pravice do uporabe redkih virov in obveznih prispevkov za opravljanje univerzalne storitve.

2. V ta namen vsaka pogodbenica zagotovi, da ima ponudnik javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev pravico in, če to zahteva drug ponudnik javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, obveznost, da se pogaja o medomrežnem povezovanju za namene zagotavljanja javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev.

ČLEN 10.52

Dostop in uporaba

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ima vsako zajeto podjetje ali ponudnik storitev druge pogodbenice dostop do javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev in do njihove uporabe pod razumnimi in nediskriminatornimi¹ pogoji. Ta obveznost se med drugim izvaja v skladu z odstavki 2 do 5 tega člena.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da imajo zajeta podjetja ali ponudniki storitev druge pogodbenice dostop do vseh javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, ki se zagotavljajo v okviru njenih meja ali čez njene meje, ter do njihove uporabe, vključno z zasebnimi zakupljenimi vodi, in v ta namen zagotovi, da se tem podjetjem in ponudnikom ob upoštevanju odstavka 5 dovolijo:

(a) nakup ali zakup ter priključitev terminala ali druge opreme, ki se povezuje z omrežjem in je potrebna za opravljanje njihovih dejavnosti;

¹ V tem členu „nediskriminatoren“ pomeni obravnavo po načelu države z največjimi ugodnostmi in nacionalno obravnavo, kot je opredeljena v členih 10.6 (Nacionalna obravnavo), 10.16 (Nacionalna obravnavo), 10.7 (Obravnavo po načelu države z največjimi ugodnostmi) in 10.17 (Obravnavo po načelu države z največjimi ugodnostmi), ter pod pogoji, ki niso manj ugodni od pogojev, zagotovljenih kateremu koli drugemu uporabniku podobnih javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev v podobnih okoliščinah.

- (b) medomrežno povezovanje zasebnih zakupljenih ali lastniških vodov z javnimi telekomunikacijskimi omrežji ali z vodi, ki jih zakupi ali so v lasti drugega zajetega podjetja ali ponudnika storitev, ter
- (c) uporaba delovnih protokolov v okviru njihovih dejavnosti po lastni izbiri, razen tistih, ki so potrebni, da se zagotovi splošen dostop javnosti do telekomunikacijskih storitev.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko zajeta podjetja in ponudniki storitev druge pogodbenice uporabijo javna telekomunikacijska omrežja in storitve za prenos informacij v okviru njenih meja in čez njene meje, vključno z njihovimi podjetniškimi komunikacijami, in za dostop do podatkov, vsebovanih v podatkovnih bazah ali kako drugače shranjenih v obliki, ki omogoča dostop do podatkov s čitalniki na ozemlju katere koli pogodbenice.

4. Ne glede na odstavek 3 lahko pogodbenica sprejme take ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev varnosti in zaupnosti komuniciranja, pod pogojem, da se ti ukrepi ne uporabljajo kot prikrito omejevanje trgovine s storitvami ali opravljanja katere koli gospodarske dejavnosti, zajete v tem poglavju, ali kot sredstvo samovoljne ali neupravičene diskriminacije.

5. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se za dostop do javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev in njihovo uporabo ne postavljajo pogoji, razen tistih, ki so potrebni za:

- (a) zaščito odgovornosti za javne storitve ponudnikov javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, zlasti njihove zmožnosti, da dajejo svoje storitve na voljo splošni javnosti, ali

- (b) zaščito tehnične celovitosti javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev.

ČLEN 10.53

Reševanje sporov na področju telekomunikacij

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da v primeru spora med ponudniki telekomunikacijskih omrežij ali storitev v zvezi s pravicami in obveznostmi, ki izhajajo iz tega pododdelka, in na zahtevo katere koli stranke, udeležene v sporu, njen regulativni organ za telekomunikacije v razumnem roku izda zavezujočo odločitev za rešitev spora.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da je odločitev njenega regulativnega organa za telekomunikacije dostopna javnosti, pri čemer se upoštevajo zahteve glede poslovne zaupnosti, ter da zadevne stranke prejmejo natančno obrazložitev razlogov, na katerih temelji odločitev, in imajo pravico do pritožbe zoper to odločitev v skladu s členom 10.49(4) (Regulativni organ za telekomunikacije).
3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da postopek iz odstavkov 1 in 2 nobeni zadevni stranki ne preprečuje, da vloži tožbo pri sodnem organu v skladu z zakoni in drugimi predpisi pogodbenice.

ČLEN 10.54

Ukrepi za varstvo konkurence, ki se uporabljajo za glavne ponudnike

Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani ustrezne ukrepe, ki ponudnikom telekomunikacijskih omrežij ali storitev, ki so posamično ali skupaj glavni ponudniki, preprečujejo izvajanje ali nadaljevanje protikonkurenčne prakse. Te protikonkurenčne prakse lahko vključujejo:

- (a) izvajanje protikonkurenčnega navzkrižnega subvencioniranja;
- (b) uporabo informacij, pridobljenih od konkurentov, s protikonkurenčnimi posledicami, ter
- (c) nepravočasno zagotavljanje tehničnih informacij o osnovnih zmogljivostih ter komercialno pomembnih informacij, potrebnih za izvajanje storitev, drugim izvajalcem storitev.

ČLEN 10.55

Medomrežno povezovanje z glavnimi ponudniki

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da glavni ponudniki javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev zagotavljajo medomrežno povezovanje vsaki točki v omrežju, kjer je to tehnično izvedljivo. Tako medomrežno povezovanje se zagotovi:
 - (a) pod nediskriminatornimi pogoji, tudi kar zadeva cene, ter v skladu s tehničnimi standardi in specifikacijami, vključno s kakovostjo in vzdrževanjem, ter s kakovostjo, ki ni slabša od tiste, ki se zagotavlja za lastne podobne storitve tega glavnega ponudnika ali za podobne storitve njegovih podružnic ali drugih povezanih enot;
 - (b) pravočasno pod pogoji, vključno s cenami, ter v skladu s tehničnimi standardi in specifikacijami, vključno s kakovostjo in vzdrževanjem, ki so pregledni, razumni, upoštevajo ekonomsko smotrnost in so dovolj nepovezani, da ponudniku ni treba plačati za omrežne elemente ali infrastrukture, ki niso potrebni za zagotavljanje storitve, ter
 - (c) na zahtevo na drugih točkah poleg omrežnih priključnih točk, ponujenih večini uporabnikov, in po cenah, v katerih se upoštevajo stroški gradnje potrebne dodatne infrastrukture.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se postopki, ki se uporabljajo za medomrežno povezovanje z glavnim ponudnikom, javno objavijo.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da glavni ponudnik na njenem ozemlju javno objavi svoje dogovore o medomrežnem povezovanju ali svoje referenčne ponudbe za medomrežno povezovanje, kot je ustrezno.

ČLEN 10.56

Dostop do osnovnih zmogljivosti glavnih ponudnikov

Vsaka pogodbenica zagotovi, da glavni ponudnik na njenem ozemlju ponudnikom telekomunikacijskih omrežij ali storitev da na voljo svoje osnovne zmogljivosti pod razumnimi in nediskriminatornimi pogoji za zagotavljanje javnih telekomunikacijskih storitev, razen kadar to ni potrebno za doseganje učinkovite konkurence, kar se ugotovi na podlagi zbranih dejstev in ocene trga, ki jo opravi regulativni organ za telekomunikacije.

ČLEN 10.57

Redki viri

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se dodelitev in podelitev pravic do uporabe redkih virov, vključno z radiofrekvenčnim spektrom, številkami in pravicami poti, izvajata z odprtimi, objektivnimi, pravočasnimi, preglednimi, nediskriminatornimi in sorazmernimi postopki ter ne odvrčajo od uporabe takih redkih virov.

2. Vsaka pogodbenica si pri dodeljevanju in podeljevanju pravic do uporabe radiofrekvenčnega spektra za javne telekomunikacijske storitve prizadeva upoštevati javni interes, vključno s spodbujanjem konkurence, in se opirati na tržne pristope, vključno z mehanizmi, kot so dražbe.
3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se trenutna uporaba dodeljenih frekvenčnih pasov javno objavi, podrobna opredelitev radiofrekvenčnega spektra, dodeljenega za posebno državno uporabo, pa se ne zahteva.
4. Ukrepi pogodbenice, s katerimi se razporeja in dodeljuje spekter ter upravljajo frekvence, sami po sebi niso neusklajeni s členoma 10.5 (Dostop do trga) in 10.14 (Dostop do trga). Vsaka pogodbenica obdrži pravico, da določi in uporablja ukrepe o upravljanju spektra in frekvenc, ki lahko omejujejo število ponudnikov komunikacijskih storitev, če to stori v skladu s tem sporazumom. Ta pravica vključuje možnost, da dodeli frekvenčne pasove, pri čemer upošteva sedanje in prihodnje potrebe ter razpoložljivost spektra.

ČLEN 10.58

Univerzalna storitev

1. Vsaka pogodbenica ima pravico opredeliti vrsto obveznosti zagotavljanja univerzalne storitve, ki jo želi ohraniti, ter določiti njen obseg in izvajanje.

2. Vsaka pogodbenica upravlja obveznosti zagotavljanja univerzalne storitve na pregleden, objektiv in nediskriminatoren način, ki je nevtralen glede konkurence in ne pomeni večjega bremena, kot je potrebno za vrsto univerzalne storitve, ki jo opredeli pogodbenica.
3. Če pogodbenica imenuje izvajalca univerzalne storitve, to stori na učinkovit, pregleden in nediskriminatoren način, ki je odprt za vse ponudnike javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev.
4. Če se pogodbenica odloči, da bo izvajalcu univerzalne storitve izplačala nadomestilo, zagotovi, da tako nadomestilo ne presega neto stroškov, ki jih povzroči obveznost zagotavljanja univerzalne storitve.

ČLEN 10.59

Prenosljivost števil

Vsaka pogodbenica zagotovi, da ponudnik javnih komunikacijskih storitev zagotavlja prenosljivost števil pod razumnimi pogoji.

ČLEN 10.60

Zaupnost informacij

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da ponudnik, ki pridobi informacije od drugega ponudnika v postopku pogajanj v skladu s členi 10.51 (Medomrežno povezovanje), 10.52 (Dostop in uporaba), 10.55 (Medomrežno povezovanje z glavnimi ponudniki) in 10.56 (Dostop do osnovnih zmogljivosti glavnih ponudnikov), te informacije uporablja izključno za namen, za katerega so bile zagotovljene, in vedno spoštuje zaupnost posredovanih ali shranjenih informacij¹.
2. Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani ukrepe za zaščito zaupnosti komunikacij in z njimi povezanih podatkov o prometu, ki se prenašajo med uporabo javnih telekomunikacijskih omrežij ali storitev, na način, ki ni diskriminatoren in ne omejuje neupravičeno zagotavljanja telekomunikacijskih storitev.

ČLEN 10.61

Telekomunikacijska povezljivost

Pogodbenici priznavata pomen razpoložljivosti in uporabe zelo visokozmogljivih omrežij in visokokakovostnih telekomunikacijskih storitev, tudi na podeželskih in oddaljenih območjih, da se osebam in podjetjem omogoči dostop do koristi trgovine.

¹ Pojasniti je treba, da lahko pogodbenica to obveznost izpolni tako, da omogoči izvrševanje sporazumov o zaupnosti med ponudniki.

PODODDELEK 5

FINANČNE STORITVE

ČLEN 10.62

Področje uporabe

1. Ta pododdelek se uporablja za ukrepe pogodbenice, ki vplivajo na opravljanje finančnih storitev. Ta pododdelek se ne uporablja za neskladne vidike ukrepov, sprejetih ali ohranjenih v skladu s členom 10.10 (Neskladni ukrepi) ali 10.18 (Neskladni ukrepi).
2. V tem pododdelku „dejavnost, ki se opravlja pri izvajanju javnih pooblastil“ iz člena 10.3 (Opredelitev pojmov), točka (a), pomeni naslednje:
 - (a) dejavnost, ki jo opravlja centralna banka ali monetarni organ ali kateri koli drugi javni subjekt pri uresničevanju monetarne ali tečajne politike;
 - (b) dejavnost, ki je del zakonsko določenega sistema socialne varnosti ali javnega pokojninskega načrta, in
 - (c) druge dejavnosti, ki jih opravlja javni subjekt za račun ali z jamstvom oziroma uporabo finančnih sredstev pogodbenice ali njenih javnih subjektov.

3. Če pogodbenica dovoli, da njeni ponudniki finančnih storitev opravljajo katero koli dejavnost iz odstavka 2, točka (b) ali (c), v konkurenci z javnim subjektom ali ponudnikom finančnih storitev, za namene uporabe člena 10.3 (Opredelitev pojmov), točka (m), „storitve“ vključujejo tudi navedene dejavnosti.

4. Člen 10.3 (Opredelitev pojmov), točka (a), se ne uporablja za storitve, ki jih zajema ta pododdelek.

ČLEN 10.63

Opredelitev pojmov

V tem pododdelku, oddelkih B (Liberalizacija naložb), C (Čezmejna trgovina s storitvami) in D (Vstop in začasno bivanje fizičnih oseb iz poslovnih razlogov) ter oddelku E (Regulativni okvir), pododdelek 1 (Domača zakonodaja), tega poglavja se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

(a) „finančna storitev“ pomeni vsako storitev finančne narave, ki jo ponudi ponudnik finančne storitve pogodbenice. Finančne storitve zajemajo vse zavarovalniške in z zavarovanjem povezane storitve ter vse bančne in druge finančne storitve (razen zavarovanja). Finančne storitve vključujejo naslednje dejavnosti:

(i) zavarovalniške in z zavarovanjem povezane storitve:

(A) neposredno zavarovanje (vključno s sozavarovanjem):

(1) življenjsko in

- (2) neživljenjsko;
- (B) pozavarovanje in retrocesijo;
- (C) posredovanje v zavarovalništvu, kot sta posredništvo in zastopanje, ter
- (D) pomožne zavarovalniške storitve, kot so svetovanje, aktuarske storitve, ocena tveganja in obravnavanje odškodninskih zahtevkov;
- (ii) bančne in druge finančne storitve (razen zavarovanja):
 - (A) sprejemanje depozitov in drugih povratnih sredstev od občanov;
 - (B) vse vrste posojil, vključno s potrošniškimi in hipotekarnimi posojili, odkupi terjatev in financiranjem komercialnih poslov;
 - (C) finančni zakup;
 - (D) opravljanje vseh storitev plačilnega prometa in prenosa denarja, vključno s kreditnimi, plačilnimi in debetnimi karticami, potovalnimi čeki in bančnimi menicami;
 - (E) garancije in obveznosti;

- (F) trgovanje za lastni račun ali za račun strank na borzi, zunaj organiziranega trga ali drugače, in sicer z:
- (1) instrumenti denarnega trga (vključno s čeki, menicami in depozitnimi certifikati);
 - (2) tujo valuto;
 - (3) izvedenimi finančnimi instrumenti, vključno s terminskimi pogodbami in opcijami;
 - (4) instrumenti menjalnih tečajev in obrestnih mer, vključno z zamenjavami in dogovori o terminski obrestni meri;
 - (5) prenosljivimi vrednostnimi papirji ter
 - (6) drugimi prenosljivimi instrumenti in finančnimi sredstvi, vključno s plemenitimi kovinami;
- (G) sodelovanje pri izdaji vseh vrst vrednostnih papirjev, vključno z vpisom primarne izdaje vrednostnih papirjev in vlaganjem (javnim ali zasebnim) prek agenta, ter opravljanjem storitev, povezanih s takimi izdajami;
- (H) denarnoposredniške posle;

- (I) upravljanje premoženja, na primer upravljanje gotovine ali portfelja, vse oblike upravljanja skupnih investicij, upravljanje pokojninskih skladov, depotne in skrbniške storitve;
 - (J) storitve poravnave in kliringa v zvezi s finančnimi sredstvi, vključno z vrednostnimi papirji, izvedenimi finančnimi instrumenti in drugimi prenosljivimi instrumenti;
 - (K) zagotavljanje in prenos finančnih informacij, obdelavo finančnih podatkov in z njimi povezano programsko opremo ter
 - (L) svetovanje, posredovanje in druge pomožne finančne storitve za vse dejavnosti iz točk (A) do (K), vključno z bonitetnimi podatki in analizo, raziskavami in svetovanjem glede naložb in portfelja, svetovanjem pri nakupih ter prestrukturiranju in strategiji podjetij;
- (b) „ponudnik finančnih storitev“ pomeni vsako fizično ali pravno osebo pogodbenice, ki želi opravljati ali opravlja finančne storitve, vendar ne vključuje javnega subjekta;
- (c) „javni subjekt“ pomeni:
- (i) vlado, centralno banko ali monetarni organ pogodbenice ali subjekt, ki je v lasti ali pod nadzorom pogodbenice, ki se ukvarja predvsem z izvajanjem vladnih nalog ali dejavnosti za vladne namene, brez subjektov, ki se ukvarjajo zlasti z opravljanjem finančnih storitev pod komercialnimi pogoji, ali

- (ii) zasebni subjekt, ki opravlja naloge, kakršne običajno opravlja centralna banka ali monetarni organ, kadar opravlja navedene naloge;
- (d) „nova finančna storitev“ pomeni storitev finančne narave, vključno s storitvami, povezanimi z obstoječimi in novimi izdelki ali načinom dobave izdelka, ki je ne opravlja noben ponudnik finančnih storitev na ozemlju pogodbenice, opravlja pa se na ozemlju druge pogodbenice, ter
- (e) „samoregulativna organizacija“ pomeni kateri koli nevladni organ, med drugim terminsko borzo ali trg, borzo ali trg za vrednostne papirje, klirinško agencijo ali katero koli drugo organizacijo ali združenje, ki v skladu z zakoni ali pooblastilom centralne, regionalne ali lokalne ravni države ali organov izvaja zakone in predpise ali nadzor nad ponudniki finančnih storitev, če je ustrezno.

ČLEN 10.64

Previdnostna izjema

1. Nobena določba tega sporazuma pogodbenici ne preprečuje, da bi sprejela ali ohranila ukrepe iz bonitetnih razlogov, kot je:
 - (a) zaščita vlagateljev, depozitarjev, imetnikov police ali oseb, ki so v fiduciarnem razmerju s ponudnikom finančnih storitev, ali
 - (b) zagotavljanje celovitosti in stabilnosti finančnega sistema pogodbenice.

2. Kadar taki ukrepi niso v skladu z določbami tega sporazuma, se ne uporabljajo na način, ki pogodbenici omogoča izogibanje zavezam ali obveznostim iz tega sporazuma.

ČLEN 10.65

Razkrivanje informacij

Nobena določba tega sporazuma se ne razlaga tako, da od pogodbenice zahteva, da razkrije informacije, ki se nanašajo na posle in račune posameznih potrošnikov, ali katere koli zaupne ali zaščitene informacije, s katerimi razpolagajo javni subjekti.

ČLEN 10.66

Mednarodni standardi

1. Vsaka pogodbenica si ustrezno prizadeva zagotoviti, da se na njenem ozemlju izvajajo in uporabljajo mednarodno dogovorjeni standardi za urejanje in nadzor v sektorju finančnih storitev ter za boj proti davčni utaji in izogibanju plačila davka v sektorju finančnih storitev. Taki mednarodno dogovorjeni standardi vključujejo standarde, ki so jih sprejeli G20, Odbor za finančno stabilnost, Baselski odbor za bančni nadzor, zlasti njegova „Temeljna načela za učinkovit bančni nadzor“, Mednarodno združenje zavarovalnih nadzornikov, zlasti njegova „Temeljna načela zavarovanja“, Mednarodno združenje nadzornikov trga vrednostnih papirjev, zlasti njegovi „Cilji in načela ureditve vrednostnih papirjev“, Projektna skupina za finančno ukrepanje ter Svetovni forum za transparentnost in izmenjavo podatkov za davčne namene.

2. Pogodbenici si prizadevata za sodelovanje in izmenjavo informacij v zvezi z razvojem mednarodnih standardov.

ČLEN 10.67

Nove finančne storitve na ozemlju pogodbenice

1. Vsaka pogodbenica ponudniku finančnih storitev druge pogodbenice s sedežem na njenem ozemlju dovoli opravljanje kakršne koli nove finančne storitve, kar bi pogodbenica dovolila tudi lastnim ponudnikom finančnih storitev v podobnih okoliščinah v skladu z njenim pravom, če uvedba nove finančne storitve ne zahteva sprejetja novega zakona ali spremembe obstoječega zakona. To ne velja za podružnice ponudnikov finančnih storitev druge pogodbenice, ustanovljene na ozemlju pogodbenice.
2. Pogodbenica lahko določi institucionalno in pravno obliko, prek katere se storitev lahko opravlja, in lahko za opravljanje te storitve zahteva odobritev. Kadar se zahteva taka odobritev, se odločitev o tem sprejme v razumnem roku, dovoljenje pa se lahko zavrne samo iz bonitetnih razlogov.

ČLEN 10.68

Samoregativne organizacije

Če pogodbenica za opravljanje finančnih storitev na svojem ozemlju od ponudnikov finančnih storitev druge pogodbenice zahteva članstvo, udeležbo v kateri koli samoregativni organizaciji, ali dostop do nje, zagotovi, da zadevna samoregativna organizacija izpolnjuje obveznosti iz členov 10.6 (Nacionalna obravnava), 10.7 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi), 10.16 (Nacionalna obravnava) in 10.17 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi).

ČLEN 10.69

Klirinški in plačilni sistemi

Vsaka pogodbenica pod pogoji, ki priznavajo nacionalno obravnavo, ponudnikom finančnih storitev druge pogodbenice s sedežem na njenem ozemlju odobri dostop do plačilnih in klirinških sistemov, ki jih upravljajo javni subjekti, ter do uradnih sistemov financiranja in refinanciranja, ki so na voljo pri običajnem izvajanju rednega poslovanja. Ta člen ne dodeljuje dostopa do mehanizmov centralnih bank, ki refinancirajo posojila poslovnim bankam v pogodbenici.

PODODDELEK 6

STORITVE MEDNARODNEGA POMORSKEGA PREVOZA

ČLEN 10.70

Področje uporabe in opredelitev pojmov

1. Ta pododdelek določa načela regulativnega okvira za opravljanje storitev mednarodnega pomorskega prevoza v skladu z oddelki B (Liberalizacija naložb), C (Čezmejna trgovina s storitvami) in D (Vstop in začasno bivanje fizičnih oseb iz poslovnih razlogov) tega poglavja ter se uporablja za ukrepe pogodbenice, ki vplivajo na trgovino s storitvami mednarodnega pomorskega prevoza. Ta pododdelek se ne uporablja za neskladne vidike ukrepov, sprejetih ali ohranjenih v skladu s členom 10.10 (Neskladni ukrepi) ali 10.18 (Neskladni ukrepi).
2. V tem pododdelku ter oddelkih B (Liberalizacija naložb), C (Čezmejna trgovina s storitvami) in D (Vstop in začasno bivanje fizičnih oseb iz poslovnih razlogov) tega poglavja se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:
 - (a) „storitve začasnih skladišč in depojev za zabojnike“ pomeni dejavnosti, ki zajemajo skladiščenje zabojnikov na območju pristanišča ali celinskih plovnih poti, z namenom, da se napolnijo ali izpraznijo, popravijo in pripravijo za odpremo;

- (b) „carinjenje“ pomeni dejavnosti, ki zajemajo opravljanje formalnosti carinjenja pri uvozu, izvozu ali prevozu tovora čez državo v imenu druge strani, ne glede na to, ali so te storitve glavna dejavnost ponudnika storitev ali običajna dopolnilna dejavnost njegove glavne dejavnosti;
- (c) „prevoz od vrat do vrat ali multimodalni prevoz“ pomeni prevoz tovora z več kot eno vrsto prevoza, ki vključuje mednarodni pomorski del prevozne verige, in sicer na podlagi enotne prevozne listine;
- (d) „oskrbovalne storitve“ pomeni prevoz mednarodnega tovora po morju do pristanišč in naprej, vključno s kontejnerskim, kosovnim ter suhim ali tekočim razsutim tovorom, med pristanišči na ozemlju pogodbenice, pri čemer je mednarodni tovor „na poti“, torej je usmerjen v namembni kraj zunaj ozemlja navedene pogodbenice oziroma prihaja iz pristanišča odpreme zunaj ozemlja navedene pogodbenice;
- (e) „storitve odpreme tovora“ pomeni dejavnosti, ki zajemajo organiziranje in spremljanje odpremnih postopkov v imenu odpremnikov, s prevzemanjem prevoznih in sorodnih storitev, pripravo dokumentacije in zagotavljanjem poslovnih informacij;
- (f) „mednarodni tovor“ pomeni tovor, ki se prevaža med pristaniščem ene pogodbenice in pristaniščem druge pogodbenice ali tretje države ali med pristanišči različnih držav članic;
- (g) „storitve mednarodnega pomorskega prevoza“ pomeni prevoz potnikov ali tovora z morskimi plovili med pristaniščem ene pogodbenice in pristaniščem druge pogodbenice ali tretje države, vključno z neposrednim sklepanjem pogodb s ponudniki drugih storitev prevoza, z namenom, da se zajamejo operacije prevoza od vrat do vrat ali multimodalnega prevoza v okviru enotne prevozne listine, vendar brez pravice do opravljanja navedenih drugih prevoznih storitev;

- (h) „storitve pomorskih agencij“ pomeni dejavnosti agenta, ki na danem geografskem območju zastopa poslovne interese ene ali več linijskih ali ladjarskih družb, in sicer za naslednje namene:
 - (i) trženje in prodajo storitev pomorskega prevoza in sorodnih storitev, od ponudbe cene do izdajanja računov, ter izdajanje ladijskih nakladnic v imenu družb, nakup in preprodajo potrebnih sorodnih storitev, pripravo dokumentacije in zagotavljanje poslovnih informacij;
 - (ii) organizacijske dejavnosti v imenu družb v zvezi s pristankom ladij ali po potrebi prevzemom tovora;
- (i) „pomožne pomorske storitve“ pomeni storitve pretovarjanja tovora v pomorstvu, storitve carinjenja, storitve začasnih skladišč in depojev za zabojnike, storitve pomorskih agencij in pomorske storitve odpreme tovora ter
- (j) „storitve pretovarjanja tovora v pomorstvu“ pomeni dejavnosti, ki jih izvajajo družbe za natovarjanje in raztovarjanje ladij, vključno z upravljavci terminalov, vendar brez neposrednih dejavnosti pristaniških delavcev, če so ti delavci organizirani neodvisno od družb za natovarjanje in raztovarjanje ladij ali za upravljanje terminalov. Zajete dejavnosti vključujejo organizacijo in nadzor:
 - (i) natovarjanja tovora na ladjo ali raztovarjanja tovora z ladje;
 - (ii) priveza ali razveza tovora ter

- (iii) sprejema ali dostave in hrambe tovara pred odpremo ali po raztovoru.

ČLEN 10.71

Obveznosti

1. Vsaka pogodbenica izvaja neomejen dostop do mednarodnih pomorskih trgov in trgovine na komercialni in nediskriminatorni podlagi, tako da:
 - (a) ladjam, ki plujejo pod zastavo druge pogodbenice ali jih upravljajo ponudniki storitev druge pogodbenice, namenja obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo zagotavlja svojim ladjam, med drugim glede:
 - (i) dostopa do pristanišč;
 - (ii) uporabe infrastrukture in storitev pristanišč;
 - (iii) uporabe pomožnih pomorskih storitev;
 - (iv) dodatnih pristojbin in taks ter
 - (v) carinskih objektov in določitve privezov ter naprav za nakladanje in razkladanje;

- (b) dovoli ponudnikom storitev mednarodnega pomorskega prevoza druge pogodbenice, da ustanavljajo in upravljajo podjetja na njenem ozemlju pod pogoji, ki niso manj ugodni od pogojev, ki jih zagotavlja lastnim ponudnikom storitev;
- (c) ponudnikom storitev mednarodnega pomorskega prevoza druge pogodbenice po razumnih in nediskriminatornih pogojih zagotovi naslednje storitve v svojih pristaniščih: pilotažo, vleko in pomoč z vlačilcem, oskrbo z živili, oskrbo z gorivom in vodo, pobiranje odpadkov in odstranjevanje balastnih odpadkov, storitve pristaniškega kapitana, plovne pripomočke, opremo za nujna popravila, storitve sidranja, vplutja in privezovanja ter operativne storitve na kopnem, ki so bistvenega pomena za delovanje ladje, vključno s komunikacijami, oskrbo z vodo in elektriko;
- (d) ponudnikom storitev mednarodnega pomorskega prevoza druge pogodbenice, po potrebi z dovoljenjem pristojnega organa, dovoli, da med pristanišči Nove Zelandije ali med pristanišči države članice premestijo svoje ali zakupljene prazne zabojnike, ki se ne prevažajo kot tovor za plačilo, ter
- (e) ponudnikom storitev mednarodnega pomorskega prevoza druge pogodbenice omogoči, da opravljajo oskrbovalne storitve med pristanišči Nove Zelandije ali med pristanišči države članice, po potrebi z dovoljenjem pristojnega organa.

2. Pogodbenici pri uporabi odstavka 1, točki (a) in (b):

- (a) ne uvedeta dogovorov o delitvi tovara v prihodnje sporazume s tretjimi državami o storitvah mednarodnega pomorskega prevoza, vključno v zvezi s prevozom suhega in tekočega razsutega tovara ter linijskim prevozom;

- (b) v razumnem roku odpovesta obstoječe dogovore o delitvi tovara iz točke (a), ki obstajajo v prejšnjih sporazumih, ter
- (c) ne sprejmeta oziroma ne ohranita upravnih, tehničnih ali drugih ukrepov, ki bi lahko pomenili prikrito omejevanje ali imeli samovoljne ali neupravičene diskriminatorne učinke na prosto opravljanje storitev v mednarodnem pomorskem prevozu, kadar prevladujejo podobni pogoji.

POGLAVJE 11

PRETOK KAPITALA, PLAČILA IN NAKAZILA

ČLEN 11.1

Plačila in nakazila

Vsaka pogodbenica dovoli, v prosto zamenljivi valuti in v skladu z zadevnimi določbami Statuta Mednarodnega denarnega sklada, kakršna koli plačila ali nakazila v zvezi s transakcijami na tekočem računu plačilne bilance, ki spadajo na področje uporabe tega sporazuma.

ČLEN 11.2

Pretok kapitala

Vsaka pogodbenica glede transakcij na kapitalskem in finančnem računu plačilne bilance dovoli prosti pretok kapitala z namenom liberalizacije naložb in drugih transakcij, kot je določeno v poglavju 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami).

ČLEN 11.3

Uporaba zakonov in drugih predpisov v zvezi s pretokom kapitala, plačili ali nakazili

1. Nobena določba členov 11.1 (Plačila in nakazila) in 11.2 (Pretok kapitala) se ne razlaga tako, da pogodbenici preprečuje uporabo njenih zakonov in drugih predpisov, ki se nanašajo na:
 - (a) stečaj, nesolventnost ali zaščito pravic upnikov;
 - (b) izdajanje vrednostnih papirjev, izvedenih finančnih instrumentov, kot so standardizirane terminske pogodbe ali opcije, in drugih finančnih instrumentov ali trgovanje z njimi;
 - (c) računovodsko poročanje ali vodenje evidenc o pretoku kapitala, plačilih ali nakazilih, kadar je treba pomagati organom kazenskega pregona ali finančno regulativnim organom;
 - (d) kriminalna ali kazniva dejanja, zavajajoča ali goljufiva ravnanja;

(e) zagotavljanje skladnosti z odredbami ali sodbami v upravnih ali sodnih postopkih ali

(f) sheme socialne varnosti, javne pokojninske sheme ali obvezne varčevalne sheme.

2. Pogodbenica zakonov in drugih predpisov iz odstavka 1 ne uporablja samovoljno ali diskriminatorno oziroma na drug način, ki bi pomenil prikrito omejevanje pretoka kapitala, plačil ali nakazil.

POGLAVJE 12

DIGITALNA TRGOVINA

ODDELEK A

SPLOŠNE DOLOČBE

ČLEN 12.1

Področje uporabe

1. To poglavje se uporablja za ukrepe pogodbenice, ki vplivajo na trgovino, ki jo omogočajo elektronska sredstva.

2. To poglavje se ne uporablja za:

- (a) avdiovizualne storitve;
- (b) informacije, ki jih hrani ali obdela pogodbenica ali ki se hranijo ali obdelajo v imenu pogodbenice, ali ukrepe, povezane s takimi informacijami, vključno z ukrepi v zvezi z njihovim zbiranjem, in
- (c) ukrepe, ki jih Nova Zelandija sprejme ali ohranja, ker jih šteje za potrebne za varstvo ali spodbujanje pravic, interesov, dolžnosti in odgovornosti Maorov¹ v zvezi z zadevami, zajetimi v tem poglavju, vključno z izpolnjevanjem obveznosti Nove Zelandije v okviru Pogodbe iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi*, če se ti ukrepi ne uporabljajo kot sredstvo za samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo oseb iz druge pogodbenice ali kot prikrito omejevanje trgovine s pomočjo elektronskih sredstev. Poglavje 26 (Reševanje sporov) se ne uporablja za razlago Pogodbe iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi*, vključno z naravo pravic in obveznosti, ki izhajajo iz nje.

ČLEN 12.2

Opredelitev pojmov

1. V tem poglavju se uporabljajo opredelitve pojmov iz poglavja 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami), člen 10.3 (Opredelitev pojmov).

¹ Pojasniti je treba, da pravice, interesi, dolžnosti in odgovornosti Maorov vključujejo pravice, interese, dolžnosti in odgovornosti v zvezi z *mātauranga Māori*.

2. V tem poglavju se uporablja opredelitev pojma „javna telekomunikacijska storitev“ iz člena 10.47(i) (Opredelitev pojmov).
3. V tem poglavju se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:
- (a) „potrošnik“ pomeni vsako fizično osebo, ki uporablja javno telekomunikacijsko storitev za namene, ki niso poklicni;
 - (b) „digitalno javno naročanje“ pomeni javno naročanje prek elektronskih sredstev;
 - (c) „sporočilo za neposredno trženje“ pomeni vsako obliko komercialnega oglaševanja, s katero oseba prek javne telekomunikacijske storitve uporabniku neposredno posreduje tržna sporočila, vključno z elektronsko pošto ter besedilnimi in multimedijskimi sporočili (SMS in MMS);
 - (d) „elektronska avtentikacija“ pomeni elektronski postopek ali dejanje preverjanja, ki omogoča potrditev:
 - (i) elektronske identifikacije osebe ali
 - (ii) izvora in celovitosti podatkov v elektronski obliki;
 - (e) „izdajanje elektronskih računov“ ali „izdajanje e-računov“ pomeni avtomatizirano ustvarjanje, izmenjavo in obdelavo računov med dobavitelji in kupci v strukturiranem digitalnem formatu;

- (f) „elektronski žig“ pomeni podatke v elektronski obliki, ki jih uporablja pravna oseba in so dodani drugim podatkom v elektronski obliki ali so z njimi logično povezani, da se zagotovita izvor in celovitost navedenih drugih podatkov;
- (g) „elektronski podpis“ pomeni podatke v elektronski obliki, ki so dodani drugim podatkom v elektronski obliki ali so z njimi logično povezani in ki:
 - (i) se lahko uporabijo za identifikacijo podpisnika v zvezi z drugimi podatki v elektronski obliki in
 - (ii) jih podpisnik uporablja za izražanje strinjanja z drugimi podatki v elektronski obliki¹;
- (h) „storitev dostopa do interneta“ pomeni javno telekomunikacijsko storitev, ki omogoča dostop do interneta in s tem povezljivost s tako rekoč vsemi končnimi točkami interneta, ne glede na uporabljeno omrežno tehnologijo in terminalsko opremo;
- (i) „osebni podatki“ pomeni informacije, ki se nanašajo na določeno ali določljivo fizično osebo;
- (j) „upravna listina za trgovino“ pomeni obrazec, ki ga izda ali nadzira pogodbenica in ki ga mora v zvezi z uvozom ali izvozom blaga izpolniti uvoznik ali izvoznik ali ga je treba izpolniti v njenem imenu, in
- (k) „uporabnik“ pomeni osebo, ki uporablja javno telekomunikacijsko storitev.

¹ Pojasniti je treba, da nobena določba te opredelitve pojma pogodbenici ne preprečuje, da elektronskemu podpisu dodeli večji pravni učinek, ki izpolnjuje nekatere zahteve, kot je navedba, da podatki niso bili spremenjeni, ali preverjanje identitete podpisnika.

ČLEN 12.3

Pravica do urejanja

Pogodbenici ponovno potrjujeta pravico posamezne pogodbenice do urejanja na svojem ozemlju za doseganje legitimnih ciljev politike, kot so varovanje življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin, socialne storitve, javno izobraževanje, varnost, okolje, vključno s podnebnimi spremembami, javna morala, socialno varstvo ali varstvo potrošnikov, dobrobit živali, varstvo zasebnosti in podatkov, spodbujanje in varovanje kulturne raznolikosti ter v primeru Nove Zelandije spodbujanje ali varstvo pravic, interesov, dolžnosti in odgovornosti Maorov.

ODDELEK B

ČEZMEJNI PRETOK PODATKOV IN VARSTVO OSEBNIH PODATKOV

ČLEN 12.4

Čezmejni pretok podatkov

1. Pogodbenici sta zavezani zagotavljanju čezmejnega pretoka podatkov, da bi olajšali trgovino v digitalnem gospodarstvu, in priznavata, da ima lahko vsaka pogodbenica svoje regulativne zahteve v zvezi s tem.

2. V ta namen pogodbenica čezmejnega pretoka podatkov med pogodbenicama v okviru dejavnosti s področja uporabe tega poglavja ne omejuje:

- (a) z zahtevanjem uporabe računalniških zmogljivosti ali omrežnih elementov na svojem ozemlju za obdelavo podatkov, vključno z zahtevanjem uporabe računalniških zmogljivosti ali omrežnih elementov, ki so certificirani ali odobreni na njenem ozemlju;
- (b) z zahtevanjem lokalizacije podatkov na svojem ozemlju;
- (c) s prepovedjo shranjevanja ali obdelave podatkov na ozemlju druge pogodbenice ali
- (d) s pogojevanjem čezmejnega prenosa podatkov z uporabo računalniških zmogljivosti ali omrežnih elementov na svojem ozemlju ali z zahtevami glede lokalizacije na svojem ozemlju.

3. Pojasniti je treba, da se pogodbenici zavedata, da jima nobena določba tega člena ne preprečuje, da bi sprejeli ali ohranili ukrepe v skladu s členom 25.1 (Splošne izjeme) za doseganje ciljev javne politike iz navedenega člena, ki se v tem členu razlagajo, če je ustrezno, na način, ki upošteva evolucijsko naravo digitalnih tehnologij. Predhodni stavek ne vpliva na uporabo drugih izjem iz tega sporazuma za ta člen.

4. Pogodbenici spremljata izvajanje tega člena in ocenita njegovo delovanje v treh letih od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma, razen če se pogodbenici dogovorita drugače.

Pogodbenica lahko tudi kadar koli predlaga drugi pogodbenici, naj pregleda ta člen. Tako zahtevo je treba obravnavati z razumevanjem.

5. V okviru pregleda iz odstavka 4 in po objavi poročila sodišča v Waitangiju Wai 2522 z dne 19. novembra 2021 Nova Zelandija:

- (a) ponovno potrdi svojo stalno sposobnost za podporo in spodbujanje interesov Maorov v okviru tega sporazuma ter
- (b) potrdi svojo namero glede vključevanja Maorov za zagotovitev, da pregled iz odstavka 4 upošteva stalno potrebo po tem, da Nova Zelandija podpira Maore pri uveljavljanju njihovih pravic in interesov, ter glede izpolnjevanja svojih odgovornosti v okviru Pogodbe iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi* in spoštovanja načel navedene pogodbe.

ČLEN 12.5

Varstvo osebnih podatkov in zasebnosti

1. Vsaka pogodbenica priznava, da je varstvo osebnih podatkov in zasebnosti temeljna pravica ter da visoki standardi v zvezi s tem prispevajo k povečanju zaupanja potrošnikov in zaupanja v digitalno trgovino.
2. Vsaka pogodbenica lahko sprejme ali ohrani ukrepe, ki jih šteje za primerne za zagotovitev varstva osebnih podatkov in zasebnosti, tudi na podlagi sprejetja in uporabe pravil za čezmejni prenos osebnih podatkov. Nobena določba tega sporazuma ne vpliva na varstvo osebnih podatkov in zasebnosti, ki ga zagotavljajo zadevni ukrepi pogodbenic.

3. Vsaka pogodbenica obvesti drugo pogodbenico o vsakem ukrepu iz odstavka 2, ki ga sprejme ali ohrani.

4. Vsaka pogodbenica objavi informacije o varstvu osebnih podatkov in zasebnosti, ki ga zagotavlja uporabnikom digitalne trgovine, med drugim:

- (a) informacije o tem, kako lahko posamezniki uporabijo pravno sredstvo zoper kršitev varstva osebnih podatkov ali zasebnosti, ki izhaja iz digitalne trgovine, ter
- (b) smernice in druge informacije o skladnosti podjetij z veljavnimi pravnimi zahtevami, ki varujejo osebne podatke in zasebnost.

ODDELEK C

POSEBNE DOLOČBE

ČLEN 12.6

Carine za elektronske prenose

1. Pogodbenica ne uvede carin za elektronske prenose med osebo iz ene pogodbenice in osebo iz druge pogodbenice.

2. Pojasniti je treba, da odstavek 1 pogodbenici ne preprečuje uvedbe notranjih davkov, pristojbin ali drugih taks za elektronske prenose, če so ti davki, pristojbine ali takse uvedeni skladno s tem sporazumom.

ČLEN 12.7

Odsotnost predhodnega dovoljenja

1. Vsaka pogodbenica si prizadeva, da ne uvede predhodnega dovoljenja ali katere koli druge zahteve z enakim učinkom v zvezi z zagotavljanjem storitev z elektronskimi sredstvi.
2. Odstavek 1 ne posega v dovoljenja, ki se ne nanašajo posebej in izključno na storitve, ki se zagotavljajo z elektronskimi sredstvi, in pravila na področju telekomunikacij.

ČLEN 12.8

Sklepanje pogodb z elektronskimi sredstvi

Če ni drugače določeno v zakonih in drugih predpisih pogodbenice, vsaka pogodbenica zagotovi, da:

- (a) se pogodbe lahko sklepajo z elektronskimi sredstvi;

- (b) pogodbam ni odvzet pravni učinek, veljavnost ali izvršljivost zgolj zato, ker so bile sklenjene z elektronskimi sredstvi, in
- (c) niso ustvarjene oziroma se ne ohranjajo nobene druge ovire za uporabo elektronskih pogodb.

ČLEN 12.9

Elektronska avtentikacija

1. Razen v okoliščinah, določenih v zakonih in drugih predpisih pogodbenice, pogodbenica ne odreka pravnega učinka elektronskega dokumenta, elektronskega podpisa, elektronskega žiga ali overjenih podatkov, pridobljenih z elektronsko avtentikacijo, zgolj zato, ker so v elektronski obliki.
2. Pogodbenica ne sprejme ali ohrani ukrepov, ki bi:
 - (a) strankam v elektronski transakciji prepovedovali vzajemno določitev ustreznih elektronskih načinov avtentikacije za svoje elektronske transakcije ali
 - (b) strankam v elektronski transakciji preprečevali, da bi lahko sodnim in upravnim organom dokazale, da je uporaba elektronske avtentikacije v tej elektronski transakciji skladna s pravnimi zahtevami, ki se uporabljajo.

3. Ne glede na odstavek 2 lahko pogodbenica zahteva, da za določeno kategorijo elektronskih transakcij metodo elektronske avtentikacije:

- (a) potrdi organ, akreditiran v skladu z zakoni in drugimi predpisi pogodbenice, ali
- (b) da ta metoda izpolnjuje določene standarde delovanja, ki so objektivni, pregledni in nediskriminatorni ter se nanašajo samo na posebne značilnosti zadevne kategorije elektronskih transakcij.

4. V okviru, določenem v zakonih in drugih predpisih pogodbenice, pogodbenica uporablja odstavke 1, do 3 za druge elektronske postopke ali sredstva, ki olajšujejo ali omogočajo elektronske transakcije, kot so elektronski časovni žigi ali storitve elektronske priporočene dostave.

ČLEN 12.10

Elektronsko izdajanje računov

1. Pogodbenici priznavata, da so standardi za e-izdajanje računov ključni element digitalnih sistemov javnega naročanja pri zagotavljanju podpore interoperabilnosti in digitalni trgovini ter da se lahko ti sistemi uporabijo tudi za elektronske transakcije pri poslovanju med podjetji ter poslovanju med podjetji in potrošniki.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da je izvajanje ukrepov v zvezi z e-izdajanjem računov v njeni pristojnosti zasnovano tako, da podpira čezmejno interoperabilnost. Pri razvoju ukrepov v zvezi z e-izdajanjem računov po potrebi upošteva mednarodne okvire, smernice ali priporočila, če obstajajo.

3. Pogodbenici si prizadevata za izmenjavo dobrih praks v zvezi z e-izdajanjem računov in digitalnimi sistemi javnega naročanja.

ČLEN 12.11

Prenos izvirne kode ali dostop do nje

1. Pogodbenici priznavata vse večji socialni in gospodarski pomen digitalnih tehnologij ter pomen varnega in odgovornega razvoja in uporabe takih tehnologij, tudi v zvezi z izvirno kodo programske opreme za povečanje zaupanja javnosti.
2. Pogodbenica ne zahteva prenosa izvirne kode programske opreme, ki je v lasti osebe druge pogodbenice, ali dostopa do nje kot pogoj za uvoz, izvoz, distribucijo, prodajo ali uporabo te programske opreme ali izdelkov, ki vključujejo to programsko opremo, na njeno ozemlje ali z njega¹.
3. Pojasniti je treba, da se odstavek 2:
 - (a) ne uporablja, če oseba druge pogodbenice prostovoljno prenese izvirno kodo ali odobri dostop do nje na komercialni podlagi, na primer v okviru posla javnega naročila ali prosto izpogajane pogodbe, in

¹ Ta člen pogodbenici ne preprečuje, da zahteva dostop do programske opreme, uporabljene za kritično infrastrukturo, kolikor je to potrebno za učinkovito delovanje kritične infrastrukture, ob upoštevanju zaščitnih ukrepov pred nepooblaščenim razkritjem.

- (b) ne vpliva na pravico regulativnih in upravnih organov, organov kazenskega pregona ali sodnih organov pogodbenice, da zahtevajo spremembo izvirne kode programske opreme zaradi uskladitve z zakoni in drugimi predpisi pogodbenice, ki niso neskladni s tem sporazumom.

4. Nobena določba tega člena ne vpliva na:

- (a) pravico regulativnih organov, organov kazenskega pregona, sodnih organov ali organov za ugotavljanje skladnosti pogodbenice do dostopa do izvirne kode programske opreme pred uvozom, izvozom, distribucijo, prodajo ali uporabo ali po njih za namene preiskave, inšpekcijskega pregleda ali proučevanja, izvršilnega ukrepa ali sodnega postopka, da bi se ugotovila skladnost z zakoni in drugimi predpisi pogodbenice, tudi v zvezi z nediskriminacijo in preprečevanjem pristranskosti, ob upoštevanju zaščitnih ukrepov pred nepooblaščenim razkritjem;
- (b) zahteve organa, pristojnega za konkurenco, ali drugega zadevnega organa pogodbenice, da se odpravi kršitev konkurenčnega prava;
- (c) varstvo in uveljavljanje pravic intelektualne lastnine ali
- (d) pravico pogodbenice, da sprejme ukrepe v skladu s členom 14.1(2) (Vključitev nekaterih določb Sporazuma GPA), točka (a), v okviru katere je člen III Sporazuma GPA smiselno vključen v ta sporazum in je njegov sestavni del.

ČLEN 12.12

Zaupanje potrošnikov na spletu

1. Ob priznavanju pomena krepitve zaupanja potrošnikov v digitalno trgovino vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani ukrepe za zagotavljanje učinkovitega varstva potrošnikov, ki so udeleženi v transakcijah elektronskega poslovanja, kar med drugim vključuje ukrepe, ki:
 - (a) prepovedujejo goljufive in zavajajoče poslovne prakse;
 - (b) od dobaviteljev blaga in storitev zahtevajo, da ravnajo v dobri veri in spoštujejo poštene poslovne prakse, vključno s spoštovanjem pravic potrošnikov glede nenaročenega blaga in storitev, in
 - (c) potrošnikom omogočajo dostop do pravnih sredstev, če so bile kršene njihove pravice, vključno s pravico do povračila škode, če so bili blago ali storitve plačani in niso bili dostavljeni ali zagotovljeni v skladu z dogovorom.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi raven varstva potrošnikov, ki so udeleženi v transakcijah elektronskega poslovanja, ki je najmanj enakovredna ravni varstva potrošnikov, ki poslujejo z neelektronskimi sredstvi, v skladu z zakoni in drugimi predpisi ter politikami pogodbenice.
3. Pogodbenici priznavata pomen podelitve ustreznih izvršilnih pooblastil svojim organom za varstvo potrošnikov ali drugim ustreznim organom ter pomen sodelovanja med njunimi agencijami za varstvo potrošnikov ali drugimi zadevnimi organi, da se zagotovi varstvo potrošnikov in okrepi zaupanje potrošnikov na spletu.

4. Pogodbenici priznavata ugodnosti mehanizmov za pospešitev obravnavanja zahtevkov v zvezi s čezmejnimi transakcijami elektronskega poslovanja. V ta namen bosta proučili možnosti za razpoložljivost takih mehanizmov za medsebojne čezmejne transakcije elektronskega poslovanja.

ČLEN 12.13

Neželena sporočila za neposredno trženje

1. Vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani ukrepe za zagotovitev učinkovitega varstva uporabnikov pred neželenimi sporočili za neposredno trženje.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se sporočila za neposredno trženje ne pošiljajo uporabnikom, ki so fizične osebe, razen če so soglašali s prejemanjem takih sporočil. Soglasje se opredeli v skladu s pravom posamezne pogodbenice.
3. Ne glede na odstavek 2 vsaka pogodbenica osebam, ki v skladu z zakonodajo pogodbenice zbirajo kontaktne podatke uporabnika v okviru dobave blaga ali opravljanja storitev, dovoli, da navedenemu uporabniku pošiljajo sporočila za neposredno trženje v zvezi s podobnim blagom ali storitvami, ki jih ponujajo.
4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so sporočila za neposredno trženje jasno prepoznavna kot taka, da je jasno razvidno, v čigavem imenu so poslana, ter da vsebujejo potrebne informacije, na podlagi katerih lahko uporabniki brezplačno in kadar koli zahtevajo prenehanje njihovega pošiljanja.

5. Vsaka pogodbenica uporabnikom omogoči dostop do pravnih sredstev zoper pošiljatelje sporočil za neposredno trženje, ki ne spoštujejo ukrepov, sprejetih ali ohranjenih v skladu z odstavki 1 do 4.

ČLEN 12.14

Sodelovanje pri regulativnih zadevah v zvezi z digitalno trgovino

1. Pogodbenici si izmenjujeta informacije o naslednjih regulativnih zadevah na področju digitalne trgovine:

- (a) priznavanje in omogočanje interoperabilnih elektronskih storitev zaupanja in avtentikacije;
- (b) ravnanje s sporočili za neposredno trženje;
- (c) varstvo potrošnikov na spletu, vključno s pravnimi sredstvi za potrošnike in krepitevjo zaupanja potrošnikov;
- (d) izzivi za MSP pri uporabi elektronskega poslovanja;
- (e) e-uprava in
- (f) druge zadeve, pomembne za razvoj digitalne trgovine.

2. Pojasniti je treba, da se ta določba ne uporablja za pravila in zaščitne ukrepe pogodbenice za varstvo osebnih podatkov in zasebnosti, vključno s čezmejnimi prenosi osebnih podatkov.
3. Če je to ustrezno, pogodbenici sodelujeta in se aktivno udeležujeta mednarodnih forumov za spodbujanje razvoja digitalne trgovine.
4. Pogodbenici priznavata pomen sodelovanja pri zadevah kibernetске varnosti, povezanih z digitalno trgovino.

ČLEN 12.15

Brezpapirno trgovanje

1. Pogodbenici priznavata, da je odprava papirnatih obrazcev in dokumentov, ki se zahtevajo za uvoz, izvoz ali tranzit blaga, pomembna za vzpostavitev brezpapirnega mejnega okolja za trgovino z blagom. V ta namen se pogodbenici spodbujata, naj odpravita papirnate obrazce in dokumente, kot je primerno, ter preideta na uporabo obrazcev in dokumentov v oblikah za bazo podatkov.
2. Vsaka pogodbenica si prizadeva, da so upravne listine za trgovino, ki jih izdaja ali nadzira ali ki se zahtevajo pri običajnem poteku trgovine, javnosti na voljo v elektronski obliki. V tem odstavku izraz „elektronska oblika“ vključuje oblike, primerne za avtomatizirano razlago ali elektronsko obdelavo brez človekovega posredovanja, ter digitalizirane slike in oblike.

3. Vsaka pogodbenica si prizadeva sprejeti elektronske različice upravnih listin za trgovino kot pravno enakovredne papirnatim različicam upravnih listin za trgovino.
4. Pogodbenici si prizadevata za dvostransko sodelovanje in sodelovanje v mednarodnih forumih, da bi okrepili sprejemanje elektronskih različic upravnih listin za trgovino.
5. Vsaka pogodbenica si pri razvoju pobud, ki zagotavljajo uporabo brezpapirnega trgovanja, prizadeva upoštevati metode, o katerih so se dogovorile mednarodne organizacije.

ČLEN 12.16

Dostop do odprtega interneta

Pogodbenici priznavata koristi v zvezi s tem, da se uporabnikom na njunih ozemljih ob upoštevanju veljavnih politik, zakonov in drugih predpisov posamezne pogodbenice omogočijo:

- (a) dostop do storitev in aplikacij po lastni izbiri, ki so na voljo na spletu, ter njihovo razširjanje in uporaba, pri čemer se zagotovi razumno upravljanje omrežja, ki ne onemogoča ali upočasnjuje prometa iz poslovnih razlogov;
- (b) povezavo naprav po lastni izbiri z internetom, če take naprave ne ogrožajo omrežja, in

- (c) dostop do informacij o praksah upravljanja omrežja njihovega ponudnika storitev dostopa do interneta.

POGLAVJE 13

ENERGIJA IN SUROVINE

ČLEN 13.1

Cilji

Cilji tega poglavja so olajšati trgovino in naložbe med pogodbenicama, da bi se spodbudili, razvijali ter povečali proizvodnja energije iz obnovljivih virov in trajnostna proizvodnja surovin, tudi z uporabo zelenih tehnologij.

ČLEN 13.2

Načela

1. Vsaka pogodbenica ohrani suvereno pravico do določitve, ali so območja na njenem ozemlju ter v njenih arhipelaških in teritorialnih vodah, v izključni ekonomski coni in epikontinentalnem pasu na voljo za raziskovanje in izkoriščanje energetskega blaga in surovin.

2. Vsaka pogodbenica ohrani pravico do sprejemanja, ohranjanja in izvajanja ukrepov, ki so potrebni za zagotavljanje oskrbe z energetskega blagom in surovinami ter so v skladu s tem sporazumom.

ČLEN 13.3

Opredelitev pojmov

V tem poglavju se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „dovoljenje“ pomeni dovoljenje, licenco, koncesijo ali podoben upravni ali pogodbeni instrument, s katerim pristojni organ pogodbenice subjektu daje pravico, da na njenem ozemlju opravlja specifično gospodarsko dejavnost;
- (b) „izravnavna“ pomeni ukrepe in procese v vseh časovnih okvirih, s katerimi omrežni operaterji neprekinjeno zagotavljajo ohranjanje sistemske frekvence znotraj predhodno opredeljenega območja stabilnosti in količino rezerv, potrebnih za zahtevano kakovost;
- (c) „energetsko blago“ pomeni blago, iz katerega se pridobiva energija, navedeno z ustrezno oznako HS iz Priloge 13 (Seznami energetskega blaga, ogljikovodikov in surovin)¹;
- (d) „ogljikovodiki“ pomeni blago, navedeno z ustrezno oznako HS iz Priloge 13 (Seznami energetskega blaga, ogljikovodikov in surovin);

¹ Pojasniti je treba, da izraz „energetsko blago“ ne vključuje kmetijskega, gozdarskega ali ribiškega blaga, razen bioplina ali biogoriv.

- (e) „surovine“ pomeni materiale, ki se uporabljajo v proizvodnji industrijskega blaga, navedene z ustrezno oznako HS iz Priloge 13 (Seznami energetskega blaga, ogljikovodikov in surovin)¹;
- (f) „električna energija iz obnovljivih virov“ pomeni električno energijo, proizvedeno iz obnovljivih virov energije;
- (g) „energija iz obnovljivih virov“ pomeni energijo, proizvedeno iz virov sončne, vetrne, vodne, geotermalne, biološke energije in energije morja ter drugih virov v okolju, pri katerih je prvotni vir energije obnovljiv;
- (h) „standard“ pomeni standard, kot je opredeljen v Prilogi 1 k Sporazumu o tehničnih ovirah v trgovini, in
- (i) „tehnični predpis“ pomeni tehnični predpis, kot je opredeljen v Prilogi 1 k Sporazumu o tehničnih ovirah v trgovini.

ČLEN 13.4

Uvozni in izvozni monopol

Pogodbenica ne določi ali ohranja določenega uvoznega ali izvoznega monopola. V tem členu pomeni uvozni ali izvozni monopol izključno pravico ali pooblastilo, ki ga pogodbenica podeli subjektu za uvoz energetskega blaga ali surovin iz druge pogodbenice ali izvoz energetskega blaga ali surovin v drugo pogodbenico².

¹ Pojasniti je treba, da izraz „surovine“ ne vključuje kmetijskega, gozdarskega ali ribiškega blaga.

² Pojasniti je treba, da ta člen ne posega v poglavje 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami) in ne vključuje pravice, ki izhaja iz dodelitve pravice intelektualne lastnine.

ČLEN 13.5

Določanje izvoznih cen

Pogodbenica pri izvozu energetskega blaga ali surovin v drugo pogodbenico z ukrepom, kot so licence ali zahteve glede minimalne cene, ne uvede višje cene od tiste, ki se za to energijsko blago ali surovine zaračuna na domačem trgu.

ČLEN 13.6

Določanje domačih cen

Vsaka pogodbenica si prizadeva zagotoviti, da veleprodajne cene električne energije in zemeljskega plina odražajo dejansko ponudbo in povpraševanje. Če se pogodbenica odloči, da bo regulirala ceno domače dobave energetskega blaga ali surovin (v nadaljnjem besedilu: regulirana cena), lahko to stori le za doseganje legitimnega cilja javne politike in le z uvedbo regulirane cene, ki je jasno opredeljena, pregledna, nediskriminatorna in sorazmerna.

ČLEN 13.7

Dovoljenje za raziskovanje in izkoriščanje

energetskega blaga in surovin

1. Če pogodbenica za raziskovanje ali izkoriščanje ogljikovodikov, električne energije ali surovin zahteva dovoljenje, navedena pogodbenica:
 - (a) izda tako dovoljenje v skladu s pogoji in postopki iz členov 10.33 (Objektivnost, nepristranskost in neodvisnost) in 10.34 (Objava in razpoložljive informacije) ter
 - (b) zagotovi pregleden postopek za odobritev dovoljenj ter objavi vsaj vrsto dovoljenja in zadevno območje ali njegov del na način, ki potencialno zainteresiranih vložnikom omogoča vložitev vlog.
2. Pogodbenica lahko izda dovoljenja brez izpolnitve pogojev in postopkov iz člena 10.34 (Objava in razpoložljive informacije) in odstavka 1, točka (b), tega člena v katerem koli od naslednjih primerov v zvezi z ogljikovodiki:
 - (a) območje je bilo predmet predhodnega postopka v skladu s členom 10.34 (Objava in razpoložljive informacije) in odstavka 1, točka (b), tega člena, na podlagi katerega ni bilo izdano dovoljenje;
 - (b) območje je stalno na voljo za raziskovanje ali izkoriščanje ali

(c) izdano dovoljenje je bilo odpovedano pred njegovim datumom izteka.

3. Pogodbenica lahko od subjekta, ki mu je bilo izdano dovoljenje, zahteva plačilo finančnega prispevka ali prispevka v naravi¹. Prispevek se določi na način, ki ne posega v postopek upravljanja in odločanja subjekta, ki mu je dovoljenje izdano.

4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se vložniku navedejo razlogi za zavrnitev njegove vloge, na podlagi katerih se lahko pritoži ali zahteva preizkus. Postopki za pritožbo ali preizkus se objavijo vnaprej.

ČLEN 13.8

Presoja vplivov na okolje

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni zakoni in drugi predpisi določajo izvedbo presoje vplivov na okolje za dejavnosti, povezane z izkoriščanjem energetskega blaga ali surovin, če bi te dejavnosti lahko pomembno vplivale na okolje.

¹ Pojasniti je treba, da izraz „finančni prispevek“ ali „prispevek v naravi“ iz tega odstavka ne vključuje vrednostnega papirja ali plačila, potrebnega za to, da subjekt izpolni obveznost financiranja in izvedbe razgradnje, ali vrednostnega papirja ali plačila, potrebnega za dejavnosti po razgradnji.

2. V zvezi s presojo vplivov na okolje iz odstavka 1 vsaka pogodbenica v skladu s svojimi zakoni in drugimi predpisi:

- (a) zagotovi, da se vsem zainteresiranim osebam, vključno z nevladnimi organizacijami, čim prej dejansko omogoči sodelovanje pri presoji vplivov na okolje in se jim v ta namen zagotovi dovolj časa ter zagotovi dovolj časa tudi za predložitev pripomb k poročilu o presoji vplivov na okolje;
- (b) pred izdajo dovoljenja upošteva ugotovitve presoje vplivov na okolje v zvezi z učinki na okolje;
- (c) objavi rezultate in ugotovitve presoje vplivov na okolje ter
- (d) po potrebi opredeli in oceni pomembne vplive projekta na:
 - (i) prebivalstvo in zdravje ljudi;
 - (ii) biotsko raznovrstnost;
 - (iii) zemljišče, tla, vodo, zrak in podnebje ter
 - (iv) kulturno dediščino in krajino, vključno s pričakovanimi vplivi, ki izhajajo iz ranljivosti projekta zaradi tveganj hudih nesreč ali katastrof, relevantnih za zadevni projekt.

ČLEN 13.9

Tveganje in varnost na morju

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se regulativne naloge v zvezi z varnostjo in varstvom okolja pri izvajanju naftnih in plinskih dejavnosti na morju opravljajo neodvisno od regulativnih nalog v zvezi z gospodarskim razvojem in izdajo licenc za naftne in plinske dejavnosti na morju.
2. Kadar je ustrezno, vsaka pogodbenica določi pogoje, potrebne za varno raziskovanje in izkoriščanje nafte in plina na morju na njenem ozemlju, da bi morsko okolje in obalne skupnosti zaščitila pred onesnaženjem. Ti pogoji temeljijo na visokih standardih varnosti in varstva okolja za naftne in plinske dejavnosti na morju.
3. Pogodbenici po potrebi sodelujeta pri mednarodnem spodbujanju visokih standardov varnosti in varstva okolja za naftne in plinske dejavnosti na morju, tako da izmenjujeta informacije in povečujeta preglednost v zvezi z varnostjo in okoljsko uspešnostjo.

ČLEN 13.10

Dostop proizvajalcev električne energije iz obnovljivih virov do energetske infrastrukture

1. Vsaka pogodbenica brez poseganja v člen 13.7 (Dovoljenje za raziskovanje in izkoriščanje energetskega blaga in surovin) zagotovi, da se proizvajalcem električne energije iz obnovljivih virov na njenem ozemlju odobri dostop do infrastrukture za prenos in distribucijo električne energije na njenem ozemlju pod nediskriminatornimi in razumnimi pogoji, ki odražajo stroške, v razumnem roku od predložitve zahtevka za dostop ter pod pogoji, ki omogočajo zanesljivo uporabo navedene infrastrukture.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lastniki ali upravljavci infrastrukture za prenos električne energije na njenem ozemlju objavijo pogoje iz odstavka 1 in sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi bi se čim bolj zmanjšalo omejevanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov.
3. Vsaka pogodbenica zagotovi izravnalne trge, na katerih lahko proizvajalci energije iz obnovljivih virov naročajo blago in storitve pod razumnimi in nediskriminatornimi pogoji.
4. Ta člen ne posega v pravico posamezne pogodbenice, da v okviru svojih zakonov in drugih predpisov na podlagi objektivnih in nediskriminatornih meril sprejme ali ohranja odstopanja od pravice do dostopa do njene infrastrukture za prenos električne energije, če so ta odstopanja nujna za doseganje legitimnega cilja politike, kot je potreba po ohranjanju stabilnosti elektroenergetskega sistema.

ČLEN 13.11

Regulativni organ

Vsaka pogodbenica ohranja ali vzpostavi neodvisen regulativni organ ali kateri koli drug neodvisen organ, ki:

- (a) je pravno ločen in funkcionalno neodvisen od naslednjih subjektov ter jim ni odgovoren:
 - (i) drugih organov ali
 - (ii) upraviteljev ali subjektov, ki zagotavljajo infrastrukturo za prenos in distribucijo električne energije, ali imajo dostop do nje, in
- (b) mu je zaupano reševanje sporov glede ustreznih pogojev in tarif za dostop do infrastrukture za prenos in distribucijo električne energije ter njeno uporabo v razumnem roku.

ČLEN 13.12

Sodelovanje na področju standardov, tehničnih predpisov

in postopkov za ugotavljanje skladnosti

1. Pogodbenici v skladu s členoma 9.5 (Mednarodni standardi) in 9.6 (Standardi) spodbujata sodelovanje med regulatorji ali organi za standardizacijo na svojem ozemlju na področju energijske učinkovitosti in trajnostne energije iz obnovljivih virov, da bi prispevali k trajnostni energetski in podnebni politiki.
2. Za namene odstavka 1 si pogodbenici prizadevata opredeliti ustrezne pobude v skupnem interesu v zvezi s standardi, tehničnimi predpisi in postopki za ugotavljanje skladnosti na področju energijske učinkovitosti in trajnostne energije iz obnovljivih virov.

ČLEN 13.13

Raziskave, razvoj in inovacije

Pogodbenici spodbujata raziskave, razvoj in inovacije na področjih energijske učinkovitosti, energije iz obnovljivih virov in surovin ter po potrebi sodelujeta, med drugim za:

- (a) spodbujanje razširjanja informacij in dobrih praks o okolju prijaznih in gospodarsko učinkovitih politikah v zvezi z energetskim blagom in surovinami ter o stroškovno učinkovitih praksah in tehnologijah na področjih energijske učinkovitosti, energije iz obnovljivih virov in surovin na način, ki je skladen z ustreznim in učinkovitim varstvom pravic intelektualne lastnine, in

- (b) spodbujanje raziskav, razvoja in uporabe energetske učinkovitih in okolju prijaznih tehnologij, praks in procesov na področjih energijske učinkovitosti, energije iz obnovljivih virov in surovin, ki bi čim bolj zmanjšale škodljive vplive na okolje vzdolž celotnih verig energetskega blaga in surovin.

ČLEN 13.14

Sodelovanje na področju energetskega blaga in surovin

Pogodbenici po potrebi sodelujeta na področju energetskega blaga in surovin, da bi med drugim:

- (a) zmanjšali ali odpravili ukrepe v tretjih državah, ki izkrivljajo trgovino in naložbe ter tako vplivajo na energetske blago in surovine;
- (b) uskladili svoja stališča v okviru mednarodnih forumov, v katerih se obravnavajo vprašanja o trgovini in naložbah v zvezi z energijskim blagom in surovinami, ter spodbudili mednarodne programe na področjih energijske učinkovitosti, energije iz obnovljivih virov in surovin;
- (c) spodbudili izmenjavo tržnih podatkov na področju:
 - (i) energetskega blaga, vključno z informacijami o organizaciji energetskih trgov, spodbujanju novih energetskih tehnologij in energijski učinkovitosti, ter

- (ii) surovin;
- (d) spodbudili družbeno odgovornost podjetij v skladu z mednarodnimi standardi, kot so smernice OECD za večnacionalna podjetja in smernice OECD o potrebni skrbnosti za odgovorno poslovno ravnanje;
- (e) spodbudili vrednoti odgovornega pridobivanja in rudarjenja na svetovni ravni ter čim bolj povečali prispevek svojih sektorjev surovin in povezanih industrijskih vrednostnih verig k doseganju ciljev Združenih narodov za trajnostni razvoj;
- (f) spodbudili raziskave, razvoj, inovacije in usposabljanje na zadevnih področjih v skupnem interesu na področju energetskega blaga in surovin;
- (g) spodbudili izmenjavo informacij in dobrih praks o notranjem političnem dogajanju;
- (h) spodbudili učinkovito uporabo virov (tj. izboljšali proizvodne postopke ter trajnost, popravljivost, zasnovo za razstavljanje, enostavnost ponovne uporabe in recikliranje blaga) in
- (i) na mednarodni ravni spodbudili visoke standarde varnosti in varstva okolja za naftne, plinske in rudarske dejavnosti na morju, tako da izmenjujeta informacije in povečujeta preglednost v zvezi z varnostjo in okoljsko uspešnostjo.

POGLAVJE 14

JAVNA NAROČILA

ČLEN 14.1

Vključitev nekaterih določb Sporazuma GPA

1. Pogodbenici potrjujeta svoje pravice in obveznosti iz Sporazuma GPA.
2. Naslednje določbe Sporazuma GPA so smiselno vključene v ta sporazum in so njegov sestavni del v zvezi z javnimi naročili iz Priloge 14 (Zaveze glede dostopa do trga javnih naročil):
 - (a) členi I do IV, VI do XV, XVI.1 do XVI.3 ter XVII in XVIII ter
 - (b) dodatki II, III in IV k Sporazumu GPA, kot se nanašajo na posamezno pogodbenico.
3. Ne glede na člen 1.5(5) (Razmerje do drugih mednarodnih sporazumov), če je kateri koli člen Sporazuma GPA iz odstavka 2, točka (a), spremenjen, navedene spremembe niso samodejno vključene v to poglavje, ampak se pogodbenici po potrebi posvetujeta, da bi spremenili to poglavje.

4. Pojasniti je treba, da se sklicevanja na „zajeta javna naročila“ v določbah, vključenih v skladu z odstavkom 2, razlagajo kot sklicevanja na javna naročila, zajeta v Prilogi 14 (Zaveze glede dostopa do trga javnih naročil).

ČLEN 14.2

Dodatne določbe

Poleg določb iz člena 14.1 (Vključitev nekaterih določb Sporazuma GPA) se uporabljajo določbe v nadaljevanju.

Uporaba elektronskih sredstev pri izvajanju javnih naročil in objavi obvestil

1. Vsa obvestila v zvezi z zajetimi javnimi naročili, vključno z obvestili o nameravanem javnem naročilu, povzetki obvestil, obvestili o načrtovanem javnem naročilu in obvestili o oddaji naročila:

- (a) so neposredno in brezplačno dostopna z elektronskimi sredstvi prek enotne točke dostopa na internetu ter
- (b) se lahko objavijo tudi v ustreznem tiskanem mediju.

Razpisna dokumentacija se da na voljo prek elektronskih sredstev in pogodbenici v čim večji možni meri uporabljata elektronska sredstva pri oddaji ponudb.

Sistemi registracije in kvalifikacijski postopki

2. V skladu s členom IX.1 Sporazuma GPA pogodbenica, vključno z njenimi naročniki, ali kateri koli drug pristojni organ, ki vodi sistem registracije ponudnikov, zagotovi, da so informacije o sistemu registracije dostopne prek elektronskih sredstev in da lahko zainteresirani ponudniki kadar koli zahtevajo registracijo. Če dobavitelj izpolnjuje pogoje za registracijo, je registriran v razumnem roku. Če dobavitelj ne izpolnjuje pogojev za registracijo, je v razumnem roku obveščen o tem in prejme pisne razloge.

Selektivni javni razpisi

3. V skladu s členom IX.5 Sporazuma GPA naročnik, ki uporabi selektivni javni razpis, ne omeji števila dobaviteljev, povabljenih, da predložijo ponudbo, z namenom preprečiti učinkovito konkurenco.

Okoljski, socialni in delovni vidiki

4. Pogodbenica lahko:

- (a) naročnikom omogoči, da upoštevajo okoljske, delovne in socialne vidike, povezane s predmetom naročila, če so
 - (i) nediskriminatorni in

- (ii) navedeni v obvestilu o nameravanem javnem naročilu ali razpisni dokumentaciji;
- (b) sprejme ustrezne ukrepe za zagotovitev skladnosti z njenim in mednarodnim okoljskim, delovnim in socialnim pravom, predpisi, obveznostmi ter standardi, če niso diskriminatorni.

Pogoji za sodelovanje

5. Čeprav lahko naročnik pogodbenice pri določitvi pogojev za sodelovanje zahteva ustrezne predhodne izkušnje, kadar je to potrebno za izpolnjevanje zahtev javnega razpisa v skladu s členom VIII.2, točka (b), Sporazuma GPA, ta naročnik kot pogoj za naročilo ne zahteva predhodnih izkušenj na ozemlju pogodbenice.

ČLEN 14.3

Izmenjava statističnih podatkov

Vsaka pogodbenica da vsaki dve leti drugi pogodbenici na voljo dvostranske statistične podatke o javnih naročilih v skladu z njihovo razpoložljivostjo v uradnih spletnih sistemih posamezne pogodbenice za objavo javnih naročil.

ČLEN 14.4

Spremembe in popravki v zvezi z obsegom uporabe

1. Pogodbenica lahko spremeni ali popravi svoje zaveze iz oddelka Priloge 14 (Zaveze glede dostopa do trga javnih naročil) v skladu z odstavki 3 do 9 tega člena.
2. Če sprememba ali popravek prilog pogodbenice k Dodatku I k Sporazumu GPA začne veljati v skladu s členom XIX Sporazuma GPA, ta sprememba ali popravek samodejno postane veljaven in se smiselno uporablja za namene tega sporazuma.

Spremembe

3. Pogodbenica, ki namerava spremeniti svoje zaveze v oddelku Priloge 14 (Zaveze glede dostopa do trga javnih naročil):
 - (a) uradno pisno obvesti drugo pogodbenico in
 - (b) v uradno obvestilo vključi predlog ustreznih kompenzacijskih prilagoditev za drugo pogodbenico, da se ohrani raven obsega uporabe, ki je primerljiva z ravniyo pred spremembo.
4. Ne glede na odstavek 3, točka (b), pogodbenici ni treba zagotoviti kompenzacijskih prilagoditev za drugo pogodbenico, če sprememba zajema naročnika, nad katerim je pogodbenica dejansko odpravila svoj nadzor ali vpliv.

5. Druga pogodbenica lahko ugovarja spremembi iz odstavka 3, če se ne strinja, da:
- (a) predlagana kompenzacijska prilagoditev v skladu z odstavkom 3, točka (b), ohranja primerljivo raven obsega uporabe, o kateri sta se dogovorili pogodbenici, ali
 - (b) sprememba zajema naročnika, nad katerim je pogodbenica dejansko odpravila svoj nadzor ali vpliv, kot je določeno v odstavku 4.

Druga pogodbenica pošlje pisni ugovor v 45 dneh od datuma predložitve uradnega obvestila iz odstavka 3, točka (a), sicer se šteje, da je sprejela kompenzacijsko prilagoditev ali spremembo, vključno za namene poglavja 26 (Reševanje sporov).

Popravki

6. Naslednje spremembe oddelka Priloge 14 (Zaveze glede dostopa do trga javnih naročil) se štejejo za povsem formalni popravek, če ne vplivajo na medsebojno dogovorjen obseg uporabe, določen v tem poglavju:

- (a) sprememba imena naročnika;
- (b) združitev dveh ali več naročnikov s seznama iz navedenega oddelka in
- (c) ločitev naročnika s seznama iz navedenega oddelka na dva ali več naročnikov, ki se dodajo naročnikom v istem oddelku.

7. V primeru predlaganih popravkov zavez pogodbenice iz oddelka Priloge 14 (Zaveze glede dostopa do trga javnih naročil) pogodbenica uradno obvesti drugo pogodbenico vsaki dve leti v skladu s ciklom uradnih obvestil, določenih v Sporazumu GPA.

8. Pogodbenica lahko drugo pogodbenico uradno obvesti o ugovoru k predlaganemu popravku v 45 dneh od datuma predložitve uradnega obvestila. Če pogodbenica vloži ugovor, navede razloge, zakaj po njenem mnenju predlagani popravek ni sprememba v skladu z odstavkom 6 tega člena, in opiše učinek predlaganega popravka na medsebojno dogovorjen obseg uporabe, določen v tem sporazumu. Če pogodbenica ugovora ne predloži pisno v 45 dneh od datuma predložitve uradnega obvestila, se šteje, da se strinja s predlaganim popravkom.

Posvetovanje in reševanje sporov

9. Če druga pogodbenica predloži ugovor k predlagani spremembi ali popravku, poskušata obe pogodbenici rešiti težavo s posvetovanji. Če pogodbenici v 60 dneh od datuma predložitve ugovora ne dosežeta dogovora, lahko pogodbenica, ki želi spremeniti ali popraviti svoj oddelek Priloge 14 (Zaveze glede dostopa do trga javnih naročil), zadevo predloži v postopek za reševanje sporov. Nameravana sprememba ali popravek zadevnega oddelka Priloge 14 (Zaveze glede dostopa do trga javnih naročil) začne veljati šele, ko se pogodbenici dogovorita ali na podlagi končnega sklepa sveta za reševanje sporov.

ČLEN 14.5

Nadaljnja pogajanja

Pogodbenici začneta pogajanja o dostopu do trga, da bi izboljšali obseg uporabe iz pododdelkov 2 (Subjekti na podcentralni ravni) in 3 (Drugi subjekti) oddelka B Priloge 14 (Seznam Nove Zelandije), čim prej po tem, ko Nova Zelandija svoje lokalne organe, subjekte državnih služb ali subjekte v državnem sektorju:

- (a) zajame v drugem mednarodnem trgovinskem sporazumu ali
- (b) od njih zahteva, da spoštujejo pravila Nove Zelandije o javnih naročilih¹ od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma².

¹ Pravila Nove Zelandije o javnih naročilih so glavni instrument Nove Zelandije za urejanje javnih naročil. Smernice o celovitem upravljanju, objavljene 22. aprila 2014 v skladu z oddelkom 107 zakona o državnih subjektih iz leta 2004 (Crown Entities Act 2004), od nekaterih skupin subjektov zahtevajo, naj upoštevajo pravila o javnih naročilih.

² Pojasniti je treba, da se točka (b) ne uporablja, če je eden ali več zadevnih subjektov zahtevo, naj upoštevajo pravila Nove Zelandije o javnih naročilih, prejelo na datum začetka veljavnosti tega sporazuma.

POGLAVJE 15

POLITIKA KONKURENCE

ČLEN 15.1

Načela konkurenčnosti

Pogodbenici priznavata pomen svobodne in neizkrivljene konkurence v svojih trgovinskih in naložbenih odnosih. Pogodbenici priznavata, da lahko protikonkurenčne poslovne prakse in poseganje države izkrivljajo pravilno delovanje trgov in spodkopljejo koristi liberalizacije trgovine in naložb.

ČLEN 15.2

Konkurenčna nevtrálnost

To poglavje se uporablja za vsa podjetja, javna ali zasebna.

ČLEN 15.3

Gospodarska dejavnost

To poglavje se uporablja za podjetja le, če podjetja opravljajo gospodarsko dejavnost. V tem poglavju izraz „gospodarska dejavnost“ pomeni ponujanje blaga ali storitev na trgu.

ČLEN 15.4

Zakonodajni okvir

1. Vsaka pogodbenica sprejme ali ohranja konkurenčno pravo, ki:
 - (a) se uporablja za vsa podjetja;
 - (b) se uporablja v vseh gospodarskih sektorjih¹ in

¹ Pojasniti je treba, da se v skladu s členom 42 PDEU pravila Unije o konkurenci uporabljajo za kmetijski sektor v skladu z Uredbo (EU) št. 1308/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 922/72, (EGS) št. 234/79, (ES) št. 1037/2001 in (ES) št. 1234/2007 (UL EU L 347, 20.12.2013, str. 671).

(c) učinkovito obravnava vse naslednje prakse:

- (i) horizontalne in vertikalne sporazume med podjetji, sklepe podjetniških združenj in neformalno sodelovanje med podjetji, ki nadomešča konkurenčna tveganja, katerih cilj ali posledica je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence;
- (ii) zlorabe prevladujočega položaja s strani enega ali več podjetij in
- (iii) koncentracijo podjetij, ki bi znatno ovirala učinkovito konkurenco, zlasti kot posledica ustvarjanja ali krepitev prevladujočega položaja.

2. Pogodbenici zagotovita, da podjetja, pooblaščenca za opravljanje nalog v javnem interesu, ravnajo po pravilih iz tega poglavja, kolikor uporaba navedenih pravil pravno ali dejansko ne ovira izvajanja posebnih nalog v javnem interesu, ki so jim dodeljene. Dodeljene naloge v javnem interesu so pregledne, vsaka omejitev ali odstopanje od uporabe pravil iz tega poglavja pa sta strogo omejena na to, kar je potrebno za izpolnjevanje dodeljenih nalog.

ČLEN 15.5

Izvajanje

1. Vsaka pogodbenica ohrani operativno neodvisen organ, ki je pristojen ter ima ustrezna pooblastila in sredstva za zagotovitev popolne uporabe in učinkovitega izvrševanja konkurenčnega prava iz člena 15.4(1) (Zakonodajni okvir).
2. Vsaka pogodbenica pregledno uporablja svoje konkurenčno pravo in pri tem upošteva načela poštenega postopka, vključno s pravicami do obrambe zadevnih podjetij, zlasti pravici do zaslišanja in sodnega pregleda.
3. Vsaka pogodbenica objavi svoje zakone in druge predpise o konkurenci ter kakršne koli smernice v zvezi z njihovim izvajanjem, razen notranjih operativnih postopkov.
4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se njeni zakoni in drugi predpisi o konkurenci uporabljajo in izvršujejo na način, ki ne diskriminira glede na državljanstvo.
5. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se toženi stranki pred uvedbo sankcije ali pravnega sredstva v okviru izvršilnega postopka zagotovi priložnost, da v svoj zagovor predloži izjavo in dokaze. Zlasti zagotovi, da ima tožena stranka razumno priložnost pregledati in izpodbijati dokaze, na katerih temelji uvedba sankcije ali pravnega sredstva.

6. Ob upoštevanju kakršnega koli redigiranja, potrebnega za varovanje zaupnih podatkov, vsaka pogodbenica zagotovi, da se razlogi za morebitno uvedeno sankcijo ali uporabljeno pravno sredstvo v zvezi s kršitvijo konkurenčnega prava pogodbenice dajo na voljo toženi stranki v okviru postopka, s katerim se izvršujejo njeni zakoni in drugi predpisi o konkurenci.

7. Vsaka pogodbenica zagotovi, da imajo naslovniki sklepa o uvedbi sankcije ali pravnega sredstva v zvezi s kršitvijo konkurenčnega prava pogodbenice priložnost, da vložijo zahtevo za sodni pregled takega sklepa.

ČLEN 15.6

Zasebna pravica do tožbe

1. V tem členu izraz „zasebna pravica do tožbe“ pomeni pravico osebe, da prek sodišča ali drugega neodvisnega sodnega organa uveljavlja pravna sredstva, vključno s sodno odredbo, denarno odškodnino ali drugimi pravnimi sredstvi, za škodo, ki jo je podjetje ali premoženje te osebe utrpelo zaradi kršenja konkurenčnega prava pogodbenice, bodisi samostojno bodisi na podlagi ugotovitve organa ali organov pogodbenice, pristojnih za konkurenco, o kršitvi.

2. Ob priznavanju, da je zasebna pravica do tožbe pomemben dodatek k javnemu izvrševanju konkurenčnega prava pogodbenice, vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani zakone ali druge ukrepe, ki zagotavljajo neodvisno zasebno pravico do tožbe.

ČLEN 15.7

Sodelovanje

1. Pogodbenici priznavata, da je spodbujanje sodelovanja v zvezi s politiko konkurence in izvrševanjem konkurenčnega prava v njunem skupnem interesu.
2. Za poenostavitev sodelovanja iz odstavka 1 lahko pristojni organi pogodbenic izmenjujejo informacije v skladu s pravili o zaupnosti, določenimi v pravu posamezne pogodbenice.
3. Organi pogodbenic, pristojni za konkurencu, si prizadevajo za usklajevanje ukrepov izvrševanja glede istih ali podobnih ravnanj ali primerov, če je to mogoče in primerno.

ČLEN 15.8

Neuporaba reševanja sporov

Poglavje 26 (Reševanje sporov) se ne uporablja za to poglavje.

POGLAVJE 16

SUBVENCije

ČLEN 16.1

Načela

Pogodbenica lahko dodeli subvencije, ko so te potrebne za doseganje cilja javne politike. Vendar pogodbenici priznavata, da lahko nekatere subvencije izkrivljajo pravilno delovanje trgov, ogrozijo koristi liberalizacije trgovine in škodijo okolju. Pogodbenica načeloma ne bi smela odobriti subvencij, če te negativno vplivajo ali bi lahko negativno vplivale na konkurenco ali trgovino ali če zelo škodijo okolju.

ČLEN 16.2

Opredelitev pojmov in področje uporabe

1. V tem poglavju izraz „subvencija“ pomeni:
 - (a) ukrep, ki izpolnjuje pogoje iz člena 1.1 Sporazuma o subvencijah in izravnalnih ukrepih, ne glede na to, ali se subvencija odobri podjetju, ki dobavlja blago ali opravlja storitve¹, in

¹ Ta člen ne posega v izid morebitnih prihodnjih razprav v STO o opredelitvi subvencij za storitve. Glede na napredek pri navedenih razpravah v okviru STO lahko pogodbenici v zvezi s tem spremenita ta sporazum.

(b) subvencija v skladu s točko (a), ki je posebna v smislu člena 2 Sporazuma o subvencijah in izravnalnih ukrepih. Vsaka subvencija, za katero veljajo določbe člena 16.7 (Prepovedane subvencije), se šteje za posebno.

2. To poglavje se uporablja za subvencije, odobrene podjetjem, če navedena podjetja opravljajo gospodarsko dejavnost¹. V tem poglavju izraz „gospodarska dejavnost“ pomeni ponujanje blaga ali storitev na trgu.

3. To poglavje se uporablja za subvencije, odobrene podjetjem, ki so jim bile dodeljene posebne vloge ali naloge v javnem interesu, če uporaba tega poglavja pravno ali dejansko ne ovira izvajanja posebnih vlog ali nalog v javnem interesu, dodeljenih navedenim podjetjem. Te posebne vloge ali naloge v javnem interesu se dodelijo vnaprej in na pregleden način, kakršna koli omejitve uporabe tega poglavja ali odstopanje od nje pa ne presega tega, kar je potrebno za izpolnjevanje dodeljenih vlog ali nalog v javnem interesu. V tem odstavku izraz „posebne vloge ali naloge v javnem interesu“ vključuje obveznosti javne službe.

4. Člena 16.6 (Posvetovanja) in 16.7 (Prepovedane subvencije) se ne uporabljata za subvencije, ki jih dodelijo organi na podcentralni ravni posamezne pogodbenice. Pri izpolnjevanju svojih obveznosti iz tega poglavja vsaka pogodbenica sprejme razumne razpoložljive ukrepe, s katerimi lahko zagotovi, da organi na podcentralni ravni navedene pogodbenice spoštujejo to poglavje.

¹ Pojasniti je treba, da izraz „podjetja“ vključuje javna in zasebna podjetja.

5. Člena 16.6 (Posvetovanja) in 16.7 (Prepovedane subvencije) se ne uporabljata za avdiovizualni sektor.
6. Člen 16.7 (Prepovedane subvencije) se ne uporablja:
- (a) za subvencije, odobrene za odpravo škode zaradi naravnih nesreč ali drugih izrednih negospodarskih dogodkov, če so take subvencije začasne, in
 - (b) za subvencije, odobrene v odziv na nacionalne ali svetovne izredne gospodarske razmere, če so take subvencije začasne, ciljno usmerjene in sorazmerne, ob upoštevanju škode, ki je nastala zaradi izrednih razmer ali iz njih izhaja.

ČLEN 16.3

Razmerje do Sporazuma o STO

Nobena določba tega poglavja ne vpliva na pravice in obveznosti katere koli pogodbenice, ki izhajajo iz Sporazuma o subvencijah in izravnalnih ukrepih, Sporazuma o kmetijstvu, člena XVI GATT 1994 ali člena XV GATS.

ČLEN 16.4

Subvencije za ribištvo

Pogodbenici ne odobrita ali ohranita škodljivih subvencij za ribištvo. V ta namen sodelujeta pri:

- (a) doseganju točke 14.6 ciljev Združenih narodov za trajnostni razvoj;
- (b) izvajanju sporazuma STO o subvencijah za ribištvo, ki med drugim prepoveduje subvencije, ki prispevajo k nezakonitemu, neprijavljenemu in nereguliranemu ribolovu, ter
- (c) nadaljevanju pogajanj v okviru STO za sprejetje celovitih določb v zvezi s prepovedjo nekaterih oblik subvencij za ribištvo, ki prispevajo k presežnim zmogljivostim in prelovu.

ČLEN 16.5

Preglednost

1. Vsaka pogodbenica v zvezi s katero koli subvencijo, ki se dodeli ali ohrani na njenem ozemlju, v enem letu od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma in nato vsaki dve leti zagotovi preglednost naslednjih informacij o:

- (a) pravni podlagi in namenu subvencije;

- (b) obliki subvencije;
- (c) znesku subvencije ali proračunsko predvidenem znesku za subvencijo in
- (d) imenu prejemnika subvencije, če je mogoče.

2. Vsaka pogodbenica izpolni zahteve glede preglednosti iz odstavka 1 z:

- (a) uradnim obvestilom v skladu s členom 25 Sporazuma o subvencijah in izravnalnih ukrepih;
- (b) uradnim obvestilom v skladu s členom 18 Sporazuma o kmetijstvu ali
- (c) objavo na javno dostopnem spletišču, ki jo zagotovi pogodbenica ali se zagotovi v njenem imenu.

3. Ne glede na zahteve glede preglednosti iz odstavka 1 lahko pogodbenica (v nadaljnjem besedilu: pogodbenica, ki predloži zahtevo) od druge pogodbenice (v nadaljnjem besedilu: pogodbenica, ki se odzove na zahtevo) zahteva dodatne informacije o subvenciji, ki jo je odobrila slednja pogodbenica, med drugim:

- (a) pravno podlago in cilje politike ali namen subvencije;
- (b) skupni znesek ali letni proračunsko predvideni znesek za subvencijo;
- (c) ime prejemnika subvencije, če je mogoče,
- (d) datume in trajanje subvencije ter morebitne druge roke v zvezi z njo;

- (e) zahteve glede upravičenosti do subvencije;
- (f) kakršne koli ukrepe, ki so bili sprejeti, da se omeji morebitni učinek izkrivljanja konkurence, trgovine ali okolja, in
- (g) vse druge informacije, s katerimi je mogoče oceniti negativne vplive subvencije.

4. Pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, pogodbenici, ki predloži zahtevo, zagotovi informacije, zahtevane v skladu z odstavkom 3, v pisni obliki najpozneje 60 dni od datuma predložitve zahteve. Če pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, v celoti ali delno ne zagotovi informacij, ki jih je zahtevala pogodbenica, ki predloži zahtevo, prva pogodbenica pojasni razloge za to v pisnem odgovoru, določenem v tem odstavku.

ČLEN 16.6

Posvetovanja

1. Če pogodbenica, ki predloži zahtevo, kadar koli po predložitvi zahteve za dodatne informacije v skladu s členom 16.5(3) (Preglednost) meni, da subvencija, ki jo je odobrila pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, negativno vpliva ali je verjetno, da bo negativno vplivala na njene interese, lahko svoje pomisleke v pisni obliki predloži pogodbenici, ki se odzove na zahtevo, in zahteva posvetovanje v zvezi s tem. Posvetovanje med pogodbenicama, namenjeno razpravi o pomislekih, se organizira v 60 dneh od datuma predložitve zahteve.

2. Če pogodbenica, ki predloži zahtevo, po posvetovanju iz odstavka 1 meni, da zadevna subvencija nesorazmerno negativno vpliva ali je verjetno, da bo nesorazmerno negativno vplivala na njene interese:

- (a) v primeru subvencij, odobrenih podjetju, ki dobavlja blago ali opravlja storitve, si pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, prizadeva odpraviti ali čim bolj zmanjšati morebitne negativne vplive subvencije na interese pogodbenice, ki predloži zahtevo, ali
- (b) v primeru subvencij, odobrenih za blago, zajeto v Prilogi 1 k Sporazumu o kmetijstvu, ob upoštevanju zadevnih določb navedenega sporazuma, pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, z razumevanjem prouči pomisleke pogodbenice, ki predloži zahtevo, pri čemer ustrezno upošteva člen 16.3 (Razmerje do Sporazuma o STO).

3. Za namene odstavka 2, točka (a), si pogodbenici prizadevata za rešitev zadeve, ki je zadovoljiva za obe strani.

ČLEN 16.7

Prepovedane subvencije

1. Prepovedane so naslednje subvencije, ki zelo negativno vplivajo ali bi lahko zelo negativno vplivale na trgovino med pogodbenicama:
 - (a) subvencije, s katerimi je država porok za dolgove ali obveznosti nekaterih podjetij brez kakršne koli omejitve zneska takih dolgov in obveznosti ali trajanja takega jamstva, in
 - (b) subvencije insolventnemu podjetju ali podjetju, kateremu brez subvencije kratko- do srednjeročno grozi insolventnost, če:
 - (i) ni pripravljen verodostojen načrt prestrukturiranja na podlagi realističnih domnev, da se v razumnem roku zagotovi dolgoročna sposobnost preživetja podjetja, ali
 - (ii) podjetje, razen MSP, ne prispeva k stroškom prestrukturiranja.
2. Odstavek 1, točka (b), se ne uporablja za subvencije, ki so v obdobju, potrebnem za pripravo načrta za prestrukturiranje, zagotovljene podjetjem kot začasna likvidnostna podpora v obliki jamstev za posojilo ali posojil. Taka začasna likvidnostna podpora se omeji na znesek, ki ga podjetje potrebuje zgolj za nadaljnje poslovanje. V tem odstavku izraz „začasna likvidnostna podpora v obliki jamstev za posojilo ali posojil“ vključuje podporo za solventnost.

3. Subvencije, dodeljene za zagotavljanje pravilnega izstopa podjetja s trga, niso prepovedane.
4. Ta člen se ne uporablja za subvencije, katerih kumulativni zneski ali proračuni v treh zaporednih letih znašajo manj kot 160 000 posebnih pravic črpanja na podjetje.

ČLEN 16.8

Uporaba subvencij

Vsaka pogodbenica zagotovi, da podjetja uporabljajo subvencije samo za cilj politike, za katerega so bile dodeljene.

ČLEN 16.9

Neuporaba reševanja sporov

Poglavje 26 (Reševanje sporov) se ne uporablja za člen 16.6 (Posvetovanja).

POGLAVJE 17

PODJETJA V DRŽAVNI LASTI

ČLEN 17.1

Področje uporabe

1. To poglavje se uporablja za podjetja v državni lasti, podjetja, ki imajo posebne pravice ali privilegije, in pravne monopole, ki opravljajo komercialno dejavnost, ki bi lahko vplivala na trgovino ali naložbe med pogodbenicama¹. Kadar taka podjetja v državni lasti, podjetja, ki imajo posebne pravice ali privilegije, in pravni monopoli opravljajo komercialne in nekomercialne dejavnosti, to poglavje zajema le komercialne dejavnosti.
2. To poglavje se uporablja za podjetja v državni lasti, podjetja, ki imajo posebne pravice ali privilegije, in pravne monopole na vseh ravneh upravljanja².

¹ Subjekti, ustvarjeni ali regulirani v skladu s predpisi Nove Zelandije o izvozu kivija iz leta 1999 (New Zealand Kiwifruit Export Regulations 1999) ali zakonom Nove Zelandije o prestrukturiranju industrije kivija iz leta 1999 (New Zealand Kiwifruit Industry Restructuring Act 1999), so izključeni iz uporabe tega poglavja, razen členov 17.3 (Razmerje do Sporazuma o STO) in 17.7 (Izmenjava informacij). V tem poglavju člen 17.7 (Izmenjava informacij) pojasnjuje uporabo člena 17.3 (Razmerje do Sporazuma o STO).

² Za naslednje se šteje, da ne spadajo na področje uporabe tega poglavja:

- (a) lokalni sveti in subjekti, zajeti v poglavju 14 (Javna naročila) in njegovi Prilogi 14, in
- (b) podjetja, ki so jim lokalni sveti iz točke (a) dodelili posebne pravice ali privilegije, in monopoli, ki so jih določili ti lokalni sveti.

3. To poglavje se ne uporablja za podjetja v državni lasti, podjetja, ki imajo posebne pravice ali privilegije, in pravne monopole, če so bili v enem od treh preteklih zaporednih proračunskih let letni prihodki od komercialnih dejavnosti podjetja nižji od 100 milijonov posebnih pravic črpanja. Navedeni prag v prvih treh letih od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma znaša 200 milijonov posebnih pravic črpanja.

4. To poglavje se ne uporablja v okoliščinah, v katerih podjetja v državni lasti, podjetja, ki imajo posebne pravice ali privilegije, ali pravni monopoli delujejo kot naročniki, ki izvajajo javna naročila za vladne namene in ne z namenom komercialne preprodaje ali z namenom uporabe v proizvodnji blaga ali opravljanja storitve za komercialno prodajo¹.

5. Člena 17.5 (Nediskriminatorna obravnava in poslovni vidiki) in 17.7 (Izmenjava informacij) se ne uporabljata za dejavnost, ki se opravlja v okviru vladnega organa.

6. Člen 17.5 (Nediskriminatorna obravnava in poslovni vidiki) se ne uporablja za zagotavljanje finančnih storitev s strani podjetja v državni lasti v skladu z javnim pooblastilom, če to zagotavljanje finančnih storitev:

(a) podpira izvoz ali uvoz, pod pogojem, da navedene storitve:

(i) niso namenjene izpodrivanju komercialnega financiranja ali

¹ To ne posega v zaveze pogodbenic iz poglavja 14 (Javna naročila), zlasti iz njegove Priloge 14.

- (ii) da se ponujajo pod pogoji, ki niso ugodnejši od tistih, ki bi jih bilo mogoče pridobiti za primerljive finančne storitve na komercialnem trgu; ali
- (b) podpira zasebne naložbe zunaj ozemlja pogodbenice, pod pogojem, da navedene storitve:
 - (i) niso namenjene izpodrivanju komercialnega financiranja ali
 - (ii) da se ponujajo pod pogoji, ki niso ugodnejši od tistih, ki bi jih bilo mogoče pridobiti za primerljive finančne storitve na komercialnem trgu; ali
- (c) se ponuja pod pogoji v skladu s Sporazumom iz člena 17.2 (Opredelitev pojmov), točka (b), če spada na področje uporabe Sporazuma.

7. Člen 17.5 (Nediskriminatorna obravnava in poslovni vidiki) se ne uporablja za sektorje storitev, ki ne spadajo na področje uporabe poglavja 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami), kot je določeno v členu 10.2(3) (Področje uporabe).

8. Člen 17.5 (Nediskriminatorna obravnava in poslovni vidiki) se ne uporablja, če podjetje v državni lasti, podjetje, ki ima posebne pravice ali privilegije, ali pravni monopol pogodbenice kupuje ali prodaja blago ali storitve v skladu s:

- (a) katerim koli obstoječim neskladnim ukrepom v skladu s členom 10.10 (Neskladni ukrepi), ki ga pogodbenica ohrani, nadaljuje, podaljša ali spremeni, kot je določeno na njenem seznamu iz Priloge 10-A (Obstoječi ukrepi), ali

- (b) katerim koli neskladnim ukrepom v zvezi s sektorji, podsektorji ali dejavnostmi, ki ga pogodbenica sprejme ali ohrani v skladu s členom 10.10 (Neskladni ukrepi), kot je določeno na njenem seznamu iz Priloge 10-B (Prihodnji ukrepi).

ČLEN 17.2

Opredelitev pojmov

V tem poglavju se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „dejavnost, ki se opravlja v okviru vladnega organa“ pomeni vsako dejavnost, ki se opravlja, vključno z vsako opravljeno storitvijo, ki se ne izvaja na tržni podlagi ali v konkurenci z enim ali več gospodarskimi subjekti;
- (b) „Sporazum“ pomeni Sporazum o uradno podprtih izvoznih kreditih, pripravljen v okviru OECD ali njegovega naslednika, ne glede na to, ali je pripravljen v okviru OECD ali zunaj tega okvira, in ki ga je sprejelo vsaj 12 prvotnih članic STO, ki so bile udeleženske Sporazuma od 1. januarja 1979;
- (c) „komercialna dejavnost“ pomeni dejavnost, ki jo opravlja podjetje in katere končni rezultat je proizvodnja blaga ali opravljanje storitve, ki bo naprodaj na upoštevнем trgu v količinah in po cenah, ki jih določi podjetje in so usmerjeni v ustvarjanje dobička¹;

¹ Pojasniti je treba, da dejavnost, ki jo izvaja podjetje, ki posluje na nepridobitni podlagi ali na podlagi povračila stroškov, ni komercialna dejavnost.

- (d) „poslovni vidiki“ pomeni ceno, kakovost, razpoložljivost, tržljivost, prevoz in druge pogoje nakupa ali prodaje ali druge dejavnike, ki bi se običajno upoštevali pri poslovnih odločitvah podjetja v zasebni lasti, ki deluje v skladu z načeli tržnega gospodarstva v zadevni panogi ali industriji;
- (e) „določiti monopol“ pomeni vzpostaviti ali dovoliti monopol ali ga razširiti na dodatno blago ali storitev;
- (f) „pravni monopol“ pomeni subjekt, vključno s konzorcijem ali vladno agencijo, ki je na upoštevnem trgu na ozemlju pogodbenice določen kot edini ponudnik ali kupec blaga ali storitve, ne vključuje pa subjekta, ki mu je bila dodeljena izključna pravica intelektualne lastnine zgolj zaradi te dodelitve;
- (g) „podjetje, ki ima posebne pravice ali privilegije“, pomeni podjetje, javno ali zasebno, ki mu je pogodbenica pravno ali dejansko podelila posebne pravice ali privilegije¹; pogodbenica dodeli posebne pravice ali privilegije, ko določi ali omeji število podjetij, pooblaščenih za dobavo blaga ali storitve, na dve podjetji ali več, ne da bi pri tem določila objektivna, sorazmerna in nediskriminatorna merila, s čimer bistveno vpliva na zmožnost katerega koli drugega podjetja, da dobavlja enako blago ali storitev na istem geografskem območju pod dejansko enakovrednimi pogoji;

¹ Pojasniti je treba, da podelitev kvote, licence ali dovoljenja v zvezi z redkimi viri ali distribucijo izvoznih izdelkov na trge, na katerih se uporabljajo tarifne kvote, preferenciali za posamezne države ali drugi ukrepi, sami po sebi ne pomenijo posebne pravice ali privilegija.

- (h) „podjetje v državni lasti“ pomeni podjetje, v katerem pogodbenica:
- (i) ima v neposredni lasti več kot 50 % osnovnega kapitala;
 - (ii) nadzoruje uveljavljanje več kot 50 % glasovalnih pravic;
 - (iii) ima pooblastila, da imenuje večino članov upravnega odbora ali drugega enakovrednega upravljalnega organa;
 - (iv) ima pooblastilo za nadzorovanje odločitev podjetja prek katerega koli drugega lastniškega deleža, vključno z manjšinskim lastništvom, ali
 - (v) ima pooblastila, da usmerja dejavnosti podjetja ali drugače izvaja enakovredno raven nadzora v skladu s pravom navedene pogodbenice.

ČLEN 17.3

Razmerje do Sporazuma o STO

Člen XVII GATT 1994, Dogovor o razlagi člena XVII GATT 1994, člen VIII GATS in odstavki 18 do 21 sklepa ministrov članic STO z dne 19. decembra 2015 o izvozni konkurenci (WT/MIN(15)/45 – WT/L/980) so smiselno vključeni v ta sporazum in so njegov sestavni del¹.

ČLEN 17.4

Splošne določbe

1. Brez poseganja v pravice in obveznosti vsake pogodbenice v skladu s tem poglavjem nobena določba tega poglavja pogodbenici ne preprečuje, da bi ustanovila ali ohranila podjetja v državni lasti, da bi podjetjem podelila posebne pravice ali privilegije ali da bi določila ali ohranila monopole.
2. Pogodbenica od podjetja v državni lasti, podjetja, ki ima posebne pravice ali privilegije, ali pravnega monopola ne zahteva ali ga spodbuja, da ravna na način, ki ni v skladu s tem poglavjem.

¹ Člen 17.7 (Izmenjava informacij) v zvezi s pogodbenicama in le za namene tega sporazuma pojasnjuje razlago pogodbenic v zvezi s tem, kako se izpolnijo obveznosti iz člena XVII:4 GATT 1994 za namene tega odstavka.

ČLEN 17.5

Nediskriminatorna obravnava in poslovni vidiki

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da vsako njeno podjetje v državni lasti, podjetje, ki ima posebne pravice ali privilegije, ali pravni monopol, kadar opravlja komercialne dejavnosti:

- (a) pri nakupu ali prodaji blaga ali storitve ravna v skladu s poslovnimi vidiki, razen pri izpolnjevanju nalog, ki se nanašajo na njeno pooblastilo za opravljanje javnih storitev in niso neskladne s točko (b) ali (c);
- (b) pri nakupu blaga ali storitve:
 - (i) blagu ali storitvi, ki ju dobavi podjetje druge pogodbenice, zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo zagotovi podobnemu blagu ali podobni storitvi, ki ju dobavijo podjetja pogodbenice, in
 - (ii) blagu ali storitvi, ki ju dobavi zajeto podjetje, kot je določeno v členu 10.3 (Opredelitev pojmov), točka (d), zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo zagotovi podobnemu blagu ali podobni storitvi, ki ju dobavijo podjetja vlagateljev zadevne pogodbenice na zadevnem trgu v pogodbenici, in
- (c) pri prodaji blaga ali storitve:
 - (i) zagotovi podjetju druge pogodbenice obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo zagotovi podjetjem pogodbenice, in

- (ii) zajetemu podjetju, kot je določeno v členu 10.3 (Opredelitev pojmov), točka (d), zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo zagotovi podjetjem vlagateljev zadevne pogodbenice na zadevnem trgu v pogodbenici.

2. Če so ti različni pogoji ali zavrnitev v skladu s poslovnimi vidiki, odstavek 1, točki (b) in (c), podjetju v državni lasti, podjetju, ki ima posebne pravice ali privilegije, ali pravnemu monopolu ne preprečuje:

- (a) nakupa ali dobave blaga ali storitev pod drugačnimi pogoji, vključno s tistimi, ki se nanašajo na ceno, ali
- (b) zavrnitve nakupa ali dobave blaga ali storitev.

ČLEN 17.6

Regulativni okvir

- 1. Vsaka pogodbenica spoštuje in čim boljše uporablja ustrezne mednarodne standarde, tudi smernice OECD za upravljanje podjetij v državni lasti.
- 2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da je kateri koli regulativni organ ali drug organ, ki opravlja regulativno nalogo in ga pogodbenica ustanovi ali ohranja:
 - (a) neodvisen od katerega koli podjetja, ki ga ta organ nadzoruje, in mu ni odgovoren ter

(b) v podobnih okoliščinah nepristranski¹ do vseh podjetij, ki jih regulira, vključno s podjetji v državni lasti, podjetji, ki so jim dodeljene posebne pravice ali privilegiji, in pravnimi monopoli².

3. Vsaka pogodbenica zagotovi dosledno in nediskriminatorno izvrševanje svojega prava za podjetja v državni lasti, podjetja, ki imajo posebne pravice ali privilegije, in pravne monopole.

ČLEN 17.7

Izmenjava informacij

1. Pogodbenica, ki ima razloge za domnevo, da so na njene interese v skladu s tem poglavjem negativno vplivale komercialne dejavnosti podjetja v državni lasti, podjetja, ki ima posebne pravice ali privilegije, ali pravnega monopola (v nadaljnjem besedilu tega člena: subjekt) druge pogodbenice, lahko od druge pogodbenice v pisni obliki zahteva, da v skladu z odstavkom 2 pošlje informacije o komercialnih dejavnostih subjekta, povezanih z izvajanjem tega poglavja.

¹ Pojasniti je treba, da je treba nepristranskost, s katero regulativni organ ali kateri koli drug organ, ki opravlja regulativno nalogo, ki jo pogodbenica vzpostavi ali ohrani, izvaja regulativne naloge, oceniti glede na splošni vzorec ali prakso tega regulativnega organa.

² Pojasniti je treba, da za tiste sektorje, za katere sta se pogodbenici v drugih poglavjih dogovorili o posebnih obveznostih glede regulativnega organa ali katerega koli drugega organa, ki opravlja regulativno nalogo, ki jo pogodbenica vzpostavi ali ohrani, prevladajo ustrezne določbe navedenih drugih poglavij.

2. Pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, pogodbenici, ki predloži zahtevo, zagotovi naslednje informacije, če taka zahteva vsebuje obrazložitev, kako so dejavnosti subjekta morda vplivale na interese pogodbenice, ki predloži zahtevo, v skladu s tem poglavjem, in je v zahtevi navedeno, katere od naslednjih informacij je treba zagotoviti:

- (a) lastništvo in strukturo glasovalnih pravic subjekta z navedbo odstotka delnic, ki jih imajo skupaj pogodbenica, ki prejme zahtevo, njena podjetja v državni lasti, podjetja, ki imajo posebne pravice ali privilegije, ali pravni monopoli, in odstotek glasovalnih pravic, ki jih imajo skupaj v subjektu;
- (b) opis kakršnih koli posebnih delnic ali posebnih glasovalnih ali drugih pravic, ki jih imajo pogodbenica, ki prejme zahtevo, njena podjetja v državni lasti, podjetja, ki imajo posebne pravice ali privilegije, ali pravni monopoli, če se te pravice razlikujejo od pravic, povezanih s splošnimi navadnimi delnicami subjekta;
- (c) opis organizacijske strukture subjekta in sestava upravnega odbora ali drugega enakovrednega upravljalnega organa;
- (d) opis vladnih služb ali državnih organov, ki urejajo ali nadzirajo subjekt, opis zahtev za poročanje, ki mu jih nalagajo navedene vladne službe ali javni organi, ter pravic in praks navedenih vladnih služb ali katerih koli javnih organov, kar zadeva imenovanje, razrešitev ali prejemke vodstvenih delavcev in članov njegovega upravnega odbora ali drugega enakovrednega organa;

- (e) letni prihodek in bilančno vsoto subjekta v zadnjem triletnem obdobju, za katerega so na voljo podatki;
 - (f) vse izjeme, imunitete in povezane ukrepe, od katerih ima podjetje koristi v skladu s pravom pogodbenice, ki prejme zahtevo;
 - (g) kar zadeva subjekte, ki jih zajema zakon Nove Zelandije o lokalni upravi iz leta 2002 (New Zealand Local Government Act 2002) ali zakonodaja, ki ga bo nasledila, vse informacije, ki jih morajo ti subjekti predložiti v skladu z navedenim zakonom ali morebitno zakonodajo, ki ga bo nasledila, in
 - (h) kakršne koli dodatne informacije glede subjekta, ki so javno dostopne, vključno z letnimi računovodskimi poročili in revizijami s strani tretjih oseb.
3. Brez poseganja v člen 25.7 (Razkritje informacij) odstavka 1 in 2 od pogodbenice ne zahtevata, da razkrije zaupne informacije, katerih razkritje ne bi bilo v skladu z njeno zakonodajo.
4. Če pogodbenica nima na voljo zahtevanih informacij, pogodbenici, ki zahteva informacije, v pisni obliki navede razloge za to.

POGLAVJE 18

INTELEKTUALNA LASTNINA

ODDELEK A

SPLOŠNE DOLOČBE

ČLEN 18.1

Cilji

Cilji tega poglavja so:

- (a) spodbujati oblikovanje, proizvodnjo, razširjanje in trženje inovativnih in ustvarjalnih izdelkov in storitev znotraj pogodbenic in med pogodbenicama ter s tem prispevati k bolj trajnostnemu in vključujočemu gospodarstvu za pogodbenici;
- (b) spodbujati, podpirati in urejati trgovino med pogodbenicama ter zmanjšati izkrivljanja in ovire za to trgovino in
- (c) zagotoviti ustrezno in učinkovito raven varstva in uveljavljanja pravic intelektualne lastnine.

ČLEN 18.2

Področje uporabe

1. To poglavje dopolnjuje in podrobneje opredeljuje pravice in obveznosti vsake pogodbenice v skladu s Sporazumom TRIPS ter drugimi mednarodnimi sporazumi na področju intelektualne lastnine, katerih podpisnici sta.
2. Obe pogodbenici uveljavljata to poglavje. Vsaka pogodbenica lahko sama določi ustrezno metodo izvajanja tega poglavja v okviru svojega pravnega sistema in prakse.
3. To poglavje pogodbenici ne preprečuje zagotavljanja širšega varstva in uveljavljanja pravic intelektualne lastnine, kot se zahtevata v tem poglavju, če tako varstvo in uveljavljanje nista v nasprotju s tem poglavjem.

ČLEN 18.3

Opredelitev pojmov

V tem poglavju se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „pravice intelektualne lastnine“ pomeni vse kategorije intelektualne lastnine, ki so zajete v členih 18.8 (Avtorji) do 18.45 (Varstvo žlahtniteljskih pravic) tega poglavja in delu II, oddelki 1 do 7, Sporazuma TRIPS. Varstvo intelektualne lastnine vključuje varstvo pred nelojalno konkurenco iz člena 10a Pariške konvencije;

- (b) „nacionalen“ v zvezi z zadevno pravico intelektualne lastnine pomeni osebo pogodbenice, ki bi izpolnjevala merila za upravičenost do varstva, določenega v Sporazumu TRIPS in večstranskih sporazumih, ki so bili sklenjeni in se upravljajo pod okriljem WIPO, katerih pogodbenica je pogodbenica tega sporazuma;
- (c) „Pariška konvencija“ pomeni Pariško konvencijo za varstvo industrijske lastnine z dne 20. marca 1883, kakor je bila revidirana 14. julija 1967 v Stockholmu;
- (d) „WIPO“ pomeni Svetovno organizacijo za intelektualno lastnino in
- (e) „Pogodba WPPT“ pomeni Pogodbo Svetovne organizacije za intelektualno lastnino o izvedbah in fonogramih, sklenjeno 20. decembra 1996 v Ženevi;

ČLEN 18.4

Mednarodni sporazumi

1. Vsaka pogodbenica izpolnjuje svoje zaveze v okviru naslednjih mednarodnih sporazumov:
 - (a) Sporazuma TRIPS;
 - (b) Pogodbe Svetovne organizacije za intelektualno lastnino o avtorski pravici, sprejete 20. decembra 1996 v Ženevi;

- (c) Pogodbe WPPT;
- (d) Marakeške pogodbe o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja, sklenjene 27. junija 2013 v Marakešu, in
- (e) Pogodbe o pravu znamk, sprejete 27. oktobra 1994 v Ženevi.

2. Vsaka pogodbenica si razumno prizadeva za ratifikacijo naslednjih mednarodnih sporazumov ali pristop k njim:

- (a) Pekinške pogodbe o varstvu avdiovizualnih izvedb, sprejete 24. junija 2012 v Pekingu;
- (b) Singapurske pogodbe o pravu blagovnih znamk, sklenjene 27. marca 2006 v Singapurju, in
- (c) Ženevskega akta Haaškega sporazuma o mednarodni registraciji modelov, sprejetega 2. julija 1999 v Ženevi.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so na njenem ozemlju na voljo postopki iz naslednjih mednarodnih sporazumov:

- (a) Protokola k Madridskemu sporazumu o mednarodnem registriranju znamk, sprejetega 27. junija 1989 v Madridu, kakor je bil nazadnje spremenjen 12. novembra 2007, in
- (b) Pogodbe o sodelovanju na področju patentov, sklenjene 19. junija 1970 v Washingtonu, kakor je bila nazadnje spremenjena 3. oktobra 2001.

ČLEN 18.5

Izčrpanje

Nobena določba tega sporazuma pogodbenici ne preprečuje, da določi, ali in pod katerimi pogoji se v skladu z njenim pravom uporablja izčrpanje pravic intelektualne lastnine.

ČLEN 18.6

Nacionalna obravnava

1. Za vse kategorije intelektualne lastnine, ki so zajete v tem poglavju, vsaka pogodbenica državljanom druge pogodbenice zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo zagotavlja svojim državljanom v zvezi z varstvom¹ intelektualne lastnine v skladu z izjemami, ki so že določene v Pariški konvenciji, Bernski konvenciji za varstvo književnih in umetniških del z dne 9. septembra 1886, kakor je bila revidirana 24. julija 1971 v Parizu, Mednarodni konvenciji za varstvo izvajalcev, proizvajalcev fonogramov in radiodifuznih organizacij, sklenjeni 26. oktobra 1961 v Rimu, Pogodbi WPPT ali Pogodbi o intelektualni lastnini na področju integriranih vezij, sklenjeni 26. maja 1989 v Washingtonu. Za izvajalce, proizvajalce fonogramov in radiodifuzne organizacije se ta obveznost nanaša samo na pravice iz tega sporazuma.

¹ V tem odstavku izraz „varstvo“ vključuje zadeve, ki vplivajo na razpoložljivost, pridobitev, obseg, ohranjanje in uveljavljanje pravic intelektualne lastnine, ter zadeve, ki vplivajo na uporabo pravic intelektualne lastnine, ki so posebej obravnavane v tem poglavju, vključno z ukrepi za preprečevanje izogibanja učinkovitim tehnološkim ukrepom iz člena 18.17 (Varstvo tehnoloških ukrepov) in ukrepi v zvezi s podatki za upravljanje s pravicami iz člena 18.18 (Obveznosti glede podatkov za upravljanje s pravicami).

2. Pogodbenica lahko pri svojih sodnih in upravnih postopkih uporabi izjeme, dovoljene v skladu z odstavkom 1, vključno z zahtevo, da državljan druge pogodbenice določi naslov za vročanje na njenem ozemlju ali da imenuje zastopnika na njenem ozemlju, če:

(a) je tako odstopanje potrebno, da se zagotovi skladnost z zakoni in drugimi predpisi pogodbenice, ki niso neskladni s tem poglavjem, in

(b) se tako odstopanje ne uporablja na način, ki bi pomenil prikrito omejevanje trgovine.

3. Odstavek 1 se ne uporablja za postopke, določene v večstranskih sporazumih, sklenjenih pod okriljem WIPO v zvezi s pridobitvijo ali ohranitvijo pravic intelektualne lastnine.

ČLEN 18.7

Sporazum TRIPS in javno zdravje

1. Pogodbenici priznavata pomen Deklaracije o Sporazumu TRIPS in javnem zdravju, ki je bila sprejeta 14. novembra 2001 na ministrski konferenci STO v Dohi (v nadaljnjem besedilu: Deklaracija iz Dohe). To poglavje se razlaga in izvaja v skladu z Deklaracijo iz Dohe.

2. Vsaka pogodbenica izvaja člen 31a Sporazuma TRIPS ter Prilogo k Sporazumu TRIPS, vključno z Dodatkom k Prilogi k Sporazumu TRIPS, ki je začel veljati 23. januarja 2017.

ODDELEK B

STANDARDI GLEDE PRAVIC INTELEKTUALNE LASTNINE

PODODDELEK 1

AVTORSKE IN SORODNE PRAVICE

ČLEN 18.8

Avtorji

Vsaka pogodbenica avtorjem zagotovi izključno pravico, da dovolijo ali prepovejo:

- (a) neposredno ali posredno, začasno ali stalno reprodukcijo dela ali celote njihovih del na kakršen koli način in v kakršni koli obliki;

- (b) kakršno koli distribucijo izvirnikov ali njihovih kopij v javnosti s prodajo ali drugačnim prenosom lastninske pravice;
- (c) kakršno koli priobčitev njihovih del javnosti, žično ali brezžično, vključno z objavo njihovih del v javnosti na tak način, da imajo posamezniki do njih dostop na kraju in v času, ki si ju sami izberejo, in
- (d) komercialno dajanje izvirnikov ali primerkov njihovih del v najem javnosti, vsaj v zvezi s fonogrami, računalniškimi programi¹ in kinematografskimi deli.

ČLEN 18.9

Izvajalci

Vsaka pogodbenica izvajalcem zagotovi izključno pravico, da dovolijo ali prepovejo:

- (a) snemanje² njihovih izvedb;
- (b) neposredno ali posredno, začasno ali stalno reprodukcijo dela ali celote posnetkov njihovih izvedb na kakršen koli način in v kakršni koli obliki;

¹ Pogodbenica lahko izvzame računalniške programe, če sam program ni bistven predmet najema.

² Izraz „posnetek“ pomeni vključitev zvokov ali njihovih zapisov na nosilec, s katerega se ti lahko zaznajo, reproducirajo ali priobčujejo s pomočjo naprave.

- (c) kakršno koli distribucijo posnetkov njihovih izvedb v javnosti s prodajo ali drugačnim prenosom lastninske pravice;
- (d) dajanje na voljo javnosti posnetkov njihovih izvedb, po žici ali brezžično, na način, ki omogoča posameznikom dostop do njih s kraja in v času, ki si ju sami izberejo;
- (e) brezžično radiodifuzno oddajanje in priobčitev javnosti njihovih izvedb, razen kadar je izvedba že radiodifuzno oddajana izvedba ali kadar je narejena iz posnetka, in
- (f) komercialno dajanje posnetkov njihovih izvedb v najem javnosti.

ČLEN 18.10

Proizvajalci fonogramov

Vsaka pogodbenica proizvajalcem fonogramov zagotovi izključno pravico, da dovolijo ali prepovejo:

- (a) neposredno ali posredno, začasno ali stalno reprodukcijo dela ali celote njihovih fonogramov na kakršen koli način in v kakršni koli obliki;

- (b) kakršno koli distribucijo njihovih fonogramov v javnosti s prodajo ali drugačnim prenosom lastninske pravice;
- (c) dajanje na voljo javnosti njihovih fonogramov, po žici ali brezžično, na način, ki omogoča posameznikom dostop do njih s kraja in v času, ki si ju sami izberejo, in
- (d) komercialno dajanje njihovih fonogramov v najem javnosti.

ČLEN 18.11

Radiodifuzne organizacije

Vsaka pogodbenica radiodifuznim organizacijam zagotovi izključno pravico, da odobrijo ali prepovejo:

- (a) snemanje njihovih oddaj, ne glede na to, ali se te oddajajo žično ali brezžično, tudi po kablu ali prek satelita;
- (b) neposredno ali posredno, začasno ali trajno reproduciranje dela ali celote posnetkov njihovih oddaj na kakršen koli način in v kakršni koli obliki, ne glede na to, ali se navedene oddaje oddajajo po žici ali brezžično, tudi po kablu ali prek satelita;

- (c) objavo posnetkov njihovih oddaj v javnosti, žično ali brezžično, ne glede na to, ali se te oddajajo žično ali brezžično, tudi po kablu ali prek satelita, na tak način, da imajo posamezniki do njih dostop na kraju in v času, ki si ju sami izberejo;
- (d) distribucijo posnetkov in kopij posnetkov njihovih oddaj javnosti s prodajo ali drugače, ne glede na to, ali se te oddajajo žično ali brezžično, tudi po kablu ali prek satelita, in
- (e) ponoven brezžični prenos svojih oddaj in njihovo predvajanje v javnosti, če to predvajanje poteka na javnih mestih ob plačilu vstopnine.

ČLEN 18.12

Radiodifuzno oddajanje in predvajanje fonogramov, objavljenih v komercialne namene, v javnosti¹²

1. Vsaka pogodbenica izvajalcem in proizvajalcem fonogramov zagotovi pravico do primerne enkratnega nadomestila, ki jim ga poravnava uporabnik, če se fonogram, objavljen v komercialne namene, ali reprodukcija takega fonograma uporablja za radiodifuzijo ali priobčitev javnosti³.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se primerno enkratno nadomestilo razdeli med zadevne izvajalce in proizvajalce fonogramov. Vsaka pogodbenica lahko sprejme zakonodajo, s katero v primeru odsotnosti dogovora med izvajalci in proizvajalci fonogramov določi pogoje, v skladu s katerimi si izvajalci in proizvajalci fonogramov delijo primerno enkratno nadomestilo.

¹ Vsaka pogodbenica lahko izvajalcem in proizvajalcem fonogramov podeli večje pravice, kot so izključne pravice, v zvezi z radiodifuzijo in priobčitvijo fonogramov, objavljenih v komercialne namene, javnosti.

² Pogodbenica lahko izpolnjuje zahteve iz tega člena, tako da izvajalcem in proizvajalcem fonogramov podeli izključne pravice za radiodifuzno oddajanje in predvajanje v javnosti.

³ Vsaka pogodbenica se lahko odloči, da „priobčitev javnosti“ ne vključuje objave fonograma v javnosti, žično ali brezžično, na tak način, da imajo posamezniki do njih dostop na kraju in v času, ki si ju sami izberejo.

ČLEN 18.13

Trajanje varstva¹

1. Pravice avtorja dela trajajo za čas avtorjevega življenja in najmanj 70 let po avtorjevi smrti, ne glede na to, kdaj je bilo delo zakonito dano na voljo javnosti.
2. Kadar je delo ustvarilo več avtorjev, se trajanje varstva iz odstavka 1 računa od smrti soavtorja, ki je umrl zadnji.
3. Trajanje varstva anonimnih ali psevdonimnih del traja 70 let po zakoniti objavi dela v javnosti. Če pa psevdonim, ki ga avtor uporablja, ne dopušča dvomov o njegovi identiteti ali če avtor razkrije svojo identiteto v obdobju iz prvega stavka, traja varstvo v skladu z odstavkom 1.
4. Če pogodbenica določi, da se trajanje varstva kinematografskega ali avdiovizualnega dela ne izračuna na podlagi življenjske dobe fizične osebe, traja tako obdobje vsaj 70 let od datuma prve zakonite izdaje ali prvega zakonitega predvajanja javnosti ali, če ni take izdaje ali predvajanja, 70 let od datuma, ko je bilo delo ustvarjeno.

¹ Če na datum začetka veljavnosti tega sporazuma zakoni in drugi predpisi pogodbenice ne zagotavljajo trajanja varstva iz tega člena, se ta člen uporablja šele od datuma začetka veljavnosti takih zakonov in drugih predpisov v zadevni pogodbenici, v vsakem primeru pa najpozneje štiri leta od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma. Navedena pogodbenica uradno obvesti drugo pogodbenico o datumu začetka veljavnosti takih zakonov in drugih predpisov, če je navedeni datum prej kot štiri leta od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma.

5. Obdobje veljavnosti pravic radiodifuznih organizacij preneha 50 let po prvem oddajanju programov, ne glede na to, ali je to oddajanje žično ali brezžično, tudi po kablu ali prek satelita.
6. Pravice izvajalcev trajajo 50 let od datuma posnetka izvedbe. Če pa je bil v tem času posnetek izvedbe na fonogramu zakonito izdan ali zakonito priobčen javnosti, trajajo pravice izvajalcev 70 let od prve izdaje ali prve priobčitve javnosti, odvisno od tega, kaj se je zgodilo prej.
7. Pravice proizvajalca fonogramov trajajo 50 let, odkar je bil posnetek narejen. Če je bil v tem času fonogram zakonito izdan ali zakonito priobčen javnosti, trajajo pravice izvajalca 70 let od prve izdaje ali prve priobčitve. Vsaka pogodbenica lahko sprejme učinkovite ukrepe za zagotovitev, da se dobiček, ustvarjen v 20 letih varstva po 50 letih pravično razdeli med izvajalce in proizvajalce fonogramov.
8. Trajanje varstva iz tega člena začne teči prvega januarja tistega leta, ki sledi dogodku, s katerim je pravica nastala.
9. Vsaka pogodbenica lahko določi daljše trajanje varstva od tistega, ki je določeno v tem členu.

ČLEN 18.14

Sledna pravica¹

1. Vsaka pogodbenica v korist avtorja izvirnega grafičnega ali likovnega umetniškega dela določi sledno pravico, ki je opredeljena kot neodtujljiva pravica, ki se ji ni mogoče odpovedati, niti vnaprej, v skladu s katero avtor ob vsaki nadaljnji prodaji dela prejme nadomestilo, ki temelji na prodajni ceni, po tem ko je avtor prvič prenesel delo.
2. Sledna pravica iz odstavka 1 se uporablja za vse nadaljnje prodaje, v katere so vključeni strokovnjaki na umetniškem trgu, kot so prodajni saloni, umetniške galerije in drugi poklicni trgovci z umetninami kot prodajalci, kupci ali posredniki.
3. Vsaka pogodbenica lahko določi, da se sledna pravica iz odstavka 1 ne uporablja pri nadaljnjih prodajah, če je prodajalec dobil delo neposredno od avtorja manj kot tri leta pred ponovno prodajo in če prodajna cena ne presega določenega minimalnega zneska.
4. Postopek pobiranja nadomestil in zneski nadomestil se določijo v skladu s pravom vsake pogodbenice.

¹ Če na datum začetka veljavnosti tega sporazuma zakoni in drugi predpisi pogodbenice ne zagotavljajo varstva iz tega člena, se ta člen uporablja šele od datuma začetka veljavnosti takih zakonov in drugih predpisov v navedeni pogodbenici, v vsakem primeru pa najpozneje dve leti od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma. Navedena pogodbenica uradno obvesti drugo pogodbenico o datumu začetka veljavnosti takih zakonov in drugih predpisov, če je navedeni datum prej kot dve leti od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma.

ČLEN 18.15

Kolektivno upravljanje pravic

1. Pogodbenici priznavata pomen sodelovanja med svojimi organizacijami za kolektivno upravljanje pravic z namenom spodbujanja dostopnosti del in drugih zaščitnih vsebin na njunem ozemlju ter prenosa prihodka iz pravic zaradi uporabe takih del ali drugih zaščitnih vsebin med njunimi organizacijami za kolektivno upravljanje pravic in si prizadevata spodbujati to sodelovanje.
2. Pogodbenici priznavata pomen preglednosti organizacij za kolektivno upravljanje pravic, zlasti kar zadeva pobrane prihodke iz pravic, odbitke, ki jih uporabljajo za pobrane prihodke iz pravic, uporabo pobranih prihodkov iz pravic, politiko distribucije in njihov repertoar, ter si prizadevata spodbujati to preglednost.
3. Kadar organizacija za kolektivno upravljanje pravic s sedežem na ozemlju ene od pogodbenic zastopa drugo organizacijo za kolektivno upravljanje pravic s sedežem na ozemlju druge pogodbenice na podlagi sporazuma o zastopanju, pogodbenici priznavata, da je pomembno, da organizacija zastopnica:
 - (a) ne diskriminira imetnikov pravic zastopane organizacije za kolektivno upravljanje pravic;
 - (b) zastopani organizaciji za kolektivno upravljanje pravic točno, redno in skrbno plačuje zneske, ki ji jih dolguje, in

- (c) zastopani organizaciji za kolektivno upravljanje pravic zagotovi informacije o znesku prihodkov iz pravic, pobranih v njenem imenu, ter morebitnih odbitkih na ta znesek prihodkov iz pravic.

ČLEN 18.16

Omejitve in izjeme

Vsaka pogodbenica omejitve ali izjeme od pravic iz členov 18.8 (Avtorji) do 18.12 (Radiodifuzija in priobčitev fonogramov, objavljenih v komercialne namene, javnosti) zagotovi le v določenih posebnih primerih, ki niso v nasprotju z normalnim izkoriščanjem dela ali druge vsebine in ne vplivajo nerazumno na zakonite interese imetnika pravic.

ČLEN 18.17

Varstvo tehnoloških ukrepov¹

1. Vsaka pogodbenica zagotovi ustrezno pravno varstvo proti izogibanju veljavnim tehnološkim ukrepom, kadar se oseba, ki se tem ukrepom izogiba, tega zaveda ali če obstajajo utemeljeni razlogi, da se tega zaveda.

¹ Če na datum začetka veljavnosti tega sporazuma zakoni in drugi predpisi pogodbenice ne zagotavljajo varstva iz tega člena, se ta člen uporablja šele od datuma začetka veljavnosti takih zakonov in drugih predpisov v zadevni pogodbenici, v vsakem primeru pa najpozneje štiri leta od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma. Navedena pogodbenica uradno obvesti drugo pogodbenico o datumu začetka veljavnosti takih zakonov in drugih predpisov, če je navedeni datum prej kot štiri leta od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi ustrezno pravno varstvo proti:
- (a) osebi, ki proizvaja, uvaža, distribuira, prodaja, daje v najem ali oglašuje za prodajo ali dajanje v najem kakršne koli naprave, izdelka ali sestavnega dela, ki:
 - (i) je le majhnega pomena ali ima le majhno uporabo razen izognitve kakršnemu koli tehnološkemu ukrepu ali
 - (ii) je zlasti zasnovan, proizveden, prirejen ali izveden za omogočanje ali olajševanje izogibanja kakršnemu koli tehnološkemu ukrepu, in
 - (b) osebi, ki opravlja kakršno koli storitev, ki se promovira, oglašuje ali trži zaradi omogočanja ali olajševanja izogibanja kakršnemu koli tehnološkemu ukrepu.
3. V tem pododdelku izraz „tehnološki ukrep“ pomeni vsako tehnologijo, napravo ali komponento, ki je ob običajnem obratovanju namenjena preprečevanju ali omejevanju dejanj v zvezi z deli ali drugimi zaščitnimi vsebinami, ki jih ni dovolil imetnik avtorskih ali katerih koli sorodnih pravic, zajetih s tem pododdelkom.
4. Pogodbenica lahko po potrebi sprejme ali ohrani ustrezne ukrepe za zagotovitev, da ustrezno pravno varstvo v skladu z odstavkoma 1 in 2 tega člena upravičencem ne preprečuje uveljavljanja omejitev in izjem iz člena 18.16 (Omejitve in izjeme).

ČLEN 18.18

Obveznosti glede podatkov za upravljanje s pravicami

1. Vsaka pogodbenica zagotovi ustrezno pravno varstvo proti vsaki osebi, ki zavestno nepooblaščno stori katero koli od naslednjih dejanj:

- (a) odstrani ali spremeni kateri koli elektronski podatek za upravljanje s pravicami ali
- (b) distribuira, uvaža za distribucijo, oddaja, priobči javnosti ali objavi v javnosti dela ali druge vsebine, varovane v skladu s tem pododdelkom, s katerih so bili nepooblaščno odstranjeni ali na katerih so bili nepooblaščno spremenjeni elektronski podatki za upravljanje pravic,

če se ta oseba zaveda oziroma če obstaja utemeljen razlog, da se zaveda, da s takim ravnanjem povzroča, omogoča, olajšuje ali prikriva kršitev avtorskih ali sorodnih pravic, kot je določeno s pravom pogodbenice.

2. V tem členu izraz „podatki za upravljanje s pravicami“ pomeni vse podatke, ki jih predloži imetnik pravice in ki opredeljujejo delo ali druge vsebine iz tega člena, avtorja ali katerega koli drugega imetnika pravice, ali podatke o pogojih uporabe dela ali druge vsebine oziroma kakršne koli številke ali kode, ki predstavljajo take podatke.

3. Odstavek 2 se uporablja, če je kateri koli od teh podatkov povezan s kopijo dela ali drugih vsebin iz tega člena ali pa se zdi, da je povezan s priobčitvijo teh del ali vsebin javnosti.

PODODDELEK 2

BLAGOVNE ZNAMKE

ČLEN 18.19

Klasifikacija blagovnih znamk

Vsaka pogodbenica vzdržuje sistem klasifikacije blagovnih znamk, ki je skladen z Niškim aranžmajem o mednarodni klasifikaciji proizvodov in storitev zaradi registracije znamk, sklenjenim 15. junija 1957 v Nici, kakor je bil spremenjen in revidiran.

ČLEN 18.20

Znaki, ki lahko sestavljajo blagovno znamko

Blagovna znamka je lahko sestavljena iz kakršnih koli znakov, zlasti besed, vključno z osebnimi imeni, ali iz slik, črk, števil, barv, oblike blaga ali embalaže blaga ali zvokov, če se:

- (a) lahko s temi znaki blago ali storitve določenega podjetja razlikujejo od blaga ali storitev drugih podjetij in

- (b) ti znaki v ustreznem registru blagovnih znamk vsake pogodbenice lahko prikažejo tako, da lahko pristojni organi in javnost jasno in natančno ugotovijo, kaj je predmet varstva, ki je podeljeno njihovemu imetniku.

ČLEN 18.21

Pravice iz blagovne znamke

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se z registrirano blagovno znamko imetniku podelijo izključne pravice. Imetnik ima pravico preprečiti vsem tretjim osebam, ki nimajo soglasja imetnika, da v poteku trgovine uporabljajo:
 - (a) kakršen koli znak, ki je enak registrirani blagovni znamki, za enako blago ali storitve kot so tiste, za katere je registrirana blagovna znamka, in
 - (b) kakršen koli znak, pri katerem zaradi enakosti ali podobnosti z registrirano blagovno znamko in enakosti ali podobnosti blaga ali storitev, označenih s to blagovno znamko in znakom, obstaja verjetnost zmede v javnosti, vključno z verjetnostjo povezovanja znaka in registrirane blagovne znamke.

2. Imetnik registrirane blagovne znamke ima pravico, da v poteku trgovine vsem tretjim osebam prepreči vnos blaga v pogodbenico, v kateri je blagovna znamka registrirana, ne da bi bilo tam sproščeno v prosti promet, če tako blago, vključno z embalažo, prihaja iz tretjih držav in brez dovoljenja nosi blagovno znamko, ki je enaka registrirani blagovni znamki za tako blago ali ki je po njenih bistvenih lastnostih ni mogoče razlikovati od te blagovne znamke¹.

3. Imetnik blagovne znamke lahko izgubi pravico iz odstavka 2, če deklarant ali imetnik blaga med postopkom ugotavljanja morebitne kršitve registrirane blagovne znamke predloži dokazila o tem, da imetnik registrirane blagovne znamke nima pravice prepovedati dajanja blaga na trg v državi, v katero je namenjeno.

ČLEN 18.22

Postopek registracije

1. Vsaka pogodbenica zagotovi sistem registracije blagovnih znamk, v okviru katerega se vsak dokončen negativen sklep, ki ga sprejme ustrezen urad za blagovne znamke, vključno z delno zavrnitvijo registracije, pisno posreduje zadevni stranki in ustrezno utemelji ter se zoper njega lahko vloži pritožba.

¹ Pogodbenica lahko sprejme dodatne ustrezne ukrepe za zagotovitev nemotenega tranzita generičnih zdravil.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi možnost, da lahko tretje osebe nasprotujejo vlogam za blagovne znamke ali, kjer je to primerno, registracijam blagovnih znamk. Taki postopki nasprotovanja so kontradiktorni.
3. Vsaka pogodbenica zagotovi javno dostopno elektronsko podatkovno zbirko vlog za blagovne znamke in registracij blagovnih znamk.

ČLEN 18.23

Znane blagovne znamke

Za namene varstva znanih blagovnih znamk iz člena 6a Pariške konvencije ter člena 16(2) in (3) Sporazuma TRIPS vsaka pogodbenica uporablja Skupno priporočilo glede predpisov o zaščiti znanih znamk (Joint Recommendation Concerning Provisions on the Protection of Well-Known Marks), ki sta ga sprejeli Skupščina Pariške unije za varstvo industrijske lastnine in Generalna skupščina WIPO na štiriintridesetem krogu sej skupščin držav članic WIPO, ki je potekal od 20. do 29. septembra 1999.

ČLEN 18.24

Izjeme glede pravic iz blagovne znamke

1. Vsaka pogodbenica določi omejene izjeme glede pravic iz blagovne znamke, kot je pravična uporaba opisnih izrazov, vključno z geografskimi označbami, in lahko določi druge omejene izjeme, če take izjeme upoštevajo pravne interese imetnika blagovne znamke in tretjih oseb.

2. Blagovna znamka imetniku ne daje pravice, da v poteku trgovine tretji osebi prepove uporabo:

- (a) imena ali naslova tretje osebe;
- (b) označb v zvezi z vrsto, kakovostjo, količino, predvidenim namenom, vrednostjo, geografskim poreklom in časom proizvodnje blaga ali opravljanja storitve ali v zvezi z drugimi značilnostmi blaga ali storitev ali
- (c) blagovne znamke, če je treba navesti namen uporabe blaga ali storitev, zlasti kot dodatkov ali rezervnih delov,

če jih tretja oseba uporablja v skladu s poštenimi poslovnimi praksami v industrijskih ali gospodarskih zadevah.

3. Blagovna znamka imetniku ne daje pravice, da tretji osebi pri trgovanju prepove uporabo prejšnje pravice, ki velja le na določenem področju, če je ta pravica priznana v zakonodaji zadevne pogodbenice in znotraj meja ozemlja, na katerem je priznana.

ČLEN 18.25

Razlogi za razveljavitev

1. Vsaka pogodbenica določi, da se blagovna znamka razveljavi, če se v neprekinjenem obdobju¹, določenem v pravu vsake pogodbenice, na zadevnem ozemlju ni dejansko uporabljala za blago ali storitve, za katere je registrirana, in za neuporabo ne obstajajo upravičeni razlogi. Vendar nihče ne more zahtevati, naj se imetnikove pravice glede blagovne znamke razveljavijo, če je v intervalu med iztekom navedenega neprekinjenega obdobja in vložitvijo vloge za razveljavitev prišlo do začetka ali ponovnega začetka dejanske uporabe blagovne znamke. Začetek ali ponovni začetek uporabe v obdobju², določenem v pravu vsake pogodbenice, pred vložitvijo vloge za razveljavitev, ki se ni začelo pred iztekom neprekinjenega obdobja neuporabe, pa se ne upošteva, če do priprav na začetek ali ponovni začetek pride šele potem, ko imetnik ugotovi, da se lahko vloži vloga za razveljavitev.
2. Blagovna znamka se razveljavi tudi, če po datumu registracije:
 - (a) zaradi dejanj ali opustitve imetnika v gospodarskem prometu postane splošno ime blaga ali storitve, za katero je registrirana, ali

¹ V tem stavku obdobje, določeno v pravu vsake pogodbenice, traja najmanj tri leta.

² V tem stavku obdobje, določeno v pravu vsake pogodbenice, traja najmanj en mesec.

- (b) zaradi uporabe s strani imetnika blagovne znamke ali s soglasjem imetnika glede blaga ali storitev, za katere je registrirana, lahko zavaja javnost, zlasti glede narave, kakovosti ali geografskega porekla navedenega blaga ali storitev.

ČLEN 18.26

Vloge v slabi veri

Blagovna znamka se lahko razglasi za neveljavno, kadar vložnik vlogo za registracijo blagovne znamke vloži v slabi veri. Vsaka pogodbenica lahko določi tudi, da se taka blagovna znamka ne registrira.

PODODDELEK 3

MODELI

ČLEN 18.27

Varstvo registriranih modelov

1. Vsaka pogodbenica zagotovi varstvo neodvisno ustvarjenih modelov, ki so novi ali izvirni. To varstvo se zagotovi z registracijo, njihovim imetnikom pa zagotovi izključne pravice v skladu z določbami tega pododdelka. Za namene tega člena lahko pogodbenica model, ki ima individualno naravo, obravnava kot izvirnega.
2. Imetnik registriranega modela ima pravico, da tretjim osebam, ki nimajo njegove privolitve, prepreči vsaj izdelavo, ponujanje za prodajo, prodajo, uvoz, izvoz, skladiščenje ali uporabo izdelkov, ki nosijo ali vsebujejo zavarovani model, če se to izvaja v komercialne namene¹.

¹ Pogodbenica lahko izpolni določbe člena 18.27 (Varstvo registriranih modelov) v zvezi z „izvozom“ in „skladiščenjem“, tako da imetniku registriranega modela podeli pravico, da tretjim osebam prepreči ponujanje za prodajo ali najem, ali prodajo ali najem kakršnega koli izdelka, ki nosi ali vsebuje registrirani model, na način, ki privede do izvoza ali skladiščenja tega izdelka.

3. Pogodbenica lahko določi, da se za modele, uporabljene na izdelku, ki je sestavni del kompleksnega izdelka, ali vgrajene vanj, šteje, da so novi ali izvirni le v naslednjih primerih:

- (a) če sestavni del, potem ko je vgrajen v kompleksni izdelek, ob normalni uporabi izdelka ostane viden in
- (b) če te vidne značilnosti sestavnega dela same po sebi izpolnjujejo pogoje glede novosti in originalnosti.

4. V odstavku 3, točka (a), izraz „normalna uporaba“ pomeni uporabo pri končnem uporabniku, ki izključuje vzdrževanje, servisiranje ali popravilo.

ČLEN 18.28

Obdobje varstva

Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko imetnik pravice registriranega modela trajanje varstva podaljša za eno ali več petletnih obdobj. Vsaka pogodbenica zagotovi, da obdobje varstva, ki je na voljo za registrirani model, znaša skupno vsaj 15 let od datuma vložitve vloge.

ČLEN 18.29

Varstvo neregistriranih modelov

1. Vsaka pogodbenica imetnikom neregistriranega modela podeli pravico, da kateri koli tretji osebi, ki nima imetnikove privolitve, prepreči uporabo neregistriranega modela, le če izpodbijana uporaba izhaja iz posnemanja neregistriranega modela na njenem ozemlju. Taka uporaba zajema vsaj ponujanje za prodajo, dajanje na trg, uvoz ali izvoz izdelka¹.
2. Obdobje varstva, ki je na voljo za neregistrirani model, je najmanj tri leta od datuma, ko je bil model prvič dan na voljo javnosti na ozemlju pogodbenice.

ČLEN 18.30

Izjeme in izključitve

1. Vsaka pogodbenica lahko določi omejene izjeme pri varstvu modelov, tudi neregistriranih modelov, če take izjeme niso v nerazumnem nasprotju z običajno uporabo zaščitenih modelov in ne posegajo nerazumno v zakonite interese imetnika zaščitenega modela, ob upoštevanju pravnih interesov tretjih oseb.

¹ Pogodbenica lahko izpolni določbe člena 18.29 (Varstvo neregistriranih modelov) v zvezi z „izvozom“, tako da imetniku neregistriranega modela podeli pravico, da tretjim osebam prepreči prodajo, dajanje na trg ali uvoz izdelka, ki nosi ali vsebuje neregistrirani model, na način, ki privede do izvoza tega izdelka.

2. Varstvo se ne razširja na modele, ki jih narekujejo izključno tehnični ali funkcionalni vidiki. Model ne izvira iz pojavne oblike izdelka, ki mora biti nujno reproducirana v natančni obliki in dimenzijah, da bi bilo mogoče izdelek, v katerega je model vgrajen ali na katerem se uporablja, mehansko povezati z drugim izdelkom ali ga namestiti vanj, okoli njega ali ob njega, tako da lahko vsak izdelek opravlja svojo funkcijo.
3. Z odstopanjem od odstavka 2 model v skladu s pogoji iz člena 18.27(1) (Varstvo registriranih modelov) predstavlja model, ki je namenjen omogočanju večkratnega sestavljanja ali povezovanja medsebojno zamenljivih izdelkov v modularnem sistemu.

ČLEN 18.31

Povezava z avtorsko pravico

Vsaka pogodbenica zagotovi, da je model, vključno z neregistriranimi modeli, upravičen tudi do varstva v skladu z avtorskim pravom pogodbenice od datuma, ko je bil ustvarjen ali določen v kateri koli obliki. Vsaka pogodbenica določi obseg takega varstva in pogoje, pod katerimi se odobri, vključno s stopnjo zahtevane izvirnosti.

PODODDELEK 4

GEOGRAFSKE OZNAČBE

ČLEN 18.32

Področje uporabe, postopki in opredelitev pojmov

1. Ta pododdelek se uporablja za priznavanje in zaščito geografskih označb za vina, žgane pijače in živila s poreklom iz pogodbenic.
2. V tem pododdelku se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:
 - (a) „geografska označba“ pomeni označbo, ki opredeljuje blago kot s poreklom iz pogodbenice, regije ali kraja v zadevni pogodbenici, pri čemer se določena kakovost, sloves ali druge značilnosti blaga pripisujejo zlasti njegovemu geografskemu poreklu;
 - (b) „skupina proizvodov“ pomeni skupino proizvodov iz Priloge 18-A (Skupine proizvodov) in
 - (c) „specifikacija izdelka“ v zvezi z zadevnim blagom, na katerega se nanaša geografska označba, pomeni odobrene zahteve za uporabo te geografske označbe pri trženju navedenega blaga.

3. Po zaključku postopka nasprotovanja in pregledu geografskih označb Nova Zelandija zaščiti geografske označbe Unije iz oddelka A Priloge 18-B (Seznam geografskih označb – Evropska unija) vsaj v skladu z ravno zaščito, določeno v tem pododdelku.

4. Po zaključku postopka nasprotovanja in pregledu geografskih označb Unija zaščiti geografske označbe Nove Zelandije iz oddelka B Priloge 18-B (Seznam geografskih označb – Nova Zelandija) vsaj v skladu z ravno zaščito, določeno v tem pododdelku.

ČLEN 18.33

Sprememba seznama geografskih označb

1. Seznam skupin proizvodov iz Priloge 18-A (Skupine proizvodov) in seznam geografskih označb, ki se bodo zaščitile, iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb) se lahko spremenita s sklepom Odbora za trgovino, vključno z dodajanjem geografskih označb, posodobitvijo seznama skupin proizvodov ali odstranitvijo geografskih označb, ki niso več zaščitene v svojem kraju porekla.

2. Vsaka tri leta od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma se za posamezno pogodbenico v Prilogo 18-B (Seznami geografskih označb) lahko doda največ 30 geografskih označb. Nove geografske označbe se dodajo po zaključku postopka nasprotovanja v skladu z odstavkom 3 in po pregledu teh geografskih označb, zadovoljivem za obe pogodbenici.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se v okviru postopka nasprotovanja iz člena 18.32(3) in (4) (Področje uporabe, postopki in opredelitev pojmov) lahko vložijo ugovori zoper zahtevo za zaščito geografske označbe in da se vsaka taka zahteva za zaščito lahko zavrne ali drugače ne odobri.

Razlogi za ugovor zoper zahtevo za zaščito geografske označbe so:

- (a) geografska označba je popolnoma enaka ali zavajajoče podobna blagovni znamki, ki je bila v pogodbenici registrirana ali je bila vložena vloga za njeno registracijo v dobri veri v zvezi z enakim ali podobnim blagom, ali blagovni znamki, za katero so bile v pogodbenici pridobljene pravice z uporabo v dobri veri v zvezi z enakim ali podobnim blagom;
- (b) geografska označba je popolnoma enaka ali podobna blagovni znamki, povezani s kakršnim koli blagom, ki ni podobno blagu, za katero je registrirana blagovna znamka, če je blagovna znamka v pogodbenici znana in bi uporaba geografske označbe kazala na povezavo med blagom in lastnikom blagovne znamke ter je verjetno, da bi ta uporaba škodovala interesom lastnika blagovne znamke;
- (c) geografska označba je izraz, ki se v splošnem jeziku običajno uporablja kot splošno ime za zadevno blago v pogodbenici;
- (d) geografska označba je izraz, ki se v pogodbenici uporablja kot ime rastlinske sorte ali živalske pasme, zaradi česar je verjetno, da bi tako ime zavedlo potrošnike glede resničnega porekla blaga;

- (e) geografska označba je enakozvočna ali delno enakozvočna geografska označba in
- (f) verjetno je, da bi bila uporaba ali registracija geografske označbe v pogodbenici žaljiva.

4. Za namene tega pododdelka lahko pogodbenica pri odločitvi, ali se izraz v splošnem jeziku običajno uporablja kot splošno ime za zadevno blago v pogodbenici, upošteva, kako izraz razumejo potrošniki v zadevni pogodbenici. Dejavniki, ki so pomembni za to razumevanje potrošnikov, lahko vključujejo dokaze o tem, ali se izraz nanaša na enako vrsto zadevnega blaga, kot je navedeno v zadevnih virih, ter kako se blago, na katerega se izraz nanaša, trži in uporablja v trgovini v zadevni pogodbenici.

5. Pogodbenica pri oceni ugovorov zoper zaščito, ki jih oseba predloži na podlagi katerih koli razlogov iz odstavka 3, upošteva le položaj v navedeni pogodbenici.

ČLEN 18.34

Zaščita geografskih označb

1. Vsaka pogodbenica glede geografskih označb druge pogodbenice iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb) zainteresiranim stranem zagotovi pravna sredstva, s katerimi se lahko na njenem ozemlju preprečijo:

- (a) komercialna uporaba geografske označbe, ki blago opredeljuje kot podobno blago¹, ki ne izpolnjuje veljavnih specifikacij izdelka, na katerega se nanaša geografska označba, čeprav:
 - (i) je navedeno pravo poreklo blaga;
 - (ii) se geografska označba uporabi v prevodu² ali s prečrkovanjem³ ali
 - (iii) geografsko označbo spremljajo izrazi, kot so „vrsta“, „tip“, „stil“, „imitacija“ ali podobno;
- (b) uporaba kakršnega koli sredstva pri imenovanju ali predstavitvi blaga, ki bi označevalo ali nakazovalo, da določeno blago izvira z geografskega območja, ki ni dejanski kraj porekla, na način, ki bi zavajal javnost glede geografskega porekla ali narave blaga, in

¹ V tem pododdelku izraz „podobno blago“ pomeni blago, ki spada v isto skupino proizvodov, kot je določena v Prilogi 18-A (Skupine proizvodov).

² Pojasniti je treba, da se predpostavlja, da se to ocenjuje za vsak primer posebej. Ta določba se ne uporablja, kadar je predložen dokaz, da ne obstaja nikakršna povezava med geografsko označbo in prevedenim izrazom.

³ V tem pododdelku izraz „prečrkovanje“ pomeni preoblikovanje znakov na fonetični ravni iz izvirnega jezika ali jezikov zadevne geografske označbe.

- (c) kakršna koli druga uporaba geografske označbe, ki pomeni dejanje nelojalne konkurence v smislu člena 10a Pariške konvencije in ki lahko vključuje komercialno uporabo geografske označbe, pri kateri se izkorišča ugled te geografske označbe, tudi če se zadevno blago uporabi kot sestavina.
2. Ta pododdelek se ne uporablja za geografsko označbo pogodbenice iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb), ki ni več zaščitena v skladu z zakoni in drugimi predpisi druge pogodbenice.
3. Če geografska označba pogodbenice iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb) ni več zaščitena na ozemlju pogodbenice porekla, pogodbenica porekla takoj uradno obvesti drugo pogodbenico in zahteva preklic zaščite geografske označbe.
4. Nobena določba tega pododdelka ne posega v pravico subjektov, da pri trgovanju uporabljajo svoje ime ali ime svojih poslovnih predhodnikov, razen kadar se ime uporablja tako, da se s tem zavaja javnost.
5. Nobena določba tega pododdelka od pogodbenice ne zahteva, da določbe tega pododdelka uporabi za geografsko označbo druge pogodbenice v zvezi z blagom, katerega zadevna oznaka je popolnoma enaka ali podobna:
- (a) običajnemu imenu rastlinske sorte ali živalske pasme, zaradi česar je verjetno, da bi zavedla potrošnika glede resničnega porekla blaga, ali

(b) izrazu, ki se v splošnem jeziku običajno uporablja kot splošno ime za tako blago v zadevni pogodbenici.

6. Nobena določba tega pododdelka od pogodbenice ne zahteva, da določbe tega pododdelka uporabi za katero koli posamezno komponento večkomponentne geografske označbe druge pogodbenice v zvezi z blagom, katerega posamezna komponenta je popolnoma enaka ali podobna:

(a) običajnemu imenu rastlinske sorte ali živalske pasme, zaradi česar je verjetno, da bi zavedla potrošnika glede resničnega porekla blaga, ali

(b) izrazu, ki se v splošnem jeziku običajno uporablja kot splošno ime za tako blago v zadevni pogodbenici.

7. Nobena določba tega pododdelka od pogodbenice ne zahteva, da določbe tega pododdelka uporabi za katero koli besedo ali prevod ali prečrkovanje katere koli besede, vključene v geografski označbi druge pogodbenice, če je ta beseda, prevod ali prečrkovanje običajna angleška beseda, na primer *mountain* (gora), *alps* (Alpe) ali *river* (reka).

ČLEN 18.35

Datum zaščite

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so geografske označbe iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb), na katere se nanaša člen 18.32 (Področje uporabe, postopki in opredelitev pojmov), zaščitene od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma v skladu s členom 18.34 (Zaščita geografskih označb).

2. Vsaka pogodbenica za geografske označbe, dodane v Prilogo 18-B (Seznami geografskih označb) po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma, zagotovi, da so te geografske označbe v skladu s členom 18.34 (Zaščita geografskih označb) zaščitene od datuma, na katerega so bila imena objavljena za namene postopka nasprotovanja, kot je navedeno v členu 18.33(2) (Sprememba seznama geografskih označb).

ČLEN 18.36

Pravica do uporabe geografskih označb

1. Geografsko označbo, zaščiten v skladu s tem pododdelkom, lahko uporablja gospodarski subjekt, ki trži blago, ki izpolnjuje ustrezno specifikacijo izdelka.
2. Odstavek 1 ne omejuje zmožnosti pogodbenice, da v skladu s svojim pravom ureja proizvodnjo ali trženje blaga, na katerega se nanaša geografska označba.

ČLEN 18.37

Razmerje do blagovnih znamk

1. Registracija blagovne znamke, ki vsebuje ali vključuje geografsko označbo druge pogodbenice iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb), se po uradni dolžnosti zavrne ali razveljavi, če to dovoljujejo zakoni in drugi predpisi pogodbenice ali na zahtevo zainteresirane strani, v zvezi z blagom, ki se uvršča v skupino proizvodov iz Priloge 18-A (Skupine proizvodov) za navedeno geografsko označbo in nima porekla v kraju porekla, ki je v Prilogi 18-B (Seznami geografskih označb) naveden za zadevno geografsko označbo.
2. Če je bil v zvezi blagovno znamko vložen zahtevek ali če je bila blagovna znamka registrirana v dobri veri ali če so bile pravice do blagovne znamke pridobljene z uporabo v dobri veri v pogodbenici pred datumom zaščite zadevne geografske označbe iz člena 18.35 (Datum zaščite), ukrepi, sprejeti za izvajanje tega pododdelka v zadevni pogodbenici, ne posegajo v upravičenost do blagovne znamke ali veljavnost njene registracije ali v pravico do uporabe blagovne znamke, če je blagovna znamka enaka ali podobna geografski označbi. Taka blagovna znamka se lahko še naprej uporablja in obnavlja za zadevno blago ne glede na zaščito geografske označbe, če v pravu pogodbenice o blagovnih znamkah ne obstajajo razlogi za neveljavnost ali preklic blagovne znamke.
3. Pravo pogodbenice lahko določa, da mora biti vsaka zahteva v zvezi z uporabo ali registracijo blagovne znamke vložena v petih letih, potem ko je postala nepravilna uporaba zaščitene označbe v navedeni pogodbenici splošno znana, ali po datumu registracije znamke v navedeni pogodbenici, če je bila ta znamka do tega datuma objavljena in če je tak datum zgodnejši od tistega, ko je postala nepravilna uporaba v navedeni pogodbenici splošno znana.

ČLEN 18.38

Izvrševanje zaščite

Vsaka pogodbenica zagotovi, da se geografske označbe iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb) po uradni dolžnosti ali na zahtevo zainteresirane strani izvršujejo v skladu s pravom pogodbenice na podlagi ustreznih upravnih in sodnih ukrepov.

ČLEN 18.39

Splošna pravila

1. V primeru enakozvočnih geografskih označb, za katere se zaščita zahteva v skladu s členom 18.33 (Sprememba seznama geografskih označb), Odbor za trgovino za blago, ki spada v isto skupino proizvodov, sprejme sklep o določitvi praktičnih pogojev, pod katerimi se bodo zadevne enakozvočne označbe razlikovale med seboj ob upoštevanju potrebe po zagotavljanju pravične obravnave zadevnih proizvajalcev in preprečevanju zavajanja potrošnikov.
2. Pogodbenica, ki v okviru pogajanj o mednarodnem sporazumu s tretjo državo obravnava morebitno zaščito geografske označbe, ki opredeljuje blago s poreklom iz zadevne tretje države, obvesti drugo pogodbenico in ji da priložnost, da predloži pripombe, preden se geografska označba zaščiti, če:
 - (a) je geografska označba, ki se obravnava pri pogajanjih s tretjo državo, enakozvočna geografski označbi druge pogodbenice iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb) in

- (b) se zadevno blago uvršča v skupino proizvodov, ki je v Prilogi 18-A (Skupine proizvodov) določena za enakozvočno geografsko označbo druge pogodbenice.
- 3. Specifikacijo izdelka, na katerega se nanaša geografska označba iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb), odobrijo zadevni organi pogodbenice na ozemlju porekla blaga, vključno z morebitnimi spremembami.
- 4. Zaščito geografske označbe pogodbenice iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb) lahko prekliče le pogodbenica porekla blaga.
- 5. Blago se lahko trži in prodaja, dokler zaloge niso izčrpane, če je bilo zakonito opisano in predstavljeno na način, ki ga ta pododdelek prepoveduje, na datum:
 - (a) začetka veljavnosti tega sporazuma;
 - (b) sprejetja spremembe seznama geografskih označb v skladu s členom 18.33 (Sprememba seznama geografskih označb) na podlagi sklepa Odbora za trgovino ali
 - (c) na katerega se konča zadevno prehodno obdobje iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb).

ČLEN 18.40

Sistemi zaščite geografskih označb

1. Vsaka pogodbenica vzpostavi ali ohrani sistem za registracijo in zaščito geografskih označb na svojem ozemlju.
2. Sistem iz odstavka 1 vsebuje vsaj naslednje elemente:
 - (a) uradno sredstvo za objavo seznama registriranih geografskih označb;
 - (b) upravni postopek, s katerim se preveri, ali geografska označba, ki se bo registrirala, opredeljuje blago kot s poreklom z ozemlja pogodbenice ali iz regije ali kraja v navedeni pogodbenici, kadar se kakovost, ugled ali druga značilnost tega blaga pripisuje zlasti njegovemu geografskemu poreklu;
 - (c) postopek nasprotovanja, ki omogoča upoštevanje pravnih interesov tretjih oseb, in
 - (d) postopek za preklic zaščite geografske označbe ob upoštevanju pravnih interesov tretjih oseb in uporabnikov zadevnih registriranih geografskih označb.

PODODDELEK 5

VARSTVO NERAZKRITIH INFORMACIJ

ČLEN 18.41

Obseg varstva poslovnih skrivnosti in opredelitev pojmov

1. Vsaka pogodbenica vsem imetnikom poslovnih skrivnosti zagotovi ustrezne civilne sodne postopke in pravna sredstva, s katerimi se preprečijo pridobitev, uporaba ali razkritje poslovne skrivnosti ter pridobi nadomestilo škode zanje, kadar se izvedejo na način, ki je v nasprotju s pošteno poslovno prakso.
2. V tem pododdelku se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:
 - (a) „poslovna skrivnost“ pomeni informacijo, ki:
 - (i) je skrivnost v smislu, da njena celota ali natančna konfiguracija in sestava njenih komponent ni splošno znana ali lahko dosegljiva osebam v krogih, ki se običajno ukvarjajo s to vrsto informacij;
 - (ii) ima tržno vrednost, ker je tajna, in
 - (iii) v zvezi s katero je oseba, ki ima zakoniti nadzor nad to informacijo, v danih okoliščinah razumno ukrepala, da jo ohrani kot skrivnost, in

- (b) „imetnik poslovne skrivnosti“ pomeni vsako osebo, ki ima zakoniti nadzor nad poslovno skrivnostjo.

3. V tem pododdelku se vsaj za naslednje oblike ravnanja šteje, da so v nasprotju s pošteno poslovno prakso:

- (a) pridobitev poslovne skrivnosti brez privolitve imetnika poslovne skrivnosti, če se to zgodi z nepooblaščenim dostopom do katerih koli dokumentov, predmetov, gradiva, vsebin ali elektronskih datotek, ki so pod zakonitim nadzorom imetnika poslovne skrivnosti in vsebujejo poslovno skrivnost ali je iz njih mogoče ugotoviti poslovno skrivnost, oziroma z njihovo prilastitvijo ali kopiranjem;
- (b) uporaba ali razkritje poslovne skrivnosti, kadar koli to brez privolitve imetnika poslovne skrivnosti stori oseba, za katero je ugotovljeno, da izpolnjuje katerega koli od naslednjih pogojev:
 - (i) poslovno skrivnost pridobi na način iz točke (a),
 - (ii) krši sporazum o zaupnosti ali kakršno koli drugo dolžnost nerazkritja poslovne skrivnosti ali
 - (iii) krši pogodbeno ali katero koli drugo dolžnost omejitve uporabe poslovne skrivnosti in
- (c) pridobitev, uporaba ali razkritje poslovne skrivnosti, kadar koli je oseba, ki je to storila, v času pridobitve, uporabe ali razkritja vedela ali bi morala v danih okoliščinah vedeti, da je poslovno skrivnost neposredno ali posredno pridobila od druge osebe, ki je poslovno skrivnost uporabila ali razkrila nezakonito v smislu točke (b).

4. Nobena določba tega pododdelka od nobene pogodbenice ne zahteva, da katero koli od naslednjih ravnanj obravnava kot v nasprotju s pošteno poslovno prakso:

- (a) neodvisno odkritje ali stvaritev;
- (b) obratni inženiring izdelka s strani osebe, ki jo ima zakonito v lasti in ki je ne zavezuje nobena pravno veljavna dolžnost, da omeji pridobitev ustreznih informacij;
- (c) pridobitev, uporaba ali razkritje informacij, ki se zahtevajo ali jih dovoljuje pravo vsake pogodbenice, in
- (d) uporaba izkušenj ter znanja in spretnosti zaposlenih, ki so jih ti pošteno pridobili med rednim opravljanjem dela.

5. Nobena določba tega pododdelka ne omejuje svobode izražanja in obveščanja, vključno s svobodo medijev, kot je zaščiten v vsaki pogodbenici.

ČLEN 18.42

Civilni sodni postopki in pravna sredstva za poslovne skrivnosti

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da nobeni osebi, ki sodeluje v civilnih sodnih postopkih iz člena 18.41 (Obseg varstva poslovnih skrivnosti in opredelitev pojmov) ali ima dostop do dokumentov, ki so del navedenih sodnih postopkov, ni dovoljeno uporabiti ali razkriti nobene poslovne skrivnosti ali domnevne poslovne skrivnosti, ki so jo pristojni sodni organi v odziv na ustrezno utemeljeno vlogo zainteresirane strani opredelili za zaupno in bili z njo seznanjeni na podlagi tega sodelovanja ali dostopa.

2. V civilnih sodnih postopkih iz člena 18.41 (Obseg varstva poslovnih skrivnosti in opredelitev pojmov) vsaka pogodbenica zagotovi, da so njeni sodni organi pooblaščen vsaj za to, da:

- (a) v skladu s pravom pogodbenice odredijo začasne ukrepe, da bi preprečili pridobitev, uporabo ali razkritje poslovne skrivnosti na način, ki je v nasprotju s pošteno poslovno prakso;
- (b) izdajo sodne odredbe, da bi preprečili pridobitev, uporabo ali razkritje poslovne skrivnosti na način, ki je v nasprotju s pošteno poslovno prakso;
- (c) izdajo odredbe osebam, ki so vedele ali bi morale vedeti, da so pridobile, uporabile ali razkrile poslovno skrivnost na način, ki je v nasprotju s pošteno poslovno prakso, da imetniku poslovne skrivnosti plačajo odškodnino, ki ustreza škodi, ki jo je utrpel zaradi te pridobitve, uporabe ali razkritja poslovne skrivnosti;
- (d) sprejmejo posebne ukrepe za ohranitev zaupnosti katere koli poslovne skrivnosti ali domnevne poslovne skrivnosti, nastale v civilnem postopku, ki se nanaša na domnevno pridobitev, uporabo in razkritje poslovne skrivnosti na način, ki je v nasprotju s pošteno poslovno prakso. V skladu s pravom pogodbenice lahko ti posebni ukrepi vključujejo možnost omejitve dostopa do nekaterih dokumentov v celoti ali delno, omejitev dostopa do obravnav in ustreznih zapisnikov ali dobesednih zapisov teh obravnav ter dajanje na voljo nezaupne različice sodne odločbe, v kateri so odlomki, ki vsebujejo poslovne skrivnosti, odstranjeni ali redigirani, in

- (e) naložijo sankcije strankam ali katerim koli drugim osebam, ki sodelujejo v sodnem postopku in ne ravnaajo ali nočejo ravnati v skladu s sodnimi odločbami v zvezi z varovanjem poslovne skrivnosti ali domnevne poslovne skrivnosti.

3. Vsaka pogodbenica v skladu s svojim pravom zagotovi, da njenim sodnim organom ni treba uporabiti sodnih postopkov in pravnih sredstev iz člena 18.41 (Obseg varstva poslovnih skrivnosti in opredelitev pojmov) v primeru ravnanja v nasprotju s pošteno poslovno prakso, da se razkrijejo kršitve, nepravilno ravnanje ali nezakonite dejavnosti z namenom zaščite pravnih interesov, ki jih priznava pravo pogodbenice.

ČLEN 18.43

Varstvo podatkov, predloženih za namene pridobitve dovoljenja za dajanje farmacevtskega izdelka¹ na trg

1. Vsaka pogodbenica varuje zaupne poslovne informacije, predložene za pridobitev dovoljenja za dajanje farmacevtskega izdelka na trg (v nadaljnjem besedilu: dovoljenje za promet), pred razkritjem tretjim osebam, razen če se sprejmejo ukrepi za zagotovitev, da so podatki zaščiteni pred nepošteno komercialno uporabo, ali če je razkritje potrebno zaradi prevladujočega javnega interesa.

¹ V tem členu je izraz „farmacevtski izdelek“ opredeljen v skladu s pravom vsake pogodbenice. Kar zadeva Unijo, izraz „farmacevtski izdelek“ pomeni „zdravilo“.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da organ, pristojen za izdajo dovoljenja za promet, za obdobje vsaj petih let od datuma prvega dovoljenja za promet v zadevni pogodbenici (v nadaljnjem besedilu: prvo dovoljenje za promet) in v skladu s kakršnimi koli pogoji, določenimi v njenem pravu, brez izrecnega soglasja imetnika prvega dovoljenja za promet ne sprejme nobene naknadne vloge za pridobitev dovoljenja za promet, ki se sklicuje na rezultate predkliničnih preskusov ali kliničnih preskušanj, predloženih v vlogi za prvo dovoljenje za promet, razen če mednarodni sporazumi, ki jih pogodbenici priznavata, določajo drugače.

ČLEN 18.44

Varstvo podatkov, predloženih za pridobitev dovoljenja za promet za kmetijske kemične izdelke¹

1. Vsaka pogodbenica lastniku poročila o preskusu ali študiji, ki je bilo prvič predloženo za pridobitev dovoljenja za promet, prizna začasno pravico. V obdobju veljavnosti te začasne pravice se poročilo o preskusu ali študiji ne uporabi v korist nobene druge osebe, ki želi pridobiti dovoljenje za promet kmetijskega kemičnega izdelka, razen če se dokaže izrecna privolitev prvega lastnika. V tem členu izraz „začasna pravica“ pomeni „varstvo podatkov“.

¹ V tem členu je izraz „kmetijski kemični izdelek“ opredeljen v skladu s pravom vsake pogodbenice. Kar zadeva Unijo, izraz „kmetijski kemični izdelek“ pomeni „fitofarmacevtsko sredstvo“.

2. Poročilo o preskusu ali študiji iz odstavka 1 mora izpolnjevati naslednje pogoje:
 - (a) je nujno za pridobitev ali spremembo dovoljenja, da bi se dovolile dodatne uporabe, in
 - (b) je priznано kot skladno z načeli dobre laboratorijske prakse ali dobre preskusne prakse v skladu s pravom vsake pogodbenice.
3. Trajanje obdobja varstva podatkov je najmanj 10 let od datuma, ko je ustrezni organ na ozemlju pogodbenice izdal prvo dovoljenje.
4. Vsaka pogodbenica lahko določi pravila za preprečevanje podvajanja preskusov na vretenčarjih.

PODODDELEK 6

SORTE RASTLIN

ČLEN 18.45

Varstvo žlahtniteljskih pravic¹

Vsaka pogodbenica vzpostavi sistem² za varstvo žlahtniteljskih pravic, s katerim se izvaja Mednarodna konvencija o varstvu novih sort rastlin (UPOV), kakor je bila nazadnje revidirana 19. marca 1991 v Ženevi.

¹ Pojasniti je treba, da se pogodbenici zavedata, da lahko ukrepi iz člena 25.6 (Pogodba iz Waitangija/*Tiriti o Waitangi*) vključujejo ukrepe v zvezi z zadevami iz tega pododdelka, ki jih Nova Zelandija šteje za potrebne za varstvo pravic, interesov, dolžnosti in odgovornosti Maorov pri izpolnjevanju svojih obveznosti v okviru Pogodbe iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi*, če so izpolnjeni pogoji iz člena 25.6 Pogodba iz Waitangija/(*Tiriti o Waitangi*).

² Pojasniti je treba, da je sistem v tem pododdelku lahko sistem *sui generis*.

ODDELEK C

UVELJAVLJANJE PRAVIC INTELEKTUALNE LASTNINE

PODODDELEK 1

CIVILNO IN UPRAVNO IZVRŠEVANJE

ČLEN 18.46

Splošne obveznosti

1. Pogodbenici ponovno potrjujeta svoje zaveze v okviru Sporazuma TRIPS, zlasti njegovega dela III, poleg tega pa bosta zagotovili naslednje dopolnilne ukrepe, postopke in pravna sredstva, potrebna za zagotavljanje uveljavljanja pravic intelektualne lastnine¹.
2. Navedeni ukrepi, postopki in pravna sredstva:
 - (a) so pošteni in pravični;

¹ V tem oddelku izraz „pravice intelektualne lastnine“ ne vključuje pravic iz oddelka B (Standardi glede pravic intelektualne lastnine), pododdelek 5 (Varstvo nerazkritih informacij).

- (b) niso po nepotrebnem zapleteni ali dragi in ne določajo nerazumnih rokov ali povzročajo neupravičenih zamud;
- (c) so učinkoviti, sorazmerni in odvračilni ter
- (d) se uporabljajo na način, ki preprečuje nastajanje ovir za zakonito trgovino in zagotavlja zaščito pred njihovo zlorabo.

ČLEN 18.47

Osebe, ki imajo pravico zahtevati uporabo ukrepov,
postopkov in pravnih sredstev

Vsaka pogodbenica prizna kot osebe, ki imajo pravico zahtevati uporabo ukrepov, postopkov in pravnih sredstev iz tega oddelka:

- (a) imetnike pravic intelektualne lastnine v skladu s pravom pogodbenice;
- (b) vse druge osebe, pooblaščne za uporabo navedenih pravic, zlasti imetnike licence, kolikor je to dovoljeno in v skladu s pravom pogodbenice,
- (c) organe za upravljanje kolektivnih pravic intelektualne lastnine, ki se jim redno priznava pravica zastopanja nosilcev pravic intelektualne lastnine, kolikor je to dovoljeno in skladno s pravom pogodbenice, in

- (d) strokovne organe za obrambo, ki se jim redno priznava pravica zastopanja imetnikov pravic intelektualne lastnine, kolikor je to dovoljeno in v skladu s pravom pogodbenice.

ČLEN 18.48

Ukrepi za zavarovanje dokazov

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko pristojni sodni organi še pred začetkom postopkov glede vsebine zadeve same na predlog strani, ki je predložila razumno razpoložljive dokaze v podporo svojim trditvam, da je njena pravica intelektualne lastnine kršena ali bo kršena, odredijo takojšnje in učinkovite začasne ukrepe za zagotovitev zadevnih dokazov v zvezi z domnevno kršitvijo, ob upoštevanju ustreznih zaščitnih ukrepov in varstva zaupnih informacij.
2. Ukrepi iz odstavka 1 lahko vključujejo podroben opis, z odvzemom vzorcev ali brez njega, ali fizični zaseg blaga, ki domnevno krši pravico intelektualne lastnine, ter v ustreznih primerih materialov in pripomočkov, ki se uporabljajo v proizvodnji ali distribuciji takega blaga, ter dokumentov, ki se nanašajo nanj.

ČLEN 18.49

Dokazi

1. Vsaka pogodbenica sprejme potrebne ukrepe, s katerimi svojim pristojnim sodnim organom omogoči, da na predlog stranke, ki je predložila razumno razpoložljive dokaze, ki zadoščajo v podporo njenim trditvam, in je v utemeljitvi navedenih trditev navedla dokaze, s katerimi razpolaga nasprotna stranka, odredijo, da nasprotna stranka predloži te dokaze ob upoštevanju varstva zaupnih informacij.
2. Vsaka pogodbenica sprejme tudi potrebne ukrepe, s katerimi svojim pristojnim sodnim organom omogoči, da v primerih kršitve pravice intelektualne lastnine v komercialnem obsegu po potrebi in pod enakimi pogoji, kot so navedeni v odstavku 1, odredijo predložitev bančnih, finančnih ali komercialnih dokumentov, s katerimi razpolaga nasprotna stranka, ob upoštevanju varstva zaupnih informacij.

ČLEN 18.50

Pravica do obveščenosti

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni pristojni sodni organi v okviru civilnega postopka v zvezi s kršitvijo pravice intelektualne lastnine ter kot odgovor na utemeljeno in sorazmerno zahtevo tožnika kršitelju ali domnevnemu kršitelju ali kateri koli drugi osebi odredijo, naj zagotovi zadevne informacije, ki jih ta oseba nadzoruje ali s katerimi razpolaga, o poreklu in distribucijskih mrežah blaga ali storitev, ki kršijo pravico intelektualne lastnine.

2. V tem členu izraz „katera koli druga oseba“ pomeni vsaj osebo:
 - (a) za katero se ugotovi, da v komercialnem obsegu poseduje blago, ki krši pravico intelektualne lastnine;
 - (b) za katero se ugotovi, da v komercialnem obsegu uporablja storitve, ki kršijo pravico intelektualne lastnine;
 - (c) za katero se ugotovi, da v komercialnem obsegu opravlja storitve, ki se uporabljajo pri dejavnostih, ki kršijo pravico intelektualne lastnine, ali
 - (d) za katero je oseba iz točke (a), (b) ali (c) opozorila, da sodeluje pri proizvodnji, izdelavi ali distribuciji blaga oziroma opravljanju takih storitev.
3. Informacije iz odstavka 1 po potrebi vključujejo:
 - (a) imena in naslove proizvajalcev, izdelovalcev, distributerjev, ponudnikov in drugih predhodnih imetnikov blaga ali storitev ter predvidenih trgovcev na debelo in drobno, in
 - (b) informacije o proizvedenih, izdelanih, dobavljenih, prejetih ali naročenih količinah ter ceni za zadevno blago ali storitve.
4. Odstavka 1 in 2 se uporabljata brez poseganja v druge zakone pogodbenice, ki:
 - (a) imetniku pravice zagotavljajo pravice do prejemanja popolnejših informacij;

- (b) urejajo uporabo informacij, sporočenih v skladu s tem členom, v civilnem postopku;
- (c) urejajo odgovornost za zlorabo pravice do obveščenosti;
- (d) omogočajo zavrnitev predložitve informacij, ki bi katero koli drugo osebo iz odstavka 1 prisilile k priznanju svojega sodelovanja ali sodelovanja njenih bližnjih sorodnikov pri kršitvi pravice intelektualne lastnine, ali
- (e) urejajo varstvo zaupnosti virov informacij ali obdelavo osebnih podatkov.

ČLEN 18.51

Začasni in previdnostni ukrepi

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni sodni organi na zahtevo vložnika zoper domnevnega kršitelja izdajo začasno odredbo, da se prepreči kakršna koli neizbežna kršitev pravice intelektualne lastnine, ali da začasno in po potrebi ob uvedbi periodične denarne kazni, kadar to določa pravo navedene pogodbenice, prepovejo nadaljevanje domnevne kršitve navedene pravice ali da tako nadaljevanje pogojijo z vložitvijo jamstva, katerega namen je zagotoviti nadomestilo imetniku pravice. Začasna odredba se lahko pod enakimi pogoji izda tudi zoper posrednika, čigar storitve uporablja tretja oseba za kršitev pravice intelektualne lastnine.

2. Začasna odredba se lahko izda tudi za preprečitev vstopa blaga, za katerega se domneva, da krši pravico intelektualne lastnine, v trgovinske tokove ali njegov pretok po njih.
3. V primeru domnevne kršitve v komercialnem obsegu vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni pravosodni organi odredijo previdnostno zaustavitev prenosa premičnin in nepremičnin domnevnega kršitelja, vključno z zamrznitvijo njegovih bančnih računov in drugih sredstev, ali trgovanja z njimi in, kadar tako določa pravo pogodbenice, njihov zaseg, če vložnik dokaže, da utegnejo okoliščine ogroziti povračilo škode. V ta namen lahko pristojni organi odredijo predložitev ustreznih bančnih, finančnih ali komercialnih informacij ali primeren dostop do ustreznih informacij.
4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so njeni sodni organi v zvezi z ukrepi iz odstavkov 1 do 3 pooblašteni, da od vložnika zahtevajo predložitev vseh razumno razpoložljivih dokazov, na podlagi katerih lahko z zadostno mero gotovosti ugotovijo, ali je vložnik imetnik pravice in ali je pravica vložnika kršena oziroma ali je taka kršitev neizbežna.

ČLEN 18.52

Korektivni ukrepi

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni sodni organi na zahtevo vložnika in brez poseganja v morebitno odškodnino, ki se dolguje imetniku pravice zaradi kršitve, in brez kakršnega koli nadomestila odredijo uničenje ali vsaj dokončno odstranitev blaga, za katero je bilo ugotovljeno, da krši pravice intelektualne lastnine, iz trgovinskih tokov. Po potrebi lahko sodni organi pod enakimi pogoji odredijo tudi uničenje materialov in pripomočkov, ki se uporabljajo zlasti za oblikovanje ali izdelavo navedenega blaga.
2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni sodni organi odredijo, da se ukrepi iz odstavka 1 izvedejo na stroške kršitelja, razen če obstajajo posebni razlogi proti temu.

ČLEN 18.53

Sodne odredbe

Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni sodni organi, kadar se sprejme sodna odločba, s katero se ugotovi kršitev pravice intelektualne lastnine, zoper kršitelja izdajo sodno odredbo, katere cilj je prepoved nadaljevanja kršitve. Vsaka pogodbenica zagotovi tudi, da lahko njeni sodni organi izdajo sodno odredbo zoper posrednika, katerega storitve uporablja tretja oseba za kršitev pravice intelektualne lastnine.

ČLEN 18.54

Alternativni ukrepi

Vsaka pogodbenica lahko določi, da lahko njeni sodni organi v ustreznih primerih in na zahtevo osebe, ki bi lahko bila predmet ukrepov iz člena 18.52 (Korektivni ukrepi) ali 18.53 (Sodne odredbe), namesto uporabe ukrepov iz člena 18.52 (Korektivni ukrepi) ali 18.53 (Sodne odredbe) odredijo plačilo denarnega nadomestila oškodovani stranki, če ta oseba ni ravnala namerno in iz malomarnosti, če bi izvedba zadevnih ukrepov tej osebi povzročila nesorazmerno škodo in če se oškodovani stranki denarno nadomestilo zdi razumno zadovoljivo.

ČLEN 18.55

Odškodnina

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni sodni organi na predlog oškodovane stranke kršitelju, ki je vedel ali bi moral iz utemeljenih razlogov vedeti, da sodeluje pri kršitvi pravice intelektualne lastnine, naložijo, naj imetniku pravice plača odškodnino, ki ustreza škodi, ki jo je imetnik pravice utrpel zaradi kršitve.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni sodni organi pri določanju odškodnine iz odstavka 1:
- (a) upoštevajo vse ustrezne vidike, kot so negativne ekonomske posledice, vključno z izgubljenim dobičkom, ki jih je utrpela oškodovana stranka, morebiten neupravičen dobiček, ki ga je ustvaril kršitelj, in v ustreznih primerih elemente, ki niso ekonomski dejavniki, kot je nepremoženjska škoda, ki je imetniku pravice povzročena s kršitvijo, ali pa
 - (b) lahko v ustreznih primerih določijo odškodnino v obliki pavšalnega zneska na podlagi elementov, kot je najmanj znesek licenčnin ali pristojbin, ki bi jih kršitelj dolgoval, če bi zahteval dovoljenje za uporabo zadevne pravice intelektualne lastnine.
3. Če kršitelj ni vedel ali če iz utemeljenih razlogov ni mogel vedeti, da sodeluje pri kršitvi pravice intelektualne lastnine, lahko vsaka pogodbenica določi, da lahko njeni sodni organi v korist oškodovane strani odredijo vračilo dobička ali plačilo odškodnine, ki je lahko določena vnaprej.

ČLEN 18.56

Pravni stroški

Vsaka pogodbenica zagotovi, da utemeljene in sorazmerne pravne stroške ter druge izdatke uspešne stranke praviloma krije neuspešna stranka, razen če načelo pravičnosti tega ne omogoča.

ČLEN 18.57

Objava sodnih odločb

Vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko v sodnih postopkih, začelih zaradi kršitve pravice intelektualne lastnine, njeni sodni organi na zahtevo vložnika in na stroške kršitelja odredijo ustrezne ukrepe za razširjanje informacij v zvezi s sodno odločbo in njeno celotno ali delno objavo.

ČLEN 18.58

Domneva o avtorstvu ali lastništvu

Pogodbenici priznavata, da za namene uporabe ukrepov, postopkov in korektivnih ukrepov, predvidenih v oddelku C (Uveljavljanje pravic intelektualne lastnine), velja:

- (a) za to, da oseba velja za avtorja literarnega ali umetniškega dela in zato lahko sproži postopek za ugotavljanje kršitev, zadostuje običajna navedba avtorjevega imena na delu, če ni dokaza o nasprotnem, in
- (b) se točka (a) smiselno uporablja za imetnike pravic, povezanih z avtorskimi pravicami, v zvezi z njihovo zaščiteno vsebino.

ČLEN 18.59

Upravni postopki

Kolikor se v upravnem postopku lahko na podlagi vsebine zadeve odredijo kakršna koli civilnopravna sredstva, mora biti tak postopek v skladu z načeli, ki so vsebinsko enaka načelom iz tega pododdelka.

PODODDELEK 2

UVELJAVLJANJE PRAVIC NA MEJAH

ČLEN 18.60

Ukrepi na mejah

1. Kar zadeva blago pod carinskim nadzorom, vsaka pogodbenica sprejme ali ohrani postopke, v skladu s katerimi lahko imetnik pravice vloži zahteve pri carinskih organih pogodbenice, da prekinejo sprostitve blaga ali zadržijo blago, glede katerega obstaja sum, da krši najmanj blagovne znamke, avtorske in sorodne pravice, geografske označbe in industrijske modele (v nadaljnjem besedilu: sumljivo blago).
2. Vsaka pogodbenica ima vzpostavljene elektronske sisteme, s katerimi lahko carinski organi upravljajo zahteve iz odstavka 1.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da je imetnik ugodenega ali evidentiranega zahtevka, kadar to zahtevajo njeni carinski organi, dolžan povrniti stroške, ki so carinskim organom ali drugim osebam, ki delujejo v imenu carinskih organov, nastali od trenutka prekinitve prepustitve sumljivega blaga ali njegovega zadržanja, tudi zaradi skladiščenja blaga in ravnanja z njim, ter vse stroške, povezane z uničenjem ali odstranitvijo sumljivega blaga.
4. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni carinski organi o ugoditvi ali evidentiranju zahtevka iz odstavka 1 odločijo v razumnem roku.
5. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se ugodeni ali evidentirani zahtevki uporabljajo za več pošilk.
6. Kar zadeva blago pod carinskim nadzorom, vsaka pogodbenica zagotovi, da lahko njeni carinski organi na lastno pobudo prekinijo sprostitve sumljivega blaga ali ga zadržijo.
7. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni carinski organi uporabljajo analizo tveganja za prepoznavanje sumljivega blaga.
8. Vsaka pogodbenica ima vzpostavljene postopke, ki omogočajo uničenje sumljivega blaga, ne da bi bil pred tem potreben upravni ali sodni postopek za uradno ugotovitev kršitev, če se zadevne osebe z uničenjem strinjajo ali mu ne nasprotujejo. Če sumljivo blago ni uničeno, vsaka pogodbenica zagotovi, da se tako blago, razen v izjemnih okoliščinah, iz trgovinskih tokov umakne tako, da se prepreči kakršna koli škoda za imetnika pravice.

9. Pogodbenica ima lahko vzpostavljene postopke, ki omogočajo hitro uničenje blaga s ponarejeno blagovno znamko in neupravičeno uporabljenega blaga, poslanega v poštnih ali hitrih kurirskih pošiljkah.
10. Pogodbenica se lahko odloči, da tega člena ne bo uporabljala za uvoz blaga, ki ga v drugi državi dajo na trg imetniki pravic ali se tam da na trg z njihovo privolitvijo. Poleg tega lahko pogodbenica iz uporabe tega člena izključi nekomercialno blago v osebni prtljagi potnikov.
11. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni carinski organi vzdržujejo reden dialog z ustreznimi deležniki, ter spodbuja sodelovanje z njimi in po potrebi drugimi organi¹, vključenimi v uveljavljanje pravic intelektualne lastnine.
12. Pogodbenici sodelujeta na področju mednarodne trgovine z blagom, za katerega se domneva, da krši pravice intelektualne lastnine. Pogodbenici si zlasti, kolikor je mogoče in kadar je potrebno, izmenjujeta informacije o trgovini z blagom, za katerega se domneva, da krši pravice intelektualne lastnine, ki vpliva na pogodbenico.
13. Brez poseganja v druge načine sodelovanja se za kršitve zakonodaje o pravicah intelektualne lastnine, za uveljavljanje katerih so v skladu s tem členom pristojni carinski organi pogodbenice, uporablja vzajemna upravna pomoč iz sporazuma CCMAA.

¹ Pojasniti je treba, da drugi organi ne vključujejo sodnih organov.

ČLEN 18.61

Skladnost z GATT 1994 in Sporazumom TRIPS

Pri izvajanju mejnih ukrepov za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine s strani carinskih organov, ne glede na to, ali so zajeti v tem pododdelku ali ne, vsaka pogodbenica zagotovi skladnost s svojimi obveznostmi na podlagi GATT 1994 in Sporazuma TRIPS ter zlasti člena V GATT 1994 ter člena 41 in dela III, oddelek 4, Sporazuma TRIPS.

ODDELEK D

KONČNE DOLOČBE

ČLEN 18.62

Načini sodelovanja

1. Pogodbenici z medsebojnim sodelovanjem podpirata izvajanje zavez in obveznosti iz tega poglavja.
2. Sodelovanje pogodbenic pri zadevah v zvezi z varstvom in uveljavljanjem pravic intelektualne lastnine lahko po potrebi in kadar je ustrezno vključuje naslednje dejavnosti:
 - (a) izmenjavo informacij o pravnem okviru v zvezi s pravicami intelektualne lastnine in zadevnimi pravili o varstvu in uveljavljanju;

- (b) izmenjavo izkušenj pri zakonodajnem napredku;
- (c) izmenjavo izkušenj pri uveljavljanju pravic intelektualne lastnine;
- (d) izmenjavo izkušenj pri izvrševanju s strani carinskih, policijskih, upravnih in sodnih organov na centralni in podcentralni ravni;
- (e) usklajevanje za preprečevanje izvoza ponarejenega blaga, vključno z usklajevanjem z drugimi državami;
- (f) tehnično pomoč, krepitev zmogljivosti, izmenjavo in usposabljanje osebja;
- (g) varstvo in zaščito pravic intelektualne lastnine ter razširjanje informacij v zvezi s tem, med drugim v poslovnih krogih in civilni družbi;
- (h) javno ozaveščanje potrošnikov in imetnikov pravic;
- (i) spodbujanje institucionalnega sodelovanja, zlasti med uradi pogodbenic za intelektualno lastnino;
- (j) ozaveščanje in izobraževanje splošne javnosti o politikah v zvezi z varstvom in uveljavljanjem pravic intelektualne lastnine;

- (k) spodbujanje varstva in uveljavljanja pravic intelektualne lastnine z javno-zasebnim sodelovanjem, ki vključuje MSP;
 - (l) pripravo učinkovitih strategij za opredelitev ciljnih skupin in komunikacijskih programov za povečanje ozaveščenosti potrošnikov in medijev o učinku kršitev pravic intelektualne lastnine, vključno s tveganjem za zdravje in varnost ter povezavo z organiziranim kriminalom, ter
 - (m) izmenjavo informacij in izkušenj o vidikih genskih virov, tradicionalnega znanja in tradicionalnega kulturnega izražanja, povezanih z intelektualno lastnino.
3. Vsaka pogodbenica lahko objavi specifikacije izdelkov ali njihove povzetke ter zadevne kontaktne točke za nadzor ali upravljanje geografskih označb druge pogodbenice, zaščitene na podlagi pododdelka 4 (Geografske označbe).
4. Pogodbenici neposredno ali prek odbora za naložbe, storitve, digitalno trgovino, javna naročila in intelektualno lastnino, vključno z geografskimi označbami, ohranjata stike glede vseh zadev, povezanih z izvajanjem in delovanjem tega poglavja.

ČLEN 18.63

Prostovoljne pobude deležnikov

Vsaka pogodbenica si prizadeva spodbujati prostovoljne pobude deležnikov za zmanjšanje kršitev pravic intelektualne lastnine, tudi na spletu in drugih trgih, ki se osredotočajo na konkretne težave in iskanje praktičnih rešitev, ki so realistične, uravnotežene, sorazmerne in pravične za vse udeležene, tudi na naslednje načine:

- (a) vsaka pogodbenica si prizadeva sporazumno sklicati deležnike na svojem ozemlju, da bi spodbudila prostovoljne pobude za iskanje rešitev in reševanje nesoglasij glede varstva in uveljavljanja pravic intelektualne lastnine ter zmanjšanja kršitev;
- (b) pogodbenici si prizadevata za medsebojno izmenjavo informacij o prizadevanjih za spodbujanje prostovoljnih pobud deležnikov na njunem ozemlju in
- (c) pogodbenici si prizadevata za spodbujanje odprtega dialoga in sodelovanja med deležniki pogodbenic ter deležnike pogodbenic spodbujata, da skupaj iščejo rešitve in rešujejo nesoglasja glede varstva in uveljavljanja pravic intelektualne lastnine ter zmanjšanja kršitev.

ČLEN 18.64

Odbor za naložbe, storitve, digitalno trgovino, javna naročila
in intelektualno lastnino, vključno z geografskimi označbami

1. Ta člen dopolnjuje in podrobneje opredeljuje člen 24.4 (Specializirani odbori).
2. Odbor za naložbe, storitve, digitalno trgovino, javna naročila in intelektualno lastnino, vključno z geografskimi označbami, v povezavi s tem poglavjem opravlja naslednje naloge:
 - (a) izmenjuje informacije in izkušnje o vprašanjih, povezanih z intelektualno lastnino, tudi na področju geografskih označb, vključno z razvojem zakonodaje in politike, ter o katerem koli vprašanju skupnega interesa v zvezi z izvajanjem in delovanjem tega poglavja;
 - (b) je odgovoren za izmenjavo informacij o geografskih označbah za namene proučitve njihove zaščite v skladu s členom 18.34 (Zaščita geografskih označb) in
 - (c) v zvezi s členom 18.39(2) (Splošna pravila) obravnava katero koli vprašanje, ki izhaja iz specifikacij proizvodov zaščiteneh geografskih označb druge pogodbenice iz Priloge 18-B (Seznami geografskih označb).

POGLAVJE 19

TRGOVINA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ

ČLEN 19.1

Ozadje in cilji

1. Pogodbenici opozarjata na Agendo 21 in Deklaracijo iz Ria o okolju in razvoju, sprejeto 14. junija 1992 v Riu de Janeiru (v nadaljnjem besedilu: Deklaracija iz Ria o okolju in razvoju), Johannesburgski načrt o izvajanju svetovnega vrha o trajnostnem razvoju iz leta 2002, Deklaracijo MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo, ki jo je Mednarodna konferenca dela sprejela 10. junija 2008 v Ženevi na svojem 97. zasedanju (v nadaljnjem besedilu: Deklaracija MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo iz leta 2008), sklepni dokument Konference Združenih narodov o trajnostnem razvoju iz leta 2012 z naslovom „Prihodnost, ki si jo želimo“, ki jo je Generalna skupščina Združenih narodov potrdila z Resolucijo št. 66/288, sprejeto 27. julija 2012, ter agendo Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030, ki jo je Generalna skupščina Združenih narodov 25. septembra 2015 sprejela z Resolucijo št. 70/1 (v nadaljnjem besedilu: agenda OZN za trajnostni razvoj do leta 2030), in njene cilje trajnostnega razvoja.
2. Pogodbenici priznavata, da trajnostni razvoj zajema gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja, ti trije njegovi deli pa so medsebojno odvisni in se vzajemno krepijo.

3. Pogodbenici potrjujeta svojo zavezanost spodbujanju razvoja mednarodne trgovine in naložb na način, ki bo prispeval k ciljem trajnostnega razvoja.
4. Pogodbenici priznavata, da je treba podnebne spremembe v skladu s posebnim poročilom Medvladnega foruma za podnebne spremembe o posledicah globalnega segrevanja za 1,5 °C nujno obravnavati kot prispevek h gospodarskim, socialnim in okoljskim ciljem trajnostnega razvoja.
5. Cilj tega poglavja je okrepiti vključevanje trajnostnega razvoja, zlasti njegove okoljske in socialne razsežnosti (predvsem vidikov dela), v trgovinske in naložbene odnose med pogodbenicama, tudi s krepitvijo dialoga in sodelovanja.

ČLEN 19.2

Pravica do urejanja in ravni varstva

1. Pogodbenici priznavata pravico vsake pogodbenice, da:
 - (a) določi svoje politike in prednostne naloge na področju trajnostnega razvoja;
 - (b) vzpostavi notranje ravni varstva okolja in delavcev, vključno s socialnim varstvom, ki jih šteje za ustrezne, in

(c) sprejme ali spremeni zadevno pravo in politike.

Te ravni, pravo in politike so skladni z zavezanostjo posamezne pogodbenice sporazumom in mednarodno priznanim standardom iz tega poglavja.

3. Vsaka pogodbenica si prizadeva zagotoviti, da njeno pravo in politike zagotavljajo in spodbujajo visoke ravni varstva okolja in delavcev, ter izboljšati te ravni, pravo in politike.
4. Pogodbenica ne oslabi ali zniža ravni varstva, določene v njenem okoljskem ali delovnem pravu, da bi tako spodbujala trgovino ali naložbe.
5. Pogodbenica ne opusti svojega okoljskega ali delovnega prava ali drugače odstopa od njega ter ne predlaga njegove opustitve ali odstopa od njega, da bi tako spodbujala trgovino ali naložbe.
6. Pogodbenica ne opusti dejanskega izvrševanja svojega okoljskega ali delovnega prava z dolgotrajnim ali ponavljajočim se ukrepanjem ali neukrepanjem na način, ki vpliva na trgovino ali naložbe.
7. Pogodbenica ne določi ali uporabi svojega okoljskega ali delovnega prava ali drugih okoljskih ali delovnih ukrepov na način, ki bi pomenil prikrito omejevanje trgovine ali naložb.

ČLEN 19.3

Večstranski standardi in sporazumi na področju dela

1. Pogodbenici potrjujeta svojo zavezanost spodbujanju razvoja mednarodne trgovine na način, ki spodbuja dostojno delo za vse, kot je navedeno v Deklaraciji MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo iz leta 2008.
2. Ob sklicevanju na Deklaracijo MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo iz leta 2008 pogodbenici opozarjata, da se ni mogoče sklicevati na kršitve temeljnih načel in pravic pri delu ali jih kako drugače uporabiti kot legitimno primerjalno prednost ter da se standardi dela ne bi smeli uporabljati za namene zaščite trgovine.
3. V skladu z ustavo MOD ter Deklaracijo MOD o temeljnih načelih in pravicah pri delu ter njeno dopolnitvijo, ki je bila sprejeta na 86. zasedanju Mednarodne konference dela 18. junija 1998 v Ženevi, vsaka pogodbenica spoštuje, spodbuja in uresničuje načela v zvezi s temeljnimi pravicami pri delu, ki so predmet temeljnih konvencij MOD, in sicer:
 - (a) svobodo združevanja in učinkovito priznavanje pravice do kolektivnih pogajanj;
 - (b) odpravo vseh oblik prisilnega ali obveznega dela¹;

¹ Pogodbenici potrjujeta pomen ratifikacije Protokola iz leta 2014 h Konvenciji o prisilnem delu iz leta 1930, ki jo je Mednarodna konferenca dela sprejela 11. junija 2014 v Ženevi na svojem 103. zasedanju.

(c) učinkovito odpravo dela otrok in

(d) odpravo diskriminacije pri zaposlovanju in poklicih.

4. Pogodbenici pozdravljata sklep s 110. zasedanja Mednarodne konference dela, s katerim se varnost in zdravje dodajata k temeljnim načelom in pravicam pri delu Odbor za trgovino lahko najpozneje na svojem prvem srečanju sprejme sklep o ustrezni spremembi odstavka 3, tako da se bo upošteval ta dodatek.

5. Vsaka pogodbenica si trajno prizadeva za ratifikacijo temeljnih konvencij MOD, če tega še ni storila¹.

6. Pogodbenici si redno in na ustrezen način izmenjujeta informacije o njunem napredku v zvezi z ratifikacijo konvencij ali protokolov MOD.

7. Vsaka pogodbenica učinkovito izvaja konvencije MOD, ki so jih ratificirale Nova Zelandija oziroma države članice in ki so začele veljati.

8. Vsaka pogodbenica ob ustreznem upoštevanju nacionalnih pogojev in okoliščin s svojimi zakoni in praksami spodbuja strateške cilje MOD, na katerih temelji Agenda za dostojno delo in ki so določeni v Deklaraciji o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo iz leta 2008, zlasti glede:

(a) dostojnih delovnih pogojev za vse, med drugim v zvezi s plačami in zaslužki, delovnim časom, drugimi delovnimi pogoji in socialnim varstvom, in

¹ Pogodbenici ugotavljata, da so vse države članice ratificirale temeljne konvencije MOD.

- (b) socialnega dialoga o zadevah s področja dela med socialnimi partnerji in zadevnimi vladnimi organi.

9. Vsaka pogodbenica:

- (a) sprejme in izvaja ukrepe in politike v zvezi z zdravjem in varnostjo pri delu, vključno z nadomestilom v primeru poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, in
- (b) vzdržuje učinkovit sistem inšpekcije dela.

10. Vsaka pogodbenica opozarja na svoje obveznosti iz odstavka 7, če je ratificirala zadevne konvencije MOD v zvezi z odstavkom 9, točka (a) ali (b).

11. Pogodbenici si skupaj prizadevata okrepiti sodelovanje pri trgovinskih vidikih politik in ukrepov na področju dela na ustrezni dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, med drugim tudi v okviru MOD. Tako sodelovanje lahko med drugim zajema:

- (a) izvajanje temeljnih, prednostnih in drugih posodobljenih konvencij MOD;
- (b) dostojno delo, vključno z medsebojnimi povezavami med trgovino ter polno in produktivno zaposlenostjo, prilagajanjem na trgu dela, temeljnimi delovnimi standardi, dostojnim delom v svetovnih dobavnih verigah, socialno zaščito in socialnim vključevanjem, socialnim dialogom in enakostjo spolov;
- (c) okrepitev varstva pravic delavcev iz ranljivih skupin v posamezni pogodbenici in

- (d) vpliv delovnega prava in standardov na trgovino in naložbe ali vpliv trgovinskega in naložbenega prava na delo.

ČLEN 19.4

Trgovina in enakost spolov

1. Pogodbenici priznavata potrebo po izboljšanju enakosti spolov in ekonomskega opolnomočenja žensk ter spodbujanju vidika spolov v trgovinskem in naložbenem odnosu pogodbenic. Poleg tega priznavata pomemben sedanji in prihodnji prispevek žensk h gospodarski rasti na podlagi njihovega sodelovanja v gospodarskih dejavnostih, vključno z mednarodno trgovino. Skladno s tem pogodbenici poudarjata svojo namero, da bosta ta sporazum izvajali na način, ki spodbuja in krepi enakost spolov.
2. Pogodbenici priznavata, da lahko vključujoče trgovinske politike prispevajo k spodbujanju ekonomskega opolnomočenja žensk in enakosti spolov v skladu s ciljem trajnostnega razvoja 5 iz agende Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030 ter cilji skupne izjave o trgovini in ekonomskem opolnomočenju žensk, sprejete na zasedanju ministrske konference STO v Buenos Airesu 12. decembra 2017.
3. Pogodbenici poudarjata pomen vključevanja vidika spolov v spodbujanje vključujoče gospodarske rasti in ključno vlogo, ki jo v zvezi s tem lahko imajo politike, ki upoštevajo vidik spola, in vključevanje načela enakosti spolov. To vključuje povečanje udeležbe žensk v gospodarstvu in mednarodni trgovini, vključno z zagotavljanjem enakih pravic in dostopa do priložnosti za udeležbo žensk na trgu dela.

4. Vsaka pogodbenica spodbuja ozaveščanje javnosti o svojih zakonih, drugih predpisih in politikah na področju enakosti spolov ter preglednost teh zakonov, predpisov in politik, vključno z njihovim vplivom na vključujočo gospodarsko rast in trgovinsko politiko ter pomembnostjo zanju.
5. Pogodbenici ponovno poudarjata svoje zaveze iz člena 19.2 (Pravica do urejanja in ravni varstva) v zvezi z njunimi ustreznimi zakoni, usmerjenimi v zagotavljanje enakosti spolov ter enakih priložnosti za ženske in moške.
6. Vsaka pogodbenica učinkovito izvaja svoje obveznosti v okviru konvencij Združenih narodov, katerih podpisnica je in ki obravnavajo enakost spolov ali pravice žensk, vključno s Konvencijo o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, ki jo je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela 18. decembra 1979, pri čemer se zlasti poudarjajo določbe v zvezi z odpravo diskriminacije žensk v gospodarskem življenju in na področju zaposlovanja. Pogodbenici v zvezi s tem ponovno poudarjata svoje zaveze iz člena 19.3 (Večstranski standardi in sporazumi na področju dela), vključno z zavezami, ki se nanašajo na učinkovito izvajanje konvencij MOD, povezanih z enakostjo spolov ter odpravo diskriminacije pri zaposlovanju in poklicih.
7. Pogodbenici sodelujeta pri trgovinskih vidikih politik in ukrepov na področju enakosti spolov, vključno z dejavnostmi za ženske, ki zajemajo delavke in podjetnice, da bi se jim omogočil dostop do priložnosti, ustvarjenih s tem sporazumom, in da bi imele koristi od njih. V ta namen pogodbenici olajšata sodelovanje med zadevnimi deležniki, vključno z *wāhine Māori*¹ v primeru Nove Zelandije.

¹ Izraz *wāhine Māori* se nanaša na domorodne prebivalke Nove Zelandije.

8. Sodelovanje iz odstavka 7 zajema zadeve skupnega interesa, med drugim:
- (a) izmenjavo informacij in dobrih praks v zvezi z zbiranjem podatkov, razčlenjenih po spolu, in analizo trgovinskih politik na podlagi spolov;
 - (b) izmenjavo izkušenj in dobrih praks v zvezi z zasnovo, izvajanjem, spremljanjem, vrednotenjem ter krepitevijo politik in programov, katerih cilj je povečati udeležbo žensk pri gospodarskih dejavnostih, vključno z mednarodno trgovino;
 - (c) spodbujanje udeležbe žensk, žensk na vodilnih položajih in izobraževanja žensk, zlasti na področjih, na katerih so ženske že tradicionalno slabo zastopane, kot so naravoslovje, tehnologija, inženirstvo in matematika, pa tudi inovacije, elektronsko poslovanje in katero koli drugo področje, povezano s trgovino;
 - (d) spodbujanje finančne vključenosti, finančne pismenosti ter dostopa do trgovinskega financiranja in izobraževanja ter
 - (e) izmenjavo informacij in izkušenj v zvezi z ukrepi, povezanimi z zahtevami in postopki za izdajo licenc, kvalifikacijskimi zahtevami in postopki ali tehničnimi standardi za odobritev opravljanja storitve, ki ne diskriminirajo na podlagi spola.

9. Ob priznavanju pomena dela, ki se na večstranski ravni opravlja na področju dela in spolov, pogodbenici sodelujeta v okviru mednarodnih in večstranskih forumov, tudi pri STO in OECD, da bi spodbudili obravnavanje vprašanj trgovine in enakosti spolov ter izboljšali njihovo razumevanje, po potrebi vključno s prostovoljnim poročanjem, v okviru nacionalnih poročil med pregledi trgovinske politike, ki jih izvaja STO.

ČLEN 19.5

Večstranski okoljski sporazumi in mednarodno okoljsko upravljanje

1. Pogodbenici priznavata pomen mednarodnega okoljskega upravljanja, zlasti vloge Programa Združenih narodov za okolje (UNEP) in njegovega najvišjega upravnega organa, tj. Skupščine Združenih narodov za okolje (UNEA), in večstranskih okoljskih sporazumov kot odziv mednarodne skupnosti na svetovne ali regionalne okoljske izzive ter poudarjata potrebo po krepitvi medsebojne podpore med trgovinskimi in okoljskimi politikami.
2. V skladu z odstavkom 1 vsaka pogodbenica učinkovito izvaja večstranske okoljske sporazume, protokole in spremembe, ki jih je ratificirala in ki so začeli veljati.
3. Pogodbenici redno in ustrezno izmenjujeta informacije o svojem položaju v zvezi s podpisom večstranskih okoljskih sporazumov, vključno z njihovimi protokoli in spremembami.

4. Pogodbenici potrjujeta pravico vsake pogodbenice, da sprejme ali ohrani ukrepe za spodbujanje ciljev večstranskih okoljskih sporazumov, katerih pogodbenica je. Pogodbenici opozarjata, da so lahko ukrepi, ki so sprejeti ali izvršeni za namene izvajanja teh večstranskih okoljskih sporazumov, upravičeni v skladu s členom 25.1 (Splošne izjeme).

5. Pogodbenici si skupaj prizadevata okrepiti sodelovanje pri trgovinskih vidikih okoljskih politik in ukrepov na ustrezni dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, med drugim tudi v okviru političnega foruma Združenih narodov na visoki ravni za trajnostni razvoj, UNEP, UNEA, večstranskih okoljskih sporazumov, OECD, FAO in STO. Tako sodelovanje lahko med drugim zajema:

- (a) politike in ukrepe za spodbujanje vzajemne podpore trgovine in okolja, vključno z:
 - (i) izmenjavo informacij o politikah in praksah za spodbujanje prehoda na krožno gospodarstvo in
 - (ii) spodbujanjem pobud, ki prispevajo h krožnemu gospodarstvu, tudi z odpravo ovir za trgovino in naložbe;
- (b) pobude za trajnostno proizvodnjo in potrošnjo, vključno s pobudami, ki so namenjene spodbujanju okolju prijazne rasti in zmanjševanju onesnaževanja;
- (c) pobude za spodbujanje trgovine z okoljskim blagom in storitvami ter naložb vanje, vključno z obravnavanjem s tem povezanih tarifnih in netarifnih ovir;

- (d) vpliv okoljskega prava in standardov na trgovino in naložbe ali vpliv trgovinskega in naložbenega prava na okolje in
- (e) druge trgovinske vidike večstranskih okoljskih sporazumov, vključno z izvajanjem.

ČLEN 19.6

Trgovina in podnebne spremembe

1. Pogodbenici priznavata pomen sprejetja nujnih ukrepov za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam ter vlogo trgovine pri uresničevanju tega cilja v skladu z Okvirno konvencijo Združenih narodov o spremembi podnebja, sprejeto 9. maja 1992 v New Yorku (UNFCCC), nameni in cilji Pariškega sporazuma ter drugimi večstranskimi okoljskimi sporazumi in večstranskimi instrumenti na področju podnebnih sprememb.
2. V skladu z odstavkom 1 vsaka pogodbenica učinkovito izvaja UNFCCC in Pariški sporazum, vključno z zavezami v zvezi z nacionalno določenimi prispevki.
3. Zaveza pogodbenice učinkovitemu izvajanju Pariškega sporazuma iz odstavka 2 vključuje obveznost, da se vzdrži kakršnega koli dejanja ali opustitve dejanja, ki bi bistveno ogrozila cilj in namen Pariškega sporazuma.

4. Glede na odstavek 1 vsaka pogodbenica:

- (a) spodbuja vzajemno podporo trgovinskih in podnebnih politik in ukrepov ter tako prispeva k prehodu na krožno gospodarstvo z nizkimi emisijami toplogrednih plinov, ki je gospodarno z viri, in k razvoju, odpornemu na podnebne spremembe;
- (b) olajšuje odpravo ovir za trgovino in naložbe v zvezi z blagom in storitvami, ki so še posebej pomembni za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, kot so energija iz obnovljivih virov ter energijsko učinkoviti izdelki in storitve, na primer z odpravljanjem tarifnih in netarifnih ovir ali sprejetjem okvirov politike, ki spodbujajo uporabo najboljših razpoložljivih tehnologij, in
- (c) spodbuja trgovanje z emisijami kot učinkovito orodje politike za uspešno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in okoljsko celovitost pri razvoju mednarodnih trgov ogljika.

5. Pogodbenici si skupaj prizadevata okrepiti sodelovanje pri trgovinskih vidikih politik in ukrepov na področju podnebnih sprememb na ustrezni dvostranski in regionalni ravni, vključno s tretjimi državami in v mednarodnih forumih, med drugim tudi v okviru UNFCCC, Pariškega sporazuma, STO, Montrealskega protokola o substancah, ki škodljivo delujejo na ozonski plašč, sklenjenega v Montrealu 26. avgusta 1987 (v nadaljnjem besedilu: Montrealski protokol), Mednarodne organizacije civilnega letalstva in Mednarodne pomorske organizacije (IMO). To sodelovanje lahko med drugim zajema:

- (a) politični dialog in sodelovanje v zvezi z izvajanjem Pariškega sporazuma, tudi glede sredstev za spodbujanje odpornosti na podnebne spremembe, energije iz obnovljivih virov, nizkoogljičnih tehnologij, energijske učinkovitosti, trajnostnega prometa, trajnostnega razvoja infrastrukture, odporne na podnebne spremembe, spremljanja emisij in emisijskih ukrepov v zvezi s tretjimi državami, kot je ustrezno;
- (b) politične in tehnične izmenjave v zvezi z razvojem in izvajanjem notranjega in mednarodnega oblikovanja cen ogljika, vključno s trgovanjem z emisijami in spodbujanjem učinkovitih standardov okoljske celovitosti pri njihovem izvajanju;
- (c) podporo razvoju in sprejetju ambicioznih in učinkovitih ukrepov IMO za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, ki jih bodo izvajale ladje, vključene v mednarodno trgovino, in ki se bodo izvajali za te ladje, in

- (d) podporo ambicioznemu postopnemu opuščanju snovi, ki škodljivo delujejo na ozonski plašč, in postopnemu zmanjšanju fluoriranih ogljikovodikov v okviru Montrealskega protokola, in sicer z ukrepi za nadzor njihove proizvodnje, porabe in trgovanja z njimi, uvedbo okolju prijaznih alternativ zanje, posodobitvijo varnostnih in drugih ustreznih standardov ter bojem proti nezakoniti trgovini s substancami, ki jih ureja Montrealski protokol.

ČLEN 19.7

Trgovina in reforma subvencij za fosilna goriva

1. Pogodbenici opozarjata na cilj trajnostnega razvoja 12.C za racionalizacijo neučinkovitih subvencij za fosilna goriva, ki spodbujajo razsipno porabo, vključno s postopnim opuščanjem subvencij za škodljiva fosilna goriva, ter Glasgowski podnebni pakt, sprejet 13. novembra 2021 v Glasgowu, in ministrsko izjavo STO o subvencijah za fosilna goriva, sprejeto 14. decembra 2021 v Ženevi, ki spodbujata prizadevanja za doseganje navedenega cilja.
2. Pogodbenici priznavata, da lahko subvencije za fosilna goriva izkrivljajo trge, prikrajšajo energijo iz obnovljivih virov in čisto energijo ter so lahko neskladne s cilji Pariškega sporazuma.
3. V skladu z odstavkoma 1 in 2 je cilj obeh pogodbenic reformirati in postopno zmanjšati subvencije za fosilna goriva, pri čemer ponovno potrjujeta svojo zavezanost delu za doseganje tega cilja v skladu z nacionalnimi okoliščinami ob popolnem upoštevanju posebnih potreb zadevnega prebivalstva.

4. Pogodbenici krepiata dvostransko sodelovanje in sodelovanje v mednarodnih forumih v zvezi s trgovinskimi vidiki politik in ukrepov na področju subvencij za fosilna goriva. Ob priznavanju, da ima lahko STO osrednjo vlogo pri programu reforme fosilnih goriv, pogodbenici sodelujeta in spodbujata druge članice STO, naj pospešijo reformo in si prizadevajo za nova pravila STO o subvencioniranju fosilnih goriv, vključno prek okrepljene preglednosti in poročanja, s katerima se bo omogočilo vrednotenje vpliva programov subvencioniranja fosilnih goriv na trgovino, gospodarstvo in okolje.

ČLEN 19.8

Trgovina in biotska raznovrstnost

1. Pogodbenici priznavata pomen ohranjanja in trajnostne rabe biotske raznovrstnosti ter vlogo trgovine pri uresničevanju teh ciljev, v skladu z ustreznimi večstranskimi okoljskimi sporazumi, katerih pogodbenici sta, vključno s Konvencijo o biološki raznovrstnosti, sklenjeno 5. junija 1992 v Riu de Janeiru (v nadaljnjem besedilu: Konvencija o biološki raznovrstnosti) in njenimi protokoli, Konvencijo o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, sklenjeno 3. marca 1973 v Washingtonu (CITES) ter sklepi, sprejetimi na podlagi teh konvencij.

2. Glede na odstavek 1 vsaka pogodbenica:

- (a) izvaja ukrepe za boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, po potrebi tudi v zvezi s tretjimi državami;

- (b) spodbuja dolgoročno ohranjanje in trajnostno uporabo vrst, navedenih na seznamu Konvencije CITES, in vključitev živalskih in rastlinskih vrst v dodatke k navedeni konvenciji, če izpolnjujejo merila za uvrstitev na seznam, ter izvaja redne preglede, na podlagi katerih lahko izda priporočilo za spremembo dodatkov h Konvenciji CITES za zagotovitev, da ustrezno izražajo ohranitvene potrebe vrst, vključenih v mednarodno trgovino;
 - (c) spodbuja trgovino z izdelki, ki izhajajo iz trajnostne rabe bioloških virov, da bi prispevala k ohranjanju biotske raznovrstnosti, in
 - (d) sprejema ustrezne ukrepe za ohranitev biotske raznovrstnosti, kadar je izpostavljena pritiskom, povezanim s trgovino in naložbami, zlasti za preprečevanje širjenja invazivnih tujerodnih vrst.
3. Pogodbenici priznavata pomen spoštovanja, varovanja, ohranjanja in vzdrževanja znanja, inovacij in praks domorodnih ljudstev in lokalnih skupnosti, ki poosebljajo tradicionalne načine življenja, ki prispevajo k ohranjanju in trajnostni rabi biotske raznovrstnosti, ter vlogo mednarodne trgovine pri podpiranju tega.
4. Pogodbenici si skupaj prizadevata okrepiti sodelovanje pri trgovinskih vidikih politik in ukrepov na področju biotske raznovrstnosti na ustrezni dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, med drugim tudi v okviru Konvencije o biološki raznovrstnosti in Konvencije CITES. To sodelovanje lahko med drugim zajema:
- (a) pobude in dobre prakse v zvezi s trgovino z izdelki in storitvami, ki izhajajo iz trajnostne rabe bioloških virov, katerih cilj je ohranjanje biotske raznovrstnosti;

- (b) trgovino ter ohranjanje in trajnostno rabo biotske raznovrstnosti, vključno z razvojem in uporabo računovodskih metod za naravni kapital in ekosisteme, ocenjevanjem ekosistemov in njihovih storitev ter povezanimi ekonomskimi instrumenti;
- (c) boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, tudi na podlagi pobud za zmanjšanje povpraševanja po nezakonitih izdelkih iz prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst ter pobud za okrepitev izmenjave informacij in sodelovanja;
- (d) dostop do genskih virov ter poštena in pravična delitev koristi, ki izhajajo iz njihove uporabe, v skladu s cilji Konvencije o biološki raznovrstnosti in
- (e) izmenjavo informacij in vodstvenih izkušenj v zvezi s premiki, preprečevanjem, odkrivanjem, nadziranjem in izkoreninjenjem invazivnih tujerodnih vrst, da bi se povečala prizadevanja pri ocenjevanju in obravnavanju tveganj in škodljivih vplivov invazivnih tujerodnih vrst.

ČLEN 19.9

Trgovina in gozdovi

1. Pogodbenici priznavata pomen ohranjanja gozdov in trajnostnega gospodarjenja z njimi za zagotavljanje okoljskih funkcij ter gospodarskih in družbenih priložnosti za sedanje in prihodnje generacije ter vlogo trgovine pri uresničevanju navedenega cilja.

2. Glede na odstavek 1 vsaka pogodbenica:

- (a) se z zakonodajnimi ali drugimi ukrepi bori proti nezakoniti sečnji in s tem povezani trgovini, tudi v zvezi s tretjimi državami;
- (b) spodbuja ohranjanje gozdov in trajnostno gospodarjenje z njimi ter trgovino z gozdnimi proizvodi, pridobljenimi v skladu s pravom države sečnje in v gozdovih, s katerimi se trajnostno gospodari, in
- (c) si z drugo pogodbenico izmenjuje informacije o trgovinskih pobudah o trajnostnem gospodarjenju z gozdovi, ohranjanju gozdov in upravljanju gozdov, pobudah, zasnovanih za boj proti nezakoniti sečnji, in drugih zadevnih politikah skupnega interesa.

3. Ob priznavanju, da je krčenje gozdov glavni dejavnik globalnega segrevanja in izgube biotske raznovrstnosti, si pogodbenici izmenjujeta znanje in izkušnje v zvezi s tem, kako spodbujati porabo izdelkov iz dobavnih verig, ki ne povzročajo krčenja gozdov, in trgovino z njimi, da bi se čim bolj zmanjšalo tveganje dajanja na trg blaga, povezanega s krčenjem gozdov ali degradacijo gozdov.

4. Pogodbenici si skupaj prizadevata za okrepitev sodelovanja pri trgovinskih vidikih trajnostnega gospodarjenja z gozdovi, zmanjševanja krčenja gozdov in degradacije gozdov, ohranjanja gozdov, nezakonite sečnje ter vloge gozdov in gozdnih proizvodov pri blažitvi podnebnih sprememb, krožnem gospodarstvu in biogospodarstvu na ustrezni dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih.

ČLEN 19.10

Trgovina ter trajnostno upravljanje ribištva in akvakulture

1. Pogodbenici priznavata pomen ohranjanja in trajnostnega upravljanja morskih bioloških virov in morskih ekosistemov in spodbujanja odgovorne in trajnostne akvakulture ter vlogo trgovine pri uresničevanju teh ciljev.
2. Pogodbenici priznavata, da neprimerno upravljanje ribolova, oblike ribiških subvencij, ki prispevajo k presežnim zmogljivostim in prelovu, ter nezakoniti, neprijavljeni in neregulirani ribolov ogrožajo staleže rib, preživetje oseb, ki uporabljajo odgovorne ribolovne prakse, in trajnostnost trgovine z ribiškimi proizvodi, in potrjujeta, da je treba sprejeti ukrepe za odpravo teh praks.

3. Glede na odstavka 1 in 2 vsaka pogodbenica:

- (a) izvaja dolgoročne ukrepe za ohranjanje in upravljanje za zagotovitev trajnostne uporabe živih morskih virov na podlagi najboljših razpoložljivih znanstvenih dokazov, ter uporabe previdnostnega pristopa in mednarodno priznanih dobrih praks v skladu z ustreznimi sporazumi Združenih narodov in organizacije FAO¹, da bi:
 - (i) preprečila prelov in presežne zmogljivosti;
 - (ii) čim bolj zmanjšala prilov neciljnih vrst in nedoraslih rib in
 - (iii) spodbudila obnovo prelovljenih staležev;
- (b) konstruktivno sodeluje pri delu regionalnih organizacij za upravljanje ribištva, katerih članica, opazovalka ali sodelujoča nepogodbenica je, da bi dosegla dobro upravljanje ribištva in trajnostno ribištvo, na primer s spodbujanjem znanstvenih raziskav in sprejetjem ukrepov za ohranjanje na podlagi najboljših razpoložljivih znanstvenih dognanj, krepitevijo mehanizmov za zagotavljanje skladnosti, izvajanjem rednih pregledov uspešnosti ter sprejetjem učinkovitega nadziranja, spremljanja in izvrševanja upravljanja regionalnih organizacij za upravljanje ribištva, in

¹ Ustrezni sporazumi Združenih narodov in organizacije FAO vključujejo Konvencijo Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu iz leta 1982, Sporazum organizacije FAO o pospeševanju usklajevanja ribiških plovil na odprtem morju z mednarodnimi ukrepi za ohranjanje in upravljanje iz leta 1995, Sporazum Združenih narodov o uporabi določb Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu z dne 10. decembra 1982 v zvezi s Sporazumom o ohranjanju in upravljanju čezconskih staležev rib in izrazito selivskih staležev rib iz leta 1995, Sporazum organizacije FAO o ukrepih države pristanišča za preprečevanje nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, za odvrčanje od njega ter za njegovo odpravljanje iz leta 2009 in Kodeks organizacije FAO za odgovorno ribištvo.

- (c) uporablja ekosistemski pristop k upravljanju ribištva za zagotovitev, da bi se čim bolj zmanjšali negativni vplivi ribiških dejavnosti na morski ekosistem, ter spodbuja dolgoročno ohranjanje morskih želv, morskih ptic, morskih sesalcev in drugih vrst, ki so v ustreznih mednarodnih sporazumih, katerih pogodbenica je, priznani kot ogroženi.

4. Pogodbenici priznavata, da nezakoniti, neprijavljeni in neregulirani ribolov ogroža ribje staleže in preživetje odgovornih ribičev, ter potrujeta pomen usklajenega nacionalnega, regionalnega in mednarodnega ukrepanja pri obravnavanju navedenega ribolova v skladu z nacionalnimi in mednarodnimi instrumenti¹ ter na podlagi ustreznih dvostranskih in mednarodnih okvirov.

5. V podporo prizadevanjem za boj proti praksam nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova ter v pomoč pri preprečevanju trgovine z izdelki iz vrst, ulovljenih v okviru takih praks, odvrčanju od take trgovine in njeno odpravljanje, obe pogodbenici podpirata sisteme za spremljanje, nadzor, skladnost in izvrševanje, po potrebi vključno s sprejetjem, pregledom ali revizijo učinkovitih ukrepov za:

- (a) odvrčanje plovil, ki plujejo pod njunimi zastavami, in njunih državljanov od podpiranja ali izvajanja dejavnosti nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, ter odzivanje na tak ribolov, kadar se pojavi ali podpira, in

¹ Regionalni in mednarodni instrumenti, kakor se uporabljajo, vključujejo akcijski načrt za nezakoniti, neprijavljeni in neregulirani ribolov iz leta 2001, Rimsko deklaracijo o nezakonitem, neprijavljenem in nereguliranem ribolovu iz leta 2005, sprejeto 12. marca 2005 v Rimu, Sporazum o ukrepih države pristanišča za preprečevanje nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, za odvrčanje od njega ter za njegovo odpravljanje, sklenjeno 22. novembra 2009 v Rimu, svetovno evidenco ribiških plovil, plovil za prevoz zamrznjenih proizvodov in oskrbovalnih plovil, ki jo vodi organizacija FAO, ter instrumente ki vzpostavljajo regionalne organizacije za upravljanje ribištva, opredeljene kot medvladne organizacije ali ureditve za ribištvo, kot je ustrezno, pristojne za sprejemanje ukrepov za ohranjanje in upravljanje, in instrumente, ki so jih te organizacije sprejele.

(b) spodbujanje sledljivosti, olajšanje elektronske sledljivosti in certificiranja, da bi se izdelki iz nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova izključili iz trgovinskih tokov, ter spodbujanje sodelovanja in izmenjave informacij.

6. Pogodbenici spodbujata razvoj trajnostne in odgovorne akvakulture ob upoštevanju njenih ekonomskih, socialnih, kulturnih in okoljskih vidikov, tudi v zvezi z izvajanjem ciljev in načel iz Kodeksa FAO za odgovorno ribištvo.

7. Pogodbenici si skupaj prizadevata okrepiti sodelovanje pri trgovinskih vidikih politik in ukrepov za ribištvo in akvakulturo na ustrezni dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, med drugim tudi v okviru STO, FAO, OECD, Generalne skupščine Združenih narodov, regionalnih organizacij za upravljanje ribištva in drugih večstranskih instrumentov na tem področju, da bi spodbudili trajnostne ribolovne prakse in trgovino z ribiškimi proizvodi iz trajnostno upravljanih dejavnosti ribištva.

ČLEN 19.11

Trgovina in naložbe za spodbujanje trajnostnega razvoja

1. Pogodbenici priznavata, da lahko naslednje pomembno prispeva k trajnostnemu razvoju:

(a) trgovina z blagom in storitvami, ki so povezani z varstvom okolja ali ki prispevajo k izboljšanju socialnih pogojev, ter naložbe vanje in

(b) uporaba preglednih, dejanskih in nezavajajočih sistemov zagotavljanja trajnostnosti ali drugih prostovoljnih pobud.

2. V ta namen pogodbenici opozarjata na zavezo iz člena 2.5 (Odprava carin) za odpravo carin na okoljsko blago s poreklom iz druge pogodbenice. To blago prispeva k doseganju okoljskih in podnebnih ciljev, tako da preprečuje, omejuje, zmanjšuje ali sanira okoljsko škodo, povzročeno vodi, zraku in tlom, ter prispeva k razširjanju tehnologij, s katerimi se blažijo podnebne spremembe. Seznam s primeri takega okoljskega blaga je vključen v Prilogi 19 (Okoljsko blago in storitve)¹.

3. Pogodbenici nadalje opozarjata na zaveze glede okoljskih storitev in dejavnosti proizvodnje iz Poglavja 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami), vključno s prilogami k navedenemu poglavju. Te storitve in dejavnosti prispevajo k doseganju okoljskih in podnebnih ciljev, tako da preprečujejo, omejujejo, zmanjšujejo ali sanirajo okoljsko škodo, povzročeno vodi, zraku in tlom, ter pomagajo pri prehodu na krožno gospodarstvo. Seznam s primeri takih okoljskih storitev in dejavnosti proizvodnje je vključen v Prilogi 19 (Okoljsko blago in storitve)².

4. V skladu z odstavkom 1 vsaka pogodbenica spodbuja in pospešuje trgovino in naložbe v zvezi z:

(a) okoljskim blagom in storitvami;

¹ Ta seznam okoljskega blaga ni izčrpen in ne posega v pristop k vključevanju okoljskega blaga na seznam, ki bi ga Nova Zelandija ali Unija lahko uporabila pri pogajanjih.

² Ta seznam okoljskih storitev ni izčrpen in ne posega v pristop k vključevanju okoljskih storitev na seznam, ki bi ga Nova Zelandija ali Unija lahko uporabila pri pogajanjih.

- (b) blagom, ki prispeva k boljšim socialnim pogojem, in
- (c) blagom, za katerega se uporabljajo pregledni, dejanski in nezavajajoči sistemi zagotavljanja trajnostnosti, kot so sistemi za pravično in etično trgovino ter znaki za okolje.

5. Dejavnosti spodbujanja in pospeševanja iz odstavka 4 lahko vključujejo:

- (a) ukrepe ozaveščanja ter kampanje za obveščanje in izobraževanje javnosti;
- (b) sprejetje okvirov politike, ki spodbujajo uporabo najboljših razpoložljivih tehnologij;
- (c) spodbujanje uporabe preglednih, dejanskih in nezavajajočih sistemov zagotavljanja trajnostnosti, zlasti za MSP;
- (d) obravnavanje povezanih netarifnih ovir in
- (e) sklicevanje na ustrezne mednarodne standarde, kot so konvencije in smernice MOD ali večstranski okoljski sporazumi.

6. Pogodbenici si skupaj prizadevata za okrepitev sodelovanja pri trgovinskih vidikih vprašanj iz tega člena na ustrezni dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih in večstranskih forumih, med drugim z izmenjavo informacij, dobrih praks in pobud za ozaveščanje.

ČLEN 19.12

Trgovina ter odgovorno ravnanje podjetij in upravljanje dobavnih verig

1. Pogodbenici priznavata pomen odgovornega ravnanja podjetij in praks družbene odgovornosti podjetij, vključno z odgovornim upravljanjem dobavnih verig, ter vlogo trgovine pri doseganju tega cilja.
2. V skladu z odstavkom 1 vsaka pogodbenica:
 - (a) spodbuja ustrezne mednarodne instrumente, kot so smernice OECD za večnacionalna podjetja, tristranska deklaracija MOD o načelih za večnacionalna podjetja in socialno politiko, globalni dogovor Združenih narodov ter vodilna načela Združenih narodov o podjetništvu in človekovih pravicah, vključno s podpiranjem njihovega razširjanja in uporabe, in
 - (b) spodbuja družbeno odgovornost in odgovorno ravnanje podjetij, vključno z odgovornim upravljanjem dobavnih verig, tako da zagotavlja podporne okvire politike, ki spodbujajo podjetja k prevzemanju ustreznih praks.

3. Pogodbenici priznavata koristnost mednarodnih sektorskih smernic na področjih družbene odgovornosti podjetij in odgovornega ravnanja podjetij ter spodbujata skupno delo v zvezi s tem. V zvezi s smernicami OECD o potrebni skrbnosti za odgovorne verige oskrbovanja z minerali z območij, prizadetih zaradi konfliktov, in območij z visokim tveganjem ter njihovimi dopolnitvami vsaka pogodbenica izvaja ukrepe za spodbujanje uporabe navedenih smernic. Kot članici Odbora za svetovno prehransko varnost v okviru FAO pogodbenici spodbujata tudi ozaveščanje o načelih za odgovorne naložbe v kmetijstvo in prehranske sisteme (Principles for Responsible Investment in Agriculture and Food Systems) ter prostovoljnih smernicah o odgovornem upravljanju lastništva zemljišč, ribištva in gozdov v okviru nacionalne prehranske varnosti (Voluntary Guidelines on Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security).

4. Pogodbenici si skupaj prizadevata za okrepitev sodelovanja pri trgovinskih vidikih vprašanj iz tega člena na ustrezni dvostranski in regionalni ravni ter v mednarodnih forumih, med drugim z izmenjavo informacij, dobrih praks in pobud za ozaveščanje.

ČLEN 19.13

Znanstvene in tehnične informacije

1. Pri določanju ali izvajanju ukrepov za varovanje okolja ali delovnih pogojev, ki bi lahko vplivali na trgovino ali naložbe, vsaka pogodbenica upošteva razpoložljive znanstvene in tehnične informacije, ustrezne mednarodne standarde, smernice in priporočila.

2. V skladu s previdnostnim pristopom¹ v primeru nevarnosti resne ali nepopravljive škode za okolje ali varnost in zdravje pri delu odsotnost popolne znanstvene gotovosti ne more veljati za razlog, da pogodbenica ne bi mogla sprejeti ustreznih ukrepov za preprečitev te škode.

3. Ukrepi iz odstavka 2 se ne uporabljajo na način, ki bi pomenil sredstvo za samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo ali prikrito omejevanje mednarodne trgovine.

ČLEN 19.14

Preglednost

Da bi se olajšala oblikovanje in izvajanje teh ukrepov, vsaka pogodbenica, kolikor je mogoče in ustrezno, zainteresiranim osebam in deležnikom zagotovi razumno priložnost za predložitev pripomb o:

- (a) ukrepih za varovanje okolja ali delovnih pogojev, ki bi lahko vplivali na trgovino ali naložbe, in
- (b) trgovinskih ali naložbenih ukrepov, ki bi lahko vplivali na varovanje okolja ali delovnih pogojev.

¹ Pojasniti je treba, da se v zvezi z izvajanjem tega sporazuma na ozemlju Unije previdnostni pristop nanaša na previdnostno načelo.

ČLEN 19.15

Odbor za trgovino in trajnostni razvoj

1. Ta člen dopolnjuje in podrobneje opredeljuje člen 24.4 (Specializirani odbori).
2. Odbor za trgovino in trajnostni razvoj ima v zvezi s tem poglavjem naslednje naloge:
 - (a) izvaja naloge iz člena 26.13(3), (Ukrepi za izpolnitev obveznosti), točka (b);
 - (b) prispeva k delu Odbora za trgovino v zvezi z vprašanji, zajetimi v tem poglavju, vključno s temami za razpravo z notranjima svetovalnima skupinama iz člena 24.6 (Notranji svetovalni skupini), in
 - (c) proučuje vse druge zadeve v zvezi s tem poglavjem po dogovoru pogodbenic.
3. Odbor za trgovino in trajnostni razvoj po vsakem srečanju objavi poročilo.
4. Vsaka pogodbenica ustrezno upošteva sporočila in mnenja javnosti o zadevah v zvezi s tem poglavjem. Kadar je ustrezno, lahko pogodbenica o teh sporočilih in mnenjih obvesti notranji svetovalni skupini, vzpostavljeni v skladu s členom 24.6 (Notranji svetovalni skupini), in kontaktno točko druge pogodbenice, določeno v skladu s členom 19.16 (Kontaktne točke).

ČLEN 19.16

Kontaktne točke

Vsaka pogodbenica ob začetku veljavnosti tega sporazuma določi kontaktno točko za olajšanje komunikacije in usklajevanja med pogodbenicama v zvezi s katero koli zadevo, povezano s tem poglavjem, in drugo pogodbenico uradno obvesti o kontaktnih podatkih kontaktne točke. Vsaka pogodbenica drugo pogodbenico nemudoma uradno obvesti o vseh spremembah navedenih kontaktnih podatkov.

POGLAVJE 20

TRGOVINSKO IN GOSPODARSKO SODELOVANJE Z MAORI

ČLEN 20.1

Opredelitev pojmov

V tem poglavju se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „Nova Zelandija Aotearoa“ pomeni Novo Zelandijo, pogodbenico k temu sporazumu.
„Aotearoa“ (dolga bela oblaka) je izraz Maorov za Novo Zelandijo;

- (b) „te ao Māori“ pomeni nazor Maorov, ki temelji na celostnem pristopu k življenju;
- (c) „mātauranga Māori“ pomeni tradicionalno znanje Maorov, povezano z nazorom *te ao Māori*;
- (d) „tikanga Māori“ pomeni protokole, navade in običajno prakso Maorov;
- (e) „kaupapa Māori“ pomeni pristop, zakoreninjen v nazoru Maorov;
- (f) „pristopi Maorov v odnosih“ se nanašajo na *whakapapa* ali družinske vezi in vzpostavljanje trdnih odnosov, ki so temeljne vrednote v jedru nazora Maorov in osrednjega pomena za sodelovanje med Maori;
- (g) „dobrobit“ z vidika nazora *te ao Māori* pomeni ravnovesje med številnimi dejavniki, ki so potrebni za to, da gre posameznikom in skupinam resnično dobro in da so uspešni, ter njihovo medsebojno povezanost; vključuje *taha tinana* (telo), *taha hinengaro* (um), *taha wairua* (duh), *whenua* (zemljo), *whakapapa* (rodoslovje) in *kaitiakitanga* (varovanje). Vključuje lahko tudi okoljske, gospodarske in kulturne vidike;
- (h) „tāonga“ pomeni zelo dragocen ali cenjen predmet, element, naravni vir ali imetje in je lahko materialen ali nematerialen;
- (i) „Mānuka“ (manuka) je maorska beseda, ki se uporablja izključno za drevo *Leptospermum scoparium*, ki uspeva na Novi Zelandiji *Aotearoa*, ter izdelke, pridobljene iz tega drevesa, vključno z medom in oljem. Drevo *Mānuka* (manukovo drevo) (in druge oblike zapisa, npr. „Manuka“ in „Maanuka“) je za Maore kulturno pomembno kot *tāonga* in tradicionalno zdravilo in

(j) „wāhine Māori“ pomeni domorodne prebivalke Nove Zelandije *Aotearoa*.

ČLEN 20.2

Ozadje in namen

1. Pogodbenici priznavata, da je Pogodba iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi* temeljni dokument ustavnega pomena za Novo Zelandijo *Aotearoa*.
2. Pogodbenici priznavata pomen mednarodne trgovine pri omogočanju in spodbujanju dobrobiti Maorov ter izzive, s katerimi bi se Maori morda lahko spoprijemali pri dostopu do trgovinskih in naložbenih priložnosti, ki izhajajo iz mednarodne trgovine.
3. Namen tega poglavja je zagotoviti vzajemno sodelovanje, ki bi prispevalo k prizadevanjem Nove Zelandije *Aotearoa* za omogočanje in spodbujanje gospodarskih ciljev in dobrobiti Maorov.
4. Pogodbenici priznavata, da je pomembno, da se sodelovanje v skladu s tem poglavjem v primeru Nove Zelandije *Aotearoa* izvaja v skladu s Pogodbo iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi* ter ob upoštevanju, če je ustrezno, vidikov *te ao Māori*, *mātauranga Māori*, *tikanga Māori* in *kaupapa Māori*.

5. Pogodbenici priznavata vrednost, ki jo pristopi Maorov, ki temeljijo na *te ao Māori*, *mātauranga Māori*, *tikanga Māori* in *kaupapa Māori*, lahko prispevajo k oblikovanju in izvajanju politik in programov Nove Zelandije *Aotearoa*, ki varujejo in spodbujajo trgovinske in gospodarske cilje Maorov.
6. Pogodbenici priznavata vrednost večje udeležbe Maorov v mednarodni trgovini in pri naložbah, vključno z digitalno trgovino. To v primeru Nove Zelandije *Aotearoa* vključuje spodbujanje pristopov Maorov v odnosih, ki temeljijo na *te ao Māori*, *mātauranga Māori*, *tikanga Māori* in *kaupapa Māori*.
7. Pogodbenici priznavata vrednost krepitve medosebnih vezi, ki bi lahko bila rezultat priložnosti, ki jih to poglavje zagotavlja obema pogodbenicama.

ČLEN 20.3

Mednarodni instrumenti

1. Pogodbenici navajata:
 - (a) Deklaracijo Združenih narodov o pravicah domorodnih ljudstev, sprejeto 13. septembra 2007 v New Yorku, in svoji stališči o navedeni deklaraciji;

- (b) Konvencijo Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (Unesco) o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov, sprejeto 20. oktobra 2005 v Parizu;
- (c) agendo OZN za trajnostni razvoj do leta 2030;
- (d) svoje pravice in odgovornosti v okviru Konvencije o biološki raznovrstnosti in
- (e) vodilna načela o podjetništvu in človekovih pravicah: izvajanje okvira Združenih narodov za varovanje, spoštovanje in pomoč, ki ga je Svet za človekove pravice potrdil v Resoluciji 17/4 z dne 16. junija 2011.

ČLEN 20.4

Določbe iz tega sporazuma v korist Maorom

Poleg tega poglavja druga poglavja tega sporazuma vsebujejo posebne določbe, katerih cilj je okrepiti sodelovanje Maorov v trgovinskih in naložbenih priložnostih, ki izhajajo iz tega sporazuma, ter ki v primeru Nove Zelandije *Aotearoa* dodatno prispevajo k zmožnosti Maorov, da uveljavljajo svoje pravice in interese v okviru Pogodbe iz Waitangijate *Tiriti o Waitangi*. Navedene določbe vključujejo:

- (a) poglavje 2 (Nacionalna obravnava in dostop do trga za blago), vključno z drevesom *Mānuka* (manukovim drevesom), medom *Mānuka* (manukovim medom), oljem *Mānuka* (manukovim oljem) in drugim blagom v interesu Maorov;

- (b) poglavje 7 (Trajnostni prehranski sistemi), vključno s sodelovanjem v zvezi z znanjem domorodnih ljudstev, sodelovanjem z njimi in njihovo vodilno vlogo v prehranskih sistemih v skladu z nacionalnimi okoliščinami iz člena 7.4 (Sodelovanje za izboljšanje trajnosti prehranskih sistemov);
- (c) poglavje 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami);
- (d) poglavje 12 (Digitalna trgovina);
- (e) poglavje 14 (Javna naročila);
- (f) poglavje 18 (Intelektualna lastnina);
- (g) poglavje 19 (Trgovina in trajnostni razvoj), vključno z *wāhine Māori* iz člena 19.4 (Trgovina in enakost spolov);
- (h) poglavje 21 (Mala in srednja podjetja);
- (i) poglavje 24 (Institucionalne določbe), v primeru Nove Zelandije *Aotearoa* vključno z zastopanostjo Maorov v notranjih svetovalnih skupinah iz člena 24.6 (Notranji svetovalni skupini) in forumu civilne družbe iz člena 24.7 (Forum civilne družbe), in
- (j) poglavje 25 (Izjeme in splošne določbe), tudi o Pogodbi iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi* iz člena 25.6 (Pogodba iz Waitangija/*Tiriti o Waitangi*).

ČLEN 20.5

Dejavnosti sodelovanja

1. Pogodbenici priznavata, da se dejavnosti sodelovanja iz tega poglavja izvajajo v skladu z obstoječim okvirom, določenim v Partnerskem sporazumu, in glede na vire, ki jih ima na voljo vsaka pogodbenica¹.
2. Da bi se dosegli cilji tega poglavja, lahko pogodbenici po potrebi usklajujeta dejavnosti sodelovanja z Maori v primeru Nove Zelandije *Aotearoa* in drugimi ustreznimi deležniki. Navedene dejavnosti sodelovanja lahko vključujejo:
 - (a) sodelovanje za povečanje sposobnosti podjetij v lasti Maorov, da pridobijo dostop do trgovinskih in naložbenih priložnosti, ki jih zagotavlja ta sporazum, ter jih izkoristijo;
 - (b) sodelovanje za vzpostavitev povezav med podjetji v lasti Unije in podjetji v lasti Maorov, pri čemer se posebna pozornost nameni MSP, da bi se olajšal dostop do novih in obstoječih dobavnih verig, omogočile in povečale priložnosti za digitalno trgovino ter spodbudilo sodelovanje med podjetji v zvezi s trgovino z izdelki Maorov;
 - (c) zagotavljanje podpore povezavam na področju znanosti, raziskav in inovacij, kot je ustrezno, med Unijo in skupnostmi Maorov v skladu s Sporazumom o znanstvenem in tehnološkem sodelovanju med Evropsko skupnostjo in Vlado Nove Zelandije² in

¹ Pojasniti je treba, da to poglavje ne uvaja nobenih pravnih ali finančnih obveznosti, v skladu s katerimi bi morali pogodbenici proučiti, začeti ali končati kakršno koli posamezno dejavnost sodelovanja.

² UL EU L 171, 1.7.2009, str. 28.

(d) sodelovanje ter izmenjavo informacij in izkušenj o geografskih označbah.

3. Pri izvajanju dejavnosti sodelovanja iz odstavka 2 lahko vsaka pogodbenica povabi zadevne deležnike in v primeru Nove Zelandije *Aotearoa* Maore k predložitvi stališč in sodelovanju v skladu s Pogodbo iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi*.

4. Vsako sodelovanje se izvaja na zahtevo katere koli pogodbenice pod medsebojno dogovorjenimi pogoji za posamezno dejavnost sodelovanja.

ČLEN 20.6

Institucionalni mehanizem

1. V skladu s členom 24.2(1) (Naloge Odbora za trgovino), točka (b), Odbor za trgovino med drugim nadzira in olajšuje izvajanje in uporabo tega poglavja.

2. V skladu s členom 24.6 (Notranji svetovalni skupini) notranja svetovalna skupina posamezne pogodbenice¹ svetuje pogodbenici o vprašanjih, zajetih v tem sporazumu, vključno z vprašanji, zajetimi v tem poglavju, in lahko predloži priporočila o izvajanju tega poglavja.

¹ V primeru Nove Zelandije *Aotearoa* notranja svetovalna skupina vključuje predstavnike Maorov.

3. V skladu s členom 24.7 (Forum civilne družbe) forum civilne družbe¹, ki združuje neodvisne organizacije civilne družbe, ustanovljene na ozemljih pogodbenic, vključno s člani notranjih svetovalnih skupin, vodi dialog o izvajanju tega sporazuma, vključno z izvajanjem tega poglavja.

4. Skupni odbor, ustanovljen v skladu s členom 53(1) Partnerskega sporazuma, spremlja razvoj celovitega odnosa med pogodbenicama ter izmenjuje mnenja in pripravlja predloge o kakršnih koli vprašanjih skupnega interesa, tudi vprašanjih, ki niso zajeta v tem sporazumu.

ČLEN 20.7

Neuporaba reševanja sporov

Poglavje 26 (Reševanje sporov) se ne uporablja za to poglavje.

¹ V primeru Nove Zelandije *Aotearoa* forum civilne družbe vključuje predstavnike Maorov.

POGLAVJE 21

MALA IN SREDNJA PODJETJA

ČLEN 21.1

Cilji

Pogodbenici priznavata pomen MSP v dvostranskih trgovinskih in naložbenih odnosih pogodbenic ter potrujeta svojo zavezo povečanju zmožnosti MSP, da izkoristijo ugodnosti tega sporazuma.

ČLEN 21.2

Izmenjava informacij

1. Vsaka pogodbenica vzpostavi ali ohrani digitalni medij, kot je posebno spletišče za MSP, ki javnosti v Uniji in Novi Zelandiji omogoča enostaven dostop do informacij o tem sporazumu, vključno s:

(a) povzetkom tega sporazuma in

- (b) informacijami, namenjenimi MSP, ki vsebujejo:
 - (i) opis določb tega sporazuma, za katere pogodbenici menita, da so pomembne za MSP obeh pogodbenic, in
 - (ii) kakršne koli dodatne informacije, za katere pogodbenica meni, da bi koristile MSP, ki želijo izkoristiti možnosti, ki jih ponuja ta sporazum.
- 2. Vsaka pogodbenica prek digitalnega medija iz odstavka 1 zagotovi dostop do:
 - (a) besedila tega sporazuma, vključno z vsemi njegovimi prilogami, zlasti tarifnimi seznamami in pravili o poreklu za določen izdelek;
 - (b) enakovrednega digitalnega medija druge pogodbenice in
 - (c) informacij svojih organov in drugih ustreznih subjektov, za katere pogodbenica meni, da bi koristile osebam, zainteresiranim za trgovino, naložbe ali poslovanje v tej pogodbenici.
- 3. Informacije iz odstavka 2, točka (c), po potrebi vključujejo:
 - (a) carinske predpise in postopke za uvoz, izvoz in tranzit ter ustrezne obrazce, dokumente in druge povezane informacije;

- (b) sanitarne in fitosanitarne ukrepe, kot so določeni v poglavju 6 (Sanitarni in fitosanitarni ukrepi);
- (c) tehnične predpise in druge zadeve, kot so določeni v poglavju 9 (Tehnične ovire v trgovini);
- (d) pravila o javnih naročilih, podatkovno zbirko z obvestili o javnih naročilih in druge pomembne informacije v skladu s poglavjem 14 (Javna naročila);
- (e) predpise in postopke v zvezi s pravicami intelektualne lastnine, kot so določeni v poglavju 18 (Intelektualna lastnina);
- (f) postopke registracije podjetja in
- (g) druge informacije, za katere pogodbenica meni, da bi lahko pomagale MSP.

4. Vsaka pogodbenica prek digitalnega medija iz odstavka 1, na primer prek internetne povezave na spletišču do podatkovne zbirke, ki omogoča iskanje, ali podobnega, zagotovi dostop do naslednjih informacij o določenem izdelku in splošnih informacij v zvezi s svojim trgov:

- (a) stopnje carin in kvot, vključno s stopnjo po načelu države z največjimi ugodnostmi, stopnje, ki zadevajo države, ki nimajo največjih ugodnosti, ter preferencialne stopnje in tarifne kvote;
- (b) trošarine;

- (c) davki (davek na dodano vrednost ali prometni davek);
- (d) carine ali druge pristojbine, vključno z drugimi pristojbinami za določene izdelke;
- (e) pravila o poreklu, kot so določena v poglavju 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla);
- (f) povračilo carine, odlog ali druge vrste olajšav, ki zmanjšujejo, vračajo ali oproščajo carino;
- (g) merila za določitev carinske vrednosti blaga;
- (h) drugi tarifni ukrepi;
- (i) informacije, potrebne za uvozne postopke, in
- (j) informacije, povezane z netarifnimi ukrepi ali predpisi.

5. Vsaka pogodbenica redno ali na zahtevo druge pogodbenice posodobi informacije, ki so na voljo v skladu s tem členom, da zagotovi njihovo posodobljenost in točnost.

6. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se informacije iz tega člena predstavijo v obliki, ki MSP omogoča enostavno uporabo. Vsaka pogodbenica si prizadeva, da so te informacije na voljo v angleščini.

7. Pogodbenica osebi iz druge pogodbenice ne zaračuna pristojbine za dostop do informacij iz tega člena.

ČLEN 21.3

Kontaktne točke za MSP

1. Vsaka pogodbenica določi kontaktno točko za MSP, odgovorno za izvajanje nalog iz tega člena, in drugo pogodbenico uradno obvesti o kontaktnih podatkih navedene kontaktne točke. Vsaka pogodbenica drugo pogodbenico nemudoma uradno obvesti o vseh spremembah navedenih kontaktnih podatkov.
2. Kontaktne točke za MSP:
 - (a) zagotovita, da se pri izvajanju tega sporazuma upoštevajo potrebe MSP, tako da lahko MSP iz obeh pogodbenic izkoristijo ta sporazum;
 - (b) zagotovita, da so informacije iz člena 21.2 (Izmenjava informacij) posodobljene in upoštevne za MSP. Pogodbenica lahko prek kontaktne točke za MSP predlaga dodatne informacije, ki bi jih druga pogodbenica lahko vključila v informacije, ki jih mora predložiti v skladu s členom 21.2 (Izmenjava informacij);
 - (c) proučita vsako zadevo, povezano z MSP, v zvezi z izvajanjem tega sporazuma, med drugim:
 - (i) izmenjavo informacij in sodelovanje, kot je ustrezno, za pomoč Odboru za trgovino pri njegovi nalogi, tj. spremljanju in izvajanju vidikov tega sporazuma, povezanih z MSP, in

- (ii) pomoč drugim odborom, kontaktnim točkam in delovnim skupinam, vzpostavljenim s tem sporazumom, pri obravnavanju zadev, povezanih z MSP;
 - (d) o svojih dejavnostih redno skupaj ali posamično poročata Odboru za trgovino v proučitev in
 - (e) obravnavata vsa druga vprašanja, ki izhajajo iz tega sporazuma in so povezana z MSP, po dogovoru med pogodbenicama.
3. Kontaktni točki za MSP se sestajata po potrebi in opravljata svoje delo osebno ali na druge ustrezne načine, ki lahko vključujejo elektronsko pošto, videokonference ali druga sredstva.
4. Kontaktni točki za MSP se lahko pri izvajanju svojih dejavnosti po potrebi poskušata povezati s strokovnjaki in zunanjimi organizacijami.

ČLEN 21.4

Neuporaba reševanja sporov

Poglavje 26 (Reševanje sporov) se ne uporablja za to poglavje.

POGLAVJE 22

DOBRE REGULATIVNE PRAKSE IN REGULATIVNO SODELOVANJE

ČLEN 22.1

Splošna načela

1. Vsaka pogodbenica lahko svobodno določi svoj pristop k dobrim regulativnim praksam in regulativnemu sodelovanju na podlagi tega sporazuma, in sicer na način, ki je skladen z njenim pravnim okvirom, prakso in temeljnimi načeli¹, na katerih temelji njen regulativni sistem upravljanja.
2. Nobena določba tega poglavja se ne razlaga tako, da od pogodbenice zahteva, da:
 - (a) odstopi od notranjih postopkov za pripravo in sprejetje regulativnih ukrepov;
 - (b) sprejme ukrepe, ki bi lahko ogrozili ali spodkopali cilj javne politike določenega regulativnega ukrepa;
 - (c) sprejme ukrepe, ki bi ogrozili ali ovirali pravočasno sprejetje regulativnih ukrepov za doseganje ciljev njene javne politike, ali
 - (d) doseže kakršen koli konkreten regulativni izid.

¹ Kar zadeva Unijo, ta načela vključujejo načela, ki so vključena v PDEU in iz nje izhajajo.

3. Vsaka pogodbenica lahko sama opredeli svoje regulativne prednostne naloge ter pripravi in sprejme regulativne ukrepe za obravnavanje navedenih regulativnih prednostnih nalog, pri čemer zagotovi ravni varstva, ki jih šteje za ustrezne.

ČLEN 22.2

Opredelitev pojmov

V tem poglavju se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

(a) „regulativni organ“ pomeni:

(i) za Unijo Evropsko komisijo in

(ii) za Novo Zelandijo izvršilne organe vlade Nove Zelandije;

(b) „regulativni ukrepi“ pomeni, če ni v tem poglavju določeno drugače:

(i) za Unijo:

(A) uredbe in direktive, kakor so določene v členu 288 PDEU, ter

(B) delegirane in izvedbene akte, kakor so določeni v členu 290 oziroma 291 PDEU;

(ii) za Novo Zelandijo:

- (A) vladne predloge zakonov, ki lahko postanejo javni akti parlamenta Nove Zelandije, razen za namene členov 22.9 (Redni pregledi veljavnih regulativnih ukrepov) in 22.10 (Dostop do regulativnih ukrepov), za katere pomeni javne akte parlamenta Nove Zelandije, in
- (B) uredbe, sprejete z ministrsko odredbo (Order in Council).

ČLEN 22.3

Področje uporabe

1. To poglavje se uporablja za regulativne ukrepe, ki jih izda ali uvede regulativni organ pogodbenice v zvezi s katero koli zadevo, ki jo zajema ta sporazum.
2. Pojasniti je treba, da se to poglavje ne uporablja za regulativne organe in regulativne ukrepe, prakse ali pristope držav članic.

ČLEN 22.4

Preglednost postopkov in mehanizmov

1. Regulativni organ vsake pogodbenice brezplačno objavi opise splošnih postopkov in mehanizmov, na podlagi katerih regulativni organ pripravlja, razvija, ocenjuje ali pregleduje svoje regulativne ukrepe. Te opise objavi prek digitalnega medija.
2. Opisi iz odstavka 1 se sklicujejo na katere koli zadevne smernice, pravila ali postopke, vključno s tistimi, ki se nanašajo na možnost javnosti za predložitev pripomb.

ČLEN 22.5

Notranje usklajevanje regulativnega razvoja¹

V zvezi s členom 22.4 (Preglednost postopkov in mehanizmov) regulativni organ vsake pogodbenice za pripravo ali razvoj regulativnih ukrepov ohranja notranje postopke ali mehanizme za notranje usklajevanje, posvetovanje in pregledovanje. Namen takih postopkov ali mehanizmov je med drugim:

- (a) spodbujanje dobrih regulativnih praks, kot so prakse iz tega poglavja;

¹ Pojasniti je treba, da lahko pogodbenica izpolnjuje določbe členov 22.5 (Notranje usklajevanje regulativnega razvoja) in 22.9(1) (Redni pregledi veljavnih regulativnih ukrepov) s kakršno koli kombinacijo ločenih ali kombiniranih postopkov ali mehanizmov.

- (b) ugotavljanje in preprečevanje nepotrebnega podvajanja ter neskladnih zahtev regulativnih ukrepov pogodbenice;
- (c) zagotavljanje skladnosti z mednarodnimi trgovinskimi in naložbenimi obveznostmi in
- (d) spodbujanje upoštevanja učinkov regulativnih ukrepov, ki se pripravljajo ali razvijajo, ki lahko vključujejo učinke na MSP.

ČLEN 22.6

Zgodnje obveščanje o načrtovanih regulativnih ukrepih

1. Vsaka pogodbenica vsaj enkrat letno pripravi seznam načrtovanih večjih¹ regulativnih ukrepov², za katere razumno pričakuje, da jih bo sprejela v enem letu, in ta seznam ali seznime objavi.
2. V zvezi z vsakim večjim regulativnim ukrepom iz odstavka 1 bi moral regulativni organ vsake pogodbenice čim prej objaviti:
 - (a) kratek opis področja uporabe in ciljev in

¹ Regulativni organ vsake pogodbenice lahko za namene tega poglavja določi, kaj pomeni večji regulativni ukrep.

² Kar zadeva Novo Zelandijo, se regulativni ukrepi v tem členu razlagajo kot uredbe, sprejete z ministrsko odredbo, kot je določeno v členu 22.2 (Opredelitev pojmov), točka (b)(ii)(B) .

- (b) predvideni čas za njegovo sprejetje, vključno z možnostmi za javno posvetovanje.

ČLEN 22.7

Javno posvetovanje

1. Regulativni organ vsake pogodbenice pri pripravi ali razvoju večjih regulativnih ukrepov, kolikor je mogoče in ustrezno:
 - (a) da na voljo javnosti, na primer z objavo osnutkov regulativnih ukrepov ali posvetovalnih dokumentov, dovolj podrobnosti o navedenih večjih regulativnih ukrepih, da lahko vsakdo oceni, ali in kako bi lahko znatno vplivali na njegove interese;
 - (b) vsem osebam nediskriminatorno zagotovi razumne možnosti za predložitev pripomb in
 - (c) prouči prejete pripombe.
2. Za namene zagotavljanja informacij in prejemanja pripomb v zvezi z javnimi posvetovanji regulativni organ vsake pogodbenice omogoči javnosti dostop do informacij prek digitalnih sredstev, po možnosti prek namenskega elektronskega portala.

3. Regulativni organ vsake pogodbenice si prizadeva objaviti povzetek rezultatov posvetovanj in prejetih pripomb, razen kadar to onemogoča varstvo zaupnih informacij ali nerazkrivanje osebnih podatkov ali neobjavljanje neprimernih vsebin.

ČLEN 22.8

Ocena učinka

1. Regulativni organ vsake pogodbenice potrdi svojo namero o izvedbi ocene učinka pomembnejših regulativnih ukrepov, ki jih pripravlja, v skladu s svojimi zadevnimi pravili in postopki.
2. Za namene izvedbe ocene učinka regulativni organ vsake pogodbenice spodbuja opredelitev in proučitev:
 - (a) potrebe po regulativnem ukrepu, vključno z naravo in pomenom težave, ki jo ima regulativni ukrep namen obravnavati;
 - (b) vseh izvedljivih in ustreznih regulativnih ali neregulativnih možnosti, ki bi dosegle cilje javne politike pogodbenice, vključno z možnostjo neregulacije;
 - (c) kolikor je mogoče in ustrezno, potencialnih socialnih, gospodarskih in okoljskih učinkov možnosti, na primer morebitnih učinkov na mednarodno trgovino in naložbe ali učinkov na MSP, in

- (d) kako se obravnavane možnosti nanašajo na morebitne zadevne mednarodne standarde, vključno z razlogom za kakršno koli odstopanje, če je ustrezno.

3. V zvezi s kakršno koli oceno učinka, ki jo je regulativni organ pogodbenice izvedel za regulativni ukrep, zadevni regulativni organ poroča o dejavnikih, ki jih je upošteval pri oceni, in povzame zadevne ugotovitve. Informacije se objavijo najpozneje na datum, ko je objavljen regulativni ukrep, na katerega se nanašajo.

ČLEN 22.9

Redni pregledi veljavnih regulativnih ukrepov

1. V zvezi s členom 22.4 (Preglednost postopkov in mehanizmov) regulativni organ vsake pogodbenice ohranja postopke ali mehanizme za spodbujanje rednih pregledov veljavnih regulativnih ukrepov.

2. Regulativni organ vsake pogodbenice si prizadeva zagotoviti, da se pri rednih pregledih, če je ustrezno, prouči:

- (a) ali obstajajo priložnosti za učinkovitejše in uspešnejše doseganje njenih ciljev javne politike¹ in

¹ Pojasniti je treba, da lahko to vključuje dejstvo, ali se lahko zmanjšajo nepotrebna regulativna bremena, vključno z bremenom za MSP.

(b) ali je verjetno, da bodo regulativni ukrepi, ki se pregledujejo, še naprej ustrezali svojemu namenu.

3. Regulativni organ vsake pogodbenice, kolikor je mogoče in ustrezno, objavi vse načrte in rezultate takih rednih pregledov.

ČLEN 22.10

Dostop do regulativnih ukrepov

Vsaka pogodbenica zagotovi, da se veljavni regulativni ukrepi objavijo v namenskem registru ali prek enega digitalnega medija, ki je javno dostopen, omogoča iskanje, je brezplačen in se redno posodablja.

ČLEN 22.11

Regulativno sodelovanje

1. Pogodbenici priznavata vrednost vzpostavitve preprostega mehanizma za opredelitev morebitnih priložnosti za medsebojno regulativno sodelovanje.

2. Pogodbenica lahko drugi pogodbenici predlaga dejavnost regulativnega sodelovanja. Predlog predloži kontaktni točki druge pogodbenice, določeni v skladu s členom 22.12 (Kontaktni točki za regulativno sodelovanje).

3. Predlogi lahko vključujejo:
 - (a) dvostranske izmenjave informacij o pristopih k regulativnemu sodelovanju ali
 - (b) neformalno sodelovanje med regulativnima organoma.
4. Druga pogodbenica v razumnem roku odgovori na predlog.
5. Če je ustrezno in se s tem strinjata regulativna organa, lahko dejavnost regulativnega sodelovanja izvajajo zadevni sektorji, ministrstva ali agencije posamezne pogodbenice.

ČLEN 22.12

Kontaktne točke za regulativno sodelovanje

Takoj po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma vsaka pogodbenica določi kontaktno točko, odgovorno za usklajevanje dejavnosti regulativnega sodelovanja iz člena 22.11 (Regulativno sodelovanje), in drugo pogodbenico uradno obvesti o kontaktnih podatkih kontaktne točke. Vsaka pogodbenica drugo pogodbenico nemudoma uradno obvesti o vseh spremembah navedenih kontaktnih podatkov.

ČLEN 22.13

Neuporaba reševanja sporov

Poglavje 26 (Reševanje sporov) se ne uporablja za to poglavje.

POGLAVJE 23

PREGLEDNOST

ČLEN 23.1

Cilji

1. Ob priznavanju vpliva, ki ga imata lahko njuni regulativni okolji na trgovino in naložbe med njima, si pogodbenici prizadevata za zagotavljanje predvidljivega regulativnega okolja in učinkovitih postopkov za gospodarske subjekte, zlasti MSP.
2. Pogodbenici potrjujeta svoje zaveze v zvezi s preglednostjo v okviru Sporazuma o STO in v tem poglavju izhajata iz navedenih zavez.

ČLEN 23.2

Opredelitev pojma

V tem poglavju izraz „upravna odločitev“ pomeni odločbo, sklep ali ukrep s pravnim učinkom, ki se v posameznem primeru nanaša na določeno osebo, blago ali storitev, zajema pa tudi nesprejetje upravne odločitve, kadar tako določa pravo pogodbenice.

ČLEN 23.3

Objava

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se njeni zakoni, drugi predpisi, postopki in upravne odločbe za splošno uporabo v zvezi s katero koli zadevo, zajeto v tem sporazumu, takoj objavijo v uradno določenem mediju in, kadar je to izvedljivo, v elektronski obliki, ali so drugače razpoložljivi na način, ki vsakomur omogoča, da se z njimi seznani.
2. Vsaka pogodbenica, kolikor je mogoče in ustrezno, obrazloži cilj in utemeljitev zakonov, drugih predpisov, postopkov in upravnih odločb za splošno uporabo iz odstavka 1.

3. Vsaka pogodbenica, kolikor je mogoče in ustrezno, zagotovi razumen rok med objavo in začetkom veljavnosti zakonov in drugih predpisov v zvezi s katero koli zadevo, zajeto v tem sporazumu.

ČLEN 23.4

Poizvedbe

1. Vsaka pogodbenica ohrani ustrezne mehanizme za odzivanje na poizvedbe oseb glede katerih koli zakonov ali drugih predpisov v zvezi s katero koli zadevo, zajeto v tem sporazumu.
2. Druga pogodbenica na zahtevo pogodbenice nemudoma zagotovi informacije in odgovori na vprašanja v zvezi s katerim koli veljavnim ali načrtovanim zakonom ali drugim predpisom, povezanim s katero koli zadevo, zajeto v tem sporazumu, razen če je v okviru drugega poglavja tega sporazuma vzpostavljen poseben mehanizem.

ČLEN 23.5

Upravni postopki

1. Vsaka pogodbenica objektivno, nepristransko in razumno izvršuje vse zakone, druge predpise, postopke in upravne odločbe za splošno uporabo v zvezi s katero koli zadevo, zajeto v tem sporazumu.

2. Kadar se upravni postopki v zvezi z določenimi osebami, blagom ali storitvami druge pogodbenice začnejo v zvezi z uporabo zakonov, drugih predpisov, postopkov ali upravnih odločb za splošno uporabo iz odstavka 1, vsaka pogodbenica:

- (a) poizkuša osebe, ki jih upravni postopek neposredno zadeva, v razumnem roku in v skladu s svojim pravom, o tem obvestiti, vključno z opisom narave postopka, poročilom pravnega organa, v okviru katerega se postopek začne, ter splošnim opisom kakršnih koli zadevnih vprašanj, in
- (b) takim osebam zagotovi razumno priložnost, da predložijo dejstva in argumente, s katerimi podprejo svoja stališča pred kakršno koli končno upravno odločitvijo, če to dovoljujejo čas, narava postopka in javni interes.

ČLEN 23.6

Preizkus in pritožba

1. Vsaka pogodbenica ustanovi ali ohrani splošna, arbitražna ali upravna sodišča ali postopke za namene takojšnjega preizkusa in, če je to upravičeno, poprave upravnih odločitev v zvezi s katero koli zadevo, zajeto v tem sporazumu. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njena splošna, arbitražna ali upravna sodišča nediskriminatorno in nepristransko izvajajo postopke za pritožbo ali preizkus. Ta sodišča so nepristranska in neodvisna od organa, pristojnega za upravno izvrševanje.

2. Kar zadeva sodišča in postopke iz odstavka 1, vsaka pogodbenica zagotovi, da je strankam, ki nastopijo pred navedenimi organi ali so udeležene v teh postopkih, zagotovljena:

- (a) razumna možnost, da podprejo ali zagovarjajo svoja stališča, in
- (b) odločba na podlagi dokazov in predložitve evidence ali, kadar to zahteva pravo pogodbenice, evidence, ki jo pripravi upravni organ.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi, da odločbo iz odstavka 2, točka (b), ob upoštevanju pritožbe ali nadaljnjega preizkusa v skladu s pravom pogodbenice izvaja organ, pristojen za upravno izvrševanje.

ČLEN 23.7

Razmerje do drugih poglavij

Določbe tega poglavja dopolnjujejo specifična pravila iz drugih poglavij tega sporazuma.

POGLAVJE 24

INSTITUCIONALNE DOLOČBE

ČLEN 24.1

Odbor za trgovino

1. Pogodbenici ustanovita Odbor za trgovino, ki vključuje predstavnike obeh pogodbenic in nadzira doseganje ciljev tega sporazuma. Vsaka pogodbenica lahko Odboru za trgovino predloži kakršno koli vprašanje v zvezi z izvajanjem, uporabo in razlago tega sporazuma.
2. Odbor za trgovino se sestane najpozneje šest mesecev od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma. Nato se Odbor za trgovino sestaja enkrat letno, razen če se predstavniki pogodbenic dogovorijo drugače, ali nemudoma na zahtevo katere koli pogodbenice.
3. Sestanki Odbora za trgovino potekajo izmenično v Bruslju in Wellingtonu, razen če se predstavniki pogodbenic dogovorijo drugače. Odbor za trgovino se lahko sestane osebno ali prek drugega ustreznega komunikacijskega sredstva, kot se dogovorijo predstavniki pogodbenic.

4. Odboru za trgovino sopredsedujeta novozelandski minister za trgovino in evropski komisar za trgovino oziroma njuna namestnika.

ČLEN 24.2

Naloge Odbora za trgovino

1. Odbor za trgovino:

- (a) proučuje nadaljnje načine za okrepitev trgovine in naložb med pogodbenicama;
- (b) nadzoruje in olajšuje izvajanje in uporabo tega sporazuma;
- (c) nadzoruje, usmerja in usklajuje delo vseh specializiranih odborov in drugih organov, ustanovljenih v okviru tega sporazuma, ter navedenim specializiranim odborom in organom priporoča kakršne koli potrebne ukrepe;
- (d) prouči vsak predlog za spremembo tega sporazuma;
- (e) si brez poseganja v poglavje 26 (Reševanje sporov) prizadeva najti ustrezne načine in metode za preprečevanje ali reševanje težav, ki bi lahko nastale na področjih, ki jih zajema ta sporazum, ali reševanje sporov, ki bi lahko nastali v zvezi z razlago ali uporabo tega sporazuma;

- (f) v primeru pristopa tretje države k Uniji dovolj zgodaj pred datumom pristopa prouči morebitne učinke takega pristopa na ta sporazum in kakršno koli potrebno prilagoditev ali prehodne ukrepe ter
- (g) prouči in obravnava katero koli zadevo v interesu, razen zadev iz točk (a) do (f), v zvezi s področjem, zajetim v tem sporazumu.

2. Odbor za trgovino lahko:

- (a) sprejme odločitev o ustanovitvi specializiranih odborov ali drugih organov, razen tistih, ustanovljenih v skladu s členom 24.4 (Specializirani odbori), razpusti katere koli take specializirane odbore ali druge organe ter določi ali spremeni njihovo sestavo, funkcijo in naloge;
- (b) dodeli odgovornosti specializiranemu odboru ali drugemu organu, ustanovljenemu na podlagi tega sporazuma;
- (c) prenese nekatera svoja pooblastila ali odgovornosti na specializiran odbor, razen pooblastil in odgovornosti iz točke (a) ali (d) tega odstavka;
- (d) priporoči pogodbenicama kakršne koli spremembe tega sporazuma;
- (e) sprejme sklepe za izdajo razlage določb tega sporazuma;

- (f) razen v zvezi s tem poglavjem, do konca četrtega leta po začetku veljavnosti tega sporazuma sprejema sklepe o spremembi tega sporazuma, če so take spremembe potrebne za odpravo napak ali za odpravo izpustitev ali drugih pomanjkljivosti;
- (g) sprejema sklepe, kot je predvideno v tem sporazumu, ali izdaja priporočila v skladu s členom 24.5 (Sklepi in priporočila);
- (h) o zadevah, povezanih s tem sporazumom, komunicira z vsemi zainteresiranimi stranmi, vključno z zasebnim sektorjem, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe;
- (i) v primerih iz člena 24.3 (Spremembe, ki jih sprejme Odbor za trgovino) sprejema sklepe o spremembi tega sporazuma v skladu s členom 27.1(3) (Spremembe) in
- (j) pri opravljanju nalog sprejme vse druge ukrepe, o katerih se dogovorita pogodbenici.

3. Odbor za trgovino na rednih sestankih Skupnega odbora redno obvešča Skupni odbor, ustanovljen na podlagi Partnerskega sporazuma, o svojih dejavnostih in dejavnostih njegovih specializiranih odborov ali drugih organov, če je ustrezno.

ČLEN 24.3

Spremembe, ki jih sprejme Odbor za trgovino

Odbor za trgovino lahko sprejme sklepe o spremembi naslednjih delov tega sporazuma v skladu, če je ustrezno, z zadevnimi določbami poglavij, prilog ali dodatkov, navedenih v nadaljevanju, in v skladu s členom 27.1(3) (Spremembe)¹:

- (a) Priloga 2-A (Seznami za odpravo tarif) k poglavju 2 (Nacionalna obravnava in dostop do trga za blago);
- (b) poglavje 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla) ter Priloga 3-A (Uvodne opombe k pravilom o poreklu za določen izdelek), Priloga 3-B (Pravila o poreklu za določen izdelek), vključno z njenim Dodatkom 3-B-1 (Kvote po poreklu in alternativna pravila pravilom o poreklu za določen izdelek iz Priloge 3-B), Priloga 3-C (Besedilo navedbe o poreklu) in Priloga 3-D (Izjava dobavitelja iz člena 3.3(4) (Kumulacija porekla)) k poglavju 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla);
- (c) Priloga 6-B (Regionalni pogoji za rastline in rastlinske proizvode), Priloga 6-C (Priznavanje enakovrednosti sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov), Priloga 6-D (Smernice in postopki za revizijo ali preverjanje), Priloga 6-E (Certificiranje) in Priloga 6-F (Pregledi ob uvozu in pristojbine) k poglavju 6 (Sanitarni in fitosanitarni ukrepi);

¹ Pojasniti je treba, da je v primeru sklicevanja v tem členu na priloge Odbor za trgovino pristojen tudi za spremembo dodatkov k navedenim prilogam, tudi če ti dodatki niso izrecno navedeni v tem členu.

- (d) Priloga 9-A (Sprejemanje ugotavljanja skladnosti (dokumentov)), Priloga 9-B (Motorna vozila in oprema ali njihovi deli), Priloga 9-C (Ureditev iz člena 9.10(5), točka (b), za redno izmenjavo informacij v zvezi z varnostjo neživilskih izdelkov ter s tem povezanimi preventivnimi, omejevalnimi in korektivnimi ukrepi), Priloga 9-D (Ureditev iz člena 9.10(6) za redno izmenjavo informacij o ukrepih, sprejetih v zvezi z neskladnimi neživilskimi izdelki, razen tistih, ki so zajeti v členu 9.10(5), točka (b)) in Priloga 9-E (Vino in žgane pijače) k poglavju 9 (Tehnične ovire v trgovini);
- (e) instrument o vzajemnem priznavanju iz člena 10.39(5) (Vzajemno priznavanje poklicnih kvalifikacij) poglavja 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami)¹;
- (f) člen 10.9(1) (Operativne zahteve) ter Priloga 10-A (Obstoječi ukrepi) in Priloga 10-B (Prihodnji ukrepi), da bi se vključila pravila o operativnih zahtevah v zvezi z vzpostavitvijo ali delovanjem ponudnika finančnih storitev, dogovorjenih na podlagi pogajanj v skladu s členom 10.9(11) (Operativne zahteve), k poglavju 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami);
- (g) Priloga 13 (Seznami energetskega blaga, ogljikovodikov in surovin) k poglavju 13 (Energija in surovine);
- (h) Priloga 14 (Zaveze glede dostopa do trga javnih naročil) k poglavju 14 (Javna naročila);

¹ Pojasniti je treba, da je Odbor za trgovino pristojen, da na podlagi sklepa sprejme tak instrument kot prilogo k temu sporazumu in da tak instrument po njegovem sprejetju spremeni ali prekliče.

- (i) Priloga 18-A (Skupine proizvodov) in Priloga 18-B (Seznami geografskih označb) k poglavju 18 (Intelektualna lastnina);
- (j) člen 19.3(3) in (4) (Večstranski standardi in sporazumi na področju dela) poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj);
- (k) Priloga 24 (Poslovnik Odbora za trgovino) k poglavju 24 (Institucionalne določbe);
- (l) Priloga 26-A (Poslovnik za reševanje sporov) in Priloga 26-B (Kodeks ravnanja za člane sveta in mediatorje) k poglavju 26 (Reševanje sporov) ter
- (m) vsaka druga določba, dodatek ali priloga, za katero je možnost takega sklepa izrecno predvidena v tem sporazumu.

ČLEN 24.4

Specializirani odbori

1. Ustanovijo se naslednji specializirani odbori:
 - (a) Odbor za trgovino z blagom, ki obravnava zadeve, zajete v poglavju 2 (Nacionalna obravnava in dostop do trga za blago), poglavju 5 (Trgovinska sredstva) in poglavju 9 (Tehnične ovire v trgovini);

- (b) Odbor za sanitarne in fitosanitarne ukrepe, ki obravnava zadeve, zajete v poglavju 6 (Sanitarni in fitosanitarni ukrepi) in poglavju 8 (Dobrobit živali);
- (c) Odbor za trajnostne prehranske sisteme, ki obravnava zadeve, zajete v poglavju 7 (Trajnostni prehranski sistemi);
- (d) Odbor za vino in žgane pijače, ki obravnava zadeve, zajete v Prilogi 9-E (Vino in žgane pijače);
- (e) Odbor za trgovino in trajnostni razvoj, ki obravnava zadeve, zajete v poglavju 19 (Trgovina in trajnostni razvoj), in
- (f) Odbor za naložbe, storitve, digitalno trgovino, javna naročila in intelektualno lastnino, vključno z geografskimi označbami, ki obravnava zadeve, zajete v poglavjih 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami), 11 (Pretok kapitala, plačila in nakazila), 12 (Digitalna trgovina), 14 (Javna naročila) in 18 (Intelektualna lastnina).

2. Skupni odbor za carinsko sodelovanje deluje pod okriljem Odbora za trgovino kot specializirani odbor, ki obravnava zadeve, zajete v poglavjih 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla) in 4 (Olajševanje carine in trgovine) ter določbah o uveljavljanju pravic na mejah in carinskem sodelovanju iz poglavja 18 (Intelektualna lastnina) in kakršnih koli dodatnih s carino povezanih določbah tega sporazuma.

3. Če v tem sporazumu ni določeno drugače ali se predstavniki pogodbenic niso dogovorili drugače, se specializirani odbori sestanejo enkrat na leto ali nemudoma na zahtevo katere koli pogodbenice ali Odbora za trgovino. Sestajajo se izmenično v Evropski uniji ali na Novi Zelandiji ali prek katerega koli drugega ustreznega komunikacijskega sredstva, o katerem se dogovorijo predstavniki pogodbenic. Specializirani odbori se dogovorijo o časovnem razporedu sestankov in določijo dnevni red.
4. Specializirani odbori so sestavljeni iz predstavnikov obeh pogodbenic in jim na ustrezni ravni sodelujejo predstavniki obeh pogodbenic.
5. Vsak specializirani odbor lahko sprejme svoj poslovnik, če pa takega poslovnika ni, se smiselno uporablja poslovnik Odbora za trgovino.
6. V zvezi z vprašanji, povezanimi z njihovim področjem pristojnosti v skladu z odstavkom 1, so specializirani odbori pooblašeni, da:
 - (a) spremljajo in pregledujejo izvajanje in delovanje tega sporazuma;
 - (b) proučijo tehnična vprašanja, ki izhajajo iz izvajanja tega sporazuma, in razpravljajo o njih, brez poseganja v poglavje 26 (Reševanje sporov);
 - (c) sprejmejo sklepe, kadar je tako določeno v tem sporazumu, ali pripravijo priporočila;

- (d) vodijo pripravljalo delo, potrebno za podpiranje nalog Odbora za trgovino, tudi kadar mora navedeni odbor sprejemati sklepe ali priporočila, in
- (e) zagotavljajo forum, v katerem si pogodbenici izmenjujeta informacije, razpravljata o dobrih praksah in izmenjujeta izkušnje z izvajanjem.

7. V zvezi z vprašanji, povezanimi z njihovim področjem pristojnosti v skladu z odstavkom 1, specializirani odbori:

- (a) dovolj zgodaj obvestijo Odbor za trgovino o časovnih razporedih in dnevnih redih svojih sestankov;
- (b) poročajo Odboru za trgovino o rezultatih in sklepih vsakega sestanka ter
- (c) opravijo vsako nalogo in izvedejo vsako odgovornost, ki jim jo dodeli Odbor za trgovino.

8. Ustanovitev ali obstoj specializiranega odbora pogodbenicama ne preprečuje, da bi katero koli zadevo predložile neposredno Odboru za trgovino.

9. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so na sestankih specializiranih odborov zastopani vsi pristojni organi, za katere pogodbenici presodita, da so ustrezni za vsako zadevo na dnevnem redu, in da je mogoče vsako zadevo obravnavati na ustrezni ravni strokovnega znanja.

ČLEN 24.5

Sklepi in priporočila

1. Sklepi, ki jih sprejme Odbor za trgovino ali, odvisno od primera, specializirani odbor, so zavezujoči za pogodbenici in vse organe, ustanovljene na podlagi tega sporazuma, vključno z odbori iz poglavja 26 (Reševanje sporov). Pogodbenici sprejmeta ukrepe, potrebne za izvedbo sklepov, ki jih sprejme Odbor za trgovino. Priporočila niso zavezujoča.
2. Odbor za trgovino ali, odvisno od primera, specializirani odbor sprejema sklepe in daje priporočila s soglasjem.

ČLEN 24.6

Notranji svetovalni skupini

1. Vsaka pogodbenica v enem letu od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma določi notranjo svetovalno skupino. Notranja svetovalna skupina svetuje zadevni pogodbenici o vprašanjih, zajetih v tem sporazumu. Vključuje uravnoteženo zastopanost neodvisnih organizacij civilne družbe, vključno z nevladnimi organizacijami, poslovnimi organizacijami in organizacijami delodajalcev ter sindikati, dejavnimi na področju gospodarstva, trajnostnega razvoja, socialnih zadev, človekovih pravic, okolja in drugih zadev. V primeru Nove Zelandije notranja svetovalna skupina vključuje predstavnike Maorov. Notranja svetovalna skupina se lahko skliče v različnih sestavah za razpravo o izvajanju različnih določb tega sporazuma.

2. Vsaka pogodbenica se s svojo notranjo svetovalno skupino sestane vsaj enkrat na leto. Vsaka pogodbenica prouči stališča ali priporočila, ki jih predloži njena notranja svetovalna skupina v zvezi z izvajanjem tega sporazuma.
3. Za spodbujanje ozaveščenosti javnosti o notranjih svetovalnih skupinah lahko vsaka pogodbenica objavi seznam organizacij, ki sodelujejo v njeni notranji svetovalni skupini, in kontaktno točko za navedeno skupino.
4. Pogodbenici spodbujata sodelovanje med svojima notranjima svetovalnima skupinama.

ČLEN 24.7

Forum civilne družbe

1. Pogodbenici pomagata pri organizaciji foruma civilne družbe za dialog o izvajanju tega sporazuma in na prvem sestanku Odbora za trgovino določita operativne smernice o ravnanju foruma civilne družbe.
2. Forum civilne družbe si prizadeva organizirati sestanek skupaj s sestankom Odbora za trgovino. Pogodbenici lahko spodbujata tudi udeležbo v forumu civilne družbe z virtualnimi sredstvi.

3. Forum civilne družbe je odprt za sodelovanje neodvisnih organizacij civilne družbe s sedežem na ozemljih pogodbenic, vključno s člani notranjih svetovalnih skupin iz člena 24.6 (Notranji svetovalni skupini). Vsaka pogodbenica si prizadeva spodbujati uravnoteženo zastopanost, vključno z nevladnimi organizacijami, poslovnimi organizacijami in organizacijami delodajalcev ter sindikati, dejavnimi na področju gospodarstva, trajnostnega razvoja, socialnih zadev, človekovih pravic, okolja in drugih zadev. V primeru Nove Zelandije forum civilne družbe vključuje predstavnike Maorov.

4. Predstavniki pogodbenic, ki sodelujejo v odboru za trgovino, se, kot je ustrezno, udeležijo seje sestanka foruma civilne družbe, da bi predložili informacije o izvajanju tega sporazuma in začeli dialog s forumom civilne družbe. Tej seji predsedujejo sopredsedniki Odbora za trgovino ali njihovi pooblaščen zastopniki, kot je ustrezno. Pogodbenici skupaj ali posamično objavita morebitne uradne izjave, predložene v okviru foruma civilne družbe.

POGLAVJE 25

IZJEME IN SPLOŠNE DOLOČBE

ČLEN 25.1

Splošne izjeme

1. Za namene poglavij 2 (Nacionalna obravnava in dostop do trga za blago) in 4 (Olajševanje carine in trgovine), poglavja 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami), oddelek B (Liberalizacija naložb), ter poglavij 12 (Digitalna trgovina), 13 (Energija in surovine) in 17 (Podjetja v državni lasti) je člen XX GATT 1994, vključno s pojasnjevalnimi opombami in dopolnilnimi določbami, smiselno vključen v ta sporazum in je njegov sestavni del.
2. Ob upoštevanju zahteve, da se ti ukrepi ne uporabljajo na način, ki bi pomenil sredstvo za samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo med državama, če prevladujejo podobni pogoji, ali prikrito omejitev liberalizacije naložb ali trgovine s storitvami, nobena določba poglavij 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami), 11 (Pretok kapitala, plačila in nakazila), 12 (Digitalna trgovina), 13 (Energija in surovine) in 17 (Podjetja v državni lasti) pogodbenicama ne preprečuje, da sprejmeta ali uveljavita ukrepe, ki so:
 - (a) potrebni za zavarovanje javne varnosti ali javne morale ali za ohranjanje javnega reda¹;

¹ Izjemi o javni varnosti in javnem redu se lahko uporabita samo, kadar obstaja resnična in dovolj resna grožnja za enega od temeljnih interesov družbe.

- (b) potrebni za varovanje življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin;
- (c) potrebni za zagotovitev skladnosti z zakoni ali predpisi, ki niso v neskladju z določbami tega sporazuma, vključno s tistimi, ki se nanašajo na:
 - (i) preprečevanje zavajajočih in goljufivih praks ali obravnavanje posledic neizpolnjevanja obveznosti iz pogodb;
 - (ii) varovanje zasebnosti posameznikov v zvezi z obdelavo in razširjanjem osebnih podatkov ter varovanje zaupnosti osebne dokumentacije in računov;
 - (iii) varnost.

3. Pojasniti je treba, da se pogodbenici zavedata, da če taki ukrepi sicer niso združljivi s poglavjem ali oddelkom iz odstavkov 1 in 2 tega člena:

- (a) ukrepi iz člena XX, točka (b), GATT 1994 in odstavka 2, točka (b), tega člena vključujejo okoljske ukrepe, potrebne za varovanje življenja ali zdravja ljudi, živali ali rastlin;
- (b) se člen XX, točka (g), GATT 1994 uporablja za ukrepe za ohranjanje živih in neživih neobnovljivih naravnih virov in

- (c) lahko ukrepi, sprejeti za izvajanje večstranskih okoljskih sporazumov, spadajo pod člen XX, točka (b) ali (g), GATT 1994 ali pod odstavek 2, točka (b), tega člena.

4. Preden ena pogodbenica sprejme kakršne koli ukrepe iz člena XX GATT 1994, točki (i) in (j), drugi pogodbenici zagotovi vse ustrezne informacije, da se najde rešitev, sprejemljiva za obe pogodbenici. Če pogodbenici v 30 dneh od predložitve informacij ne skleneta dogovora, lahko pogodbenica začne uporabljati zadevne ukrepe. Če izjemne in kritične okoliščine, ki zahtevajo takojšnje ukrepanje, preprečujejo predhodno obvestilo ali pregled, lahko pogodbenica, ki namerava sprejeti ukrepe, nemudoma uporabi previdnostne ukrepe, potrebne za spoprijemanje z razmerami. Navedena pogodbenica o tem takoj obvesti drugo pogodbenico.

ČLEN 25.2

Varnostne izjeme

Nobena določba tega sporazuma se ne razlaga tako, da:

- (a) se od pogodbenice zahteva, da zagotovi kakršne koli informacije, katerih razkritje bi bilo po njenem mnenju v nasprotju z njenimi bistvenimi varnostnimi interesi, ali dovoli dostop do takih informacij, ali

- (b) pogodbenici prepreči sprejetje kakršnega koli ukrepa, za katerega meni, da je potreben za zavarovanje njenih bistvenih varnostnih interesov:
 - (i) v zvezi s proizvodnjo orožja, streliva in vojnih pripomočkov ali trgovino z njimi ter v zvezi s tako trgovino in posli z drugim blagom in materiali, storitvami in tehnologijo ter v zvezi z gospodarskimi dejavnostmi, ki se izvajajo neposredno ali posredno za oskrbo vojaških ustanov,
 - (ii) v zvezi s fisijskimi in fuzijskimi materiali ali materiali, iz katerih so ti pridobljeni, ali
 - (iii) pridobljenih med vojno ali v drugih izrednih razmerah v mednarodnih odnosih ali
- (c) pogodbenici prepreči sprejetje ukrepov za izpolnjevanje obveznosti v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov za ohranjanje miru in mednarodne varnosti.

ČLEN 25.3

Obdavčitev

1. V tem členu se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:
 - (a) „neposredni davki“ pomeni vse davke na dohodke ali kapital, vključno z davkom na razliko pri odtujitvi lastnine, davkom na nepremičnine, dediščine in darila ter davkom na znesek plač, ki jih plačajo podjetja, kot tudi davkom na povečanje vrednosti kapitala;

- (b) „rezidentstvo“ pomeni rezidentstvo za davčne namene in
- (c) „davčna konvencija“ pomeni konvencijo o izogibanju dvojnega obdavčevanja ali kateri koli drug mednarodni dogovor ali ureditev, ki se v celoti ali pretežno nanaša na obdavčitev, pri čemer so pogodbenice tega dogovora ali ureditve katera koli država članica Unije, Unija ali Nova Zelandija.
2. Nobena določba tega sporazuma ne vpliva na pravice in obveznosti Nove Zelandije ali Unije ali njenih držav članic v okviru katere koli davčne konvencije. V primeru kakršne koli neskladnosti med tem sporazumom in katero koli davčno konvencijo prevlada davčna konvencija, kar zadeva to neskladnost. V zvezi z davčno konvencijo med Unijo ali njenimi državami članicami in Novo Zelandijo ustrezni pristojni organi iz tega sporazuma in davčne konvencije skupaj določijo, ali obstaja neskladnost med tem sporazumom in davčno konvencijo¹.
3. Člena 10.7 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi) in 10.17 (Obravnava po načelu države z največjimi ugodnostmi) se ne uporabljata za prednost, ki se pogodbenici dodeli v skladu z davčno konvencijo.

¹ Pojasniti je treba, da to ne posega v poglavje 26 (Reševanje sporov).

4. V skladu z zahtevo, da se taki ukrepi ne uporabljajo na način, ki bi pomenil samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo med državami, v katerih prevladujejo podobne razmere, ali prikrito omejevanje trgovine in naložb, se nobena določba tega sporazuma ne razlaga tako, da pogodbenici preprečuje sprejetje, ohranjanje ali izvajanje katerega koli ukrepa, ki:

- (a) ima za cilj zagotoviti pravično ali učinkovito¹ obdavčitev ali pobiranje neposrednih davkov ali
- (b) razlikuje med davkoplačevalci, ki niso v enakem položaju, zlasti glede na njihovo rezidentstvo ali kraj, kjer so vložili svoj kapital.

¹ Ukrepi, namenjeni zagotavljanju pravične ali učinkovite uvedbe ali pobiranja neposrednih davkov, vključujejo ukrepe, ki jih pogodbenica sprejme v skladu s svojim sistemom obdavčevanja in ki:

- (i) veljajo za nerezidenčne ponudnike storitev ob priznavanju dejstva, da se davčna obveznost nerezidentov ugotavlja glede na obdavčljive izdelke, ki izvirajo z ozemlja pogodbenice ali se tam nahajajo, ali
- (ii) veljajo za nerezidente, da se zagotovi uvedba ali pobiranje davkov na ozemlju pogodbenice, ali
- (iii) veljajo za nerezidente ali rezidente, da se prepreči izogibanje ali utaja davkov, vključno z ukrepi za izpolnitev obveznosti, ali
- (iv) veljajo za uporabnike storitev, ki se opravljajo na ozemlju druge pogodbenice ali z njega, da se zagotovi uvedba ali pobiranje davkov od takih uporabnikov, ki izhajajo iz virov na ozemlju pogodbenice, ali
- (v) ločijo ponudnike storitev, ki morajo plačati davek na po vsem svetu obdavčljivo blago, od drugih ponudnikov storitev, ob priznavanju razlike v naravi davčne osnove med njimi, ali
- (vi) določajo, dodelijo ali razdelijo prihodek, dobiček, zaslužek, izgubo, odbitek ali dobropis posameznikov rezidentov ali podružnic ali med povezanimi posamezniki ali podružnicami iste osebe, tako da se ohrani davčna osnova pogodbenice.

ČLEN 25.4

Omejitve v primeru plačilnobilančnih in zunanje finančnih težav

1. Če je pogodbenica v resnih plačilnobilančnih ali zunanje finančnih težavah ali obstaja tveganje zanje, lahko sprejme ali ohrani začasne zaščitne ukrepe v zvezi s pretokom kapitala, plačili ali nakazili¹.
2. Vsak začasni zaščitni ukrep, sprejet ali ohranjen v skladu z odstavkom 1:
 - (a) je v skladu s členi Sporazuma o Mednarodnem denarnem skladu;
 - (b) ne presega tistega, kar je potrebno za reševanje okoliščin, opisanih v odstavku 1;
 - (c) je začasen in se postopoma odpravi glede na izboljšanje okoliščin, opisanih v odstavku 1;
 - (d) se izogiba nepotrebnemu oškodovanju poslovnih, gospodarskih in finančnih interesov druge pogodbenice in
 - (e) je nediskriminatoren, tako da se druga pogodbenica obravnava enako ugodno kot katera koli nepogodbenica v podobnih okoliščinah.

¹ Pojasniti je treba, da so eden od dejavnikov, ki lahko povzročijo resne plačilnobilančne in zunanje finančne težave oziroma tveganje zanje, resne težave, povezane z monetarno politiko ali politiko deviznega tečaja, ali tveganje zanje.

3. Kar zadeva trgovino z blagom, lahko pogodbenica sprejme začasne zaščitne ukrepe, da zaščiti svoj zunanje finančni položaj ali plačilno bilanco. Vsak začasni zaščitni ukrep, sprejet ali ohranjen v skladu s tem odstavkom, je skladen z GATT 1994 in njegovim Dogovorom o plačilnobilanci določbah.

4. Kar zadeva trgovino s storitvami, lahko pogodbenica sprejme začasne zaščitne ukrepe, da zaščiti svoj zunanje finančni položaj ali plačilno bilanco. Vsak začasni zaščitni ukrep, sprejet ali ohranjen v skladu s tem odstavkom, je skladen s členom XII GATS.

ČLEN 25.5

Začasni zaščitni ukrepi

1. V izjemnih primerih resnih težav pri delovanju Unijine ekonomske in monetarne unije ali grožnje zanjo lahko Unija sprejme ali ohrani začasne zaščitne ukrepe v zvezi s pretokom kapitala, plačili ali nakazili za obdobje, ki ne presega šest mesecev.

2. Kakršni koli začasni zaščitni ukrepi, sprejeti ali ohranjeni v skladu z odstavkom 1, so omejeni na to, kar je nujno potrebno, in ne smejo biti sredstvo za samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo med Novo Zelandijo in tretjo državo v podobnem položaju.

ČLEN 25.6

Pogodba iz Waitangija/*Tiriti o Waitangi*

1. Če se taki ukrepi ne uporabljajo kot sredstvo za samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo oseb druge pogodbenice ali kot prikrito omejevanje trgovine z blagom, trgovine s storitvami in naložb, nobena določba tega sporazuma Novi Zelandiji ne preprečuje sprejetja ukrepov, za katere meni, da so potrebni za zagotovitev ugodnejše obravnave Maorov v zvezi z zadevami, zajetimi v tem sporazumu, tudi pri izpolnjevanju njenih obveznosti v okviru Pogodbe iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi*.
2. Pogodbenici se strinjata, da se za razlago Pogodbe iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi*, vključno z naravo pravic in obveznosti, ki izhajajo iz nje, ne uporabljajo določbe o reševanju sporov iz tega sporazuma. Poglavje 26 (Reševanje sporov) se sicer uporablja za ta člen. Unija lahko od sveta, ustanovljenega v skladu s členom 26.5 (Ustanovitev sveta), zahteva le, da ugotovi, ali je kateri koli ukrep iz odstavka 1 neskladen z njenimi pravicami v okviru tega sporazuma.

ČLEN 25.7

Razkrivanje informacij

1. Nobena določba tega sporazuma od pogodbenice ne zahteva, naj da na voljo zaupne informacije, katerih razkritje bi oviralo izvrševanje zakonodaje ali bilo kako drugače v nasprotju z javnimi interesi ali bi vplivalo na upravičene poslovne interese določenih javnih ali zasebnih podjetij, razen če svet potrebuje take zaupne informacije v postopku za reševanje sporov v skladu s poglavjem 26 (Reševanje sporov). V takih primerih svet zagotovi, da je zaupnost v celoti zagotovljena.
2. Vsaka pogodbenica vse informacije, ki jih druga pogodbenica predloži Odboru za trgovino ali specializiranim odborom in jih označi kot zaupne, obravnava kot zaupne.

ČLEN 25.8

Oprostitev obveznosti STO

Če pravica ali obveznost iz tega sporazuma podvaja pravico ali obveznost iz Sporazuma o STO, se šteje, da je vsak ukrep, sprejet na podlagi sklepa o oprostitvi obveznosti, sprejetim v skladu s členom IX Sporazuma o STO, skladen s podvojeno določbo tega sporazuma.

POGLAVJE 26

REŠEVANJE SPOROV

ODDELEK A

CILJ IN PODROČJE UPORABE

ČLEN 26.1

Cilj

Cilj tega poglavja je vzpostavitev učinkovitega mehanizma za izogibanje in reševanje kakršnih koli sporov med pogodbenicama glede razlage in uporabe tega sporazuma in Sporazuma o sanitarnih ukrepih, da se, kadar je to mogoče, doseže sporazumna rešitev.

ČLEN 26.2

Področje uporabe

1. To poglavje se v skladu z odstavkom 2 uporablja za vse spore med pogodbenicama v zvezi z razlago in uporabo tega sporazuma in Sporazuma o sanitarnih ukrepih (v nadaljnjem besedilu: zajete določbe).
2. Zajete določbe vključujejo vse določbe Sporazuma o sanitarnih ukrepih in tega sporazuma razen:
 - (a) poglavja 5 (Trgovinska sredstva), oddelka B (Protidampinške in izravnalne dajatve) in C (Globalni zaščitni ukrepi);
 - (b) poglavja 15 (Politika konkurence);
 - (c) člena 16.6 (Posvetovanja);
 - (d) poglavja 20 (Trgovinsko in gospodarsko sodelovanje z Maori);
 - (e) poglavja 21 (Mala in srednja podjetja);
 - (f) poglavja 22 (Dobre regulativne prakse in regulativno sodelovanje) in

- (g) določb Pogodbe iz Waitangija/*te Tiriti o Waitangi* v zvezi z njeno razlago, vključno z naravo pravic in obveznosti, ki izhajajo iz nje.

ODDELEK B

POSVETOVANJA

ČLEN 26.3

Posvetovanja

1. Pogodbenici si prizadevata za rešitev kakršnega koli spora iz člena 26.2 (Področje uporabe) z začetkom posvetovanj v dobri veri, da dosežeta sporazumno rešitev.
2. Pogodbenica zahteva posvetovanja s pisnim zahtevkom, ki ga predloži drugi pogodbenici in v katerem opredeli sporni ukrep ter zajete določbe, ki se po njenem mnenju uporabljajo.
3. Pogodbenica, ki ji je bil predložen zahtevek za posvetovanja (v nadaljnjem besedilu: pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba), nanj odgovori nemudoma, vendar najpozneje v desetih dneh od datuma njegove predložitve. Če se pogodbenici ne dogovorita drugače, se posvetovanja izvedejo v 30 dneh od datuma predložitve zahtevka za posvetovanja in potekajo na ozemlju pogodbenice, proti kateri je vložena pritožba. Šteje se, da so posvetovanja končana v 30 dneh od datuma predložitve zahtevka ali v 90 dneh od navedenega datuma v zvezi s spori iz poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj), razen če pogodbenici soglašata z nadaljevanjem posvetovanj.

4. Posvetovanja o nujnih zadevah, vključno s tistimi v zvezi s pokvarljivim ali sezonskim blagom ali storitvami, ki hitro izgubijo svojo tržno vrednost, se opravijo v 15 dneh od datuma predložitve zahtevka za posvetovanja. Šteje se, da so posvetovanja končana v teh 15 dneh, razen če pogodbenici soglašata z nadaljevanjem posvetovanj.
5. Med posvetovanji vsaka pogodbenica zagotovi zadostne informacije o dejstvih za popoln pregled, kako bi sporni ukrep lahko vplival na uporabo tega sporazuma ali Sporazuma o sanitarnih ukrepih. Vsaka pogodbenica si prizadeva zagotoviti sodelovanje osebja svojih pristojnih vladnih organov z ustreznim strokovnim znanjem o zadevi, ki je predmet posvetovanj.
6. V sporih, povezanih z določbami poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj), ki se nanašajo na večstranske sporazume ali instrumente iz poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj), pogodbenici upoštevata informacije, ki jih imajo na voljo MOD ali ustrezni organi ali organizacije, ustanovljene na podlagi večstranskih okoljskih sporazumov, da bi se spodbudila usklajenost med delom pogodbenic in navedenih organizacij ali organov. Kadar je to ustrezno, se pogodbenici posvetujeta z navedenimi organizacijami ali njihovimi ustreznimi organi ali katerim koli drugim strokovnjakom ali organom, ki se jima zdi ustrezen. Vsaka pogodbenica lahko po potrebi zaprosi za mnenje notranje svetovalne skupine iz člena 24.6 (Notranji svetovalni skupini) ali druge strokovne nasvete.
7. Posvetovanja ter zlasti vse informacije z oznako zaupnosti in stališča, ki jih pogodbenici izrazita med posvetovanji, so zaupni in ne posegajo v pravice katere koli pogodbenice v nadaljnjih postopkih.

8. Ukrep, ki ga predlaga pogodbenica, vendar se še ne izvaja, je lahko predmet posvetovanj v skladu s tem členom, ne sme pa biti predmet postopkov sveta iz oddelka C (Postopki sveta) ali mediacije iz oddelka D (Mediacija).

ODDELEK C

POSTOPKI SVETA

ČLEN 26.4

Uvedba postopkov sveta

1. Pogodbenica, ki je zahtevala posvetovanja, lahko zahteva ustanovitev sveta, če:
 - (a) pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, na zahtevek ne odgovori v 10 dneh od datuma njegove predložitve;
 - (b) se posvetovanja ne opravijo v rokih iz člena 26.3(3) in (4) (Posvetovanja);
 - (c) se pogodbenici dogovorita, da ne bo posvetovanj, ali

(d) so bila posvetovanja zaključena, pri čemer ni bila dosežena sporazumna rešitev.

2. Zahtevek za ustanovitev sveta se v pisni obliki predloži drugi pogodbenici in kakršnemu koli zunanjemu organu, pooblaščenemu v skladu z odstavkom 4, če je ustrezno. Pogodbenica pritožnica v svojem zahtevku za ustanovitev sveta opredeli zadevni ukrep in pojasni, kako ta ukrep pomeni kršitev zajetih določb na način, ki zadostuje za jasno predstavitev pravne podlage za pritožbo.

3. Vsaka pogodbenica zagotovi takojšnjo objavo zahtevka za ustanovitev sveta.

4. Odbor za trgovino se lahko odloči, da bo zunanji organ pooblastil za pomoč svetom iz tega poglavja, vključno z zagotavljanjem upravne in pravne podpore. Odbor za trgovino v tem sklepu obravnava tudi stroške, povezane s pooblastilom.

ČLEN 26.5

Ustanovitev sveta

1. Svet sestavljajo trije člani.

2. Pogodbenici se v 15 dneh od datuma predložitve zahtevka za ustanovitev sveta posvetujeta v dobri veri, da bi dosegli dogovor o sestavi sveta.

3. Če se pogodbenici o sestavi sveta ne dogovorita v roku iz odstavka 2, vsaka pogodbenica v 10 dneh po izteku roka iz odstavka 2 imenuje člana:

- (a) s podseznama te pogodbenice, sestavljenega v skladu s členom 26.6 (Seznami članov sveta), ali
- (b) v primeru sporov iz poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj) s podseznama te pogodbenice v okviru seznama iz poglavja o trgovini in trajnostnem razvoju, sestavljenega v skladu s členom 26.6(1) (Seznami članov sveta), točka (b).

Če pogodbenica v roku iz odstavka 3 ne imenuje člana sveta s svojega podseznama, sopredsednik Odbora za trgovino pogodbenice pritožnice v 10 dneh po izteku roka iz odstavka 3 z žrebom izbere člana sveta s podseznama pogodbenice, ki ni imenovala člana. Sopredsednik Odbora za trgovino pogodbenice pritožnice lahko tak izbor z žrebom prenese naprej.

4. Če se pogodbenici o predsedniku sveta ne dogovorita v roku iz odstavka 2, sopredsednik Odbora za trgovino tožeče pogodbenice v 10 dneh po izteku navedenega roka z žrebom izbere predsednika sveta:

- (a) s podseznama predsednikov, sestavljenega v skladu s členom 26.6 (Seznami članov sveta), ali
- (b) v primeru sporov iz poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj) s podseznama predsednikov v okviru seznama iz poglavja o trgovini in trajnostnem razvoju, sestavljenega v skladu s členom 26.6(1) (Seznami članov sveta), točka (b).

Sopredsednik Odbora za trgovino tožeče pogodbenice lahko tak izbor z žrebom prenese naprej.

5. Šteje se, da je svet ustanovljen 15 dni po datumu, na katerega so trije izbrani člani sveta sprejeli imenovanje v skladu s pravilom 10 iz Priloge 26-A (Poslovnik za reševanje sporov), razen če se pogodbenici dogovorita drugače. Vsaka pogodbenica takoj objavi datum ustanovitve sveta.

6. Če kateri koli seznam iz člena 26.6 (Seznami članov sveta) ni bil sestavljen ali ne vključuje dovolj imen ali vključuje le imena oseb, ki v času izbora člana sveta v skladu z odstavkom 3 ali 4 niso na voljo, se člani sveta z žrebom izberejo med posamezniki, ki jih je uradno predlagala ena pogodbenica ali obe pogodbenici v skladu s Prilogo 26-A (Poslovnik za reševanje sporov).

ČLEN 26.6

Seznami članov sveta

1. Odbor za trgovino na prvem sestanku od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma sestavi:

(a) seznam posameznikov, ki so pripravljeni in sposobni delovati kot člani sveta, in

- (b) ločen seznam posameznikov, ki so pripravljeni in sposobni delovati kot člani sveta v sporih iz poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj) (v nadaljnjem besedilu: seznam v okviru poglavja o trgovini in trajnostnem razvoju).
2. Vsak seznam iz odstavka 1, točki (a) in (b), je sestavljen iz naslednjih podseznamov:
- (a) enega podseznama posameznikov, sestavljenega na podlagi predlogov Unije;
 - (b) enega podseznama posameznikov, sestavljenega na podlagi predlogov Nove Zelandije, in
 - (c) enega podseznama posameznikov, ki niso državljani nobene od pogodbenic in ki opravljajo funkcijo predsednika sveta.
3. Vsak podseznam iz odstavka 2, točke (a), (b) in (c), vključuje najmanj tri posameznike. Podseznam iz odstavka 2, točka (c), ne vključuje več kot šest posameznikov. Odbor za trgovino zagotavlja, da je na seznamu ves čas tako število posameznikov.
4. Odbor za trgovino lahko pripravi dodatne sezname posameznikov s strokovnim znanjem in izkušnjami iz določenih sektorjev, zajetih v tem sporazumu. Ob soglasju pogodbenic se taki dodatni sezname uporabijo za sestavo sveta v skladu s postopkom iz člena 26.5 (Ustanovitev sveta).

ČLEN 26.7

Zahteve za člane sveta

1. Vsak član sveta:
 - (a) ima dokazano strokovno znanje in izkušnje na področju prava, mednarodne trgovine in drugih zadev, zajetih v tem sporazumu;
 - (b) je neodvisen od obeh pogodbenic, ni povezan z njima in od njiju ne sprejema navodil;
 - (c) deluje v svoji individualni pristojnosti in v zvezi s sporom ne sprejema navodil od nobene organizacije ali vlade in
 - (d) izpolnjuje določbe Priloge 26-B (Kodeks ravnanja za člane sveta in mediatorje).
2. Predsednik ima tudi izkušnje s postopki za reševanje sporov.
3. Brez poseganja v odstavek 1, točka (a), in odstavek 2, ima vsak član sveta s seznama v okviru poglavja o trgovini in trajnostnem razvoju specializirano ali strokovno znanje s področja:
 - (a) delovnega ali okoljskega prava;
 - (b) vprašanj, obravnavanih v poglavju 19 (Trgovina in trajnostni razvoj), ali

(c) reševanja sporov, ki izhajajo iz mednarodnih sporazumov.

4. Glede na predmet posameznega spora se lahko pogodbenici dogovorita o odstopanju od zahtev iz odstavka 1, točka (a).

ČLEN 26.8

Naloge sveta

Svet:

- (a) objektivno presodi predloženo zadevo, vključno z objektivno presojo dejstev primera, in uporabnost ter skladnost z zajetimi določbami;
- (b) v svojih odločitvah in poročilih navede ugotovitve glede dejstev, uporabo ustreznih določb ter utemeljitev sprejetih ugotovitev in priporočil in
- (c) bi se moral redno posvetovati s pogodbenicama in zagotoviti ustrezne priložnosti za razvoj sporazumne rešitve.

ČLEN 26.9

Pristojnosti

1. Če se pogodbenici v petih dneh od datuma ustanovitve sveta ne dogovorita drugače, so pristojnosti sveta naslednje:

„ob upoštevanju zadevnih zajetih določb, na katere se sklicujeta pogodbenici, proučiti zadevo, na katero se nanaša zahtevek za ustanovitev sveta, sprejeti ugotovitve o uporabi zajetih določb in združljivosti zadevnega ukrepa z navedenimi določbami ter predložiti poročilo v skladu s členoma 26.11 (Vmesno poročilo) in 26.12 (Končno poročilo).“

2. Če se pogodbenici dogovorita o drugačnih pristojnostih, kot so navedene v odstavku 1, o tem uradno obvestita svet v roku iz odstavka 1.

ČLEN 26.10

Odločitev o nujnosti

1. Če pogodbenica tako zahteva, svet v desetih dneh od svoje ustanovitve odloči, ali zadeva sodi med nujne zadeve.

2. Če svet odloči, da se spor nanaša na nujno zadevo, se veljavni roki iz oddelka C (Postopki sveta) tega poglavja skrajšajo za polovico, razen rokov iz členov 26.5 (Ustanovitev sveta) in 26.9 (Pristojnosti).

ČLEN 26.11

Vmesno poročilo

1. Svet predloži pogodbenicama vmesno poročilo v 90 dneh od datuma ustanovitve sveta. Če svet meni, da tega roka ni mogoče upoštevati, predsednik sveta o tem uradno pisno obvesti pogodbenici in pri tem navede razloge za odlog in datum, na katerega namerava svet predložiti vmesno poročilo. Svet v nobenem primeru ne predloži vmesnega poročila pozneje kot 120 dni od datuma ustanovitve sveta.
2. Vsaka pogodbenica lahko svetu predloži pisni zahtevek za presojo vidikov vmesnega poročila v 10 dneh od njegove predložitve. Pogodbenica lahko predloži pripombe na zahtevek druge pogodbenice v šestih dneh od predložitve zahtevka.

ČLEN 26.12

Končno poročilo

1. Svet predloži pogodbenicama končno poročilo v 120 dneh od datuma ustanovitve sveta. Če svet meni, da tega roka ni mogoče upoštevati, predsednik sveta o tem uradno pisno obvesti pogodbenici in pri tem navede razloge za odlog in datum, na katerega namerava svet predložiti končno poročilo. Svet v nobenem primeru ne predloži končnega poročila pozneje kot 150 dni od datuma ustanovitve sveta.
2. Končno poročilo vključuje razpravo o vseh pisnih zahtevkih pogodbenic glede vmesnega poročila iz člena 26.11(2) (Vmesno poročilo) in jasno obravnava pripombe pogodbenic.

ČLEN 26.13

Ukrepi za izpolnitev obveznosti

1. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, sprejme vse potrebne ukrepe za takojšnjo izpolnitev obveznosti, ki izhajajo iz ugotovitev in priporočil iz končnega poročila, zaradi uskladitve z zajetimi določbami.

2. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, najpozneje 30 dni po predložitvi končnega poročila pošlje pogodbenici pritožnici uradno obvestilo o ukrepih, ki jih je sprejela ali jih namerava sprejeti za izpolnitev obveznosti.
3. Poleg tega, kar zadeva spore iz poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj):
 - (a) pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, najpozneje 30 dni po predložitvi končnega poročila obvesti svoj mehanizem civilne družbe, ustanovljen v skladu s členom 24.6 (Notranji svetovalni skupini), in kontaktno točko druge pogodbenice, ustanovljeno v skladu s členom 19.20 (Kontaktne točke), o ukrepih, ki jih je sprejela ali ki jih namerava sprejeti za izpolnitev obveznosti, in
 - (b) Odbor za trgovino in trajnostni razvoj spremlja izvajanje ukrepov za izpolnitev obveznosti. Notranji svetovalni skupini iz člena 24.6 (Notranji svetovalni skupini) lahko opažanja v zvezi s tem predložita Odboru za trgovino in trajnostni razvoj.

ČLEN 26.14

Razumni rok

1. Če takojšnja izpolnitev obveznosti ni mogoča, pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, najpozneje v 30 dneh po datumu predložitve končnega poročila uradno obvesti pogodbenico pritožnico o dolžini razumnega roka, ki ga bo potrebovala za izpolnitev obveznosti. Pogodbenici si prizadevata doseči dogovor o dolžini razumnega roka za izpolnitev obveznosti.

2. Če se pogodbenici ne dogovorita o dolžini razumnega roka, lahko pogodbenica pritožnica ne prej kot 20 dni po datumu predložitve uradnega obvestila iz odstavka 1 pisno zahteva od prvotnega sveta, da določi dolžino razumnega roka. Svet predloži svojo odločitev pogodbenicama v 20 dneh od datuma predložitve takega zahtevka.
3. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, pogodbenici pritožnici predloži uradno pisno obvestilo o svojem napredku pri izpolnjevanju obveznosti iz končnega poročila najpozneje 30 dni pred iztekom razumnega roka.
4. Pogodbenici se lahko dogovorita za podaljšanje razumnega roka.

ČLEN 26.15

Pregled izpolnitve obveznosti

1. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, najpozneje na datum izteka razumnega roka pogodbenico pritožnico uradno obvesti o vseh ukrepih, ki jih je sprejela za izpolnitev obveznosti iz končnega poročila.

2. Če se pogodbenici ne strinjata glede obstoja ali usklajenosti z zajetimi določbami katerega koli ukrepa, sprejetega za izpolnitev obveznosti, lahko pogodbenica pritožnica od prvotnega sveta pisno zahteva, da odloči o zadevi. V tem zahtevku izrecno opredeli zadevni ukrep in pojasni, kako ta ukrep pomeni kršitev zajetih določb na način, ki zadostuje za jasno predstavitev pravne podlage za pritožbo. Svet predloži svojo odločitev pogodbenicama v 54 dneh od datuma predložitve takega zahtevka.

ČLEN 26.16

Začasna pravna sredstva

1. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, na zahtevo pogodbenice pritožnice začne posvetovanja s pogodbenico pritožnico, da bi se dogovorili o medsebojno sprejemljivem nadomestilu, če:
 - (a) pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, pogodbenico pritožnico uradno obvesti, da ne more izpolniti obveznosti iz končnega poročila;
 - (b) pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, ne predloži uradnega obvestila o ukrepih, sprejetih za izpolnitev obveznosti, v roku iz člena 26.13 (Ukrepi za izpolnitev obveznosti) ali tega ne stori pred iztekom razumnega roka;
 - (c) svet ugotovi, da ni bil sprejet ukrep za izpolnitev obveznosti, ali

- (d) svet ugotovi, da ukrep, ki je bil sprejet za izpolnitev obveznosti, ni skladen z zajetimi določbami.
2. V primeru sporov iz poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj) se ta člen uporablja, če:
- (a) nastane položaj iz odstavka 1, točka (a), (b) ali (c), končno poročilo na podlagi člena 26.12 (Končno poročilo) pa vključuje ugotovitev kršitve:
 - (i) člena 19.3(3) (Večstranski standardi in sporazumi na področju dela) ali
 - (ii) člena 19.6(3) (Trgovina in podnebne spremembe), če zadevni svet v končnem poročilu ugotovi, da se pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, ni vzdržala kakršnega koli dejanja ali opustitve dejanja, ki bi bistveno ogrozila cilj in namen Pariškega sporazuma, ali
 - (b) nastane položaj iz odstavka 1, točka (d), in odločitev sveta glede izpolnitve obveznosti v skladu s členom 26.15 (Pregled izpolnitve obveznosti) vključuje ugotovitev kršitve:
 - (i) člena 19.3(3) (Večstranski standardi in sporazumi na področju dela) ali
 - (ii) člena 19.6(3) (Trgovina in podnebne spremembe), če svet v odločitvi ugotovi, da se pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, ni vzdržala kakršnega koli dejanja ali opustitve dejanja, ki bi bistveno ogrozila cilj in namen Pariškega sporazuma.

3. Če se v okoliščinah iz odstavkov 1 in 2 pogodbenica pritožnica odloči, da ne bo zahtevala posvetovanj o nadomestilu, ali se pogodbenici ne dogovorita o nadomestilu v 20 dneh od začetka posvetovanj o nadomestilu, lahko pogodbenica pritožnica pogodbenico, proti kateri je vložena pritožba, uradno pisno obvesti, da namerava začasno opustiti uporabo obveznosti v okviru zajetih določb. V takem uradnem obvestilu je navedena raven nameravane začasne opustitve obveznosti.
4. Pogodbenica pritožnica lahko obveznosti začasno opusti 10 dni po datumu predložitve uradnega obvestila iz odstavka 3, razen če je pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, predložila pisni zahtevek v skladu z odstavkom 6.
5. Začasna opustitev obveznosti ne sme presegati ravni, ki je enakovredna izničenju ali poslabšanju zaradi kršitve.
6. Če pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, meni, da priglašena raven začasne opustitve obveznosti presega raven, ki je enakovredna izničenju ali poslabšanju zaradi kršitve, ali da pogoji iz odstavka 2 niso izpolnjeni, lahko od prvotnega sveta pred iztekom desetdnevnega roka iz odstavka 4 zahteva, da odloči o zadevi. Svet predloži pogodbenicama svojo odločitev o ravni začasne opustitve obveznosti ali o tem, ali pogoji iz odstavka 2 niso izpolnjeni, v 30 dneh od datuma predložitve takega zahtevka. Obveznosti se začasno ne opustijo, dokler svet ne predloži svoje odločitve. Začasna opustitev obveznosti je skladna z navedeno odločitvijo.

7. Opustitev obveznosti in nadomestilo iz tega člena sta začasna in prenehata, ko:
- (a) pogodbenici dosežeta sporazumno rešitev v skladu s členom 26.26 (Sporazumna rešitev);
 - (b) se pogodbenici dogovorita, da ukrep, sprejet za izpolnitev obveznosti, prispeva k izpolnjevanju zajetih določb pogodbenice, proti kateri je vložena pritožba, ali
 - (c) je kateri koli ukrep, sprejet za izpolnitev obveznosti, za katerega je svet ugotovil, da ni skladen z zajetimi določbami, umaknjen ali spremenjen, da bi se pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, uskladila z navedenimi določbami.

ČLEN 26.17

Pregled vseh ukrepov, sprejetih za izpolnitev obveznosti po sprejetju začasnih pravnih sredstev

1. Pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, uradno obvesti pogodbenico pritožnico o vseh ukrepih, ki jih je sprejela za izpolnitev obveznosti po začasni opustitvi obveznosti oziroma uporabi začasnega nadomestila, odvisno od primera. Z izjemo primerov iz odstavka 2 pogodbenica pritožnica začasno opustitev obveznosti preneha v 30 dneh od datuma predložitve uradnega obvestila. Kadar je bilo uporabljeno nadomestilo, z izjemo primerov iz odstavka 2, lahko pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, tako nadomestilo preneha uporabljati v 30 dneh od predložitve uradnega obvestila, da je izpolnila obveznosti.

2. Če pogodbenici v 30 dneh od datuma predložitve uradnega obvestila ne dosežeta dogovora o tem, ali s priglašenim ukrepom pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, izpolnjuje zajete določbe, lahko katera koli pogodbenica od prvotnega sveta pisno zahteva, da odloči o zadevi, v nasprotnem primeru pa začasna opustitev obveznosti ali nadomestilo, odvisno od primera, preneha. Svet predloži svojo odločitev pogodbenicama v 46 dneh od datuma predložitve zahtevka. Če svet meni, da je ukrep, sprejet za izpolnitev obveznosti, skladen z zajetimi določbami, začasna opustitev obveznosti oziroma uporaba nadomestila preneha. Kadar je ustrezno, pogodbenica pritožnica prilagodi raven začasne opustitve obveznosti ali nadomestila na podlagi odločitve sveta.

3. Če pogodbenica, proti kateri je vložena pritožba, meni, da raven začasne opustitve obveznosti, ki jo izvaja pogodbenica pritožnica, presega raven, ki je enakovredna izničenju ali poslabšanju zaradi kršitve, lahko od prvotnega sveta pisno zahteva, da odloči o zadevi.

ČLEN 26.18

Zamenjava članov sveta

Če določen član sveta med katerim koli postopkom reševanja sporov iz tega oddelka ne more sodelovati, odstopi ali ga je treba zamenjati, ker ne izpolnjuje določb Priloge 26-B (Kodeks ravnanja za člane sveta in mediatorje), se uporabi postopek iz člena 26.5 (Ustanovitev sveta), nadomestni član sveta pa ima vse pristojnosti in dolžnosti prvotnega člana sveta. Rok za predložitev poročila ali odločitev sveta se podaljša za toliko časa, kolikor je potrebno za imenovanje novega člana sveta.

ČLEN 26.19

Poslovník za reševanje sporov

1. Postopke sveta urejata ta oddelek in Priloga 26-A (Poslovník za reševanje sporov).
2. Vsa zasedanja sveta so odprta za javnost, razen če Priloga 26-A (Poslovník za reševanje sporov) določa drugače.

ČLEN 26.20

Začasna prekinitev in prenehanje

1. Na skupno zahtevo pogodbenic svet kadar koli začasno prekine delo za obdobje, o katerem se dogovorita pogodbenici in ki ne presega 12 zaporednih mesecev.
2. Svet nadaljuje svoje delo pred koncem obdobja začasne prekinitve na pisno zahtevo obeh pogodbenic ali po izteku obdobja začasne prekinitve na pisno zahtevo ene od pogodbenic. Pogodbenica, ki to zahteva, o tem ustrezno uradno obvesti drugo pogodbenico. Če svet po izteku obdobja začasne prekinitve ne nadaljuje svojega dela v skladu s tem odstavkom, se pooblastilo sveta izteče in postopek se ustavi.
3. Če je delo sveta začasno prekinjeno, se ustrezna obdobja iz tega oddelka podaljšajo za enako obdobje, za katero se je delo sveta prekinilo.

ČLEN 26.21

Pravica do iskanja in prejemanja informacij

1. Na zahtevo pogodbenice ali na lastno pobudo lahko svet od pogodbenic zahteva zadevne informacije, ki jih šteje za potrebne in ustrezne. Pogodbenici se nemudoma in celovito odzoveta na kakršen koli zahtevek sveta za predložitev takih informacij.
2. Svet lahko na zahtevo pogodbenice ali na lastno pobudo od katerega koli vira zahteva kakršne koli informacije, za katere meni, da so primerne. Svet ima tudi pravico, da pridobi mnenje izvedencev, če meni, da je to primerno in ob upoštevanju pogojev, o katerih se dogovorita pogodbenici, kadar je ustrezno.
3. V zvezi z zadevami glede izpolnjevanja določb večstranskih sporazumov in instrumentov iz poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj) bi morala mnenja zunanjih strokovnjakov ali informacije, ki jih zahteva svet, vključevati informacije, ki jih imajo na voljo MOD ali ustrezni organi ali organizacije, ustanovljeni na podlagi večstranskih okoljskih sporazumov.
4. Svet obravnava stališča *amicus curiae*, ki jih predložijo fizične osebe pogodbenice ali pravne osebe s sedežem v pogodbenici, v skladu s Prilogo 26-A (Poslovnik za reševanje sporov).
5. Vse informacije ali mnenja, ki jih svet pridobi v skladu s tem členom, se razkrijejo pogodbenicama, ki lahko v zvezi z njimi predložita pripombe.

ČLEN 26.22

Pravila razlage

1. Svet razlaga zajete določbe v skladu z običajnimi pravili razlage mednarodnega javnega prava, vključno z Dunajsko konvencijo o pravu mednarodnih pogodb, podpisano 23. maja 1969 na Dunaju.
2. Svet tudi upošteva relevantne razlage iz poročil svetov STO in pritožbenega organa, ki jih sprejme Organ za reševanje sporov STO.
3. Poročila in odločitve sveta ne povečajo ali zmanjšajo pravic in obveznosti pogodbenic, določenih na podlagi tega sporazuma.

ČLEN 26.23

Poročila in odločitve sveta

1. Posvetovanja sveta so zaupna. Svet si po najboljših močeh prizadeva za sprejemanje osnutkov poročil in odločitev s soglasjem. Če to ni mogoče, svet odloči z večino glasov. Ločena mnenja članov sveta se ne razkrijejo v nobenem primeru.
2. Pogodbenici brezpogojno sprejmeta poročila in odločitve sveta. Ta poročila in odločitve ne ustvarjajo nobenih pravic ali obveznosti v zvezi s fizičnimi ali pravnimi osebami.

3. Vsaka pogodbenica javno objavi poročila in odločitve ter stališča sveta ob upoštevanju varstva zaupnih informacij.
4. Svet in pogodbenici obravnavajo kot zaupno vsako informacijo, ki jo pogodbenica predloži svetu v skladu s pravili 34 do 36 iz Priloge 26-A (Poslovnik za reševanje sporov).

ČLEN 26.24

Izbira razsodišča

1. V primeru spora glede nekega ukrepa, ki domnevno krši zajete določbe in enakovredno obveznost iz katerega koli drugega mednarodnega trgovinskega sporazuma, katerih pogodbenici sta obe pogodbenici, vključno s Sporazumom o STO, razsodišče za rešitev spora izbere pogodbenica, ki želi kršitev odpraviti.
2. Ko pogodbenica izbere razsodišče in začne postopke za reševanje sporov v okviru tega oddelka ali katerega koli drugega mednarodnega trgovinskega sporazuma, v zvezi s posameznim ukrepom iz odstavka 1 ne začne postopkov za reševanje sporov v okviru nobenega drugega sporazuma, razen če prvo izbrano razsodišče iz postopkovnih ali jurisdikcijskih razlogov ne more odločiti o zadevi.
3. V tem členu:
 - (a) se šteje, da se postopki za reševanje sporov v okviru tega oddelka začnejo, ko ena od pogodbenic vloži zahtevek za ustanovitev sveta v skladu s členom 26.4 (Uvedba postopkov sveta);

- (b) se šteje, da se postopki za reševanje sporov na podlagi Sporazuma o STO začnejo, ko pogodbenica vloži zahtevek za ustanovitev sveta v skladu s členom 6 Dogovora o reševanju sporov, in
- (c) se šteje, da se postopki za reševanje sporov v okviru katerega koli drugega mednarodnega trgovinskega sporazuma začnejo v skladu z ustreznimi določbami navedenega sporazuma.

4. Nobena določba tega sporazuma pogodbenici ne preprečuje začasne opustitve obveznosti z dovoljenjem Organa STO za reševanje sporov ali na podlagi postopkov za reševanje sporov iz katerega koli drugega mednarodnega trgovinskega sporazuma, katerega pogodbenici sta pogodbenici, ki sta udeleženi v sporu. Pogodbenica ne poskuša s sklicevanjem na Sporazum o STO ali kateri koli drug mednarodni trgovinski sporazum med pogodbenicama drugi pogodbenici preprečiti začasno opustitev obveznosti iz tega poglavja.

ODDELEK D

MEDIACIJA

ČLEN 26.25

Mediacija

Pogodbenici lahko uporabita mediacijo v zvezi s katerim koli ukrepom, za katerega pogodbenica meni, da škodljivo vpliva na trgovino ali naložbe med pogodbenicama. Postopek mediacije je določen v Prilogi 26-C (Poslovnik za mediacijo).

ODDELEK E

SKUPNE DOLOČBE

ČLEN 26.26

Sporazumna rešitev

1. Pogodbenici lahko kadar koli sprejmeta sporazumno rešitev za kakršne koli spore iz člena 26.2 (Področje uporabe).
2. Če se v postopkih sveta ali mediacije sprejme sporazumna rešitev, pogodbenici o navedeni rešitvi skupaj uradno obvestita predsednika sveta ali mediatorja, kakor je primerno. Po takem uradnem obvestilu se postopki sveta ali mediacije končajo.
3. Vsaka sporazumna rešitev, ki jo dosežeta pogodbenici, se objavi.
4. Vsaka pogodbenica sprejme vse potrebne ukrepe za izvedbo sporazumne rešitve v dogovorjenem roku.
5. Pogodbenica, ki izvaja rešitev, najpozneje do izteka dogovorjenega roka pisno obvesti drugo pogodbenico o kakršnem koli ukrepu, ki ga je sprejela za izvedbo sporazumne rešitve.

ČLEN 26.27

Roki

1. Vsi roki, določeni v tem poglavju, se štejejo v koledarskih dnevih od dneva po dejanju, na katerega se nanašajo, če ni določeno drugače.
2. Vsak rok iz tega poglavja lahko pogodbenici sporazumno spremenita.
3. Kar zadeva oddelek C (Postopki sveta), lahko svet pogodbenicama kadar koli predlaga, da spremenita kateri koli rok iz tega poglavja, pri čemer navede razloge za svoj predlog.

ČLEN 26.28

Stroški

1. Vsaka pogodbenica krije svoje stroške, ki nastanejo pri udeležbi v postopkih sveta ali mediacije.
2. Če v Prilogi 26-A (Poslovnik za reševanje sporov) ni določeno drugače, si pogodbenici skupaj v enaki meri delita organizacijske stroške, vključno s plačilom in stroški članov sveta in mediatorjev. Plačilo članom sveta in mediatorjem je v skladu s standardi STO.

3. Odbor za trgovino lahko sprejme sklep o določitvi parametrov ali drugih podrobnostih glede plačila in povračila stroškov članom sveta in mediatorjem, vključno s katerimi koli povezanimi stroški, ki bi lahko nastali pri postopkih. Do sprejetja takega sklepa se plačilo in povračilo stroškov članom sveta in mediatorjem ter katerih koli povezanih stroškov določi v skladu s pravilom 10 Priloge 26-A (Poslovnik za reševanje sporov).

ČLEN 26.29

Spremembe prilog

Odbor za trgovino lahko spremeni Prilogi 26-A (Poslovnik za reševanje sporov) in 26-B (Kodeks ravnanja za člane sveta in mediatorje).

POGLAVJE 27

KONČNE DOLOČBE

ČLEN 27.1

Spremembe

1. Pogodbenici se lahko pisno dogovorita, da bosta spremenili ta sporazum.
2. Spremembe začnejo veljati prvi dan drugega meseca ali na poznejši dan, o katerem se dogovorita pogodbenici, ki sledi dnevu, na katerega si pogodbenici izmenjata uradni pisni obvestili, ki potrjujeta, da sta izpolnili svoje veljavne pravne zahteve in končali postopke za začetek veljavnosti takih sprememb.
3. Odbor za trgovino lahko s sklepom spremeni ta sporazum, kot je določeno v členu 24.3 (Spremembe, ki jih sprejme Odbor za trgovino). V sklepu Odbora za trgovino je določen datum začetka veljavnosti sprememb ali pa je, če tako zahteva notranji sistem pogodbenice, navedeno, da začnejo take spremembe veljati po prejetju uradnega pisnega obvestila o izpolnitvi kakršnih koli neizpolnjenih uradnih zahtev in dokončanju kakršnih koli nedokončanih postopkov pogodbenic.

ČLEN 27.2

Začetek veljavnosti

1. Ta sporazum začne veljati prvi dan drugega meseca, ki sledi datumu, na katerega si pogodbenici izmenjata uradni pisni obvestili, ki potrjujeta, da sta izpolnili svoje veljavne pravne zahteve in končali postopke za začetek veljavnosti tega sporazuma. Pogodbenici se lahko dogovorita o drugem datumu začetka veljavnosti tega sporazuma.
2. Uradna obvestila iz odstavka 1 se pošljejo generalnemu sekretariatu Sveta Evropske unije in ministrstvu Nove Zelandije za zunanje zadeve in trgovino.

ČLEN 27.3

Odpoved sporazuma

1. Ta sporazum velja do odpovedi v skladu z odstavkom 2.
2. Pogodbenica lahko drugo pogodbenico uradno pisno obvesti, da namerava odpovedati ta sporazum. Uradno obvestilo Uniji se pošlje generalnemu sekretariatu Sveta Evropske unije, uradno obvestilo Novi Zelandiji pa se pošlje ministrstvu Nove Zelandije za zunanje zadeve in trgovino. Odpoved tega sporazuma začne veljati šest mesecev po datumu predložitve uradnega obvestila, razen če se pogodbenici dogovorita drugače.

ČLEN 27.4

Izpolnjevanje obveznosti

1. Vsaka pogodbenica je v celoti odgovorna za upoštevanje vseh določb iz tega sporazuma.

2. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se sprejmejo vsi potrebni ukrepi za uveljavitev določb tega sporazuma, vključno z njihovim upoštevanjem na vseh ravneh upravljanja in s strani nosilcev javnih pooblastil. Vsaka pogodbenica v dobri veri izvaja obveznosti iz tega sporazuma.

3. Ta sporazum je del skupnega institucionalnega okvira iz člena 52(1) Partnerskega sporazuma. Pogodbenica lahko sprejme ustrezne ukrepe v zvezi s tem sporazumom v primeru posebej resne in znatne kršitve katerih koli obveznosti, ki so v členu 2(1) ali 8(1) Partnerskega sporazuma opisane kot bistveni elementi, kar pomeni grožnjo mednarodnemu miru in varnosti ter zahteva takojšnje ukrepanje. Pogodbenica lahko take ustrezne ukrepe v zvezi s tem sporazumom sprejme tudi v primeru dejanja ali opustitve dejanja, ki bistveno ogroža cilj in namen Pariškega sporazuma. Taki ustrezni ukrepi se sprejmejo v skladu s postopkom iz člena 54 Partnerskega sporazuma.

ČLEN 27.5

Pooblaščen organ

Če v tem sporazumu ni določeno drugače, vsaka pogodbenica zagotovi, da pravna oseba, vključno s podjetjem v državni lasti, podjetjem, ki ima posebne pravice ali privilegije, ali pravnim monopolom, pri izvajanju katerih koli regulativnih, upravnih ali drugih vladnih pooblastil, ki jih je zadevna pogodbenica prenesla na tako osebo, ravna v skladu z obveznostmi pogodbenice iz tega sporazuma.

ČLEN 27.6

Brez neposrednega učinka

1. Nobena določba tega sporazuma se ne razlaga tako, da osebam podeljuje pravice ali nalaga obveznosti, razen pravic ali obveznosti, ki so ustvarjene med pogodbenicama v skladu z mednarodnim javnim pravom.
2. Pogodbenica ne zagotavlja pravice do ukrepanja v skladu s svojim notranjim pravom proti drugi pogodbenici zato, ker ukrep druge pogodbenice ni skladen s tem sporazumom.

ČLEN 27.7

Zakoni in drugi predpisi ter njihove spremembe

Če ni določeno drugače, se sklici na zakone in druge predpise pogodbenice v tem sporazumu razumejo tako, da vključujejo tudi njihove spremembe.

ČLEN 27.8

Sestavni deli tega sporazuma

1. Priloge, dodatki, izjave, skupne izjave in opombe k temu sporazumu so njegov sestavni del.

2. Vse priloge k temu sporazumu, vključno z dodatki, so sestavni del poglavja, ki se sklicuje na zadevno prilogo ali na katerega se sklicuje zadevna priloga. Pojasniti je treba:

- (a) Priloga 2-A (Seznami za odpravo tarif) in njeni dodatki so sestavni del poglavja 2 (Nacionalna obravnava in dostop do trga za blago);
- (b) Priloga 3-A (Uvodne opombe k pravilom o poreklu za določen izdelek), Priloga 3-B (Pravila o poreklu za določen izdelek) in njeni dodatki ter priloge 3-C (Besedilo navedbe o poreklu), 3-D (Izjava dobavitelja iz člena 3.3(4) (Kumulacija porekla)), 3-E (Skupna izjava v zvezi s Kneževino Andoro) in 3-F (Skupna izjava v zvezi z Republiko San Marino) so sestavni del poglavja 3 (Pravila o poreklu in postopki glede porekla);
- (c) priloge 6-A (Pristojni organi), 6-B (Regionalni pogoji za rastline in rastlinske proizvode), 6-C (Priznavanje enakovrednosti sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov), 6-D (Smernice in postopki za revizijo ali preverjanje), 6-E (Certificiranje) in 6-F (Pregledi ob uvozu in pristojbine) so sestavni del poglavja 6 (Sanitarni in fitosanitarni ukrepi);

- (d) Priloga 9-A (Sprejemanje ugotavljanja skladnosti (dokumentov)), Priloga 9-B (Motorna vozila in oprema ali njihovi deli) in njen Dodatek 9-C (Ureditev iz člena 9.10(5), točka (b), za redno izmenjavo informacij v zvezi z varnostjo neživilskih izdelkov ter s tem povezanimi preventivnimi, omejevalnimi in korektivnimi ukrepi), Priloga 9-D (Ureditev iz člena 9.10(6) za redno izmenjavo informacij o ukrepih, sprejetih v zvezi z neskladnimi neživilskimi izdelki, razen tistih, ki so zajeti v členu 9.10(5), točka (b)) ter Priloga 9-E (Vino in žgane pijače) in njeni dodatki so sestavni del poglavja 9 (Tehnične ovire v trgovini);
- (e) Priloga 10-A (Obstoječi ukrepi), Priloga 10-B (Prihodnji ukrepi), Priloga 10-C (Poslovni obiskovalci, pristojni za ustanovitev poslovne enote, osebe, premeščene znotraj podjetja, in kratkotrajni poslovni obiskovalci), Priloga 10-D (Seznam dejavnosti kratkotrajnih poslovnih obiskovalcev), Priloga 10-E (Ponudniki pogodbenih storitev in neodvisni strokovnjaki) in Priloga 10-F (Gibanje fizičnih oseb iz poslovnih razlogov) ter njihovi dodatki so sestavni del poglavja 10 (Liberalizacija naložb in trgovina s storitvami);
- (f) Priloga 13 (Seznami energetskega blaga, ogljikovodikov in surovin) je sestavni del poglavja 13 (Energija in surovine);
- (g) Priloga 14 (Zaveze glede dostopa do trga javnih naročil) je sestavni del poglavja 14 (Javna naročila);

- (h) Priloga 18-A (Skupine proizvodov) in Priloga 18-B (Seznam geografskih označb) sta sestavni del poglavja 18 (Intelektualna lastnina);
- (i) Priloga 19 (Okoljsko blago in storitve) je sestavni del poglavja 19 (Trgovina in trajnostni razvoj);
- (j) Priloga 24 (Poslovnik Odbora za trgovino) je sestavni del poglavja 24 (Institucionalne določbe);
- (k) priloge 26-A (Poslovnik za reševanje sporov), 26-B (Kodeks ravnanja za člane sveta in mediatorje) in 26-C (Poslovnik za mediacijo) so sestavni del poglavja 26 (Reševanje sporov) in
- (l) Priloga 27 (Skupna izjava o carinski uniji) je sestavni del poglavja 27 (Končne določbe).

ČLEN 27.9

Verodostojna besedila

Ta sporazum je sestavljen v dveh izvodih v angleškem, bolgarskem, češkem, danskem, estonskem, finskem, francoskem, grškem, hrvaškem, italijanskem, irskem, latvijskem, litovskem, madžarskem, malteškem, nemškem, nizozemskem, poljskem, portugalskem, romunskem, slovaškem, slovenskem, španskem in švedskem jeziku, pri čemer je vsako od teh besedil enako verodostojno.

V POTRDITEV NAVEDENEGA so spodaj podpisani pooblaščenici, ki so za to ustrezno pooblašчени, podpisali ta sporazum.

V ..., dne

Za Evropsko unijo

Za Novo Zelandijo